This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Slav 8101.42.50

Harvard College
Library

FROM THE BEQUEST OF

SUSAN GREENE DEXTER

Slav s.101,42.50

STARINE

NA SVIET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI
I UMJETNOSTI.

KNJIGA XXIII.

U ZAGREBU 1890.

U AKADEMIČKOJ KNJIŽARI L. HARTMANA (KUGLI I DEUTSCH) NA PRODAJU.

TISAK DIONIČKE TISKARE

U akademičkoj knjižarnici Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch) u Zagrebu mogu se dobiti knjige, koje izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, koje izlaze njezinom pomoću i koje su prešle u njezinu svojinu:

A. Knjige, koje izdaje akademija.

I. Zbornici (knj. 1—167):

1. **Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti** (knj. 1—102).
   — knjige I. do LIX. i LXXX. svima trima razredima zajedničke. Ciena knj. I—XIX, svakoj 1 fr. 25 nč. Knj. XX. do LIX. svakoj 1 fr. 50 nč. Knj. LXXX. 2 for.
   — Filologičko-historičkoga i filosofičko-juridičkoga razreda. Knj. LX., LXII., LXIII., LXV., LXVII., LXVIII., LXX, LXXI., LXXIII., LXXIV., LXXVI., LXXVII., LXXIX., LXXXI., LXXXII., LXXXIV., LXXXV., LXXXVI., LXXXIX., XCI., XCIII., XCIV., XCVI., XCVII., XCVIII., XCIX., C., CI. i CII. (I—XXXI) Ciena po 1 for. 50 nvč.
   — Matematičko-prirodoslovnoga razreda. Knj. LXI., LXIV., LXVI., LXIX., LXXII., LXXV., LXXVIII, LXXXIII., XCII. i XCV. (I—X). Ciena svakoj knjizi 1 fr. 50 nvč. Svakoj svezci 75 nvč.
   — Boškovićev. Knjiga LXXXVII., LXXXVIII., XC. Ciena 4 for. 50 novč.

2. **Stari pisci hrvatski** (knj. 1—17).
   — Knj. I. Pjesme M. Marulića. U Zagrebu 1869. Ciena 2 fr. a. v.
   — „ II. Pjesme Šiška Menčetića Vlahovića i Gjore Držića 1870. Ciena 2 fr.
   — „ III. i IV. Pjesme Mavra Vetranića Čavčića. 1871. i 1872. Ciena III. knj. 2 fr., knj. IV. 2 for. 50.
   — „ V. Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića. 1873. Ciena 2 fr.
   — „ VI. Pjesme Petra Hektorovića i Hanibala Lucića. 1874. Ciena 2 fr.
   — „ VII. Djela Marina Držića. 1875. Ciena 3 for.
   — „ VIII. Pjesme Nik. Nalješkovića, A. Čubranovića, M. Pelegrinovića i S. Mišetića Bobaljevića i Jegjupka neznana pjesnika. 1876. Ciena 1 for. 70 nvč.
   — „ IX. Djela Ivana Fr. Gundulića. 1877. Ciena 5 for.
   — „ X. Djela Frana Lukarevića Burine. 1878. Ciena 2 fr. 50 nč.
   — „ XI. Pjesme Miha Bunića Babulinova, Maroja i Oracija Mažibradića i Marina Burešića. 1880. Ciena 1 for. 80 nč.
   — „ XII., XIII. i XIV. Djela Gjona Gjora Palmotića. 1882., 1883. i 1884. Ciena knj. XII. 3 for. XIII. 3 for. 50 nvč. XIV. 2 for.
   — „ XV. Djela Antuna Gleđevića. 1886. Ciena 2 for.
   — „ XVI. Djela Petra Zoranića, Antuna Sasina i Savka Gučetića Bendeševića. 1888. Ciena 2 for. 50 novč.
   — „ XVII. Djela Jurja Barakovića. 1889. Ciena 3 for.

3. **Starine.** Knj. I—XXIII. 1869—1890. Ciena I. knjizi 1 for. 25 n č. Knj. VII. X., XXI., XXII. i XXIII. po 2 for., ostalim po 1 for. 50 novč.

4. **Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium.** (Knj. 1—21):

STARINE

NA SVIET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI
I UMJETNOSTI.

KNJIGA XXIII.

JUGOSLAVENSKA
AKADEMIJA
U ZAGREBU

U ZAGREBU 1890.

U AKADEMIČKOJ KNJIŽARI L. HARTMANA (KUGLI I DEUTSCH) NA PRODAJU.

Slav 8101.42.50

HARVARD COLLEGE
DEC 28 1927
LIBRARY

Dexter fund

Dionička tiskara u Zagrebu.

SADRŽAJ.

Strana

Izvještaj o Bosni god. 1640 o. Pavla iz Rovinja. — Priobćio Stipan Zlatović 1

Prilozi za literaturu hrvatskih glagolskih spomenika. — Priobćuje Ivan Milčetić 39

I. Ivančićev zbornik 40

II. Nepoznata glagolska knjižica tiskana 1496 80

III. Još jedna rijetka glagolska tiskana knjiga 84

Tekstovi . . . . . 87—153

Libellus Policorion, qui Tipicus vocatur. — Priobćio akademik Sime Ljubić 154

Priložak: Listina spljetskoga nadbiskupa Lovre od god. 1069 i opatice Marije god. 1119 220

Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII. — Sabrao i uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. (Nastavak: A. 1237 – 1240 15. Maii) 244

Izvještaj o Bosni god. 1640 o. Pavla iz Rovinja.

Priobćio pr. Stipan Zlatović.

Predano u sjednici filologičko-historičkoga razreda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 17. travnja 1888.

U arkivih redodržave presv. Odkupitelja nadjosmo dva spisa ovoga putopisa o. Pavla, jedan na Visovcu, koji se odnosi jedino na samostane u Dalmaciji, prepisan u Mletcih god. 1772., a drugi u arkivu samostana sv. Martina na Vrhbraču cilokupa svih samostana ondašnje prostrane redodržave bosanske. Dali je ovaj izvornik ili priepis, po njemu se nemože znati. Za da se osvjedočimo, zamolismo vriednoga rodoljuba M. P. ot. Šerafina Ivanovića, bivšega državnika redodržave sv. Jerolima, sad starješinu samostana u Kopru, da bi nam dostavio koje vlastoručno pismo rečenoga o. Pavla, kojih se dobar broj nahodi u onomu samostanu; što on ljubezno i srdačno učini, poslavši njegovu propovied, na kojoj i vlastoručni podpis bijaše, pa i liepe crte životopisa, koie ćemo upotriebiti dalje i na čemu od srca mu zahvaljujemo. Uz pomenute crte posla nam i izvadak njegove slike, koja se u istomu samostanu čuva.

Prispodabljajući spise, sbilja uvidjesmo, da su obadva u svemu slična, to u obliku slova, toli u formi pisma, jedino što slova propoviedi bijahu tanja i pravilnija; u *Memoriji*, osobito drugomu dielu, nešto deblja i grbavija, ter cienismo, da bi ova naša *Memoria* mogla biti izvorna, vlastoručna; a razlikosti da bi bilo: što je propovied u mladosti napisana, a ova druga u kasno doba.

Uzrok njegovoga poslanstva proti običaju, po komu bosanska redodržava bijaše stekla pravo, da sama odabira pohoditelja i predsjednika za redovničke državne sborove, bijaše, kako sam povieda, taj: što se je onoga vremena zgodio u Bosni čudnovat slučaj, neobičan u katoličkoj crkvi; što se istodobno nadjoše tri biskupa u Bosni, i to: 1. Fra Jerko Lukić biskup Drivasta, koji nemoguć u svojoj biskupiji stanovati rad turske zapreme, stajaše u samostanu kod braće redovnika u Bosni, jer bijaše od stolice apoštolske imenovan namjestnikom bosanske biskupije i upravljateljem skradinske, kojom je od duljeg vremena upravljao, te redovnike i puk sebi naklonio. 2. bijaše biskup fra Pavao Posilović, naimenovan

skradinski i upravljatelj ostalih biskupija, koje ne imadjahu vlastitoga biskupa. On jednako nemogaše prebivati u Skradinu, jer Turci onamo razrušili crkve i oltare. Za koje vrieme stanovao je na Visovcu, pak i on se povukao u Bosnu i stao u samostanu kod braće redovnika.[1] 3. bijaše fra Toma Mrnavić, od Cesara naimenovan biskupom bosanskim, do tada samo ime nosio, a u ožujku 1640. u Šibeniku se posvetio. Kako tri biskupa stanovahu u tri različita samostana, tako i upravljahu župami i pukom, odvisnim od istih samostana; ali svaki prisvajaše sebi pravo nad drugim, ter se malpomal zametnuše stranke i razdori medju biskupi, medju župnici i medju istim pukom, na štetu vjere i crkve. Tužbe i prosvjedi letijahu u Rim, a godine 1639. budući držan obći sbor Reda, da se stranke umire i poravnaju preporne zadjevice, bijaše odabran o. Pavao, koji srećno svoj posao izvrši, popravi i umiri.

Putujuć po mjestih prepunih pogibelji, videći neobične običaje i priedjele, zanimive riedkosti i vanredne okolnosti — on ih tiekom putovanja pobilježi i sastavi u ovu uspomenicu, koju mi točno i vjerno prepisasmo, izostaviv jedino ono, što spada na posebnu unutrnju redovničku uredbu, što na javu ne spada, niti bi u ičemu moglo zanimati narodnu poviest onih doba.

Kako imadosmo sgodu pregledati arkivalne spise samostanâ redodržave presv. Odkupitelja, u kojih nadjosmo potankosti i riedkih uspomena, odnosnih na ono mutno doba, o kom se spisatelj bavi: tako cienismo, da nebi suvišno bilo, da ih u ovoj prigodi uvrstimo kao primjetbe istom spisu, kojim bi se bolje razumilo i protumačilo isto skazanje; osobito za one samostane, koje turski bies utamani na vieke.

Da bolje upoznamo spisatelja i vriednost njegove uspomenice, cienimo takodjer, da neće biti suvišno, što ćemo istaknuti njekoje kratke crte njegovog životopisa, koje je sabrao pop Petar Stanković Istrijanin i obielodanio god. 1829. u Bibliografia degli uomini distinti dell' Istria Tomo III. pag. 157 — i kašnje drugi spisatelji u Saggio di Bibliografia Istriana 1864.

„O. Pavao Pelizzer rodio se je u *Rovignu* Istrije god. 1599.; postao redovnikom sv. Frane u redodržavi sv. Jerolima u Dalmaciji. Odlikova se u nauku i postade učiteljem mudroljublja i bogoslovja, pak bijaše starješinom različitih samostana, *definitor* i *custos*, a napokon i *definitor generalis* svega franjevačkoga reda. Cienjen u velike od vrhovnoga starješine reda, bijahu mu namienjena razlika mučna i važna poslanstva. Kao povjerenik pohoditelj obadje redodržave Bosne, Brešie, Toškane, Marke ankonitanske, Umbrije i

[1] Ovom uspomenicom suvremenoga spisatelja možemo popraviti o. Farlata, koji u Illyr. Sacr. IV. 29 cieni, da je stoprv god. 1642. fra Pavao postao biskupom, kad ga spisatelj god. 1640. pominje u Bosni kao drugog biskupa, radi koga on bijaše onamo odposlan; prvo toga kao biskup stao je na Visovcu i upravljao skradinskom biskupijom.

Dubrovačke. U Španjolskoj obavi takodjer važno poslanstvo i onamo se upozna i omili odličnim muževim onih krajeva.

Bijaše odličan propoviedalac i proslavi se ne samo po dalmatinskih propoviedaonicah, dali i u Istri i poglavitih gradovih Italije. Poznavao je uz latinski i talijanski, još hrvatski jezik, u komu je i u Bosni izpoviedao i propoviedao. Mnogo zaslužan bijaše u redodržavi i velika dobročinstva učini različitim samostanom, a osobito onomu svetoga Andrije u otačbini na otoku.

Izvan ove *Memorie* on je i drugu napisao za Dubrovačku, koju pominje o. Sebastijan Dolci u djelu *Monumenta historica Prov. Rhac.* 1746 l. 64. Sastavi takodjer veliki broj propoviedi korizmenih, prigodnih i pohvalnih, od kojih neki broj još se čuva u samostanu sv. Ane na Kopru.

Nobil Memoria della visita del M. R. P. Paolo di Rovigno, commissario in Provincia di Bosna Argentina nell' a. 1640.

. . . In questo tempo si celebrò il Capitolo Generale del 1639 a Roma, in cui fù eletto il P. Reverendissimo Marinero, e Commissario Generale il P. Reverendissimo Benigno, quale spedì la patente che mi capitò con mio grandissimo disgusto la vigilia dell' apostolo S. Tomaso; e finita la predica venni a *Rovigno,* ove mi trategni sino li 20 Genaro.

Era all' hora Podestà in *Capo d Istria* un vecchione chiamato Contarini; quando andai per licenziarmi, mi cacciò nella manica un duccatone, acciò alla Madona di Costantinopoli pregassi per lui. Credeva, che dovessi giungere sino in Costantinopoli; ma quello che non feci ivi, feci alla SS. Vergine di Piombo, Vergine tanto miracolosa, che tutto l' oriente corre a venerarla per giorno della assunta come si vedra a suo luogo.

. . . Li 20 genaro m' imbarci per Zara e per 22 giunsimo a *Zara.*

L' Arcivescovo di Zara era il Capello, cervello fantastico; era mio amicissimo, quando era secolare, più volte fù da me ricevuto in questo Convento di S. Andrea,[1] quale m' aspettava con grandissimo desiderio sperando che gli dovessi far restituire le Parochie, che possedevano quelli Padri nella Diocese di Zara; e quando intese la mia comparsa a Zara, subbito mandò Mons. Valerio Ponte, soggetto principale di quel clero (e questo poi fu Vicario Apostolico a Cherso) a salutarmi, e a dirmi, che haurebbe gusto di parlarmi; andai a Palazo, e lo trovai in letto, mi discorse quanto desiderava; io gli risposi, che volontieri l' havrei servito, quando havesi tale autorità, ma che a me s' aspettava solo congregare li Fratti, e celebrare il Capitolo, ma non già alienare le Parochie; questo come che era huomo bestiale senza discorso: horsù scriverò all' Ingoli; l' Ingoli era Secretario della Propaganda fide, e si voltò con

[1] Onda kod Rovinja, kašnje oduzet.

*

la faccia verso la parete; e si come egli voltò le spale a me, così io voltai dorso, e mene andai insalutato hospite, id est Archiepiscopo.[1]

Fui anco visitato da un certo Monsignor, che serviva gli Padri come Procuratore, e per mezzo suo spedii lettere et al P. Provinciale et alli Padri de Vissovaz, primo Convento di quella Provincia, d' onde ricevei le risposte in termine di quatro giorni. Il Provinciale era febricitante in Rama; questo galante homo s' addimandava Padre Mariano Marovich, invece di rispondermi, scrisse per tutta la Provincia, mandò messagieri a posta a solevar tutti li Guardiani che facessero scritture testimoniali, come era impossibile che un alieno visitasse quella Provincia.[2] Onde che dopo l' haver aspettato il corso di 24 giorni, dico giorni venti quatro, rissolsi far levata et andare à Sebenico, inde al mio Convento di Crapano,

[1] Sve župe u zadarskoj prabiskupiji, koje bijahu u Kotaru pod turskom vlasti, služiše sami franovci visovačkoga samostana počamši od Zemunika, jerbo samo oni imadoše Adhuname turskih cara i dopust turskih zapovjednika, da mogu prosto puk učiti i svoj zakon obsluživati; popovim to nije bilo prosto. U arkivu samostana Visovca nalazi se u izvorih turskih listinah veći broj ovih povlastica, izmedju kojih jedna izričito kaže: Ako se zateče pop u Kotaru dokle turska vlast dosiže, „da govori misu, platit će glavom". S toga franovci moradoše preuzeti one župe, koje je tražio prabiskup, da mu se tad povrate.

[2] Tiekom svoga kazivanja nepovoljno se izrazuje spisatelj naprama državniku o. Maraviću. Nama je opaziti, da od davnih vremena bosanska redodržava bijaše stekla povlasticu, da izmedju svojih redovnika predloži pohoditelja i predsjednika za državni sbor, a to nije bilo bez jakih i važnih uzroka i razloga, od kojih jedan od poglavitih bijaše: što Turci u svedjernih borbah sa kršćanskimi vlastima sumljahu, da ti strani redovnici pod izlikom pohoditelja dolaze kao poklisari dušmanskih vlasti, da izvidjaju tvrdjave i prolaze, da uhode vojsku i snagu tursku, i izvješćuju na štetu njihovu. Drugi ih osvadjahu, da kupe novce od svećenstva i puka kršćanskoga i nose u Rim, gdje da su se snovale urote na Turke; ter njihovih podložnika novcem da na njih ratuju. Treći potvarahu, da oni jedino dolaze, da ugovaraju s vojacim i kršćanim: kako bi se u sgodno vrieme digli na Turke i pomogli na njih ratovati. Sve ove potvore i slične, sumljivi Turci lako su primali i na račun samostanske starešine pozivali, koji izvan opravdanja, morali bi za velike svote novca kupiti pravicu i obezbiediti sebe, samostane i puk kršćanski. S toga je davno bilo prestalo slati inostrance; a sada zaradi pomenutih uzroka odredjen bi o. Paval; ter nam se ne čini tako kriv državnik, koji je tražio prepriečiti nesreće, koje su tim poslanstvom prietile njegovoj redodržavi. Svakako, pošto je ovi državnik malo kašnje imenovan biskupom 1644. dokaz ima, da je kod rimskoga dvora bio dosta cienjen, i našast pravedan od potvora spisatelja o. Pavla.

e d' indi portarmi a Vissovaz, primo Convento di quella Provincia, lontano una giornata da Sebenico.

Li 16 febraro sì mi rappresentò l' occasione e m' imbarcai con un gripetto. Il giovedi grasso arrivassimo a *Stretto*, villa de là di Morter; e fui riceputo in casa di un certo Nicollo Orada, dicono in quel paese Micola Ovratich. Questo haveva la moglie e 9 figliuole con una cognata vedova. Doppo la cena recitassimo il sommo stellario, m' accomodarono il mio stramazzo in mezzo alla casa, hebbero tanto buon esempio di quelle devozioni, che coricatomi nel letto tutte quelle giovinette mi stringevano le coperte atorno acciò non fusse offeso dal vento Borea, che veniva per le fessure della porta; et era un freddo crudele, e ciò fecero con grande carità e con grande semplicità.

Il seguente giorno fui a *Crappano*, ove fui accolto dal Padre Lorenzo da Sebenico Guardiano; et era ivi un Padre Bosnese; facessimo il Carnevale in Crappano, venne il Signor Zorzi Papalich bellissimo giovine, con cui facessimo stretta amicizia; giocondo al sbaraglino; spedij lettere alli PP. di Vissovaz, acciò mi mandassero à levare; mandarono qui due frati e mi risposero, che mi trattenessi, che sarebbero venuti consecrar il Vescovo Thomaso; e mi condurrebbero con maggior honoratezza, e tanto maggiormente quanto che hora, dicevano loro, sono freddi crudissimi, et nevi, giaci, che non (si) può viaggiar. Ma io che stava sopra spini, dubitavo di quel che mi poteva intravenire; fatto il Carnevale e veduti li balli di Crappano, nelli quali ballano duplicamente li Frati; veduto a fare il Re, che costumano far in quel loco; l' ultima sera cenato con il Carambasa, che vol dire Capitanio, et altri della villa in Refetorio:[1] il primo giorno di Quadragesima, che fù 22 Febraro 1640, con il Reverendo Padre Guardiano, con Padre Allessandro da Pirano,

[1] Franovci su onoga vremena živjeli u najtješnjem odnošaju sloge i ljubavi posred puka, kojemu sami bijahu učitelji, upravljatelji i prijatelji pravi. Oni su sa svojim narodom dielili radosti i žalosti kod domaćih veselja pri kršćenju i vjenčanju, kao i žalosti na pogrebih i sedminah; tako na pučkih sastancih i svętčanih veseljih sačinjavali jednu istu obitelj, ter više krat i njihovi samostani bili pučko utočište pri svakoj potrebi i nezgodi. Kad god. 1646. jak odjel turskih konjanika prepliva na Krapan: vas puk onoga sela zakloni se u crkvu, samostan i tvrdu kulu, gdje pod upravom franjevaca vitežki se branijaše dokle prispi galija Padovana i s topovi raztjera Turke. Harni narod pomogao milostinjama svoje redovnike, a oni mu vraćali milo za drago, pak se čudi spisatelj, što je vidio, da redovnici u kolu igraju i što je harambaša sa pučkimi poglavicami zajedno večerao u izbi. Izbor kralja običavao se je obavljati u Šibeniku i mnogih mjestih po Dalmaciji o mladom ljetu, pokladah, krstnom imenu i o božiću. To bijaše pučka svečanost, koja prestade padom mletačke skupnovlade. Francuzi nam donesoše nove običaje po kalupu novije obrazovanosti, kojimi se braća otudjila i razdielila . . .

con li Padri Bosnesi Fra Giovani di Crappano, Laico Fra Andrea di Crappano, che all' hora era putto, andassimo con la barca a *Sebenico* per incaminarsi per il canale di Scardona, la pioggia m' impedi il viaggiare il primo giorno. Fui accolto da quei signori Sibenzani con segni di estraordinario affetto, si riccordavano ancora una Predica, che feci nella Congregazione di Crappano del 1634, scherzando sopra il nome di Sebenico lo dissi giardino bellissimo e vago calmato d' odorifiri fiori; fiori, che spirano odore di benignità, cinto con la sciepe dell' invincibilità, che tale l' indicavano le lettere, con le quali si scrive: Singolarmente In Benignità Eccelente Nell' Invincibilità Città Odorifera; questa al mio poco sano giudizio e rozzo intelletto è l' etimologia del tuo nome.

A ricordandosi li Signori Sibenzani di questi scherzi mi fecero ricercare e pregare, che volessi graziarli di servirli quella Quaresima in lingua Italiana, che si contentavano darmi una particolare elemosina, io risposi, che l' avrei volentieri servito, quando fossi stato libero, ma che havendo quella carica mi convenirà proseguire il viaggio, e resi le dovute grazie.

Avevano all' hora per Predicatore il Padre Grimani Zaratino Dominicano; e perchè il primo giorno di Quaresima andassimo alla Predica, ma andassimo alla medietà della prima parte, quando mi vide ad entrar nel tempio, si perse, s' abbagliò, tanta era la mia fama. In se reversus confessò, che si era perso alla mia presenza e lo confessò publicamente sopra il pergamo.

Il primo giorno di Quaresima fui invitato a pranzo dal Signor Zorzi Papalich con tutta la mia compagnia, eravammo otto; e perchè il tempo era cattivo, e pioggia, ci allogiò con tutta carità anco la notte.

Il 2. giorno di Quaresima si partissimo contro ogni raggione. Era un sirocco tanto forte, e tanto fisso, e fe grandissima rovuina in quelli canali, che tutti quelli Signori de Sebenico dubitavano delle nostre vite; tutti mi vennero à compagnare alla Barca. E veramente, se con la vella de taglia havessimo vellegiato, si saressimo persi; ma il giovane, che era pratico, fece vella ligar alla cima del albero senza lantena; e così andassimo sicuri per canale di 5 miglia; poi si ritrova un mare largo piu d' un miglio lungo, e 5 miglia incirca largo, si passa questo come un lago adimandato Prukglian, luoco pericolosissimo, in cui si profondono molte barche, per quanto mi raccontavano.

Passato questo s' entra anco in un canale chiamato il Canale di Scardona. *Scardona* è situata sopra una punta, è città posseduta da Turchi, bizari et insolenti, insolentissimi mi predicavano quella gioventù di Scardona. Facessimo questo canale con tanta fortuna di sirocco e pioggia era che contai le remigade, 16 remigade non si poteva avanzarsi un piede. Nel fine di questo Canale vi sono 8

molini in circa, questo Canale sarebbe una cosa stessa con il logo di Vissovaz, ma per arte fù separato per causa delli molini.[1]

Qui sono due fiumi: l' uno si chiama *Charca,* e questo scaturisse d' una altissima montagna adimandata *Dinara.* Vi è il 2. fiume *Cicoila;* e perchè uno sgorga nella bocca dell' altro, formano un lago grande chiamato *Vissovaz,* questo lago è vero fiume Karca sarà largo in alcuni luochi un miglio, et in alcuni meno. Nel mezzo vi è scoglietto, e sopra questo scoglietto vi è situato il Convento primo della Bosna, addimandato Vissovaz.[2] Dalli molini si camina per terra 3 quarti di miglio, e s' entra nel lago, e 4 miglia è lontano il scoglietto. Si partirono per terra il P. Alessandro di Pirano, con li Padri Bosnesi ad avvisar li Padri del Convento, che ero giunto alli molini, e che per terra mi ero incaminato all' altro lido del lago.[3] Vennero a levarmi in compagnia di remiganti il P. Guardiano tal P. Nicolò, vennero il P. Custode Marino de Posega et il P. Bogetich, il P. Camengrado rimase a far compagnia al vescovo Tomaso; quali vennero a ricevermi al lido del Convento.[4]

. . . La consacrazione del vescovo Tomaso sequì a Sebenico in Marzo 1640; furono tre vescovi, il Mons. vescovo de Sebenico, il

---

[1] Prikazao se je vodopad Krke spisatelju kao umjetnički nasip, da zaustavi i podigne vodu rieke za skok potrebit da vrti mlinove; ali to je narav sama učinila preko viekova, gdje je divni buk ili vodopad Krke, koga pogled divi i zanosi svakoga gledaoca. Kaže, da je ovdje 8 mlinova; mislimo da je htjeo reći kuća ili mlinica, u kojoj je po više mlina, koševa i stupa za biljce i sukno, a i to samo sa skradinske strane, gdje se je spisatelj izkrcao, a na šibeničkoj strani, pri moru i nad bukom, još je veći broj bio.

[2] Iznad vodopada sliva se Čikola u Krku, to je samo velik potok, koji od kiša i poplava dolazi od Petrova polja pokraj Drniša i Ključica, te se ovdje izlieva; inače presuši, samo ostavi koji vir ili jezerce na putu.

[3] Samo četiri samostana redodržave bosanske bijahu tada u Dalmaciji, i to: na Visovcu, Makarskoj, Živogoštu i Zaostrogu, a peti u Imotskomu brojaše se u Hercegovinu. Spisatelj ih zove bosanskim, jer bijahu redodržave onda zvane Bosne; tako i redovnike nazivlje Bošnjacima, ako su i iz Dalmacije bili.

[4] Ovi guardian otac Nikola Ružić silno se proslavi na početku kandijanskoga rata. Privede u družtvu ostalih redovnika u Šibenik 10.000 čeljadi iz turskoga podaničtva iz ličkoga i kliškoga sandžakata a osobito Petrova polja. Pomože osvojiti Drniš, Knin i Klis. Gjeneral Leonardo Foscolo izdade mu velike pohvale i predloži starovieću, da bude imenovan biskupom Nina; ali ga prvo smrt zateče. Isto tako i otac Mijo Bogetić god. 1646. postade državnikom bosanske redodržave i zajedno s otcem Nikolom prevede puk iz Promine i Petrovapolja u mletačko podaničtvo, zasluži jednake pohvale i dostiže od skupnovlade mnoga uzdarja i dopuštenje, da načini u Šibeniku samostan Visovac kod sv. Lovre.

Mons. vescovo d' Arbe, et il Mons. vescovo di Traù, che lo consacrarono. Li Signori Sibenzani colmi di gentilezza gli fecero molti honori, lo accompagnarono con buone salve di arteglieria, con gran numero di cavaleria, con sbari non solo di sudette, ma d' arteglieria ancora, il che spiaceva grandemente al vescovo Girolamo, perchè rimaneva solo vescovo titolato di Drivasto, ove non poteva far la ressidenza . . .

Sopra questo schogletto vi sono trè allogiamenti. Il Convento, che è in forma di casa grande, e si sale sopra una scala di pietra, v' è la feresteria per li Turchi, et un altro luogo per li povereti.[1] Di più v' è una casetta per il polame, n' erono 200 capi de polastri. Tutti questi conventi per la Bosna hanno la sua colombaja, con quantità grande de colombi; in quello di Sutisca ve ne era più di due mille, e quantità grande de polami, perchè giungono li Turchi a turme sino quaranta e cinquanta alla volta, et a tutti bisogna dar da mangiare. Sono convenuti li Padri con li christiani, che li Padri fanno la fatica, li cristiani danno la roba; hanno li poveri christiani tanto in odio li Turchi infedeli, che si contentano sviserarsi, perchè non li venghino alle case loro; e per il contrario hanno li Turchi tanto in odio li Christiani, che sapendo loro, che quello li danno da mangiare li frati, sono sostanze de' christiani, mangiono quanto più possono, e poi vanno a vomitare tutto quello hanno mangiato, e poi ritornano a mangiare; perciò tre volte mangiano piu di quello fù bisogno, e ciò, mi dicono quelli Padri, per destruggere il Christianesimo; ma io credo fosse più tosto avidità di cibo, e che il superfluo gli facesse male, ed agravasse la natura in guisa tale, che fosse necessitato vomitare; hor sij come si voglia, questo l' ho veduto à Vissovaz. Li poveri frati sono necessitati à servirli, e dopo haverli servito e ben cibati, ricevono per premio bonissime bastonate; e finalmente bisogna darli delli denari, perchè nascondono ò una briglia, ò una arma, et incolpando un Frate che gli l' habbia rubata, lo percotono, e vogliono che gli la paghi. Hano questi Padri di Vissovac due barche da traghettare, una lunga, che potrà capire 12 persone, et una piccola, che potra capire 4 persone, sono barche alla moda fatte da trè tavoloni, una tavola nel fondo, e due dalle bande, vogano con certi remi simili alle palle, con quali si pelleggia in queste parti il formento, e talgiorno si sentono à chiamar li Turchi da tutte le quatro, dalla

[1] Ovaj stari samostan god. 1648. bio je od redovnika zapušten; oni se zakloniše u Šibenik, a Turci na dražbi prodaše samostan i sve njegovo zemljište. Arkivalna knjiga kaže, da je bio od Turaka zapaljen i razrušen, to tvrde različite svjedočbe mletačkih generala i obćine šibeničke. Povratiše se god. 1675. po milosti cara, koji im dade ferman, da im se sve povrati kao što bijaše prije rata. Sadanja crkva i samostan sve je inače pregradjeno.

parte orientale, occidentale, australe e meridionale.[1] Una volta o per atterirmi, o che portasse così il caso che comparvero una cinquantena di Turchi divisi in tre compagnie, li Padri pensando atterirmi me li fecero vedere da una cella secreta, che aveva un forame verso quella parte, ove erano li Turchi, venero a contesa fra di loro, ò fosse vera, ò fosse finta, il Pre. Revdo. Boghetich, Padre di quel Convento, si pose fra di loro armi e gli tagliarono à bella posta la tonica, questo quando ebbe fornita la comedia, venne verso di me tutto anhelante, e disse: Pre. M. R. vedete, quello fanno di noi li Turchi, e mi mostrò la tunica lacerata dicendo: cossi faranno di V. P. M. R. Questa parola mi pose in sospetto, che fosse qualche arte, onde io dissi, che taglino la tunica quanto vogliono, pure che lassino la vita intatta. Lui non era offeso nella vita, e poi soggiunsi: quando le PP. VV. viaggiano, come vanno? Havevo già veduto la camera dell' armamento e sapevo come cavalcano, risposero: andiamo armati per difenderci dalle insolenze de Turchi, perche talvolta s' abbatterano li Turchi sfondra la simitera contro V. P. M. R. e gli faranno mille scherzi con ella sopra la faccia per atterirla. Horsù, risposi io, dunque armatemi il cavallo con la persona, come và armata, che si à caso verà qualche Turco à scherzare meco, io farò da dovero, e mi contento poi morto che ne habbi uno, morir ancor io.[2] Queste parole gli possero il cervello al partito come si sol dire, e cominciarono a dubitare, non facessi qualche minchioneria; onde cominciarono a dire: non fate per l' amor di Dio simil cosa, che la Provincia andarebbe alla rovina; saressimo tutti esterminati; dunque, diss' io, se non volete rovine, fate mi far buone guardie, non permetete che Turchi venghino scherzarmi sula faccia con le loro simitere; noi lo faremo, ma V. P. M. R. non vadi a cercar brighe, camini per il suo viaggio; di questo non dubitate, quel Dio che m' aveva eletto à questa carica, m' ihspirò queste parole, delle quali argomentarono un animo risoluto e deliberato, per il che mi fecero fare buonissime guardie.

---

[1] Kako je samostan na ostrovu, posred jezera koga ovdje Krka sačinja, ter na medjašu sandžakata kliškoga i ličkoga, na medjama kadiluka Skradina, kotara (Vrane) Krčkoga (Nečvena) i zakrčkoga (Čučeva), kninskoga i drniškoga: tako sa svih strana Turci cieniše, da imaju pravo na to mjesto. Danas su poglavita tri pristupa: od juga *Remetić* za skradinsku krajinu, od zapada *Bilibrig* za kotarsku i zakrčku, od sjevera *Stinice* za kninsku i drnišku; ali je možda u ono vrieme još jedan bio od iztoka za drnišku i petropoljsku.

[2] Vidjet ćemo tekom kazivanja, da je ova opisivanja sastavljao god. 1661., te se nije čuditi njegovu *coragiu* sjedeći mirom u svom samostanu u Istriji; ali dvojimo, da je tako mislio i govorio god. 1640. na svom putu kroz tursku zemlju, pače vidjet ćemo dalje, kako sam pripovieda, da u Sarajevu, kada ga uoči jedan krupan softa, veli, da ga je smrtni znoj popao.

. . . Il Convento di Vissovac è paruto bruto, in forma d' una casazza, si sale sopra una scala di pietra et una di legno, vi sarano circa 16 celle, il refettorio scorre via, sentano d' ambi le parti della tavola, han di fori la tavola, li cavaletti lunghi quanto è la tavola fatti alla rustica. La cucina era fatta bellina di nuovo. La chiesa mediocre bella, specialmente quanto al coro le sedie erano fatte à guisa di cadreghe, che si costumano al giorno d' oggi tutto o collonette piciole di legno, veramente vistoso; questo coro è in capo della Chiesa, voglio dire, in occidente, contrario alli nostri, che sono in oriente. La chiesa è tutta piena di pitture a sguazzo sopra li muri in forma di quadroni.[1] La Sagrestia è piccolina ma ben fornita di bellissimi paramenti tutti alla moderna, e quantità grande, così anco argenterie, come croci, calici, turiboli. Tutta la Provincia ha chiese benissimo fornite di queste cose.

Nel Convento stavano 14 frati, tre chierici e due laici, 4 giovini, questi servono per studenti, per chierici, e per famigli di casa. La sera il lettore li fa inginochiare, e gli recita la lezione conforme alla sua capacità; gli dà li latini a mente. Fuori poi del Convento, per quanto mi raccontavanno, haveva circa 20 famigli, che lavoravano li poderi. Quel giorno che giunsi a Vissovac, li Padri guadagnarono una lite con li Turchi, che erano 70 anni decorsi, che verteva, e solo all' hora era decisa, la giudicarono et atribuirono à mia buona fortuna, come in fatti fù.

Vi è in terra ferma un convento principiato dal Pre. Luca Cacich, questo stà a lattere destro[2] del fiume, in loco chiamato *Ko-*

[1] Možda spisatelj ovdje kaže, kako mu se je s dvora prikazivao Visovac, kada ga je ugledao s broda; ali nije nikako bio kao kućetina. On je iznutra bio na redoviti četverokut, na sriedi otvoren, a na sred otvora bunar. Sjeverni kraj zatvarala je crkvica njekoč Augustiniana, kašnje obraćena u *sakreštiju;* zapadnji kraj sadanja crkva, a južno i iztočno krilo sadržavaše izbu i ono 16 sobica sa njekoliko ih uz crkvu i više *sakrištije.* Od ondašnje crkve neima nikakve uspomene; god. 1725. nadogradjena je i sva popravljena. Onda nebijaše mramornih oltara, nego, kako kaže, sva napengana i razdieljena na velike četverokutne slike. Nezna se za stalno, je li crkva bila razrušena preko kandijanskoga rata, ako nije, možda bi se pod klačarnim zamazom mogle naći pomenute slike, koje, ako su bile poput one što se jedino održi iza Gospina oltara na zidu upengana, mogle bi biti koje umjetne znamenitosti. Od mališta, koje bijaše od drveta skupocjena, neima već nikakva ostanka. Sveto ruho i dragocjeno crkovno posudje i danas obi lato obstoji.

[2] Opažamo ovdje i za napried, da je spisatelj držao strane obala rieke uz nju gledajuć, a ne kao što se danas običava gledajuć niz tek vode; s toga ovdje kaže, da je započeta sgrada novoga samostana u Kobiljači s desne strane, dok nije nego s lieve, tako i kašnje, mjesta se moraju uzimati sa protivne strane. Veliki broj konja, što se kašnje spominje, bijaše potrebit za domaće nužde, ondje na pustoši visovačkoj,

bigliaca, e voleva esso Pre. ivi trasferir il Convento del scoglio; perchè il scoglio è sotto il dominio di due sanchiaki, et ivi sarebbe stato sotto uno solo, e meno travagliato; si diede principio, ma non si finì; era però un bel principio di fabrica, si servono per stalla, e credo quella dovesse essere coneva. Tengono in quella 16 cavalli, e dicono, che ancora gli farebbero otto di bisogno; vè n' era un belissimo bianco macchiato con macchiete negre, et era una belissima bestia . . . Qui vidi una cosa incredibile, e fù, che uno di quelli giovani montò in piedi sopra un cavallo, e lo fece correr a cariera batuta più che non è lunga la riva di Rovigno, conservandosi sempre stando in piedi e con il suo giuppone in mano sempre facendo viva, id est ventilando il giuppone qual bandiera.

Martedi primo di quaresima andassimo vedere li mulini li sopra, che sono circa 3 miglia lontano dal Convento, et andando facessimo la cacia delle aquile, de quali ne veggessimo più d' una ventena, quantità grande di smerghi, polli e colombi. Vegessimo un aquila bianca, che se ne stava riposata sopra alcuni dirupi; essendovi dirupi altissimi, tirarono un' archibuggiata, e quantunque la palla gli passasse sotto piedi, nulla di meno non si move punto, ma fece un atto di stupore. Tornarono a tirargli et udendo la seconda archibuggiata si mosse alquanto, ma poco. Andassimo a vedere li mulini, che sono al numero di 50. Vi è un ponte di pietra con 22 archi. Vi sono gli istrumenti delle valche, cioè di valcare le rasse; in un luoco l' aqua descende con tanto impeto, che si leva poi in aria a guisa di nube e pare un fumo.[1]

Nel ritornare al Convento, a latere sinistro vi è un castello distrutto addomandato *Rogovo* sopra un' alta dirruppe[2] et ivi dicono esservi tesoro, che molti anno tentato levarlo, ma li demonij lo custodiscono in guisa tale che fanno cadere grandissimi tempeste, venti impettuosi, e quantità d' aquile à diffenderlo. Dal lato destro più verso il Convento vi è un altro castello addimandato *Camičak*.[3]

---

gdje se iz daleka moralo nabavljati i privlačiti za onako brojnu obitelj redovnika i poslenika; a dobar broj služio je svećenikom za obavljanje župnih služba razštrkanomu kršćanstvu izmedju Cetine i Zrmanje u Dalmaciji, pa i po Lici u Hrvatskoj; onda kada nebijaše opredieljenih župa, niti stalnih župnika, nego kao apoštolski poslanici po planinah i bregovih franjevci hodaše da uče i tješe narod ustravljen od turskoga zuluma.

[1] Ovdje opisuje vodopad, mlinice i most na Rožkomu slapu.

[2] Ovdje spominjemo pazku 2, gdje smo kazali kako spisatelj protivno strane uzimlje. Ovaj gradić Rogovo gledajući niz rieku ostaje na desnu ruku. Ono vrieme on je bio cielokup, a danas samo se razabira, gdje su temelji bili, najviše je razkopan od tražilaca blaga; a pošto je nadvišen nad riekom povrh strme klisure, svaki kao za igru kotura kamenje niz strminu. Od njega je ostalo ime brdu Rogovo, a ostanke gradića nazivlju Babingrad.

[3] Ovaj gradić na rtu samograda izvišene klisure nad riekom s druge strane naprama Rogovu, bijaše gospodara Utišenovića i na njemu se

Ritornando dalli molini ritrovassimo l' aquila nell' istesso luoco, tornarono à tirargli, e fù ferita, saltarono in terra un sacerdote chiamato Padre Andrea, con un chierico, o cominciarono à salir per una via à guisa di canale e per una dirruppe, tanto erta e tanto difficile, che era impossibile; e perch' era quella via trà un dirruppo, e l' altra piena de rovinazo, materia mobile, quanto ascendevano, tando descendevano, finalmente tanto fecero, che salirono fino al loco, che trovarono pietra viva, ma tanto erta, che poterono giunger al loco ove giazeva l' aquila; convenne loro ritornare senza la preda, e con le *benevreche* tutte rotte, perche bisognò scender straziando il sedere sopra il rovinazzo, che squarziò le benevreche, e facessimo una bella risata. Qui è un eco nobilissimo, che risponde a tutte le parole. Si vede una montagna dalla natura perforata nella sommità, siche sembra una camera a volto, e dà un canto all' altro si vede l' aria di lunghezza di 10 passa. Mercordi andarono li famigli à pescare e portarono à casa quantità di pesse; io per curiosità li volsi far contare, e furono al nro. di 500, fra quali vi era una trutta di tre libre incirca, un pesse simile al variol nostro d' Istria, simile di grandezza; il rimanente pesse di lira, e di due per lira, di tre e di quatro per lira tutto pesse d' aqua dolce. Hanno li Padri grandissima quantità di reti.[1] Il Mercordì pure li PP. MR. per darmi motivi di recreazione, volsero che andassimo a cavalcare per diporto, e cavalcando vegessimo un lupo grandissimo e due lepre. Andò a pescare con li famigli il P. Pietro Cubat lettore del Convento, che pigliai per mio Condottiere per tutta la Provincia, e per mio secretario di quella lingua; questo era infatti un grande economo, homo virtuoso, e con prudenza e politica inesplicabile mi condusse per la Provincia, vaglia il vero, meritava ogn' honore, et ogni carica, mà le congiunture non permisero ottenere quanto meritava.[2]

---

rodi slavni kardinal Juraj, prijatelj Zapoljin, neharno smaknut od nenavidnih Ferdinandovih *satelita*. — Kako je Kamičak bio Utišenovića, tako je onda Rogovo bio Martušinovića, od koga plemena bijaše majka kardinala Jurja Utišenovića. Od Martušinovićeva plemena bijahu dva biskupa skradinska.

[1] Iz veće uspomene davnih doba doznaje se, da Krka bijaše obilno bogata svakom vrsti vodene ribe; ali osobito od početka ovoga vieka nemilo je smetana otrovom okolnih seljana, pa i ono malo što preostaje, danas se smiče *dinamitom*, ter se je bojati, da joj nit imena neće ostati. Grehota! Ako i riedko, još se uhvati koja pastrva od 5 do 8 kilograma, a tako i ugor do 5 kilograma.

[2] Ovaj otac Kumbat čudno se odlikova na početku kandijanskoga rata. Bijaše tada guardian samostana imotskoga na jezeru Proložcu. Videći tursku grožnju, prevede redovničku obitelj i veliki broj okolnog puka u Primorje i u Makarskoj bi odabran za starešinu obiju sdruženih obitelji. Bojeći se i ovdje turske osvete, god. 1646. prevede svoju braću redovnike na vrh Bračа, gdje im načini ubogo prebivalište, a budući se k njima pridružio dobar broj puka, naselište novo mjesto sv. Martina.

Questo portò quantità d' anguille con ventidue trutte, le quale mondai a regalare quelli Signori di Sebenico, che mi fecero tanti honori. R. Padre Lorenzo di Sebenico Guardiano di Crappano mi mandò 5 dentali, che sembravano cinque grandi putti, tutti quelli Padri e vescovo rimasero attoniti e stupiti, si per la bellezza del pesse, come per la stima fatta dalla mia persona.

Il giovedi mi condussero a vedere alcuni oliveti piantati novellamente, ch' erano al nro. 500 molto belli, e fanno un bellissimo vedere, all' ombra de quali fecessimo tutti una composizione d' un dolcissimo sonetto per spazio d' un hora. E poi andassimo a vedere minutissimamente il convento nuovo sopra nominato, che si vide all' hora extrinsece, e superficialmente; la fabrica, come dissi, è una bellissima fabrica anco quanto all' apparenza, ma considerata bene è una gran fabrica. Vi è primieramente una caneva sotteranea fatta a volto in tre navi. Cosa molto bella. Vi è a lattere destro una bella stalla capace di 25 cavalli, sopra la caneva vi è il reffettorio. Vi sono due dormitorij uno sopra l' altro, e vi è la cucina vicina al reffetorio. Padri, dissi io, havete molto più bella comodità qui che al scoglietto, minori fastidij di traghetti, perche non l' abitate? Non si può, risposero loro, perche havemo grande contrarietà e delli infedeli, e non potiamo ridur l' opera alla perfezione.[1]

Mercordi 2. di Quaresima venero 12 softe turchi Religiosi, Martiri del diavolo. Spesero tutta notte in mangiare, bere e cantare; così fecero il giovedi, ne mai volsero partire, se non furono regalati di sapone, cere e denari, cosi che chi non le vide non le può credere, tanto sembrano impossibili.

Vidi in codesto Convento di Vissovaz un famiglio, quale essendo vessato dal Demonio fece voto alla santissima Vergine, che se Lei

---

Odavle poduze otac Kumbat da osvoji svoju otačbinu Imotski, porobi krajinu i obsjede tvrdjavu, ali kada se htjedoše Turci predati, nadje se izdaja i prevara, rad koje se morade povući sa bojišta. Ovu sgodu opjeva otac Grahovac i puk još danas rado pjeva kako Kumbat porobi Turke.

[1] I danas se vide zidine ove velike sgrade u liepoj uvali Kobiljači, za koju potrošiše redovnici silno blago i puk velike trude, ali nije bila nikad dovršena. U samostanu nahode se izvorne turske listine, po kojih se znade, da su redovnici dobili dopuštenje god. 1616. od okolnih kadija, od kliškoga sandžaka, od bosanskoga vezira i ferman od samoga cara, da ovu sgradu mogu započeti, graditi i pokriti; ali okolni Turci nehtijahu jedni drugim hatara izgubiti. Spomenusmo prije, kako samostan na Krci u sridokrati sandžaka i više kadiluka, morao je pričekivati Turke, koji su dolazili sa svih strana da se na volju goste i darivaju. Kada bi dopustili, da se samostan započet u Kobiljači dogotovi, on bi bio samo u kliškomu sandžaku u kadiluku drniškomu, ter Turci iz Skradina, Kotara, krčki, zakrčki i kninski nisu mogli zahtievati pomenutih gostba i pričeka: zato svakdanjimi osvadami, povjerenstvi, izaslanstvi i odsudami zaustavljahu prietijahu i osujetiše nastojanje franjevaca, i sgrada započeta ostade u obrdanih mirina.

lo liberava dalla vessazione, voleria tutto il tempo di vita sua servire il Convento. Il diavolo sdegnato lo fece cader nel fuoco e s' abbruggiò un ginocchio, fù libero e serve così zopo. Fù un giovine che ebbe lungo tempo comercio con una Turca nella villa *Boghetich*. Questo illuminato dallo Spirito santo rissolse pigliar la moglie, e per liberarsi dal peccato prese per moglie una giovine Cristiana; e perche in quelle parti habitano li Cristiani e li Turchi assieme, cioè una casa sarà de Turchi, un altra vicina de Cristiani, e così discorendo: fù la Turca come vicina invitata alle nozze; questa poi per sdegno con un baccio affassinò la povera giovine moglie di quello, che l' haveva goduta; la poverella si pose in un letto, e se gli ritirarono li nervi in guisa tale, che le ginochia li tocavano il mento, ne si poteva cibare se non con cose liquide, che gli davano con un' ampola; sette mesi stette nel letto. Un giorno passando un Padre, che serviva per Paroco, fù chiamato dal padre delle giovine e pregolo, che volesse dargli qualcosa santa da portar adosso, acciò si potesse liberare da quella infermità; sono genti di gran semplicità, di grandissima fede, bontà è divozione. Il Padre haveva un poco dell' habito di fra Tadeo da Tocco, morto pochi anni sono con santità, che faceve grandissimi miracoli, e gli l' haveva donato il P. Custode Marino Brissimovich di Posega, che fù a Capitolo generale del 1639, gli pose quel poco d' habito adosso, cominciò a sentirsi meglio, e in termine di quindici giorni si rissanò afatto. Feci io autenticar il miracolo, e lo mandai a Roma, acciò se per l' avenire s' havesse da formare processo per la sua canonizzazione, si ritrovi ancor questo miracolo. Mi fù detto da un Padre, che con li occhi proprij haveva veduto l' esperienza, che uno, qual se ne stava moribondo per la pietra essendogli datta della polvere di pinpinella selvatica à bere vino, immediate fece la pietra e rissanò.[1]

Questa matina giorno del glorioso S. Tomaso d' Aquino, in quel mentre che celebrano la messa, venne un Turco giovine bizaro in chiesa, e mi furò una candela dell' altare, e perchè il mio compagno Fra Pasquale stava nel coro e diceva l' oficio, se ne andò il Turco con quella candella; e gli la posse sotto il naso, onde n' ebbe un buon spagheto di paura.

Mi fù raccontato dagli Padri medemi, che sucesse una volta un gran miracolo à Belgrado. V' era un Gianizzero che vendeva farina, ma la mescolava con terra bianca; una povera cristiana andò à comperare, e perche questo Turco haveva cativissima fama, la vecchia gli dimandò, se la farina era buona e non mescolata; rispose il Gianizzero: se non è buona, e sola farina, Iddio mi facci cangiare in un porco; andò la vecchia à casa e ritrovò la farina falsificata, onde cominciò con lagrime à pregare il Signore, gli

[1] Koja je trava *pinpinella selvatica,* nije nam poznato, ali znamo, da franjevci kako od davnih vremena tako i dan danas izmedju ostalih liekeva znadu od kamena liečiti vrebčijim prosom, koje se zove *litospernon.*

dasse il meritato castigo e si cangiò il Gianizzero in un porco. Ne è punto farsi meraviglia, perche in quel paese si vegono giornalmente miracoli.

Giovedi 15 giorno che sono in questo convento per la consecrazione di questo Monsignor vescovo, andassimo per diporto a cavalenze, e trovassimo un Turco bellissimo giovine vestito di scarlato e con li rivoltini delle maniche alla Croata di damasco; questo così vestito arava con sei paja de bue; aveva alquanti figliuolini picoli quali tutti ajutovano il Padre e s' affaticavano d' imparare, Questo Turco che arava era figlio d' un Turco vecchio che sembrava un gigante, haveva un petto intiero, che gli sporgeva fuori un palmo. Gli suoi denti erano così grandi, che le mie onge del dito police; questo haveva memoria della guerra navale del 1571. Il giovine che arava disse: andate, andate Padri a casa dal vecchio. Rispose il Padre Boghetich: venite ancor voi. Egli disse: lasciate quel frate giovine, che ari per me, cioè fra Pasquale mio cqmpagno. Giunti che fussimo alla casa, subito stese un tapeto in terra, che così costumano mangiar li Turchi, portò della salata, delle olive, che molto belle sono in quel territorio, e pinò una botte del miglior vino che aveva in casa. Uscì la Bulla sua moglie vecchia con le figliuole, la vecchia bacciava il Padre Boghetich suo conoscente, le figlie bacciavano il famiglio, che venne con noi, dicevano essere parenti, perche forsi quel famiglio uscito dalli infedeli si sarà fatto fedele.[1]

Terminata la visita il sabbato della domenica 3. di quadragesima, m' incaminai verso il nostro Convento di *Crappano*, per farmi traghettare sino a Spalato, e da Spalato sino Macarsca. Quelli Padri non si fidavano condurmi ivi per terra, prima per la lunghezza del viaggio e laboriosità, essendo le nevi; secondariamente perche dovevano passare per li territorij d' un Sanziaco molto fastidioso, onde temendo di qualche sinistro incontro giudicarono meglio, mi portassi alli Conventi della marina, che erono tre: *Macharsca, S. Croce* in slavo *Xivogosta* e *Zaostrogh.*

Vennero dunque in mia compagnia il P. Revdo. Custode con il R. P. Boghetich et giunsimo il sabbato sera a quella torre che stà per mezzo il Convento di Crappano, chiamassimo la barca e ci vennero a levare. Lasciassimo cavalli in quel cortile della torre in terra ferma. Quando li Padri volsero partire, naque non sò che disgusto tra il famiglio, e quello del cortile, famiglio dico uno dei Padri de Vissovaz, egli fece un affronto con tratener le briglie e le selle; onde che per esser venuti in compagnia mia, e per essere

[1] Nije vjerovatno, da bi ovaj poslužnik bio Turčin pak se pokrstio. Ako bi se to kadkad dogodilo, pokršćenik nemogaše ostati na turskoj zemlji, on moraše uskočiti u kaure. Vjerovatno je, da stara bula bijaše kršćanka i poturčena, pak možda rodica otca Bogetića, s toga jedino se š njim ljubila; inače nemožemo pojmiti, da bi se bula pred svietom ljubila sa svećenikom, a i poslužnik možda je bio rodjak Bogetića, ter i njemu bijaše prosto ljubiti se sa rodicom turskom i djevojčicom.

nel nostro stato ricevei l' affronto in me stesso, ero giovine, e bizaro risoluto me gl' aventai con tanto sdegno, con tante villanie, con tante minacie d' andare dall' Illustrissimo Conte, e farlo mettere in una carcere, che ben subbito diede le sele fuori, e le briglie, e li Padri rimassero tanto edificati della mia persona, quanto stupiti di tanto sdegno, di tanto zelo, e di tanto coraggio.

Il R. Pre. Lorenzo da Sebenico, Guardiano di Crappano, quale m' haveva fatto condure sù per il canale a Vissovac, mi fece anco per sua grazia condure a Spalato. In mia compagnia era fra Pasquale e il Pre. Guidotto. Il giovedi partissimo, e giunsimo ad nna terra dell' Isola della *Brazza* chiamata *Pucischie,* fussimo acolti da un tale Signor Sime Zupaneo Procuratore, con carità incredibile tanto delli homini, quanto delle donne. Dui giorni e dui notti stessimo in casa sua, casa tanto benefatrice, che fidono nelle mani de frati e la moglie e le figliuole, e li figliuoli; il frate che era fra Domenico d' Ossero laico, sempre con le donne in cucina, a preparare il vito con una carità inenarabile. Recitai un sermone con il stellaria della St. Vergine in Domo (?), onde quel popolo mi prese grande affetto. Quando li Signori Mladinei Trifone e Francesco (mentre quest' ultimo era mio conoscente nel tempo che predicavo a S. Vincenti in Istria) sepero, che mi trovano dal Signor Simon, venero ivi per condurmi nel suo palazzo, un Palazzo belissimo, con una bella peschiera, con tutti li veri ritratti de prencipi e regi, et homini illustri, con horti con belissime commodità; ma perche il Signor Procurator non voleva lasciarmi in modo veruno, si rissolvero di giocar alla mora, e quello che vinceva m' haveva da tenire in casa sua; vinse il Signor Francesco Mladineo e mi condusse in suo Palazzo, ne fussimo regolati d' una buona cena, e buoni letti, cinque giorni si tratenessimo in quel porto; e Giovedi notte fece una fortuna di bora si grande, che non si può esprimere; venne tanta neve, che fece strage grande d' animali; ne noi potessimo per quel giorno uscire di casa. Qui imparai a mangiare le foglie delle piante d' artichiochi roste, perche il Signor Francesco ne fece arostire, et erano molto buone. Mangiassimo delle sardelle di *Lissa,* tanto esquisite e belle, che ne prima ne doppo mai mangiai sardelle così delicate.

Il Sabbato partissimo per *Macharsca,* ove gionsimo il sabbato sera della Domenica di Quaresima; et alla mia partenza vennero e donne, e homini à compagnarmi alla barca; perche il porto è lungo, mi seguitavano per terra in quel mentre che ci andamo per mare sino che mi potevano vedere.

E perchè questi conventi, cioè Macharsca, Xivogosta e Zaostrogh, sono uno dietro l' altro, e da Macharsca si passano li monti per andar suzo in Bosna: mi partij subbito Domenica da Macharsca per *Zaostrogh,* e poi visitando ritornai a Macharsca in compagnia del R. P. Tadeo Vucotich fu gia Custode, questo e quello Deffinitore, con molti altri frati vagandosi, tra quali vi era un Chierico fra Filippo da Pogliza, che s' era trasferito in queste parti per or-

dinarsi, e stava a Macharsca; e perche l' ora era tarda, ci avvenne alloggiare in *S. Croce,* sbarcassimo in terra; si vide pure un altra barchetta simile alla nostra, che urtò con la prora nel lido del mare; e si videro uscire dalla barchetta quantità d' altri frati. Il cuore mi presagiva qualche male, cominciò a sospettare e ciò maggiormente, quanto che per il paese si camina sempre con sospetti.[1]

. . . Il Convento di S. Croce è imperfetto, perchè è fabrica novella et è situato sotto quelli monti che girano l' Europa, ciò è l' Alpi adimandati Catena mundi. La matina recitato l' officio e celebrata la s. Messa scrissi al Padre Provinciale . . .[2]

. . . Spedita questa con quelle delli PP. che si ritrovavano presenti a me . . . il giovedi partissimo per *Zaostrog.* Il Convento di Zaostrogo ove rissiede il Padre Bartolomeo Cacich, huomo di[3] grand' aspetto e veneranda presenza, di virtuose qualità freggiato, arichito d' una barba che gli giungeva sino all' umbilico, di statura semi gigantesca. Questo convento tra tutti in Provincia è il più bello. In Refettorio vi è una bella tavola di pietra viva, larga e grande. Li Sacerdoti sono 8. Li chierici 5. Li puti per vestirsi sono 5. Li famigli sono 4. Venerdi della Domenica di passione dovendosi partire per l' Italia il Padre Pietro Boghetich sacerdote novello venne alla colpa, e chiese perdono humilmente a tutti. Dissi al Monsignor Vescovo che gli ascoltasse la colpa, come quello che haveva notizia de suoi costumi. Il Vescovo così disse: Figliol mio, tu anderai in Italia, ove hai da operare in modo tale che non si dichi di te, che sei stato à slazzo, a vedere solo il mondo, ma che sei stato ad imparare. Qui sei vissuto honoratamente, così procurerai vivere honoratamente ove vai; acciò habbino a benedire il Padre,

[1] Ovdje sliedi na dugo i široko spisatelj kazivati da su mu redovnici iz Zaostroga donieli listove državnika Maravića, koji je bolovao u samostanu Rami. On mu prilaže ukupne tužbe starešina bosanskih samostana, u kojih se jadikuje, da su Turci začuli, da dolazi iz Rima uhoda da razvidja zemlju, ter da priete njemu, franjevcem i njihovim crkvam i samostanom i zaklinju ga da bude opazan u svemu i oprezan, jer da bi inače mogla velika nesreća zateći cielu redodržavu. Sa pomenutimi otci obaviestio se je o svem i pisao dugu poslanicu državniku, u kojoj nabraja svoja prava i njegove dužnosti, a misli li, da je nemoguće držati sbor u Bosni, da on dodje i da će sazvati starešine u Primorje i amo obaviti izbore te izdati potrebite naredbe. Tim se zaostrožki redovnici povratiše, a on prosliedi u Živogoštu svoj posao i obavi po propisu svoje pohadjanje ter nastavlja.

[2] Ovaj samostan sv. Križa, koji bijaše utemeljen god 1616. leži na odignutoj kosi podnožja biokovskih brda, koje spisatelj nazivlje *Alpi* i *Catena Mundi!* Slabo je zemljopis poznavao.

[3] To bijaše makarski biskup i upravljatelj stare biskupije Duvna, fra Bartul Kačić Žarković, koji umre god. 1745. na Sućariju hvarskomu i ondi bi pokopan u kapeli, koju je za života popravio i darovao župnoj crkvi sv. Jurja.

che ti ha generato, la madre, che t' ha nutrito, la patria, ove sei nato, il frate, che t' ha posto il capuzzo, quelli Padri con quali hai conversato etc.

Qui in Zaostrogh fermai otto giorni, onde ebbi occasione di praticare il Vescovo Bartolomeo Cacich, il quale sentendomi dire la messa con le nuove orazioni, che son solito sempre dire; da quel tempo mi prese singolare affetto, e disse, che le mie orazioni non potevano riuscire se non buone, e tanto maggiormente, quanto che sapeva, che quantunque si dovevimo partire il più delle volte all' alba, non mai pero volevo tralasciare la messa. Mi disse, che nella sua Diocese haveva più di cinquanta milla anime, che quando venne una volta di Roma, portò quaranta milla medaglie, e non bastarono e che alcuni Ragusei pensando fossero denari, aprirono li sachi ma rimasero delusi. In questi luoghi habitano cristiani divotissimi, come sono anco quelli di tutta la Bosna. Gli huomini tutti corrono vegendo il frate à bacciarli la mano, sono tanto devoti, che caminano tutto il giorno per ascoltar la messa. Sarà un Paroco, che haverà la cura di 4 o cinque ville; ponerà all' ordine di celebrare la messa in una campagna commoda à tutte le cinque ville, il Paroco aspetta tutti sino à mezzo giorno, la mattina per tempo pigliano la sua meta, e vanno al luoco della messa, il Paroco in mezzo ad un prato rizza l' altare e celebra la messa, quale fornita mangiano li popoli, come fano nostri quando vanno alle Rogazioni.

Li Frati in questo Convento tengono pochi cavalli per esservi pochi fieni. Hano tre canove; hano da 40 bote di vino, che ogn' una tenirà passa 30 barile, oltre li vini, ch' hano per le Parochie, che sono cinque.[1] Hano butiri, formaggi, animali, quantità grande, di vigne haveranno quaranta e cinquanta homini che lavorano. Molti vanno a lavorar per voto, e servono li Conventi li anni intieri.

. . . Li due Aprile, che fù lunedi santo, doppo pranzo con tempo veramente cativo, ma per il poco transito, ch' e sino al Convento *di S. Croce* non fù stimato, partissimo da Zaostrog, ch' à un dipresso furono 8 miglia, che tanto è da un luoco all' altro. Era vento da siroco e velegiassimo in puppa, ma s' ingrossò in guisa che non solo partò un diluvio d' aqua dal cielo, da cui fussimo ben bagnati,

[1] Mi smo iz temelja proučili postanak ovoga samostana i sve sgode i nesgode njegove, kada doznasmo, kako i zašto bijaše darovano zemljište franjevcem, koje se je podvostručilo osvojenjem Čitluka i Vrhgorca, pa se nemožemo načuditi broju bačava i množtvu vina, koje bi sabirao ovaj samostan u vrieme pohadjanja otca Pavla! Odkle tako velike bačve od 80 barila? Gdje li bi stale, kada ondašnji samostan nebijaše niti za polovicu sadanjega? Odkud li tolika svota vina, kada danas pri deseterostručnom pučanstvu, kada je obradjen i najzadnji okrajak zemljišta, sve bi vino stalo u samo deset onakovih bačava od 30 barila, a što držaše onda u 40?! Nebi se inače moglo razumjeti, nego da je pogriešan broj bačava ili njihova sadržaja, ili napokon da je barilo bilo nješta drugo, mnogo manje od sada poznatog nam barila mletačkoga od 72 litre.

ma anco con pericolo portava le onde vive nella barca; e dal cielo, e dall' onde del mare regalati d' aqua giungessimo salvi per la Dio grazia nella spiaggia di S. Croce, ove fù tirata la barca in terra.

Nel *Convento di S. Croce,* luogo novello, vi stantiano due laici, tre chierici, sacerdoti sei, de quali quatro sono Parochi, cinque putti, che allevano et ammaestrano per vestirli frati; due di questi puti erano picoli, ma quanto più picoli tanto più ben istruiti nella grammatica. Costuma la Provincia in ogni convento (tenere) quantità di giovani conforme alla possibilità di conventi, questi servono in coro come chierici, fuori come famigli, e di più sono anco studenti. La sera il Padre Lettore li fà inginochiare, li dà delli latini alla mente, li fà recitare la lezione, con la successione del tempo gl' istruiscono bene nella grammatica, che fatti poi frati, et ordinati li mandano in Italia sacerdoti, à studiare le speculative e fan grande profitto; e la Provincia è piena di frati virtuosi, ne passava giorno, che non si disputasse e discutesse qualche questione.

Li 4 Aprile, che fu Mercordi Santo, partissimo da S. Croce e venissimo a *Macharsca,* cità e Cattedrale di Monsignor Vescovo Macariense. Questa citadella è una borgatella, è situata al lido del mare in una bella pianura. In questa cità vi è un solo Turco chiamato Emin, cioè Daziario. Questo per havere il dazio, mi dicono che paga *tredeci milla* Reali al gran Turco. Io non lo potevo mai credere, ma mi dicono, che e la verità, perche non solo hano il dazio del transito delle robbe, ma scotono anco da ogni casa de Cristiani tre, quatro, cinque Reali, secondo la possibilità delle case; oltrę a ciò per ogni debito che fà un cristiano, lo fà pagare un tanto.

Nel Convento sono 10 sacerdoti, 3 laici, e 3 puti, che imparano, e 5 famigli, delli sacerdoti 4 sono Parochi e due servono li Cristiani vicini. Ha 4 Parochie principali. Sono in questo Convento due Reffetorij, due cucine, due canave, una publica et altra secreta, e così quasi per tutti Conventi.[1] Vi sono bellissimi paramenti nella sacrestia, ma tra tutti una pianeta di panno d' oro mista, che fà un belissimo vedere. Qui viddi una cosa miracolosa degna d' essere registrata. Vidi una frezza scoccata nella capella, in cui è situato il choro, cioè nel volto, overo cielo del volto, che era formato di tuffo. Il ferro solo stava nel volto; il rimanente della frezza stava tutto fuori, e mi dissero, che erano passati *30* anni che quella saeta stava ivi affissata. Il caso in questa guisa v' è un travo sopra l' altare grande, ficato d' ambi le parti della capella, che serve per la chiave, e nel mezzo del travo è un santissimo Crocifisso, come anco a Veglia, et entrò un Turco in chiesa, tese l' arco con la

[1] S čestoga nasrtaja Turaka na gostbe, franjevci moradoše svedjer držati otvorene i pripravne gostione nemilim gostom u svojih izbah. Tko poznaje proždrljivost i nečistoću Turaka, o kojoj nam i spisatelj koju spomenu u Visovcu, neće se čuditi, da franjevci nemogahu u svoje izbe primati onakve proždrljivce, nego u posebne za njih odredjene, s toga bijahu po samostanih dvostruke konobe, kuhinje i izbe.

*

saeta per ferire il Crocifisso, si ruppe la prima saeta, adirato pigliò la seconda, quale andò à colpire lungi dal Crocifisso, due se non 3 passa in circa nel volto della Capella. Fatto tocco il Turco della mano divina cominziò come forsenato andare à dietro, a dietro fuori della chiesa, e quando fù in capo al cimitero, che è compettentemente lungo, cadete morto; e la frezza sino al mio tempo era ancora fissa nel volto. Sebene hora che copio il mio viaggio 1661 durando la guerra del Gransignore con la serenissima Republica li Turchi hano abbruggiato et il Convento, e la chiesa, e la Capella, perche li Veneziani presero Macharsca.

Le porte di questo Convento sono tanto strette, che bisogna passar in coltello, per l' ordinario per tutta la Provincia sono le porte strette, e sono come le finestre assai picole . . . . . per entrare bisogna entrare a coltello, overo serpeggiare, e ciò fanno, per quanto mi dissero, acciò li Turchi non possino entrare dentro con cavalli, e ben spesso s' urta con la testa, e lo sà il Padre Guidotto mio secretario, che urtò tante e tante volte, ma una volta urtò specialmente sì forte, che per il gran dolore si gettò in terra.[1]

Da Macharsca spedij il Padre Guidotto a Zara con le lettere scrittemi dal Provinciale. Mi trateni a Macharsca sino la 2. festa di Pasqua. La sera della Domenica fui invitato dal Signor Martino Berclacich, quale haveva un figliuolo maritato, che era stato più volte con le galere della mercanzia, per cui anco rimandai li miei stivali fatti alla Italiana, le braghe et il giuppone di pelle essendo stato necessario vestirsi alla usanza del paese alla Croatta con la Gabbanizza e bereta turchesca. Questo Signor Martino era huomo di buonissima cosienza, huomo di gran credito e nella Turchia e a Venezia, e nel seraglio, et altre parti del mondo, huomo commodissimo per il paese. Fece una lautissima cena, mi proferse con tutta sincerità e cordialità d' amico la casa sua per habitazione in evento che venissero i Turchi in Convento, aciò potessi stare ivi senza ombra di timore: venite pure a casa mia e non dubitate, e perche non si trovavono cavalcature, essendo le cavalcature magre alle marine per li pochi pascoli, e carestie de fieni, non ostante che il suo Signor fratello cavalcava per il seraglio, mi graziò della sua cavalcatura gratis sino a Verdol, e mando un famiglio acciò d' indi ritornasse il cavalo. Qui da un Veneziano che haveva la saliera fui regalato il sabbato d' un pesse pangaro che pesava otto libre, e mi recò gran stupore; perche nell' Istria se arivano ad una libra, è gran cosa. Sopra del monte vi è una chiesa intitolata S. Giorgio, che per vederla si fà un' assesa, che chi gli và una volta, non gli torna la seconda; questo Veneziano gli volse andare, e sceso che fù dal monte, rivolto alla chiesa di S. Giorgio disse: *a Dio*

[1] I danas vide se ova stara malahna vrata sa zapada uz pročolje crkve, ali novom sgradom napravljen je kašnje do iztoka poglaviti ulaz sa velikimi vrati, tako su i u drugih samostanih povećana.

sveti Giure, vech nevidij mene, cioè a Dio S. Giorgio, mai più mi vedrai.[1]

Li 9 Aprile 2. festa di Pasqua partissimo da Macharsca in undici di compagnia, tre huomini, che venivano per ritornar li cavalli, tre nostri famigli, io con due compagni, il Padre Tadeo, et il Padre Matteo sacerdote. Il Padre Tadeo giudicò bene lasciar la strada ordinaria, per sfugire l' occasione di passare per mezzo una fortezza turchesca adimandata *Duare*, che fù poi presa dal Generale Foscarini. Il Padre Tadeo invece di pigliar il camin verso occidente, che si sfuge quella gran montagna *Biocovo,* preso il camino verso l' oriente e ci convenne salir nella somità della montagna, posto tanto arduo e difficile, che sino al 1640 non praticai un passo tanto difficile. In un luoco fù necessario il scavalcar per spazio di mezzo miglio, se non più, e per salire bisogna aggiutarsi anche con le mani.[2]

La notte delli 8. Aprile, notte della Pasqua, cadette tanta neve nella somità della Montagna, che la trovassimo tutta carica di neve. Giunti a *Vardolo* fussimo accolti da un Conte Marco, homo spiritoso, ricco della lingua turchesca, pratico di Constantinopoli, quale haveva per moglie una figliuola del Signor Martino Barchgliacich, quello che mi accolse a Macharsca, si che la sera cenassimo con il socero, e altra sera della 2. festa cenassimo con il (cognato?). Venne incontro egli, la moglie, li figli, le figliuole, li famigli tutti

[1] Ova crkvica na zadnjemu vrhuncu planine Biokove nad Makarskom, kako se vidi, od davnih vremena obstojaše, pak i danas obstoji, i današnjih vremena jednako hodočastnici penju se za bogoljubstvo da ju obadju i u njoj se pomole. Očevidci pripoviedaju, da je kod te crkve bieli kamen uklesan i vas napisan, jedni su mislili, da je pismo glagoljsko, a drugi, da je gotičko; ali bilo jedno ili drugo, ono je od vremena izglodano tako, da ga nije više pročitati moći. Kako se je zarekao onaj Mletčanin, da ga sv. Juraj neće već vidjeti, tako i danas običavaju reći i oni, koji samo iz lakoumnosti poduzimaju tako težak put; ali hodočastnici koji tamo prose od svetca pomoći, dragovoljno ga opetuju. Ima pobožne čeljadi, koja dan prije podje uz planinu i prenoći kod crkvice; zamjerno je, kako prije dvadesetak godina jedna prisobna žena učini taj dugi i trudni put kroz vrhletne hridine i porodi na vrhu planine kod crkve, odakle znamenito diete ponese sama svojoj kući i zdravi i čitavi ostadoše bez ozlede majka i diete.

[2] Zna se, da u ono vrieme nebijaše dobrih, pa ni loših puteva, pošto je svaki gledao proći kud je kako mogao. Turci nisu gradili nit popravljali puta, ali svakako poglaviti tovarni črvlenjak, kuda je trgovina u Primorje salazila, bijaše na Dubce povrh Vrulje. Na boku Biokove bijaše prosjek, kuda se je s Radobolja put dielio za Omiš i za Primorje, ali na ovomu prosjeku Turci napraviše tvrdjavu Zadvarije, izpred vrata koje bijaše moguće putnikom prolaziti, pa ovdje Turci pobiraše harač od trgovaca i prolaznika. Spisatelja provedoše s toga mučnijim ali od Turaka sjegurnijim putem na stazu povrh Tučepi, kuda je danas provedena cesta nazvana Rodića.

con la riverenza ci bacciarono le mani conforme al costume del paese. Grande divozione all' abito di S. Francesco et alli suoi servi! Questo Conte ha molte case, ma case di legno, che tutte non fanno per una casa da galantuomo. Cenassimo alla Turchesca sopra il letto, che era una stiora sottile fina stesa sopra la nuda terra con le cambi incrociate, ci regalò d' una buona salata, un capreto rosto, una gallina lessa, buona carne salata, buon pane, buon vino, il tutto era posto in un grandissimo piatto di legno, che sembrava la luna in quintadecima. Si spropriò del suo Palazzo, che era una casapola di legno, larga due passa, alta altri due, ricoperta di tavole di faggio, lungo otto passa in circa, questa serve per camera, per cucina, per sala, ha à lattere la stala, la di cui porta è dentro della casa, onde le vachette che ne haveva in gran numero, quando vogliono andar al coperto, passano per la casa, e vanno alla stalla, per mezzo la cui porta mi prepararono il letto, che fù come dissi una stiora sotile trà il fogolare, et il pariete, si servissimo delle felzade, che portassimo con noi altri. M' abatei essere coricato, quando le vachette venero all' alloggio, et entrarono garegiando, mentre ch' ogn' una pretendeva essere la prima ad entrare nella propria maggione, onde mi convenne à rizzare per non rimanere calpestato da quelle.

Dimandai quelli da Vardol, per qual causa habitassero in un luogo così sterile et horido? Mi risposero, che stavano volentieri ivi per piu cause, prima per la salubrità dell' aria e mi fecero vedere tre vecchi, uno de quali haveva circa cento dieci anni, altro 120 il terzo 130, e mi dissero che ve nè altri de 90 e de 100 anni; secondariamente, che ivi non erano molestati ne da infedeli ne da cativi cristiani, volendo alludere ai Uschochi, che inanti che la serenissima Republica di Venezia gli ponesse il freno con quella guerra d' Istria e del Friuli, andavano à depredare in quelle parti. Terzo che tutte quelle famiglie, che hano voluto partirsi per andare o oltre il fiume Sava nelle pianure d' Ungheria, overo in Istria, o altre parti, restavano estinte e morte. Havevano un vechiotto, quale era stato lungo tempo soldato a cavallo in Italia, hor io veggendolo così semplice come gl' altri del paese mi meraviglavo fortemente, ne potei contenermi che non dicessi: „ditemi in grazia, come è possibile che essendo voi stato in Italia tanto tempo siate nell' istessa semplicità, che sono questi altri, pur quelli che praticano Italia sono viziosi?“ Rispose egli: „Padre, subbito ritornato in queste parti ritornai nella pristina semplicità, il che credo havenghi non tanto dell' aria, quanto dal vedersi soggetti ad infedeli“.

La matina della 3. festa di Pasqua 10. Aprile all' Alba partissimo dal Conte Marco fatti li dovuti rendimenti di grazie. Giungessimo ad *Imotta* ad hora di Vespero cioè in Convento d' Imotta.[1] In questo

[1] Još od XIV. vieka bio je franjevački samostan kod varoša Imotskoga pri izvoru rieke Vrlike, koga se ostanci još vide. Kašnje se preseliše na ostrov jezera Proložkoga, na zapadnjem kraju polja, još se

Convento vi stavano 8 sacerdoti, 4 chierici, tre laici, 4 puti. De sacerdoti 4 sono Parochi et hano cinque cavalli. Sono atorno l' Isola in giro tre mano di pergolate, una superior all' altra di altezza. Si vegono li monti pieni di animali e caprini, e pecorini, s' odono canti d' agneletti che si sente un miglio be, be, be, musiche di pastorelle, concerto di rane etc. che veramente è un diletto in un loco stesso tanta diversità di voce. Hano li Padri 3 Czopali di legno per traghettare. Questi Padri mi dissero, che per le gran molestie de Turchi havevano trasferite alcune robe, come Paramenti, et altro a Pogliza ed ivi dato principio ad un altro Convento. ma che li Turchi l' impediscono.[1] Ad un Padre che era stato in Italia dissi: „Caro Padre, havendo voi praticato quelle belle contrade d' Italia, per qual causa ritornate in queste miserie, in questi pericoli ad esser sempre molestati da infedeli?" Rispose: „Padre M. Reverendissimo, la Patria — — — — — — — —[2]

Il Venerdi matina all' Alba partissimo da Imota otto frati e 4 famigli. Qui principiò il Padre Pietro Cumbat d' Imota à servirmi e per secretario e per maggiordomo, il Padre Guardiano d' Imotta con un capellano, doppo havermi accompagnato lungo tempo, ritornarono al Convento e *10* noi continuassimo il viaggio. Pransassimo nella cima d' una montagna. Doppo haver cavalcato un pezzo passassimo pocho lungi ad una terra de Turchi, che haveva un bel campanile; e giungessimo nella valle di *Dumno,* arivassimo ad una villa chiamata *Bukoviza,* ne fossimo ricevuti per alloggio in una casa di devoti Christiani. In questa casa vidi a confusione de nostri paesi il vero modo di conservar le case e le facoltà. Erano più fratelli amogliati, uno tra gli altri, che era più habile al governo, teniva la borsa, e tutti gl' altri rendevano a quello l' ubidienza, ne mai si separano, tutti stano insieme, cosi sono allevati dalli Frati.

Giunti a *Rama* il sabato in Albis ad hora di mezzo giorno; e questo è primo convento di Bosna de 17 conventi, che volsi vedere tutti,[3] e di Rama partissimo doppo la Domenica in Albis per *Foj-*

---

vide zidine i ovoga na ostrovu. Spomenusmo prije, kako otac Kumbat iz njega prevede redovnike u Primorje, a samostan ostavši pust, bi od Turaka razrušen. Po kandijanskomu miru opet ga redovnici sagradiše i napučiše; ali zadnjega rata 1715. moradoše ga opet zapustiti. Redovnici se nastaniše u Omišu, a Turci samostan zapališe, koji se već nepodiže. Po osvojenju Imotske tvrdjave god. 1718. franjevci se nastaniše u varošu, zasnovaše župu, a kašnje i samostan ovdje načiniše.

[1] Ovaj novi samostan bijaše započet u podgradju Poljica, ali se nedogotovi, temelji se još vide uz kuće Škarica u tomu selu.

[2] Ovdje je njekoliko redaka omrljano i nečitljivo.

[3] Ovaj samostan, načinjen oko god. 1500 od moguće obitelji Romanića ili Romanovića, bijaše poslje tri puta orobljen i upaljen od Turaka, napokon po osvojenju Sinja i Cetine franjevci ga sami ostaviše, bojeći se zuluma i osvete turske. Donesoše god. 1687. sve ruho crkveno i samostansko u Cetinu i zasnovaše današnji samostan u Sinju.

nica, et erimo in compagnia sette frati e tre servitori, dove si trovano *90* famiglie buone de Cristiani e sessanta de Turchi, però secretamente si ritrovavano moltissimi Frati entro. Qui era il Padre Tomaso Vescovo, il Padre Provinciale, il P. Camengrado, il P. Marino Briscimovich Custode, il P. Mateo Benlijch Guardiano e poi Vescovo di Belgrade e molti altri Padri.[1] Partissimo Sabato matina avanti la Domenica 2. di Pasqua per *Visoki.*[2]

Fojnizza è una terra a somiglianza d' un Borgo, in cui sono, per quanto mi dissero, circa 90 case de famiglie Christiane e 60 de Turchi. Giunsimo al Convento di Fojniza, che quantunque havesse nome d' esser serato, nulla di meno quasi che in carcere; vi era il Vescovo Tomaso, il Provinciale, il P. Camengrado. il P. Marino Briscimovich Custode il P. Matteo Benlich guardiano di Fojniza, che riuscì poi Vescovo di Belgrado, e molti altri Padri. Il Convento stà situato nel mezzo d' una montagna altissima, quale predomina il contorno con la terra di Fojniza, ha la montagna che occupa da una parte le fenestre delle celle, che per essere la montagna altissima, rende malanconia grande. Qui hano pane esquisitissimo, come si dice: Pane di Fojnica non si può dire di più; hano vini dellicati, pesci del fiume, Sagrestia ricca e di argento e di Paramenti, Calici vedere sono tanti, che non mi curai contarli; 14 Croci d' argento grande, piciole e mezane. Stalla con quantità de cavalli, uno tra gli altri, che cavalca il Padre Guardiano meco in compagnia, uno delli più superbi cavalli, che abbi visto in tutto il paese. Vi è la caneva piena di botte altissime, per l' ordinario hanno botte che teniranno alcune 40 sino 50 somme di vino, la somma importa due barille; li cerchi sono 4 e più diti larghi, e grossi due e tre diti, tutti di ferro; nel fondo hano una fenestra, per la quale entra uno di quelli famigli a lavare la Botte. Questo è il loro Convento principale come da noi Zara. In questo Convento si fermassimo dal martedi sera sino la Domenica del sabbato inanci la seconda Domenica di Pasqua.[3]

Partissimo sabbato mattina per *Visoki,* fui accompagnato dal P. M. R. Provinciale, e dal Padre Guardiano di Fojniza, et altri della compagnia ordinaria, che eravamo *6* fratti, *8* cavalli, con quelli che conducevano la provisione nelli *Arazi,* e tre famigli. Cavalcassimo lungo spacio di strada, per la valle vicino al fiume, che quanto più

---

[1] Biskup Toma bijaše iz Visovca tamo došao a š njime i otac državnik iz Rame sa ostalimi dostojanstvenici redodržave, koji se skupljahu na redovni državni sbor.

[2] Ovo što sliedi rek bi da je druga ruka pisala ili u drugo vrieme, pa i tok kazivanja nesliedi točno, nego opetuje na početku ono što je rečeno na koncu prvoga tabaka.

[3] Otac Nagnanović pripovieda, da je u crkvi ovoga samostana cielokupno tielo bl. Angjela Zvizdovića iz Travnika, po komu vjernici dostizahu velike milosti. Ot. Oćevia nadodaje, da je izgorilo i ostanci u zidu danas su sahranjeni.

caminavimo, tanto più si andava dillatando, e sempre appariva maggiore. Passassimo una campagna chiamata *Gomioniza,* nel mezzo della quale si è la strada magistra, che si passa dal Seraglio à Constantinopoli e và anco a *Bagna Luca;* questa fù passata con gran sospetto e timore. Quelli Padri, quando passano strade maestre, sempre le passano con gran timore, e per l' ordinario vanno sempre per le strade secrete, per fugire li sinistri incontri delli Turchi.

Giungessimo a *Visochi* ad hora di pranso, e pransassimo bene, lodato il Signore. Visochi è una terra turchesca, la più bella, che sino ad hora habbi veduto, un scito nobilissimo, vago e dillettevole agli occhi, in una bella pianura vicino al fiume *Selesnicza;* à sette moschee con sette meçiti, che vol dire campanili; nella città tra casa e casa vi sono orticelli con alberi fruttiferi, che vestiti di fiori m' atraevano in guisa tale che non potevo saciarmi di mirarli. La città è grandotta, il scito è belissimo, se fosse fatta da Christiani, sarebbe una oivà (oasi?). Per mezzo della cità, cio è al dirimpetto, sbocca il fiume Bosna nel fiume Selesnicza, e forma un *fiume* solo detto *Bosna;* questo camina per la pianura di Visochi serpeggiando, che tal volta, non vi sono che *3* passa di terra tra aqua e aqua. Li Fratti hano un bel horto, che và gradatim come quello di Pirano. Vi è una bella fontana vicino alla scieppe dell' horto, ove la sera vengono li Putti, e de Christiani e de Turchi, ivi a giocare atorno la fonte; e vidi che li Putti Christiani pigliano per la mano li putti delli Turchi, e dicono: andiamo alla fonte, che faremo a voi, quello fanno li nostri sacerdoti a noi; li conducano alla fonte e li gettano dell' aqua sopra il capo, come se li avessero battezzare. Giunti che fossimo a Visochi, venne un secolare in quel mentre che disnavamo à sonare un fiolino (gusla) del paese, che rendeva una malinconia non poca.[1]

Il Lunedi mattina giorno di S. Giorgio celebrai la S. Messa all' alba conforme il mio costume, quando però si doveva viaggiare, e si partissimo per *Sutiska,* e perche era necessario passare per mezzo la cità, per passare un ponte, bisognò partire valde mane. Quando fussimo per mezzo al più alto meçiti, il Turco che và à gridare, e serve per Campana statutis horis diei et noctis, posta la testa fuori della fenestra, cominciò gridare: alajjugben, che è quella hora che noi soniamo l' ave Maria. Caminassimo partiti da Visochi alquanto per boschi fra colline, e poi nel discender da un colle entrassimo in una belissima pianura, la più fruttifera e più dilettevole che si possa esprimere, e tanto rendeva maggior vaghezza, quantoche non è più, ma come collinete basse, ed è tanto fruttifera

[1] Ovaj samostan na velikom potarluku turskoga biesa nemogući redovnici napripravljati gostba i darova, moradoše ga zapustiti god. 1688., prenieše iz njega i crkve sve u Gradišku i ondi se na staniše. V. Visoki spominje ot. Nagn., da bijaše jedan od najdavnijih samostana, koga su Bogomili razrušili prije turskoga osvojenja. Kašnje bijaše ovi načinjen pak i zapušten u vrieme istog bečkog rata.

che, come mi raccontano quelli Padri, che sia necessario quando cresse il formento, mandar quatro, o cinque volte le peccore a rarefarlo. La campagna si addimanda *Bielopoglje* e vi sono campi adimandati campi di Rè, che senza mai letamargli fruttano abbondantissimamente; la maggior parte di questa grande valle è dei Christiani, ne serve altro che per formenti e vigne, non si vede però un minimo fruttaro, ne altra sorta d' alberi. Passati questa valle giungessimo ad un *fiumicello* addimandato *Krestionizza.* A lattere sinistro vi è una terriciola turchesca con un campanile e discosto da questa un tiro di muschetto. Il nostro *Convento di Sutisca* e assai magnifico per il paese e s' addimanda S. Gio. Battista; e perche questo giorno era il giorno della consecrazione della chiesa, una chiesa grande con li suoi baladori, si scorgevano d' ogni intorno comparire le creature, come tante formiche, siche vidi quel tempio pieno, come il nostro di Rovigno, quando in giorno festivo si celebra la prima messa.

In questo Convento sicome in Foinica stanciava il Padre Camengrado già Provinciale con il Vescovo Girolamo, quel primo Vescovo, vol dire Tomaso, che li uni gareggiavano con li altri. Il Padre M. R. Provinciale che tra tanti altri cavalcava meco in compagnia dubitando d' incontrare uno tale Vojvoda cio è Capitanio turco di cui volava la fama, che atteriva e spaventava tutti quelli, che l' incontravano, fece fare il viaggio per vie insolite e secrete, e fù il viaggio più lungo al dopio. Giunti a Sutiska il detto vojvoda era nella forestaria del Convento, onde fussimo necessitati passare per altra via, per entrar nel Convento. Dimorai in Sutisca sino il sabbato mattina, in quel mentre comparve a Sutisca il P. Pietro Lipanovich, quale fu meco studente in Catignola, con quantità di regali, un agnelo bianco, un nero, un lodro di vino bianco et uno di nero, un piato di paperognoli, con fogace azime etc., e fece portare il tutto da diversi garzoni, e gli precedeva tutti, danzando fecero una giravolta alla mia presenza e baciò mi la mano fece riponer il tutto: questo era Guardiano di Crescevo, era stato molto tempo in Italia e perche era adornato con molte virtù, lo feci Custode.

Sabbato mattina partissimo per *Piombo* (Olovo) sei Fratti, tra quali v' era il Provinciale et il Guardiano da Sutisca, trè garzoni et otto cavalli. Salissimo una montagna addimandata *Liesnizza,* la stessa è di cinque miglia incirca, da questa montagna si vede il vestigio della città regale de Regi di Bosna e Castello di *Bobovaz,* stà situato sopra d' una collina cinta d' altissimi monti senza alcuna vallada di che stupij molto. Mi dicevano li Padri, che nella Chiesa di Sutisca sono sepolti trè Regi di Bosna. La discesa di questa montagna chiamano Sachido, dissesa difficile, a lattere destro un gran bosco d' Abbeti, a lattere sinistro monti pellati e nel mezzo un fiumicello. Entrassimo poi nella valle e fiume di *Vares,* così addimandato, da una terra ivi vicina, che s' addimanda Vares, la chiesa di cui e San Michele. In questa valle sono più di 40 fucine, che governano il ferro. Entrai per curiosità in una e vidi come il

martello solo a forza d' aqua batte il ferro. Li mantici, o folli sofiano il fuoco, e perche prima non haveva veduto mai. A lattere sinistro di questa valle sono monti di ferro, cioè le pietre sembrano ferro Giungessimo ad hora di Compieta a *Piombo,* una terra situata a piedi d' un diruppo alto dritto, tutto sasso e una bella terra ancora non vidi migliore in Bosna. La nostra chiesa è grande, il coro parimente è grande, nel mezzo del Coro v' è la parte della Sacristia accomodata una sedia, li di cui fornimenti della sedia si levano tutti, si chiude la porta e poi si ritornano li fornimenti della sedia, ne alcuno si può accorgere che ivi vi sij la porta; e ciò fanno in diversi Conventi, perciò non sapino li Turchi le cose preziose La sacristia è richissima de Callici d' Argento, de superbi Paramenti, de voti d' Argento un' infinità, ne ò mandato uno ancor io largo un palmo in rendimento di gratie alla Santissima Vergine, che m' ebbe condotto in buona salute alla mia Patria, il che non credevo maj.[1] In capo al Choro appoggiato al muro v' è l' altare grande, il Choro non ha cappella, et vi è una Palla dell' assunta della Serenissima Vergine, mano dell' istesso pitore che fece la palla nostra di santo Andrea in Rovigno. Quanto alla B. Vergine miracolosa, vi è poi una capelletina, un semivolticello, a guisa d' un semicerchio entro un passo di muro, et ivi è una Imagine di Maria Vergine dipinta di glorioso S. Luca sopra la tavola di legno un quadro simile a questo, che ho in cella nel Convento di Rovigno, con il Bambino nel grembo, con questa fifferenza che quella tiene le mani incrociate, e questa le mani giunte palma a palma, et è un quadro, ma piu tosto bis lungo un brazzo incirca per ogni parte poco più. La Capella è situata a lattere sinistro entrando dalla porta della facciata grande attacata al principio del Choro, per mezzo d' una porta della chiesa che và in Claustro. Vergine tanto miracolosa, che lingua non può esprimere, sono graciati non solo i

[1] Ovaj samostan kao i veći dio ostalih zateče nemila sudbina turskoga biesa. Veliko blago, koje su donosili hodočastnici iz svih jugoslavenskih pokrajina za zavjete i zahvale primljenih milosti od čudotvorne slike Majke Božje, namami tursku lakomost, te udariše namete svake vrsti, poreze, ucjene i zulume, kakve oni sami znadoše izmisliti i pronaći. Redovnici da uzdrže pobožnost usred divljačtva turske nevjere, podnašahu, trpijahu i ustrajahu. Izdadoše štogod imadoše, ali Turci traže opet para; založiše zavjete i dragocjenosti crkve i samostana malo po malo na zaloge i digoše u Dubrovniku 500.000 groša i dadoše Turkom; ali oni i opet traže para i priete vatrom i mačem. Franjevci neimajući već što davati, pobjegoše god. 1687. preko Save, sam starešina ostade da čuva prazan samostan i ogoljenu sv. sliku. Videći Turci da im se presušio vrutak blaga i zlata, zapališe crkvu i samostan, a Šefer paša razkopa sgradu i kamenjem načini dvore i hareme u Crnoj Rieci. Tako propade ovo svetište, ova narodna zadušbina i š njom propadoše dragocienosti narodne u zalogu kod gospodina Kalogjera u Dubrovniku, koje nebuduć odkupljene, nezna se kamo dospješe.

fedeli, ma infedeli ancora. Comparivanno talora le donne turchesche supplicando il Guardiano che lasci la porta aperta sino alla 4 e 5 hora di notte, et dalla porta del claustro sino alla Capella caminaronno con le ginocchia nude sopra la terra sino alla presenza della Imagine di Vergine Serenissima e per quanto mi raccontarono quelli santi vechioni, veramente quelli Padri vivono da Santi; danno le donne turchesche li più belli epiteti alla Vergine, che sentir si possino, cosa che mi fece stupire.

La strada poi che dalla terra di Piombo giunge sino alla chiesa nostra che è lastricata, o per dir meglio salizzata con pietre tonde grosse, e sarà lunga più di cento passi, si vedrà talvolta tinta di sangue secondo che il popolo Christiano si pone in ginochi nudi dalla terra all' adoratione della Santissima Vergine. Per la festività dell' Assunta, che è il titolo della chiesa, vengono le genti della Dalmatia et da tutte le parti dell' Oriente, come corrono le genti alla Madonna degli Angeli d' Asisi; e sicome ivi sono mandate squadre de cavalli con sopra li soldati, acciò moderino il furore del numeroso popolo, così a Piombo sono mandate squadre di Gianizzeri, acciò facino lo stesso, e perchè Piombo ha molti colli in faccia, tutti quelli colli, quando si porta in processione il tipo miracoloso, tutti sono carichi di lumi che sembrano cieli tempestati di stelle. La Capella è mal tenuta per causa del fumo delle candelle, e mi dissero quelli Padri, che li Turchi non permettono il fabricare. Comparso io innanzi questa Santissima Imagine della Vergine non potei contenermi per spacio di *3* quarti d' hora di versar copia grande di lacrime.

Mi raccontarono tra tanti e tanti miracoli uno veramente degno d' essere registrato, e tanto maggiormente, quanto che accadete in uno infedele. Nella somità del diruppe v' è una pianura, quanto il diruppo è grande, alto come campanile di S. Marco, dritto, come si è detto, e sotto il diruppo è la strada che conduce il popolo della terra di Piombo nella nostra chiesa. Questo infedele fù assalito sopra della pianura da suoi nemici tutti a cavallo, et egli ancora veggendo che non poteva resistere a tanta forza, si diede alla fuga, li nemici lo inclazavano, certi d' averlo nelle mani, perchè sapevano molto bene il sito, onde non credevano mai, ch' egli si precipiterà giù del diruppo; giunto l' infedele all' estremità del diruppo, invocando il nome della santissima Vergine et il suo adjuto, si precipitò con il cavallo, quali illesi egli et il cavallo si ritrovavano sopra la strada prealegata, libero delle mani de suoi nemici, et incolume andò alla capella a render grazie alla miracolosa Vergine. Hor chi vedesse uno che stando a cavallo sopra il campanile si precipitasse giù, e che illeso si trovasse al basso, non si potrebbe dire, se non, che è un gran miracolo di Dio. Giunto in cella, la ritrovai tutta ornata di fiori, di tapeti finissimi, de coltre de seta, capezzali di panno d' oro, sino allora non vidi tanto di buono.

Mi trateni in Piombo dal Sabbato sera sino al martedi mattina, nella quale partissimo solo in *4* Fratti e li due Turchi, li fratti

erano il Padre Giovanni Ongaro da cinque chiese attuale definitore, il Padre Cubat, Fra Pasquale et io; dicevano, che questa strada non era bene andar in moltitudine grande, eravamo però con li Turchi e li due garzoni con *8* cavalli; qui principiassimo alla turchesca ecettuato però il turbante, perchè mi dicono, che ai Christiani non era leccito portar il turbante. Li due Turchi erano uno vecchio l' altro giovane amicissimo de Fratti e della religione. Si risolsero quelli Padri di Piombo in viaggio e strade tanto pericolose darmi in compagnia quelli Turchi, sì a ciò potessero per il viagio discorere e che noi passassimo securi, perchè in quel paese incontrandosi due turme due soli parlano, l' uno d' una turma, e l' altro dall' altra, e quelli due soli discorono; sì anco perchè nel viagio non v' è huomo più fedele del Turco, quando gli siete raccomandato, e più tosto che lasciarvi far torto o insulto, perderà la vita.

Passassimo il fiume dello *Olovo* cio è Piombo, da cui piglia il nome la terra, perchè in fatti ivi erano miniere di piombo e lo passassimo un ponte rialto bello e vago, e ben piccolo, hoc unum est che il ponte è tutto d' archi di pietra viva, a suoi sentatorij della stessa pietra; li suoj appogi schenali cioè sono come nelli nostri refetorij; sopra li sentatorij le spaliere di legno, così ivi di marmo, una pietra quadra grande bianca et altra rossa, che apportano gran diletto al viso, e per questo mi dissero che costava quel ponte tre mille e cinquecento reali.

Cavalcassimo un pezzo vicino a questo fiume, e scostatisi da quello in un' amenissima valle e collinette, che per essere il tempo della prima vera, non si poteva vedere cosa più degna; perchè non essendo in queste parti vigne, si veggono li prati verdeggianti, ricoperti di fiori di varij colori; campi seminati, fruttarij fioriti, fiumi, fonti, boschi di alberi altissimi. Inanzi che giungere in *Argentina* (Srebrnica) facessimo molte salite e molte discese abenchè non ardue, ma per essere l' hora tarda dopo l' Ave Maria propriamente atterivano. Giungessimo al Convento a *3.* o *4.* hore di notte, più morto che vivo, per la gran stanchezza, bisognò levarmi di peso da cavallo, e subbito cadei in terra come morto, mi portarono in reffetorio, li lombi m' erano spicati, non potevo voltarmi in modo alcuno, mi venne la febbre e quello che più importa non v' era altro letto, che un poco di paglia per mè, e li altri sopra le nude tavole. O Dio, con quanta ansietà e quanto desiderio desideravo il mio letto! *4* giorni continui mi durò il dolore delli lombi, la mattina fecero provisione di letto.[1] Ordinariamente questa strada

[1] I ovi samostan, možda najstariji u Bosni, od koga sva se redodržava nazva Argentina, Srebrenica, propade kao i ostali. Po bečkom ratu Turci bijahu upravo pobiesnili proti kršćanom. Mnogo svieta prebježe u kršćanske pokrajine, ter i Franovci, nemogući dalje podnositi muke i nevolje, ostaviše pust samostan i uskočiše godine 1686. preko Save u Hrvatsku. Ot. Nagnanović u svojoj kroniki 1690. pripovieda, da je u ovomu samostanu Mehmed Sultan odpočinuo i u jizbi blagovao,

di Piombo si fà in due giornate, ma il Turco la volse fare in una. Comparvero quelli Christiani signori di Argentina a riverirmi e mi furono portati moltissimi regali delle cose mangiative. *Argentina,* detta d' argento, al giorno d' hoggi vi sono molte cave e fosse nelle quali le scaglie e le pietre sono tempestate d' argento: è situata tra monti tutti coltivati nelle somità, e à guisa d' un borgo. Sù questo monte sono le miniere dell' argento. L' aqua, che scaturisse da questi monti, rende le pietre del fiumicello giale come zafrano, in quest' aqua non possono vivere ne rane, ne serpenti, nemeno si può bere. Il Convento è nel mezzo del borgo, Convento antichissimo come anco la Chiesa, una anticaja oscura. Vi è una parte del claustro tutta fatta a volto, vi sono due dormitorietti, uno di sotto, l' altro di sopra con *12* celle in circa, che, se fosse tenuto in ordine, sarebbe bello. V' è un refetorio largo con la facciata, che guarda sopra il fiume tutta aperta, indi due finestroni; stando alla tavola si gode un bel fresco, si vede la verdura, che consola, s' ode il mormorio dell' aqua, e perchè in faccia v' è una fontana, corrono le donne a lavare in quella li drappi e tutto il giorno s' odono soni di battadori. Dall' altra parte del convento sopra un altissimo monte v' è una fortezza turchesca con alquante case, et meccit domina e si vede sopra tutto il convento. Sopra un altro monte più avanti v' è il vecchio vestigio della fortezza antica.

Il giovedi il Pre Difinitore Giovanni ci condusse in villa, un luogo ove i Padri hano boschi, prati, seminati molti campi con due o *3.* case loro e ci condusse in casa d' un certo buon vechio adimandato Zorzi sismatico, vennero alquante gentildonne del paese, una tanto semplice, che non si può dir di più. Vi era una belissima giovine addimandata Marta, era vestita tutta di nuovo, haveva una veste turchesca addimandata Bilunch, le papuce zale faceva una comparsa bella, giocava d' ochio nobilmente, ne stava con quella semplicità, come stavano le altre donne; questa era putta, ed haveva li occhi neri, come una mora, onde potevo dire con Davide: *Delectasti me Domine in factura tua,* et ebbi grandissimo diletto, tanto maggiore, quanto che godeva rompere delle nocelle, e portarmene le mani piene. Il Pre. Difin. Giovanni fingeva di volerne ancor lui, ma non gli le voleva dare, e quando si levava per toglierle per forza, scampava fuori d' una porta della casa, e entra per l' altra, vicino alla quale sedevo io, et ansiosa, et ridente, e fretolosa me le porgeva, che, a dir vero, non ebbi tanto gusto in tutto il paese. — Dopo il pranzo si cominciò a ballare all' usanza del paese, alla partenza gli donò quantità di aspri, moneta d' argento, a nome mio.

---

ter za uspomenu, da su Turci hotjeli, da se narisa na trpezi careva ruka srebrom, i ta trpeza da je visila za uspomenu careva dolazka, i ruku on vidio srebrom izvezenu na istoj.

Il sabbato matina partissimo per *Saline* superiori, una villa così addimandata, perchè in quelle montagne fanno il sale. Partissimo in sei tutti vestiti alla turchesca, cavalcassimo lungo spacio di tempo al lido del fiume, che passa per Argentina, chiamato *Chisevizza,* e quanto più s' andava inanci, tanto più spaciosa diveniva la valle e longe vedessimo il fiume *Drina*, più veloce del Danubio, e sarà come Pò in Italia, et quando esce dal letto, innonda tutte quelle campagne. Caminassimo verso un alto monte chiamato *Voler*. Mi dicevano, essere sopra quel monte un lago, e quando quel lago manda fumo, subito si genera tempesta. Facessimo discesa profonda, e dal profondo vedessimo una fortezza in forma di piramide, che sembrava tocasse il cielo. Retrovassimo due fiumi, l' uno chiamato *Jadar,* l' altro *Drinizza*, questo à lattere destro, quello a sinistro e uniti formano un fiume solo. Cominciassimo a salire, e salissimo tanto alto che quella fortezza, che pareva tocasse, il Cielo, ci sembrava nel profondo dell' abisso. Scoprissimo il borgo di quella fortezza addimandato *Crislat*. Pransassimo ad una casa di quelli, che erano descendenti delli patroni di quella fortezza, gente Christiana, quale ci accolse al meglio che potè: haveva questa famiglia poderi di *12* miglia in circuito, tra terreni, campi, boschi, prati, e seminati, ma perchè era molestata grandemente da Turchi passegieri, per essere sul passo, erano poveri.

Non potessimo giungere ad altro allogiamento, quasi sino le tre ore di notte, e giungessimo finalmente ad una casa Christiana, che teniva l' hosteria, la ritrovassimo piena di Turchi, scismattici, ubriachi, onde bisognò fermarsi fori all' aria, e dormire sopra la paglia, e bonora partissimo avvanti che fossero svegliati ubriachi. Il nostro servitore, per nome Gregorio, pratico del paese, e della lingua turchesca, questo servitore in tutta vita sua accompagnava Comissarij e Provinciali, cominciò a dire: presto, presto à cavallo, salissimo fretolosamamente (perche erimo dismontati), si fece inanti questo Gregorio, e salutò li Turchi, che venivano verso di noi, e perchè eravamo poco lontani dal Convento, si finse ancor egli Turco; questi Turchi venivano dal Convento et ivi erano stati alloggiati, e ben trattati, or senta il lettore, che premio danno queste bestie alli poveri fratti: disse Gregorio in lingua slava, che la maggior parte di Turchi parlano con quella, et io intendevo benissimo: „da dove venite o fratelli?" „Veniamo, rispose un Turco, da queste Gjidije", che in lingua nostra è come a dire canaje, de fratti. E bene, come trattano? Come ci tratteranno; vi tratterano bene, rispose il Turco, se gli darete di buone bastonate, perchè hano di tutte le cose, ma bastonateli bene, e vi daranno quanto sapete desiderano". Se con le proprie orechie non havessi io sentito, havrei creduto, che ciò fanno per farmi paura. „Orsù lasciate far a noi", disse Gregorio. Noi giungessimo a *Gradovar(h)* al Convento ad hora di messa.[1]

[1] U Gornjih Solih bilježi Ot. Nagn. da su počivale kosti sluge božjega biskupa Fra Petra Zlojutra, koga su kašnje rad turskoga progonstva prenili u Gradovrh, dokle ih i odonda nevjernici nepotjeraše.

Questo convento è in un bellissimo sito eminente, da cui si scopre 4 giornate di paese. Stà posto tra Saline superiori e Saline inferiori. La porta del Convento è picola al solito del paese, ma tutta fodrata di diverse sorte di ferro. Dimandai per qual causa, non havendo ancor veduto nessuna porta in simil guisa armata, mi risposero, che per diffenderla dalle percosse de Turchi. Il tempio è grande e bello. Il choro è tanto grande, che occupa mezza chiesa. La palla dell' Altar grande e d' una bonissima mano, v' è poi una palla grande nel mezzo della Chiesa con la SS. Vergine miracolosa. Questa, per quanto mi riferiscono, quando il Turco preso il regno, li Christiani portavano la palla di questa Stma. Vergine, che stà nel mezzo tra le altre figure di perfettissima mano, per salvarla dalle mani delli infedeli e vicino al fiume Drina, s' abbaterono in un Turco, che cavalcava tutto armato, et anco armato d' una lanza; hor veggendo questo Turco li Christiani, che portavano viâ la palla, allestò la lanza e ferì la pittura della B. V. sotto l' occhio vicino al naso, subbito scaturì il sangue, e perchè la pittura è in tavola, tentarono li Christiani radere via quel sangue, ma giamai fù possibile. Il cavallo del Turco, dopo haver fatto questo colpo, cominciò andar indietro tanto che cadesse assieme con il Turco nel fiume, e per miracolo della Stma. Vergine s' impetrì il Turco, la lancia, et il cavallo, et al giorno d' oggi il sabbato sera si vedono rivogliendo o tombolando per le onde, overo per il fondo del fiume. Tanto mi riferirono quelli Padri per cosa certa, che vi sij il vero. Io non lo ho veduto, vidi bene l' imagine della V. Santa con la ferita et il sangue uscito; e di ciò nella sua visita ne formò processo il Monsignor Vescovo Girolamo, il quale pongo quì registrato con quella semplicità e penna, che è stato scritto senza una minima correzione o alteracione.

Exemplar ai di 7. bre. 1639.[1]

Questo Convento veramente quanto è povero di fabrica, tanto è più ricco d' un belissimo sito, tanto eminente, che si scuoprono

[1] Ovdje sliedi na dugo pomenuta iztraga napisana latinski i talijanski, na koju bijahu pozvani ne samo redovnici samostana, dali i okolni starci, koji prisegom svi potvrdiše ono, što spisatelj pomenu; da kada Turci prisvojiše franovački samostan u Zvorniku, redovnici dodjoše u gornje Soline noseći sliku majke božje, koju Turčin kopjem probode i krv proteče, a Turčin paripom odvalja se u Drinu i okamenjen valja se u vodi, što da su vidili mnogi Turci, hrišćani i katolici. Od turskoga zuluma nemogoše ostati u Solinah, nego dodjoše u Gradovac, gdje najprvo načiniše crkvu i namjestiše čudotvornu sliku, pak počeše zidati samostan, koga tursko usilje ne dopusti dovršiti. Iztraga je podpisana od petnajst fratara i biskupa Jerolima, potvrdjena njegovim pečatom: Fr. Hieronymus Lukich episcopus Drivastensis, Vicarius Apostolicus Bosnae, nec non Administrator Scardonae. Fr. Paulus Papich Segr. Provinciae Cancelariusque. L. † S. Rev. supradicti Antistitis.

tante e tante giornate di paese, e dotato d' un bellissimo bosco verso oriente e mezzo giorno, verso occidente à la valle che và a Saline inferiori, e si veggono passare moltitudine di cavalleri, de caroce del paese, che sono carette, che vengono tirate da *4* cavalli. Al pari si và a diporto, come andai io nella somittà della colle, d' onde si vede tanto a lattere dextro, quanto a sinistro, e valli, e colli, e monti riguardevoli coltivati, verdeggianti, belli, che sembrano fatti con il penello tutti li colli e monti coltivati nella somittà che recca un stupore a vederli. Si veggono gran parte delle case di Saline superiori et inferiori, borgo situato nella valle.[1] Lunedi mattina partissimo da Gradovar(h), per andare a visitare il Convento di *Saline inferiori*, che per essere poca strada niuno delli Padri volsero montare a cavallo. Vennero in mia compagnia il P. M. R. Nicolo Cuglianovich, già Comissario della Provincia, già Difinitore, quale fù fatto da me difinitore anco nel capitolo di Rama; Venne il R. Pre. Fra. Giovanni delle Cinque chiese Difre., et il P. Pietro Cubat. Questa terra di *Saline inferiori* è un luogo molto delicioso et ameno, stà in una valle frà colli fruttiferi, verdeggianti, ombrosi, dilettevoli alla vista, l' una e l' altra parte della valle vi sono case, meziti al nr. *13*. La valle sarà larga un quarto di miglio in circa. Si veggono nella valle scherzare e giuocare li putti turcheschi, tutti vestiti di rosso. Si veggono signori grandi come Beghi, chiamati prencipi in quel paese, spassegiare per il fresco, chi a cavallo, chi senza. Il Convento è cinto de case da trè parti, del lato destro, sinistro e da dietro, la chiesa è alquanto discosta dal Convento, che è più tosto spelonca, che Convento. Il primo ingresso è la cucina, si và in reffetorio oscurissimo. Vi sono sopra *4* camarette, il tutto oscurità, che anco nel bel mezzo del giorno, quando più risplende il sole, sia necessario l' andar con lume accesa. In questo Convento fratti sono come in una carcere. La chiesa stà nel più bel sito, che sij in questo luogo, stà sopra un collicello in eminenza che domina al tutto; è compettentemente grande con li suoi ballatorij o poggioli atorno, per capir più del popolo Christiano. Andai per curiosità di sopra e nel spuntar la scala, viddi l' altar maggiore che rendeva tanta divozione, che scaturirono quantità di lacrime degli occhi miei! Mi dicevano li Padri, che per la bellezza del sito della chiesa più e più volte i Turchi tentarono scazar li fratti per gettar a terra la chiesa, ma Iddio l' ha sempre protetti. Tra la chiesa e scieppe de Convento vi è un campanile de matoni mal composti, tutto chiuso, e dentro vi è un orologio, che batte l' ore ma disordinatamente.[2]

[1] I ovi samostan bijaše u vrieme bečkoga rata zapušten i redovnici prebjegli u Slavoniju s cesarovom vojskom. U samostanu Gradovrhu Turci nabiše na kolac vratara fra Tadiju Soika, svetoga življenja, na koga grobu dogodiše se razlika čudesa. Kron. Nagnanovića.

[2] I ovi samostan propade u vrieme bečkoga rata.

Il Martedi mattina s' accingessimo a ritornare à *Gradovarh*, e acciò li Turchi non ci vedessero, partissimo all' alba, et ivi stassimo quella notte. Mercordi partissimo doppo il vespero con 5 Fratti e famiglij. A questo Padre Guardiano era morto un Paroco, che haveva alquanti reali et un bellissimo cavallo; doveva andare a Belgrado, ma per haver il fiume Savo innondato, invece d' incaminarsi a Belgrado d' Argentina, traversessimo a Gradovarh; il buon Guardiano mi diede li denari et il cavallo, quale menai a Rovigno; e perche non v' era comodità di stalla, fù venduto a beneficio della fabrica per *50* ducati di moneta veneziana.

Arrivassimo ad un benefattore in viaggio, e fossimo ben accolti. La mattina passassimo un bel bosco, il nostro viaggio era per *Villa bianca* e mi mostrarono i Padri una cosa veramente degna. Una grotta sopra un colle, nella quale v' era impressa una rocca de quelle, che filano le donne, una zappa, un bambino nelle fasce, et un sedere. Dimandai, che misterio era questo. Mi dissero quelli Padri: che da una fortezza vicina, quando l' inimico ottomano prese il paese, fugi una povera donna con un fanciullo portato sopra la schena, portava di più una rocca, et una zappa, e giunta questa poverella anelante e sitibonda, stanca e lassa, si pose a sedere, e la pietra, come se fosse di cera, cedette sì al sedere della donna e bambinello, si alla zappa, come anco alla rocca, con la quale come novello Mosè fè scaturire l' aqua, et al giorno d' oggi scaturisce quella pietra aqua. Doppo l' haver passato un bel bosco di faggi cominciassimo à vedere una grandissima pianura, più grande che la Lombardia, tutta allagata per l' innondozione della Sava. Giunti alla *Villa Alba* in mezzo giorno, et inde partissimo doppo riposo per *Modriça*, che stà al piede del monte nella pianura; terra con quantità di Moschee.

Il Convento di *Modriçe* è il più angusto, bruto e malinconico di tutta la provincia. Gli passa un fiume da un lato attacato al Convento, ornato d' arbuscelli. Ha nel Convento una chiesioletta soterranea come una cella con un crocifisso dipinto sopra un foglio di carta. Un miglio lontano ha un bellissimo tempio, più grande della nostra chiesa nel Capo d' Istria, con li suoi ballatori intorno entro la Chiesa, per la capacità della gente che concorre in quantità giorno della festa.[1]

Il Padre Guardiano era un tal Pre. Michele di Piombo, huomo savio e Padre della Provincia vecchio, il quale possedeva francamente la lingua turca. Quì stessimo sino la Domenica, e doppo pranzo partissimo verso *Brod;* e passata la Bosna a sguazzo giungessimo finalmente al traghetto del *fiume Savo* sotto città di

[1] Ovi samostan često bijaše poplavljen od rieke Bosne. Ot. Nagn. kaže, da uslied molitve Pape Grgura XIII. rieka bijaše od njega odstupila za hiljadu koračaja, niti mu već škodovaše; ali god. 1666. opet na njega navali i odnese ga iz temelja, a redovnici s pokućtvom i sv. rukom pridjoše u Djakovo.

Brod. Passato il traghetto andassimo alla casa del curato, ch' era in mezzo cità di Brod. La mattina celebrata la messa si preparassimo alla partenza per *Posega,* e non andassimo a cavallo, ma in sedia del paese à tiro di quatro. Volevimo intrare nel borgo di Posega, ma i Christiani ci aducevano bonissime ragioni, per le quali si doveva sfuggire Posega. La prima era, che li nostri Christiani in quella campagna avevano amazzato un vladica, che vol dire vescovo, arcivescovo del Patriarca di Constantinopoli Greco sismattico, quello vende quella visita, riceve un tanto da uno delli Vladiki, e questo poi per riffarsi del denaro esborsato et avanzare qualche cosa voleva il tributo non solo dalli sismattici suoi sudditi, nostri capitalissimi nemici, peggio che Turchi, ma anco dalli nostri Cattolici: questi si unirono assieme, lo aspettarono nella campagna di Posega con tutta la sua corte e comittiva, ch' era con calloggeri, Preti, e Turchi, di scorta in vinti quatro, e tutti sepelirono con loro ancora cavalli nelle grandissime fosse spacio de una notte, e scavate e poi col terren di sopra la verdura coperto; così che non si mai seppe del loro occaso. Era sparsa la fama, che io era il Vladika del nostro Pontefice, che andavo scotendo il tributo per lui; onde li scismatici, per vendicarsi per loro Vladika, machinavano cose grandi, onde dicevano li Christiani: se si và per Posega, passar bisogna per il borgo, ove potrebbe nasser qualche confusione, onde è meglio passare a lontano verso Convento di Velika. Nel viaggiare vedessimo castello di *Posega*, e sotto la cità più grande de Brod, ha *14* Moschee; vi sono quantità di case Christiane, ha una nobil campagna, che si possi ne scentire ne vedere. Giungessimo a *Velica* alle venti tre hore. Velika si addimanda tutto quel paese vicino ad un fiume, che corre per li horti delli Padri, addimandato Velika; e da questo fiume tengono il nome tutti quelli contorni. Il Convento ha due dormitorij, uno sopra l' altro, la Chiesa è bellissima, netta, ornata di nuove cose, come balladari, altari, banchi, choro etz.

Il Sabbato matina celebrata la S. Messa partissimo per *Našice,* eravamo in *23* a cavallo. Il tempio di Našice è uno delli belli tempij quanto al vaso, ma li hornamenti sono rovinati, è più grande di S. Francesco di Zara, si veggono vestigij di volti, le fenestre lunghissime con intagli antichi, si scuopre esser stata una gran fabrica. Stà un choro nuovo fatto alla rustica; l' altar maggiore grando e bello e moderno. A lattere sinistro vi è una pitura antica dello Spirito santo bellissima. L' aria è pessima, e pure è in un bellissimo scito; dimorassimo in questo Convento sino li *22.* Maggio.

Il giorno di *22.* partissimo in *10* e cavalcassimo sino che giungessimo alla cura del Pre fra. Andrea d' Almissa, ove fussimo trattati egregiamente, e riposatisi alquanto salissimo li destrieri e si incaminassimo verso l' alloggiamento del Pre Pietro capellano del Vescovo, ove eravamo aspettati con gran desio, e con gran preparamenti. Quivi trovassimo fratello del Pre. Marino Brisimovich Custode, quello che con suo padre ci condusse a Velika, per liberarci delle mani scismatiche. Al mercordì mattina cavalcassimo

*

verso il passo della *Sava*, ove eravamo aspettati dal capelano di quella villa. D' indi traghettamo il fiume Savo, andassimo verso *Modriç*, inde seconda festa de Pentecoste andassimo verso *Saline* inferiori, e poi per *Gradovarh*, e poi a *Piombo*. Il martedì doppo la Pentecoste vennero al Convento di Piombo tre causi del bassà a dar ordine, che fosse portata la feramenta à *Bagna Luca* per la fabrica del suo Palazzo.

Il Sabbato mattina partissimo per *Sutisca*, pervenissimo al *Vares* e per di la a Sutisca. La sera di Lunedì inanti la feste del Santissimo Sagramento li *4*. Giugno partissimo da Sutisca per *Visoki*, per andar a veder la città del *Seraglio di Bosna*, fondaco delle mercantie, che passano da Venezia a Costantinopoli, e da Costantinopoli a Venezia. Cavalcassimo di notte in *12* di noi, e giungessimo a *Visochi* alle *6*. hore di notte: si fermassimo ivi sino la seguente sera. Venne il Signor Michele del Seraglio, per condurmi con poca compagnia per non dar all' ochio al Turco, e per non aggravar quelli signori mercanti, qualli, quando capita vescovo o superiore de fratti, fanno eccessi di cortesie, e perchè pochi giorni innanzi molti dispendi fecero al Frà Tomaso vescovo novello, non era di dovere aggravare tanto quella Christianità.

Indi andassimo solo in quatro, il Signor Michele col Padre capellano, e fra Pasquale ed io, giungessimo all' alba alla nostra habitazione. Li Christiani stanno in una contrada separata da Turchi, è si chiudono, come fanno li Ebrei nel Ghetto di Venezia.

Inanti pranzo ci condussero il signor Mattio Collona et il signor Paolo Antonio a vedere le principali cose della città, ma non volsero ch' andassi vestito alla turchesca, dubbitando de qualche vania turchesca, andai vestito da fratte col mantello; poco lungi alla piazza s' incontrassimo con un sacerdote turchesco Softè, alto, grosso che sembrava un gigante col turbante in testa: questo fù il primo, che mi fece sudare de sudori mortali, mentre cominciò domandare': chi è costui? d' onde vienne, ove và, da che paese è costui? Quando gli ebbero risposto a trè interogazioni, ch' ero un figliuolo d' un mercante Christiano, che venivo dallo studio e che andavo a ritrovar li miei Parenti, inpacientati quelli Signori dissero in colera: che hai da cercare tu queste cose, và via; all' hora disse Turco tre volte: „poturçi se papaz", che vol dire, fatevi turco monaco. Io, come dissi, gietavo sudori mortali, ne vedevo l' hora ritrovarsi a casa; ma la curiosità di vedere le cose della città, mi spronava alla pazienza. Addimandai, per qual causa mi persuadeva à farmi Turco; risposero, che fanno per costume ad ogni Christiano che se gli affaccia, perchè pensono guadagnare l' induglienza plenaria.

Sbigottiti che fossimo da questa bestia sacerdotale, vedessimo la piazza delle mercantie delli Hebrei, che vi sono molti volti simili a quelli della Piazza di San Marco, ma non di quella finezza; mi fecero veder la doànna ch è in guisa d' un chiostro tutto pieno di balle mercantili. Vegessimo la Calle de fabbri, la Calle delli Orefici

tutto ben ordinato. Vi stava a sedere un Turco in una botega con maestà grande, e mi dissero quelli Signori, che quasi tutte quelle mercanzie erono di sua giurisdizione. Mi condussero a vedere il palazzo del Teftedari, che vol dire thesoriero. Vi era una gran sala quadra, con tutto il pavimento, ricoperto d' un gran tapeto, e atorno vi era quantità di capezzali di panno d' oro, quali servono in quelle parti di cadreghe. Stavono due Turchi sedendo in terra appogiati alli capezzali. Si ponessimo a sedere, dimandarono a quelli Signori: chi ero, d' onde venivo? gli risposero, che ero stato a studiare in Italia lunghissimo tempo, e che ora andavo a Belgrado a vedere li parenti; fecero portare quella robba nera, che chiamano Serbetta, e la portarono in tazze bellissime di porzelana, questo lo bevono con grandissimo gusto, ma a mè faceva nausea; io non volsi bevere, quelli Signori mi scusavano, con dire, che non ero assuefatto; e lori dissero: „faremo portare del buon vino"; dissero, che non occoreva, perchè ero a digiuno. Mi fecero vedere il Palazzo del Begh; in questo v' erano di spechi grandi. Vidi il suo gabinetto con bel scrittorio, tavolino d' ebano. Passassimo per pallazo del Giudice, ma per la moltitudine di gente non salissimo scale, dassimo un' occhiata alla sfugita, vidi ch' era un palazzo molto bello. Li putti ci venivano dietro cacciandoci come che fossimo tante capre, venivano gridando dietro di noi: *sche, sche,* termine con il quale cacciano le capre, che m' arrabiavo come un cane, gietavo sudori mortali. Mi scapò la pazienza, dimandai, perchè fanno queste insolenze, e volevo percotterli con il cordone. Ma quelli signori: non per l' amor di Dio, Padre non fatte, habbiate pazienza, Vi veggono vestito da frate e sanno che essendo in nostra compagnia, siamo Christiani, e perchè li Christiani come hanno per relazione portano la barba simile a quella delle capre, per questo dicono *sche, sche.* Dissi io: habbiamo pare la barba grande; non importa, sanno che semo di quella nazione. Vidi in cima d' un colle un poco di fortezza quadra, una bagatella, giusto simile à quella di Duare sopra la Vruglia. Mi condussero a vedere la principal Moschea, ma perchè alli Christiani è proibito l' entrar dentro, la vidi stando di fuori. Vidi un gran chiostro rotondo con collone di marmo, di mediocre grossezza, una bella fontana nel mezzo, ove si lavano i Turchi inanzi ch' entrano in Moschea. Nella strada poi v' è un' altra fonte, alla quale corrono li sitibondi. Mi condussero in un luogo eminente, dal quale si scuopriva tutta la città grandissima e vasta in una bella valle al piede d' un alto monte detto Trebevich, gli passa un fiume per mezzo. La città è sparsa parte al piano, e parte al colle; la parte del colle non si può vedere per cagione delli alberi. Mi dicevano, esservi cinque cento Moschee. Viddi una machina rotonda fatta a volto, piena di mercancie. Il giorno del Santissimo ascoltata la messa prepararno quelli Signori un lautissimo pranzo e doppo pranzo andassimo a vedere la contrada de Christiani, quali tengono le loro mercancie in canove sotto terra, e ciò mi dissero per cagione del fuoco,

perchè più volte s' erano abbrugiate. La strada de Christiani sarà più lunga della riva di Rovigno, si camina sempre al coperto, le botteghe de ambidue parti.

Rissolsero quelli Signori, che partissimo per *Crescevo,* ma di notte, perchè si doveria cavalcare per gran parte della città. Partissimo dunque bonora sera, che li Turchi erano nella Moschea: hebbi massime di vedere la contrada della Moschea senza rimorso, e se bene era de prima sera, veggevo molto bene, passassimo per la Moschea. Viddi di belle case con le sue vedriate, cosa che non si vede pel la strada romana d' Ancona per Roma, ne meno per la Fiorenza, et altre città della Lombardia e Romagna. Cavalcassimo tutta la notte con splendore di luna. Giungessimo poco innanzi il pranzo al Convento, passassimo per *Crescevo*, che è un borghetto con case d' ambidue parti, innanzi al quale v' è una bella piazza con un albero di smisurata grandezza: quivi era Guardiano Pre. Pietro Lipanovich, quale feci succedere Custode . . .

. . . Da Crescevo andassimo a *Fojniza* li *11.* Giugno, Convento principale della Provincia, questo fù l' ultimo visitato.[1]

[1] Iz *Fojnice* Ot. Paval ode uprav u Ramu, kamo bijaše pozvao Otce na državni sbor za dan svet. Petra; ali rad nuždnih uzroka, budući se jur skupili svi Otci, isti sbor ovrši na sv. Ivana, na komu bijaše obćim i jednoglasnim zadovoljstvom odabran za državnika Ot. Martin iz Rame. Izravna prepirke i povrati mir medju redovnike i biskupe, a on preko Zadvarja i Omiša povrati se u svoju postojbinu.

Prilozi za literaturu hrvatskih glagolskih spomenika.

Predano u sjednici filologičko-historičkoga razreda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 21. prosinca 1889.

PRIOPĆUJE IVAN MILČETIĆ.

PRVI PRILOG.

Dok se u Zagrebu i u Biogradu mnogo privrijedilo i još se mnogo privređuje povijesti naše književnosti izdavaňem, opisivaňem i objašňavaňem srpskih rukopisnih starina, te je i jugoslavenska akademija, osobito trudom V. Jagića i S. Novakovića, iznijela na svijet u svojim „Starinama“ velik broj takih priloga: oko hrvatskih se glagolskih spomenika poslije smrti Ivana Brčića i poslije odlaska Jagićeva iz Hrvatske malo tko stara. Ja ću, osjećajući prazninu u toj grani naše nauke, kušati prema svojim slabim silama iznositi na javu plodove svoga nastojaňa. Meni je, rođenu u rasadniku hrvatskih glagolskih rukopisa, gdje se glagolica spasla u crkvi sve do dana današňega, a u javnom životu do prvih desetina ovoga vijeka, dobro poznato glagolsko pismo iz djetiństva, pa sam već, bivši gimnazijski učenik, rad sabirao glagolske rukopise i knige. Tako sam stekao neku vještinu u čitaňu i razumijevaňu glagolskih spomenika, a kako mi je nekako žao, da ostaju zaboravljeni, odlučih, da ih, koliko umijem, proučim, pa da svoja izučavaňa izdadem na svijet.

Ja ću se iznajprije pozabaviti oko djelâ, što se nalaze u mojoj zbirci ili u mom zavičaju: pored tačna opisa, izložiću jezične osebine, a znatnije ću tekstove prirediti za tisak.

U ovome prvom prilogu baviću se oko jednog većeg rukopisnog zbornika, a onda ću opisati dvije nepoznate tiskane glagolske knige, koje stoje s ńime u nekoj svezi.

I. Ivančićev zbornik.

A. Sadržaj.

Ovaj je zbornik religiozno-moralne sadržine, a zovem ga Ivančićevim, jer ga je našao i prvi u javnosti spomenuo učeni i rodoljubni otac Stjepan Ivančić, sada definitor franjevaca u Rimu. Djelo je dobro vezano u drvene korice, obložene kožom, koje se zakapčahu, nego je jedna kopča ispala. Za predńim koricama ima list (pergamenat), koji vrši službu našeg običajnog bijelog lista iza naslova knige. Ovaj je list, potječući od osobita rukopisa, krń, jer bješe izrezan, da bude istog oblika sa cijelom knigom. Ovaj list su poněšto oštetili moljci, a prva je negova stranica izlizana i oštećena vlagom, te se ni jedna vrsta ne može potpunce pročitati. Druga je stranica (ima dva stupca) čitljivija, nego je lijevi stupac nepotpun, jer je baš ovaj kraj lista odrezan. Rukopis, kome pripadaše ovaj list, ne bješe ipak mnogo širi (oko dva centimetra) od listova Ivančićeva zbornika. Ispisujem ovdje, razriješivši kratice, ćirilskim slovima odlomak sa druge stranice, koji se dade pročitati:

— Архиерѣи же[1] и старѣишини людьские наустише народь да испросет' вараву, исуса же да погубеть. Отвешта имь пилать: кого хоштете от обѣю, отпушту вамь. Они же рѣше: вараву. Глагола имь пилать: что створу од исуса, нарицаемаго христа? И рѣше вси, да распеть будеть. Глагола имь: что злѣ створи? Они же изліха вапиѣху глаголуште: пропни, пропни!

Karakter pisma pokazuje vjerno fotografski snimak *A*. Slova su veća nego u Ivančićevu zborniku; oblik je nekima osobit, n. p.: *c, h* i *p*. Poznija je ruka, što pokazuje i drugo crnilo, ispravila neka slova, a od te ruke potječu i neka slova povrh vrste (znakovi?). Ovdje vlada više scriptura continua; dok se u Ivančićevu zborniku riječi češće odvajaju.

Da kažemo sada, šta sve sadrži Ivančićev zbornik.

a) Prvi spis nosi napis pisan crvenilom: *Здѣ почене седамь смртнихъ грѣховь*, a smrtni se grijesi ovako dijele: Пр'ва глава от звирете пакленога 'е грѣхь от супер'бие или от охолие; друга 'е завидошть; трета 'е гнѣвь али ср'да; четвр'та 'е праздань али лѣность от добра дѣла; пета 'е лакомиѣ или хл'пость; шеста 'е блюд'ство или любодѣѣние; сед'ма 'е гр'ло". Od ovih smrtnih grijeha ishode: „вси закони от грѣховь и от чуди . . . . и всаки от сихь 7мих' с'м'р'тних грѣховь дѣли се на много расохь" (2a). O oholosti se kaže: „супер'биѣ чини толико расохь, да едва 'е море човѣкь сач'тати а свака расоха чини о себи много кить" (3b). Rasohe oholosti jesu ove: от кривости и невѣр'ства, от рин'ганиѣ (dolje: риниганиѣ) или отмета, от понижениѣ бога, от понесениѣ од' потипан'ѣ, од'

[1] Interpunkcije su moje; tako i velika slova na početku izreke.

таште слаѣе, от ипокритства и лицемѣр, от смамна страха (3b—12b). Za tim slijedi „druga glava от звирете с' пакла", a to je: „грѣхь од завидошти" (12b—16b). *Ср'да* se raspravļa na listu 16b—18b; „грѣхь празд'ни, то 'е линост' и обумарство добра чинен'ѣ na 18b—22a listu; na listu 22a—36a govori se „от лакомие и хл'пости". „Лакомиѣ" ima: „три корени, от куду злазе 10 расох", a te rasohe jesu: „ожура, тад'ба, раз'бои, потвора, сакрилии, шимуниѣ, злодѣиство, трж'ство, от зла чина, зла игра" (23a—35b). Pri kraju ovih razmatrańa o lakomosti dolazi kratka rasoha (glava) „от заповиди д'ѣв'ле". Završujući tumačeńe o „злодѣиству" kaže nepoznati pisac: „И всаки, ако хоште глѣдати врху себе, море доволе читати в книгахь свое кун'шенциe или свисти доволе боле него на *ов'чеи кожи*" (33a), gdje imamo svjedočanstvo o općenitoj upotrebi kože za pisańe, kada je ovo djelo nastalo. Pri kraju razmatrańa o „zloj igri" čitamo: „*Се книге су учинене за припроштихь него за кав'ченаке,* ки з'наю пис'ма" (35b). Mislimo, da je bilo vrlo malo „priproštih", koji su znali čitati u vrijeme, kada je ovo složeno ili prepisano; nego je vaļada sastavļač držao, e se ne će ovim djelom koristovati „kavčenjaci" već prosti puk, kome će oni ovako tumačiti smrtne grijehe.

Šesta glava „з'вирете пакленога" radi o „любодѣиству" (36a do 41a); u sedmoj se razmatra „грѣхь од гр'ла" u više bezimenih kapitula, a posebne natpise imadu: „капитуль товернара, от ѣзика, от ричи праздних, капитуль хвасти, от под'ластаци, от под'ѣмства, от лаж', от природе, от кар'бе, от р'мнаниѣ, от природе, от клат'ве (41a—64a). Na listu 56a, gdje se govori „от природе", čitamo: „В овомь грѣси су гор'ши кр'ст'ѣне от срациновь, ки би се не ротиль ниед'нимь закономь, не встрпиль прѣд' собовь, да би се чловѣкь ротиль нихь махометомь".

Kako se ovdje spominu Sracini i Mahomet, a Turcima ni traga: možda su još Turci bili daleko od srpsko-hrvatskih zemaļa, kada je naš rukopis napisan. Ime Sracin biće uzeo pisac ili prevodilac ovog djelca bez sumńe iz talijanskoga ili latinskoga originala. Da je ova rasprava prijevod ili bar kompilacija po talijanskom izvorniku, možda svjedoči i neobično velik broj talijanskih riječi, kojima bi se većinom našla zamjena u staroslovenskom jeziku. Premda se na jednom mjestu čita riječ *ban:* о семь намь свѣдокую крали и цари и *бани* и кнези, ки су имили в' нико вриме славу сега свита", ne bismo rekli, da je ovo izvorna radńa, jer i slog često diše tuđinštinom. Ova moralno-ascetska rasprava jest jedna od najvećih ove ruke u glagolskoj kńiževnosti. Spisom vije duh sredńega vijeka, te se na jednom mjestu sa svim mirno kaže: „*за то 'е вса мудрость сега свита лудость!*" Pisac se sjeća i *mudrog Katona,* kojega nauci, mnogo čitani, prevođeni i prerađivani u sredńem vijeku, prijeđoše i u novi vijek. I stara hrvatska kńiževnost dobro pozna nauke mudroga Katona. U ovoj raspravi kaže se:

„Смрть нисть ина ричь не веште разлучение тила од душе. Се ви добро всаки човѣкь, ки има разумь и рачунь: *се учи мудри кат.*“

Tumačeńe sedam smrtnih grijeha jest najveći spis Ivančićeva zbornika, jer zauzimle više nego trećinu cijelog rukopisa (63 lista).

b) *Зди поченю книге отъ силь истлкованиѣ законнитъ (жнннмь) от исхода, кога учинише синове израелски из еюп'та, када пройдоте море чр'влено и чрезь пустиню к' земли от обита* (64a—87a).

I ovo je moralna rasprava, a počińe ovako: „От исхода земле еюп'тске и от закона пустине вась хоштемо отправити закона, зачь има то прво от ѣн'ца, а за тим' би имили бити плодь от свете земле; зачь се три ричи да бог свому пл'ку: ѣн'ца печена им' да в' еюп'тѣ, а маню да им' в пустини, а славни плоди имь да, када придоше в землю свету от обита“. Pisac govori u prvoj osobi; on hoće da vodi Židove preko crvenoga mora i da govori: „об' рванахь от саблазни, ке они имише в пустини, и от благодѣти, ке имь бог створи, и тако прѣити дари до в'хода земле от обита“, a nakon toga hoće, da „ове ричи“ vrati: „духовнимь законом к души“, i da s pomoću ńihovom pokaže: „стан'е и пут' душевни, ка (duša) оставла свить и кимь закономь она в'зиде к' свр'шению“ (65a). Navodi dale „ране“, kojima bog, hoteći izvesti svoj puk, bijaše Egipat: mihuri, čirjaki, muhe, kobilice i t. d., pa razlaže, kakve su to muke, kojima bog kazni grješnike.

S ovom je moralnom raspravom u savezu tumačeńe ispovijedi (82a—94a), koje za ńom slijedi te je nekako ńezin nastavak.

Kakogod što ulezoše sinovi izraelski — umuje pisac — u pustińu „з' мею мора“, može i svaki čovjek doći k dobru životu, ako prođe „ч'резь истин'ни сповидь“. Ovo se cijelo razmatrańe oslańa na ishod Židova: svaki je ńihov korak u savezu s kakim grijehom! Ovaj članak ide u red sredovječnih *moralisationes*, poteklih iz misticizma, gdje je sve simbolizam i alegorija.

c) „*Почену чудеса блажене диви Марие*“ od 94a—122b, onda: „*Почетие Марие Магдалѣне миракули*“ od 112—122 lista. O ovom članku govorićemo na drugom mjestu ove radńe.

Sada slijedi niz mańih članaka, kojima su ovo napisi:

d) *Се 'е кон'темплацион' от 12 светихь отацъ мудрихь в нашемь господини исуси христи* (123a—128a);

e) *Се сут' ричи живота и спасениѣ:* ако гдо чтити буде и чинити, наидет' животь вѣчни и почр'пет' спасение ога (от господина?) (128b—129b).

f) *Тлкование от люуб'ве епистолие павла апостола* (129b do 135a).

g) *Молитавь светаго августина* (135a—139a).

h) *Свете марие молитва* (139a—141b).

i) *Молитва свете богородице (бде) марие од 7ее радости:* гдо е рече умилено и поклонно, ку годи буде прош'ну просиль,

буде (бде) от госпое, има ю ис'просити, имѣе праву вѣру (141b—143a).

j) *Причене молитав' блаженаго бѣди* пров'витера от послиднихь 7х ричи господина нашего исухриста, када на крижи висише. От ких' ричи се тако ди, и вола ки годи на всаки дань те ричи поклакнувь говори, не море му врагь ни заль чловикь ш'кодити, и оште праву сповидь имиюшти на нега коначни дань до 30 д'ни приде к нему гос'поѣ богородица мариѣ на помошть, да ю види в тиле на всаку нега помошть. И та рич' е кушана от мнозихь. Хвалень богь. Амень. (143a do 144b).

k) *Сиѣ молитавь створепа 'е от светаго томи мученика.* И ки ю на дань речеть люб'вено или слиши или са собу носи, он'дань в' грѣх' смр'тни впасти не море (144b—148a).

l) *Сию молитавь учини климан'т папа и да в зборишти латеран'скомь;* и дал' е всакому, колико крат' ю рече гдо годи, отпуста д'висти и 40[1] д'ни (148a—148b).

m) *Сию молитав' учини блаженi бер'нардь,* и тже коли ю речеть умилено, има проштен'е 100 д'ни (148b—149b).

n) *И ту бѣседу* чес'то расмотри в ср'ци, рас'мотри; и 'е вел'ми врид'на (149b—150b).

Od svih spisa našega zbornika najviše su se čitale molitve, jer su listovi 139—150 na donjoj strani, gdje ih hvatahu prstima, vrlo zamazani te ima mjesta dosta teško čitljivih.

Dalje nalazimo u zborniku još ove sastavke:

o) *Dvije apokrifne poslanice o svetom Jeronimu:* svetog Augustina jerusolimskom biskupu Ćirilu i biskupa Ćirila svetom Augustinu. Obje poslanice obuhvataju 151—171 lista: Augustinova $6^1/_2$ lista, a ostalo Ćirilova. Isprva mišljah, da nedostaje samo konac druge poslanice; dobivši docnije latinski tekst, uvjerih se, da nedostaje konac Augustinove i veći dio Ćirilove. Obje poslanice pričaju o krepostima i o posmrtnim čudesima svetoga Jeronima, a prijatelj Ivančić, poznavajući dobro djela svetog Augustina, reče mi u razgovoru, da će biti te poslanice apokrifne. Znajući, kako su se stari Hrvati ponosili svetim Jeronimom kao svojom dikom, bijah gotov vjerovati, da su ove poslanice tvorevine nekog hrvatskog glagolaša. Hrvati se pravdahu, kojem kraju pripada slava Jeronimova zavičaja; Jeronimu pripisivahu i izum glagolice i prijevod svetoga pisma. O tome pisaše Bedeković, Coletti, Stanković, Appendini, Ljubić i drugi; a da je Jeronim izumio glagolicu, učaše i Slovenac Bohorić i Levaković i Karaman i neki češki pisci prošlih vijekova. I Tommaseo mišljaše još u naše vrijeme, da Jeronim bješe Slovjenin iz Dalmacije, veleći: „Ci senti (t. j. u djelima Jeronimovim) non so che di non italiano e più che italiano . . . Da quattordici secoli nel deserto e nella reggia, nel chiostro e sul campo della battaglia, con le parole d'un povero Slavo si loda Iddio“

[1] Brojna vrijednost glagolskih slova zamijeńena je brojevima.

(Dizionario d' Estetica I. Milano 1860, s. 328). Tako niknu u Rimu u XV. vijeku zavod sv. Jeronima. I u glagolskom časoslovu od g. 1383. čita se o sv. Jeronimu: „школи грчс'кои и латинскои и словѣн'скои моистар бѣ“ (Črnčić, Starine XIV., 220). Marulić napisa život sv. Jeronima, a jednu legendu o tome svecu naštampa Jagić u I. knizi „Starina“.

U knižnici čč. oo. kapucina na Rijeci nađoh ogromno Migne-ovo djelo: „Patrologiae Cursus Completus“, u kome su i Augustinovi sabrani spisi. U drugom se svesku (Paris 1841) nalaze Augustinove prave i apokrifne „epistolae“. Na strani 1120—1126 tiskana je poslanica; „Sancti Augustini (falso titulo) ad Cyrillum Jerosolymitanum episcopum de magnificis admirandisque sancti Hieronymi virtutibus“, a na strani 1126—1153: „Beati Cyrilli (falso titulo) ad sanctum Augustinum, de miraculis beati Hieronymi presbyteri post mortem celebratis“. Ispred tih poslanica stoji ova bilješka:

„Censura Lovanensium Theologorum in duas epistolas proxime sequentes:

Impostor indoctus fuit quisquis sequentes epistolas de obitu Hieronymi confinxit sub nominibus S. Augustini ad Cyrillum Jerosolymorum episcopum, et contra S. Cyrilli ad Augustinum. Nam constat Cyrillum ante Hieronymum obiisse. Unde Hieronymus in libro de viris illustribus scribit: Cyrillus Jerosolymae episcopus, saepe pulsus ab ecclesia, et receptus, ad extremum sub Theodosio principe octo annis inconcussum episcopatum tenuit. Praeterea hic falsus Cyrillus in suo rescripto cap. 4. Sabinianum vocat haeresiarcham pestiferum, quia in Christo duas asserebat voluntates; additque Hieronymum epistolam super huius erroris destructione edidisse. Ex quo consequitur hunc auctorem haereticum fuisse, hunc impostorem. Et haec contra has epistolas e multis pauca, sed praecipua, sufficiant“.

Ispoređujući latinske poslanice s hrvatskima pronađosmo, da su ove prijevod s latinskog jezika. Što se našao hrvatski glagolaš te je uzeo baš ove apokrifne poslanice prevoditi, jamačno će biti uzrok sv. Jeronim, oko koga se bave. Pored toga mogaše ljude zamamljivati i drugi svijet i njegova čudesa, kojima obiluju. Srednji je vijek — u nas bijaše nešto duži nego u zapadnoj Europi — najradije slušao pričanja o životu s onu stranu groba: apokrifi najvole take prijedmete.

Poslanice Ivančićeva zbornika među tim nijesu potpune: na kraju prve nedostaju dva stupca Migne-ova izdanja, i na početku veći odlomak; od druge poslanice spasla se od prilike trećina. Mi na ime držimo, da su obje poslanice bile prevedene u cijelosti, pa je sastavljač Ivančićeva zbornika našao samo odlomke. Ne vjerujemo, da bi tko prevodio samo komade; a pošto nema svršetka ni prve ni druge poslanice, jamačno se izgubiše neuvezani listovi. Iz našega zbornika nije mogao ispasti nego jedan list od teksta druge poslanice. Neki su dijelovi hrvatskih poslanica dosta vjerno prevedeni, drugi parafrastično, a mnogo je toga ispušteno. Moglo bi biti, da

je hrvatski prevodilac imao pred sobom drugačiju latinsku redakciju, a to donekle pokazuju i mnoge izreke, koje se u hrvatskom tekstu nalaze ovdje, a u latinskom ondje. Na nekim mjestima nije po koja riječ prevedena: prevodilac nije znao zgodne riječi, a katkada možda nije ni razumio originala. Hrvatski prijevod naših poslanica ne će biti, mislimo, nego prijepis; to mišljenje potvrđuje vrlo neznatan broj ispravaka, a obilje krnjih i nerazumljivih izreka.

p) Rukopis, koji broji 9 listova (172—181). Premda nam se čini, da nije ni doslije opisani dio spomenika pisala samo jedna ruka, opet je ovo 9 listova poseban rukopis; slova su sitnija, crnilo blеđe, koža debla i tvrđa. Karakter pisma nije ipak znatno različan. Ovih devet listova sadrži:

α) Na prvom listu ovoga spisa, a na 172 čitavog rukopisa iza 7 vrsta teksta, čitamo:

„Глава 12 оть господи помилуи". Nedostaje dakle 11 glava, no kako su one kratke, nijesu ispala više od dva lista, možda samo jedan. Evo sadržaja drugih glava:

Glava 13. От слава. Говорит' се слава в' виш'нихь богу при сриди ол'тара стоеште, а то сказуе, да исухристь би среда мејју богомь и чловикомь, крози ку сриду с богомь смирени бисмо".

Glava 14. От господь с вами.

Glava 15. От апостола: „има се рештн апостоль с' дес'не стране ол'тара".

Glava 16. От еванђелић.

Glava 17. Како имамо слишати еванђелие: имамо стати прос'то с главами откр'вениии.

Glava 18. От зламен'ѣ крижа на почали еванђелић.

Glava 19. От знамен'ѣ на чели.

Glava 20. От з'намен'ѣ на устих'.

Glava 21. От з'намен'ѣ на прсѣхь.

Glava 22. От крижа на к'нигах'.

Glava 23. На с'вршен'и еванђелић

Glava 24. От кадилника и т'м'ѣна.

Glava 25. От таине мисне.

Glava 26. От света.

Glava 27. От скр'вен'ѣ патине (dole: патѣна).

Glava 28. Помолити се за грихе.

Glava 29 От раздѣлен'ѣ тѣла христова.

Glava 30. От аган'че божи.

Glava 31. Зачь попь вращта се на конаць мисе на десну страну.

Glava 32. От ите миса есть.

Glava 33. Када се има знаменати.

Glava 34. От стан'ѣ с' десне стране из ливе олтара.

To je eto tumačenje pojedinih momenata katoličke mise. Kratica, koje mi redovno razriješujemo, ima mnogo više u predašnjim spisima Ivančićeva zbornika.

β) Člančić: *Се суть ричи от наука светихь отацъ* (176b—177b).
γ) Vrlo zanimljiv sredovječni književni proizvod (177b—180a), koji ovdje priopćujemo u ćirilskoj transkripciji.

О упрошен'и светаго гргура.

От прѣ в'прось: От' чести ли сега свита суть анђели или нисут? Отвѣт: Колико е с'лн'це бол'ше з'вѣзд', толико е видѣние анђелско в'сее твари. И упроси: чим' се е преминило видѣние анђелское? Отвѣть: Како умь правадного[1] тако и гришнаго. Гда отпаде д'ѣваль от господа? Прије саз'даниѣ човичаскога сико отпаде, ере рече: поставлю прѣстоль мои на облацѣх' и буду подобань виш'нему. Чесо ради да ему богь воевати над' човики? Того ради, да любе бога а не д'ѣвла. Кадѣ су душе умр'вшихь? Разумиите: гриш'нихь в' адѣ под' землю а правадних' в раји на небесихь. А знаю ли се душе правадних'? Знаю. А гришнихь? Не знаю. Прихаяю ли душе симо с' онога свита? Не прихаяю. Да како се ва сни виде? Ва сни се ѣвлаю саб'лазни. А колико цркав' свети цетарь посѣти? Три тисушта. Како анђель (biće: анђели) мислию? (Ovdje nešto nedostaje).

Ста(б?)ло кржа от кедра, в' диле чипрись, априкь, пал'ма, згора маслина. Зачь не пусти господь душе симо, да би видиле, ч'то симо чине? А поч'то богь не да души притн симо, да би повила, ч'то се дѣет' тамо? А не послушаете ли к'нигь светих', чесо ради не ви човикь умр'тиѣ своего? Ако би видиль (!) човикь дань смр'ти своее, створил' би грихов' м'ного, а на конац' би се покаѣль. Говори господинь: в' чем' те наиду, в' том' те сую. Чимь човикь наидеть отпуштениѣ души своеи? Постомь и молитвами и добрими дѣли. Ки в' христе кр'стише се? Прво кр'штением' вѣри, друго мучениемь, трето сл'зами. Ки от христа отвргоше се трими ричи: 1. водою, 2. мучением', трето сл'зами? Ки се крштениѣ отвргу. А ки грихь е вешти човику нере да молитва нега приѣт'на не будет' к' богу, ки др'жит' гнивь на ср'ци своем'. Рече христ: не в'здаите з'ла з'ло, зач' се човикь греха покаѣти не море. И ки се покаѣти не море? Ки се самь удави и ки сут' в' адѣ. Рече господинь: не осуяите, да осујени не будете. А ч'то 'е боле нере сиротам' дати или цркам и убозимь за бога? Зачь човикь об' ношть роди се и об' ношть погиби[2]? Ере в' грисих' роди се и в' грисих' погибе. А в' ко врime благовѣсти анђель габриель марии? 20 и 5 дань мар'ча в' недилю. А гда в'ниде паваль в' апостолски чинь? Прије кр'штен'ѣ 1 дань. Када сазда богь адама? Мар'ча 20 и 5 дань, в' петакь. А гдо от матере

[1] *pravdnoga*. Ova riječ dolazi u zborniku jedan put napisana *pravadna* 95a.
[2] Bez sumńe pógrješka mj. *pogibe*.

нерођень а в' матер' в'ниде? Адамь от земле сазда се а в' землю в'ниде. А гдо е нерођень от чловика? Адамь. А гдо му име нарече? Анђели име написаше Адамь, ки придоше с' четирихь с'трань. От колико чести Адамь саздань бисть (би)? От осамь: от земле тило, от слн'ца очи, от камене кос'ти, кр'вь от мора, в'ласи от траве, дихание от витра, душа от духа светога. А гдо е облаштена ов'ца? Адамь. А гдо бога нарече наиприе на земли? Д'ѣваль, и рече еузи: ч'то вама да богь, да јиста? А ко дѣло 'е наипрво на земли? Шавь А гдо 'е гров'дь горести? Еуга бо прѣласти се от д'рив'нога плода. А колико би Адамь в раји? От шес'те године до девете. А колико би в' адѣ? . . . лѣть. А чьи г'лась от в'стока до запада? Када роди еуга каина А када чет'вр'та чес'ть вѣка погибе? Када Каинь уби брата свога абела. А гда се вась мирь в'з'весели? Када из'иде ное ис' ков'чега. А ч'то 'е ере еднога ис'каху а три наидоше? 2 разбоинику, трето христовь крижь. А чим се земла кр'сти? Пришаством' господним'. А чим' се адамь кр'сти? 1. чест' в' мори, 2. в' ђр'данѣ, 3. кр'вию господню. А колика би глава адамова? 3 мужи влив'ше в' ню и почише. Кто салгавь спасень би? Петарь. А гдо исто . . . кь погину? Июда. Како име анђелома, ка бисга в' гроби господни? Едному име заиль а другому ак'доиль. Како име раз'боиникома рас'петима с' господиномь? Едному даждимань, а другому еста. Даждимань в рајь поиде с' господиномь. Гдо господа удри по глави? Рејеусь. А гдо бога прободе? Лон'јинь. Како име дриву, на ком' се июда обиси? Мор'ника. А ки старь роди се? Ки се покаѣ гриха. Колико би июна в' чриви китови? Три д'ни и 3 ношти. А ч'то 'е еже гробь хояше, а мр'тваљъ в' немь поѣше? Июна в' ч'риви китови. Колико лѣть би господинь на земли? 30 некрштень а три крштень. Колико проиде израель (изль) с' моисѣемь чрѣз' море чрм'ное? Шесть тисушть на 12 пути. Колико лѣтъ јише ман'ну синове израелови в' пустини? 40. Ка земла не види слн'ца? Ка е под' моремь. Ч'то суть обли куси? Пророци. А гдо су стлпи цриквени? Апостоли. А чим' се ев'реи кр'сте? Обрѣзанием' от авраама почанше до моисѣѣ. Гдо прво свети тѣто[1] и кр'вь господню на миси? Свети петарь. Ч'то 'е новина пришастие христово? А када в'са т'варь помр'че? Када господинь на крижи п'не умри, чимь раз'би пакаль и д'ѣв'ла попра крижем'. А ч'то суть вет'си миси? Жидове. А ч'то 'е жаваль? Богь. Колико лежа дриво господне посичено, на комь би распеть христь? Тисуште лѣть. Ч'то 'е ново вино? То есть христь. Гдо с'па 60 и 6 лѣть? Авимелехь. Ч'то 'е двое? То 'е небо и земла. Что 'е трое? Отаць и синь и духь свети. А что 'е д'ва бориста се? То 'е животь с' смр'т'ю. Что есть: сниде како даждь на руно? Руно

[1] Biće: тѣло.

'е мариѣ а даждь 'е христь. А чему се анјели в'зрадоваше и все сили небеские? Када д'ѣваль свржень бисть (би̅с) с небесе. Колико е лѣть от адама до потопа? 4 тисушта и 2 с'ти и 60 и 2. Оть потопа до пришаствиѣ христова? 1000 и 2 сать и 50 лѣть. От рояства до толѣ? 1395. А всихь лѣть есть? 6 тисушт' и 9 сать и 6.

Među apokrifima, koji se pripisuju bugarskom popu Jeremiji, pomińe se također člančić: *Од колико чести би етворен Адам?* (Jagić. Prilozi k historiji kńiževnosti. Zagreb 1868. S. 40). Rus Tihonravov naštampa tri redakcije toga teksta u pitańima i odgovorima. Sličan je tome i apokrif *Бесѣда трию светителя,* od kojega priopći Tihonravov dvojaki tekst. Jagić naštampa u pomenutoj raspravi (str. 41—44) članak iz hrvatskog glagolskog rukopisa, koji je nalik na oba ona sastavka. Nama je eto pošlo za rukom naći novu hrvatsku redakciju, koja popuńuje Jagićevu i Tihonravovļevu. Vrelo je bilo svima jedno, nego se je prepisivańem prvotni tekst mijeńao, krńio i širio.

Naš se tekst slaže s onim u Jagića i Tihonravova više puta od riječi do riječi, samo što je jezik koliko toliko različit; nekih odlomaka nema u našem tekstu, a nalaze se u onima, i obratno; neka su opet pitańa u našem tekstu na drugom mjestu, nego u Jagića. Nejasnoće jednoga teksta razjašńuje drugi tekst, pa će se na osnovu svih redakcija moći lakše zakļučiti, kaki bijaše izvornik. Čudnovato je, da naš sastavak nosi natpis: „О упрошен'и светаго Гргура“ te se dakle pripisuje svetom Grguru. Apokrifi se radi kite zvučnim imenima. Kod naših vrlo čednih kńiževnih pomagala ne bismo mogli poricati mišļeńa, da ovaj članak doista nije podrijetlom bogomilska tvorevina; premda sadržaj, kaki pruža naša redakcija, diše kršćanskim duhom, te mogaše, ako ne bijaše kašńe samo prerađen, niknuti i u nebogomilskom kraju Ta u zapadnoj Europi bješe dosta ovakih proizvoda u pitańima i odgovorima, koji se kao zagonetke vrćahu oko kojeg biblijskog prijedmeta, pa su iz Italije prelazili i u hrvatske zemļe. Takove djetińarije zabavļahu ļude, a pobožni monasi kušahu svoje oštroumļe slagańem zagonetnih pitańa. U spisu *Joca monacorum* dolaze n. pr. pitańa i odgovori: „Quis sorore sua natus et haviam suam virginem violavit? Abel, terram. Quis fuit bis mortuus et semel natus? Lazarus. Quis tres dies et tres noctes jejunavit, nec celum vidit, nec terram tetigit? Jonas in ventre ceti.

δ) *Благословение стола* (dva lista). Početak glasi: „Приду братѣ прѣд' с'тол' и речеть недилникь: благословите. И ини рекуть: благословите“. To je pouka o blagoslivļańu stola uz razne blagdane i dane u godini. Ni u kojem dijelu zbornika nema toliko kratica, koliko u ovom. I ovdje nedostaje barem jedan list, jer su pošļedńe riječi: „на вичери“, a molitava nema. „Благослов стола“ dolazi u Klimantovićevu obredniku od god. 1512., i u obredniku od godine 1509., napisanu za trećoredce (Brčić, Rad LIX., 164).

ńem dalo bi se lako ustanoviti, je li naš blagoslov stola isti s Klimantovićevim; za fratre, bez sumńe za trećoredce, bješe i on napisan. To je eto sadržaj Ivančićeva zbornika.

Neki su sastavci fratarske radńe; nije nevjerovatno, da je sav zbornik složen ili prepisan i uvezan u kojem samostanu Dalmacije. Na dva se mjesta potpisaše fratri kao vlasnici kńige. Na listu 137b čita se ozdo: „то е либар мене фра ивана ...ентића (biće: валентића) из мундании". Pismo je (glagolica) novija kursiva, možda iz prošloga vijeka. Mundanije je selo na otoku Pagu. Na listu 162b čita se opet ozdo biļeška: „1727. зуна дароваше ми ови либар о(тац) м(ного) п(оштовани) фра иван ивковић у задар". Na listu 171b ispod teksta je napisano: „иван пиндулић", koje će biti za cijelo ime i prezime nekoga fratra. Ovdje je otrgnut ugao lista, gdje je bez sumńe stojalo, tko je bio taj Pindulić. Toga imena ima i sada u Omišļu na otoku Krku.

S Ivančićevim je zbornikom zajedno svezana u istim koricama kao jedna kńiga i tiskana, doslije nepoznata glagolska kńižica od g. 1496., o kojoj će biti govora pri kraju ove radńe.

B. Paleografske osebine i drevnost rukopisa.

Ivančićev zbornik broji 181 list od kože. Listovi su visoki 13, a široki 9 centimetara. Svaka stranica ima 24 ili 25 redaka. Ni listovi ni stranice nijesu označene; moji su brojevi idealni. U citatima broj znamenuje list a slovo stranicu; gdje dolazi rimski broj, znači on poslanicu, a arapski glavu ńezinu.

Nikaka biļeška ne odaje ni pisca ni pouzdane godine postańa našega zbornika, koji će biti, mislimo, fratarska muka. Na 180a listu čita se ovo: *Колико е лѣть от адама до потопа? .ѯ҃. тисушта и .ѿ҃. с'ти и .м҃. и .ѿ҃. (4262). Оть потопа до пришаствиѣ христова? .ѧ҃. и .пѣ҃. сать и .ѿ҃. лѣть (= 1550). От рояства христова до толѣ? .ѧ҃. .ѿ҃. .р҃. .пѣ҃. (= 1395), а всихь лѣть есть: .з҃. тисушт' и .ѳ҃. сать и .з҃. (= 6906)*". Ovdje dobijamo godinu 1395., kada je mogao biti napisan, ili, možda boļe, prepisan naš zbornik; nego se ova godina tiče pouzdano samo odlomka zbornika od 172—181 lista, koji je svakako pisala druga ruka: različita je koža (osobito tvrda), crnilo i rukopis. Zadńih dakle 9 listova (ovaj ćemo dio rukopisa zvati *a*, a ostalo *b)* potječe iz godine 1395., jer ne bi jamačno ni prepisivač na pitańe: koliko je godina od rođeńa Hristova? odgovorio, da ih je više ili mańe nego li bijaše onda, kada on prepisivaše svoju kńigu. Za ostali dio rukopisa možemo samo nagađati, kada je postao; ako ne potječe iz XIV. vijeka, mlađi ne će biti od prvih desetina XV. vijeka. Čini se, da nije pisala ni ovaj rukopis (b) ista ruka. Karakter je pisma doduše jedan: uncijalna kurziva, različna od novije kurzive, koja već preteže u XVI. vijeku; opet su u ńekim dijelovima slova tańa i sitnija, a drugačije je i crnilo. Grubļem pismu mogla bi biti ipak razlog i

drugačija koža, koja nije svuda jednaka, i tupo pero. Nije ni jezik našeg zbornika posve jedan: sad je više narodan, sad više staroslovenski: u poslanicama je arhaističniji. Premda jezik nije dovoļan kriterij za utvrđivańe starine stanovitog rukopisa: opet mislimo, da i jezik našeg spomenika, koji ćemo doļe analizovati, ide u XIV. ili u prvu polovinu XV. vijeka. Izričući svoj sud o pismu Ivančićeva zbornika, ponavļamo istinite riječi našeg Jagića, izrečene pred kakih 20 godina: „Paleografska narav glagolskih rukopisa do sada je još jako malo poznata i slabo ispitana: tek pojedini ljudi mogu se ponositi, da na kojoj obilatijoj zbirci prouče narav i glavne razlikosti rukopisa. Ali ovakovo znanje nije još nigdje u red dotjerano, nigdje u pravila svedeno. Toga radi ne ima ov čas u tom pitańu praktičnijega načina, da se s vremenom dodje do nekolike sustavnosti, nego li je pomno prikupljanje vjernih faksimilija". (Rad, II., 16).

Naš facsimile *B* pokazuje fotografovano pismo Ivančićeva zbornika, i to dvije potpune stranice. Snimak odgovara prilično, što se tiče veličine stranica i sloga, originalu. Veća slova, pocrveńena, izađoše u snimku crna te se ne opažaju pojedine crte. Natpisi su u našem spomeniku uvijek crvenilom pisani, crveni su iniciali i kojekaki sitni nakiti. Početna su pismena veća i crvenilom iskićena; osobito krasnih iniciala nema, premda je pismo uopćeno, možemo reći, lijepo i pravilnih crta. U rukopisu se ističe razlika između majuscula i minuscula. Veća slova dolaze uvijek na početku pojedinih glava, ali ih ima dosta i drugdje u tekstu na početku izreka, koje često nijesu prave izreke. Rukopis je *b* ljepši nego *a*. Kratice i ligature vrlo su česte. Kada iza *m* slijedi *l* ili *ž*, onda se javļaju kao jedno slovo. Riječi su obično odijeļene, ima ih ipak dosta, koje su zajedno napisane. Prijedlozi, partikule i veznici redovno se ne dijele od drugih riječi. Neke su riječi, n. pr. *богъ, чловѣкъ* uvijek skraćene: бь. чкı.

Ravna, rjeđe svinuta, crta povrh riječi jest znak pokraćeńa: бу = богу, анйль = анєль (tačnije ан'єль), зкнь = законь, хı = христь. Koji put takova crta kao da znači, da je izostavļen apostrof, koji obično stoji mjesto poluglasa: смртнимь 5b. праздни 20a. смртнога 36b. Ovake je primjere najteže razriješiti, jer se u našem rukopisu meće apostrof vrlo rad među dva suglasa, gdje nema mjesta poluglasu. Toga radi ja nijesam, razriješavajući riječi, redovno metao apostrofa u sredini riječi. Spomenuta crta ne znači katkada ništa, n. pr. ѣ, очи, koja se riječ došļedno ovako piše.

U nekim slučajevima ova crta za cijelo biļeži pomekšańe samoglasa: tako se obično piše *ē* ili *ẽ* (= je = jest). Mi ovakovo *e* biļežimo: *'e*.

Pored ovake crte vrlo se često javļa apostrof, koji, kako već primijetismo, stoji mjesto poluglasa ili služi za razdvajańe dvaju suglasa: л'ву 1b. с'м'р'тнихь 2a. Apostrof je običniji u nutrńosti riječi, na kraju je rjeđi.

C. Jezik.

Glasovi.

Naš zbornik pozna samo jedan *poluglas*, i to ѣ, koji dolazi redovno na kraju riječi. Za nutrńost riječi zabiļežismo ove primjere (glagolsko ѣ zamjeńujemo ćirilskim ь): хьѣнинь. крстьѣнинь 5b. от ташта хвльнѣ 9a. початью 18b. погорьшива се 21a. хитростью 11b, 56b. подасьть 95b. крвью 37a. смртью 44b. сьвидоци 51b. сьлат'ко 52b. сьвидочаство 56b. тр'сье (трсв) 66b. сьхранити 70a. сьмр'ти 70b. сьблазне свитов'не 71b. иминьемь 72a. любавью 77b. сьласть 92p. сьвою обитель 94a. сьлавна 148b. откупленье 176b. стьби (светьби): от всхь инихь стьби сте цркве 29a. изнашастье 54a. подьмилити 60a. реда хьѣнскога 38b. крстьѣне (na istom mjestu: кр'ст'ѣне) 56a. крстьѣновь 75a. крстьѣномь 76b. сьсуд' I., 7. сьжганию II., 30. вдьннега (docnije: вседаннаго) I., 7. ньучитла (u I., 1, научителa) II., 1. сьмь II., 1. чьса II., 31. тьгда II., 34. хьѣн'скми муками. хьѣнь II., 20. болѣзанью II., 27. льстию II., 28. Ovaj je broj primjera doista neznatan (često samo pogrješke); premda se je mogao gdjekoji primjer i izmaći očima.

Apostrof vlada nutrńošću riječi, sad pravo sad krivo: д'ѣваль 1b (često). тур'ѣкь 3a. не'знанство, незнан'ство 4a. траштен'ѣ 7b. вап'ѣ 7b. осмиѣн'е 8a. потипан'ѣ 8b. в'знесен'ѣ 10b. оруд'ѣ 10b. мисалю 11a. намиш'лению 12a. в почат'и. в постоѣн'и. в свршен'и 14a. следю 14b. маштен'ѣ 17b. почат'е 18b. умножен'е 23a. в добит'и 25a. озлевн'е. добит'е 35a. добит'ѣ 36a. пристанут'е 36b. чинен'ѣ 43a. листв'ѣ 49a. здрав'е 73b. Možda znači katkada u navedenim primjerima apostrof i pomekšańe suglasa.

I ako se često znak za poluglas krivo upotrebļava, opet nam je za čudo, kako se kroz stoļeća mogla sačuvati i onolika pravilnost. Riječ д'ѣваль n. pr. nalazi se u Ivančićevu zborniku možda 200 puta, ali se uvijek piše pravilno д'ѣвль, koje je д'ѣваль, a ovo odgovara staroslovenskome дѣволъ iz ливолъ διάβολος. Da je apostrof doista i znak za poluglas, potvrđuju riječi, koje se dvojako pišu: кр'ст'ѣне i крстьѣне 56a. нисть 62a i нист' 63a. врушстостью 22b. i врушстост'ю 21b. любавью 77b i любав'ю 97a. ричемь 49a i ричем' 105a. с' i сь 165. Katkada je izostavļen svaki znak; pored люб'ве 82b nalazimo i: любве 12b. Kako se samovoļno upotrebļava sada ѣ a sada apostrof, u transkripciji ne bi bilo ni potrebno biļežiti oba znaka: tako je doista radio Šafařik.

Apostrof se upotrebļava u našem spomeniku nebrojeno puta i za razdvajańe dvaju suglasa. Ovaj običaj može biti, kako Jagić misli (Rad II, 31), svjedočanstvo starine; no mi moramo opet konstatovati, da se to javļa i u poznijim spomenicima XVI. vijeka. Usus tyranus! Na kraju riječi rijetko se ispušta poluglas. Prijedlozi *om*

i *в*, kada su za sebe i kada su složeni s drugom riječi, koja počiće suglasnim ostaju obično bez apostrofa; dok riječ, svršujući suglasnim a vezana s riječi, kojoj je u početku suglas, prima na kraju redovno apostrof, nikada і. Prijedlog *с* obično dobiva apostrof. Ja u razriješenim riječima, izuzevši naročito spomenute, ne upotrebljavam nikakova znaka za poluglas.

Sekundarno *а* izlazi u našem spomeniku vidljivo na površinu: дань. ставa. отрочац. оточац. писац. конац. лонац itd. Rijetki su primjeri, gdje se poluglas sačuvao: л'ви 1b. л'жце 49b: *лъжца. Ovamo ćemo ubrojiti і: хл'пост'. хл'пешть 22b (cfr. u današńoj čakavštini: pohlipóz). Izuzetak je мечь: мьчь.

Ispred samoglasnoga *р* nađosmo samo jedared *а:* обумарст'во 18b.

Upotreba glasa ѧ (ѣ) u našem je spomeniku vrlo šarena, kakogod što je šarena u svim glagolskim rukopisima hrvatskog roda. Slovo ѣ ne dolazi ni polovicu puta na svom mjestu: дѣль 3a. дѣли се 2a грѣхь 2a. лѣпоту 2a. невѣр'ство 5a. вѣра. вѣровати 5b. прѣгрѣшение. оваѣвние 14b. рѣх' I., 8. сагрѣша 33a. мѣсто 35b. мѣру 33b вѣч'не 44b. потрѣб'но 44b. слѣде 44b. ч'рѣво 45a itd.

Mjesto *ѣ* nalazimo *и* vrlo često: липа 2b. диловь (partium) 3a. грихомь 6a. свита 8a. о ливу 8b. витр'нога 10a. сиче жену и дить 17b. имин'е 34b. тила 37b. дили се 37b. навистили. вриште. одиваше I., 1. видило се. одишту I., 5. рич'ю I., 8. рихь II., 15. Može se uopćeno uzeti, da je naš spomenik gledom na ѣ čakavsko-ikavski.

Za izgovarańe glasa ѣ u naših glagolaša značajni su ovaki primjeri: брѣчати (docnije: бречати) 79a. послѣнице 10b (в' посленицахь 58b). хотѣ: volunt 15a. 51a. али е исто али нѣ оно оба ч' се кара 7b. о дѣсну и о ливу 8b. в рѣду 10b. лѣда: frigoris 127a. самь себѣ: se ipsum 19b. бор'дѣль 23a. грѣду: eunt 26a. имѣна 30a. али исте (ричи) али нѣ 49b. м'нѣ: opinantur 50b. срамотѣ: pudorem incutiunt 61a. видѣ (dole: виде) 63a. тебе pored тебѣ 135b. на многе убо часѣ I., 11. веселеште се и вспѣваюштѣ I., 13. светим' ч'тениѣмь I., 2. пѣниѣ pored пениѣ I., 12. U navedenim i u sličnim primjerima izgovaraše dakle glagolaš *ѣ* kano *е*. Je li to tradicionalno izgovarańe staroslovenskog glasa ѣ, ili je čakavac doista sam tako izgovarao pa je za *е* upotrebljavao *ѣ?* Mi mislimo, da će biti ono prvo istina, i ako znamo, da ni čakavski ikavci nijesu čisti ikavci, te u. pr. u Dubašnici na krčkom ostrvu pored: лип. мих. дите. грих. свит. рич govore: бел. дел. вера. мера. дело.

U nekim primjerima stoji *ѣ* mjesto *и:* лакомѣѣ 74a. на устѣхь 173a (на устихь ib.), од патине. патѣна 174b. по стан'ѣхь 37b. pored дѣмуномь 146a čitamo і: димун' 39b; premda — izuzevši riječ *лакомѣѣ*, koja se za cijelo izgovaraše *лакомия* — ovi primjeri nijesu sasvim pouzdani. Prema tomu možemo uzeti za naš spomenik pravilo: *ѣ* se izgovaraše kano *е*. To vrijedi i za tiskanu

knižicu: „Миракули блажене деве Марие“, o kojoj ćemo kašńe govoriti.

Slovo ѣ dolazi vrlo često u Ivančićevu zborniku i mjesto *я*: благаѣ II., 21. братиѣ II., 10. стоѣху II., 11. ѣзици I., 1 (često). приѣти II., 22. ипокризиѣ 3b наиприѣ 17b. раз'биѣю 27b. от зламин'ѣ крижа 173a. наипослиѣ 3a. ч'ѣгоди рич' би била 26a. поиде т'ѣ 98a. любодѣѣние 2a.

Slovčano л ne prelazi u našem spomeniku nikada u *у*: пл'ни 5a хл'ми 9a. сл'начне заре 13a. с'тл'мачуе 13b. спл'нити 14a. ж'л'кость 17a. кл'не 17b. дл'го 20a. вл'че 27a. длжни 27b. вл'хва 30b. пл'ти 36a. тл'сто 45a. длгиню 65a. стлпе 66b. тл'чениѣ 68a. обл'че 75b. гл'боко 81a. вл'ка 85a. ѣб'л'ку 45b. пл'таска сласть 91a. сл'нце 92a. м'л'кь 140a. з'л'чию 144b. умл'чу I., 1. от слв' I., 9. длгост' I., 10. опл'штена II., 23. плкомь II., 27. в глбину II., 28. Što se ovog glasa tiče, slažu se jednako svi dijelovi spomenika. Taj pojav potvrđuje misao o vokalskom *л* u Hrvata. U selu Risiki na otoku Krku živi *л* sonans još i danas.

Mjesto а javlja se često *а*, koje je poznato iz drugih spomenika i iz žive čakavštine. почало 2a. почат'е 18b. почахь 96b. зачати 88b. поча (ali i: поче) 104b. ѣзикь redovno, ipak: езикь 130a. жат'ва 23b. заѣтѣ 23b. приѣти 70a. II, 22. заѣти 3b. приѣтие 87a. нѣти 90b. ричи клат'ства (kašńe: ричи клевет'ства) 13b. клатве 48a. кога богь прокла 48b. клатавь 49a. ки проклне свога искр'ннега 'е клать богомь 57b. клатва 57b. проклат'е 87a, ipak: клел' 137b, часто часто 4a, ali i: често 10a. поклакнути: *поклакнати 95a. поклакнуста 98a. Mnogi su, mislimo, od ovih slučajeva novi.

Neki se glasovi radi zamjenjuju: о — у: окосити (окусити) 91a. кокавици (кукавици) 7b. кохато (кухато) 41b. дрога (друга) кита 30b. крохь 26a. ходо i хуто: хоудо 29b. оми (умн) 113ab. собота 97b, ali i: гулуба (голуба) бела 122a. кулударь 96 (колударь 99a). околу 57b pored около 35a. Ne vjerujemo, da će ovo biti same pisarske pogrješke. Ovaki izgovor mogao bi se danas naći samo među sjevernim čakavcima, koji graniče s kajkavcima. Nalik su na gorńe primjere talijansko-latinske riječi, u kojima se opaža isti pojav: фур'туна 4b. пр'сура 8b. криву муниту 11b. ожура 22b. ужура 23a. скула, скулане, школа 28a. ку'шен'цие 33a. ожурници 23b. курин'тиом' 129b. моистра (magistrum) 129b.

Što se glasova tiče, zanimljivi su i ovi primjeri: аре, quia (redovno), нас'риштань, infelix 2b (češće), kojemu odgovara i tuđinka: напутомь или синов'цемь 31a. по дубровахь 9a. ринигание 3b. диликань или прокшень 18b. nom. sg. сакрилийи 22b. гамалиону (kameleon, koji da živi o zraku!) 54a. дѣмуномь 146a (димун' 39b). гар'динал' 167a.

Na početku otpada samoglas: ко = ако (često). в' вои = в' овои 12a. в' во = в' ово 93a. за 'но = за оно 56b. Ovako biva i danas u čakavaca.

Za kraj riječi prianja samoglas: и есу в оном'е осуен'и 23b. ода всакое сихь расохе 23a. по свидочаству ли онихье, ки га любе 72b. от оних'е, ки почаше 73a.

Glas ѫд je u našem spomeniku dosta rijedak: виждаше 6b. наслаждениѣ 10a. постиждю се 145b. нисхождаше 92a. наслаждуе се 55a. постиждениѣ 79b. i još možda desetak primjera.

Mjesto glasa ѫд zauze čakavsko ѭ — j: осуѥнь 5a. наховѥние 8a. к' слиѥнию 12b. войь 122b. мею I., 7. исховѥние I., 11. граѧнину I., 13 itd. Slovo ѭ javlja se dosta često.

ѭ dolazi i u drugim slučajevima; йидь 3a. йидовить. йисти 17a. йигра II., 27. йиден'ѣ 36a. йимити 130b. је (вст) 173a. Za čudo je, da se riječ *луд, лудост* gotovo došledno piše: люд', людость 3b, 7b, 15a, a samo 2 puta: луда траштен'ѣ 7b (лудь 36a). Tako se dvojako piše: блюдст'во 2a. блуд'ства 36a. Ako još držimo na umu ѧ (ja) i ѭ (ju), onda je glas *й* dosta raširen u našem spomeniku: opet će biti veći broj primjera, gdje ga iščekujemo, a ne nalazimo.

Drugda *й* nije zabilježen, a možda se izgovarao: свое 36a. от супер'бие. от охолие 2a. божии 4a. пое (cantat) 7b. заникуе 7b. продае 10a; ili ga nadomješta *и:* доие 51a. твои 146a. мои 148b. свои 35a. раис'кихъ 7a.

Iza *л, т, н,* često i iza *р,* glas *й* obično nedostaje: вражители 5b. приѣтели 13a. цер'е и дуби 9a почат'е 18b. умножен'е 23a. ос'миѣн'е 8a. Premda će biti ovo pisanje pošledica historijskog glagolskog pravopisa, ne smijemo ni toga zaboraviti, da čakavci ni danas ne poznaju svuda glasa ѣ = ѣ, te govore: юди (люди). юбав (любав), здравје. U Dubašnici na Krku govore любит, ali i: приятел. Toga radi mi u primjerima i u priopćenom tekstu iz Ivančićeva zbornika nigdje ne pišemo ѣ, er pouzdano ne bismo mogli utvrditi, da smo pogodili izgovor.

Slovo ѫ znači *ѫ:* ташта = ташћа 3b. ниште = нишће 21b. (нич'ште = нич'ће 21b) припрошти = припрошћи 10b. (припрочшти 22b) ili *ѣ:* хоште = хоће 3a. траштен'ѣ = ѭраћен'я 7b. плаштаю = плаћаю 24b. ш'штета = ш'ћета 8a. решти = рећи. цишта (često) = цића. чашшташе = чашћаше 122a. ч'штету = ч'ћету 134b. ч'штете = ч'ћете. U hrvatskim riječima mogli bismo svagdje pogoditi izgovor; ali šta da radimo s riječima, koje su uzete iz staroslovenštine? Da budemo kritični, u svojoj transkripciji upotrebljavamo *ѫ* za ѫ, pa tako ostaje netačno za netačno, što je pri ovakovu poslu najbolje. Primjeri: завидошть 2a, 12b, 16b, 74b. пространошть 7b. даши 135b, pokazuju, da pisac ne razlikovaše pravo palatale od sibilanata: pojava, poznata i iz današńe čakavštine nekih krajeva hrvatskog primorja, Baške na otoku Krku, Trogira i Visa u Dalmaciji.

Što se glasova tiče, zanimlive su i ove hrvatske i strane riječi: с'крчен' (згрчен) 45a. чтовати 9b. х'шти 12b. к'шти 148a. мол'стири 18a. сут'ци. пот'кнежини 33a. от (rjeđe од') нохать 32a. монистирь 121a (2 puta). манастирь ibid. граду (краду!) 26a.

грѣду (= креду = краду) 26a. матр'мониѣ 32a. клирики 121a. х' кому 139b. нев'наство 3b. множаствомь 97a. величаство 10b. невнанство 4a. хотѣль 60a. отили 8a. хотѣли 11b. не тилъ 60a. не ти (aor.) 115a. когда 68b. гда 55b најčешће: када. бревле (брев зле!) штуди 56b. море чр'мное (црвено) 58b, 81a. море чр'влено 64a, 81b. приди 109a, 140b. (u 109a: прити). к' глюбини 65a. параон' 68b. моисѣю 72b. моисѣи 76a. вад' (= ва т') часть 94a. пунештрица 103b. фунестрица 105a. ан'дрѣи. ѣковь. тома. пилипь. бар'толомѣи. матѣи. симунь. тадѣи. бар'наба. матѣѣсь. фран'чискь. петарь. паваль. ивань 147b. раздруши пакаль 174a. в' пргатории 175a. еуга 179a. еузи 179a. поóѣди (по обѣди!) 181a. сирина. серена 52b. июна (ionas) 179b. срацинь 32a. апокалипась 1a раз'жигати се 57a. жела раз'жзагана 36b. жела разжзгана 37a. Mnoge pojave, koje se čine nepoznavaocu čakavštine čudne, živu i danas; tek nije naš zadatak, da to ovdje tumačimo.

Oblici.

Kako je Ivančićev zbornik pisan jezikom, koji prikazuje mješavinu hrvatskog i staroslovenskog jezika, nitko se živ ne će čuditi, ako oblici nijesu pravilni te često nijesu pravo načińeni ni prema kojoj slovnici. Osnove se pomjeriše, nastavci dospješe na kriva mjesta, pa je ne jedan put teško odrediti, kamo da uvrstimo ovaj ili onaj oblik. Tu je nepriliku osjetio i pokojni Daničić u „Istoriji oblika“, te se u ńega jedna stvar više puta ponavļa. Za nas je ovdje glavno, da izložimo, kaki je jezik našeg spomenika, a ne da tumačimo postańe oblika, pa ćemo toga radi istaknuti znatnije, i, koliko budemo mogli, praktičnije.

Imenice.

Muške *a/ъ*-osnove.

Nom. sg.: жидовинь, срацинь 32a. всаки сповидь 80a. истинни сповидь 20b. са зали стабаль 23a. зали ѣзикь 'е стабаль 48b. едань вгодь 31a.

Gen.: вап'ѣ 7b. н'рава 9b (от натуре ili) нарава 4b. от свога сповида 70a (от исповиди 82a). от нар'ва 73b.

Dat.: противу н'раву 38b.

Akuz.: господа 96a.

Lok.: в' мири 33b. в грѣси 14b, 30a, 56a. в' пакли 62b. в' еюп'тѣ 64b. по моемь разуми 66b. в' томь часи 7a. в животи 7a. в грѣсѣ 15. о бози 17b. в добит'ци 23a. на исповиду 21a. в' стабли 22b. в' едном з'годи 54b. в' збори молстир'скими (!) 32b. в народи I., 3. в' Витлиоми I., 9. ва Витлиомѣ I., 13. в бовѣ I., 10. в' аери I., 12 в мирѣ II., 1 (в миру I., 9). в градѣ II., 5. (в' граду II., 27). по мали часи II., 12. в пакли II., 16. о увроци II., 16. в Рими II., 27. по животѣ II., 14.

Ovo je samo neznatan broj primjera. Može se uzeti, da su u našem zborniku pravilni locativi na *-u;* u poslanicama su običajni i na -ѣ, koje pokazuje veću starinu.

Duali. Nom.: и се мужа ина в црикавь внидоста (duo alii viri ecclesiam intravere) II., 31.

Gen.: сию д'вию господину 45a.

Dat.: д'вима анѳлима здружена 122a. мею д'вима братома 132b. како име анѳлома, ка биста в' гроби господни? 179b. како име раз'боиникома рас'петима с' господиномь? ibid. анѳлома, ка биста в' гроби. ibid.

Voc.: господине 99a, inače: господи 137b, 146b.

Plur. nom.: кр'ст'ѣне 56a. жидове 14b. еюпштане 69b, 81b. вл'це (lupi) 27a. скулане (sie skule) 28a редове (ordines) I., 13. Pravilni su nominativi: свидоци 28a itd.

Gen.: Genitivi su raznovrsni: a) главь 3a. римлянь 27b. судаць 27b. пинезь 29b. народ' I., 3. ерѣи II., 1. вѣкь II., 1., грѣх' II., 2. духь II., 21. патриѣрахь 136a. Ovaki su genitivi najrjeđi. b) грѣховь 2a. грихов' 175b. роговь 1a. чловиковь 2b. дилов 3a. судовь 13a. грѣшниковь 14b. д'ѣвловь 23b. витровь 10a. воловь 23b. наслѣдниковь 26b. раз'боиниковь 27a. пут'ников', пословь, тежаковь 27b. под'кнежиновь, дворниковь, законовь 27b. учениковь, кавченаковь 28a. каштеловь 32b. даровь 31b. духов' II., 21. трж'никовь 33a. с'повид'никовь 45b. редовь 46b. злоговорниковь 52b. срациновь 56a. удовь 65a. крстьѣновь 75a. Ovakih genitiva ima najviše u zborniku, ali najmaće u poslanicama. c) кнези 7a. приѣтели 13a. мужи 25b. грѣси 30a. мужи II., 32. пастири 142a. I ovih će genitiva dosta biti, ipak mnogo maće od onih na -ов. Današńa čakavština najvoli genitive na -и; oni na ов čuju se sporadično, n. pr. u Seńu. Jedared dolazi i: от десетихь грѣсихь 61b.

Akuz.: криви пинези 10a. криви свидоци, суд'ци, од'витници 28a. калежи. телесници 29b. ники оброки 31b. вели грѣси смр'тни и страш'не 32a. вѣки II., 1. вси бискупи II., 3. трупи сие II., 7. чловѣки II., 32. ини грѣси 3a. велики пос'ли 4b. такове дари 4b. благдани 6b. велици грѣси духовни 7a. многе закони 8b. дуби, хл'ми, труси 9a. грѣхи 11a. свои убози суседи 25a. хвастав'ци 27a. кастели, храми, криви печати 29a зали свити 29a itd. Pored ovakih akuzativa, koji su obični i danas u čakavaca, pomaļaju se i noviji: криве листе 28a. градове 27a. кр'ст'ѣне 145a.

Lok.: Pored i danas običajnih lokativa na *ux*, nalazimo: в' ор'ганѣх'. в тим'панѣхь I., 12. по чарехь II., 32. в чинех' 5b. в добрихь обичаехь 89b. в' ѣзицехь 140b. Lokativ će biti i *праздничехь* u primjeru: услиши ме, молешта се, да твоихь светихь праздницехь прѣд'стоѣти утег'ну чисть и непорочань 146b. Ovaki lokativi živu danas u sjevernih čakavaca, koji su ekavci.

a/o-osnove.

Nom. acc. sg.: потипание, вжеление 3b. желен'е 3b. осмиѣн'е 8a. почат'е 18b. спостоѣние 18b. заѣт'е 23b. зел'е 26a. любодѣѣние 37b. наслаѣние 47b. в'вдржан'е 88a. U našem spomeniku dolaze samo ovaki nominativi a-osnova srednjega roda.

Gen.: чинен'ѣ 18b. говорениѣ 12b. заѣтиѣ 23b. роштен'ѣ богомь 35a. Od riječi колѣно dolazi genitiv: колѣне 112b.

Dat.: намиш'лению 12a. початью 18b.

Lok.: в соб'стви охоли 3a. в чинен'и 4a. в ср'ци 6a, 36b. в пис'ми 7b, 35b. ва угодствн 13b. в добри почат'и, постоѣн'и, свршен'и 14a. на мѣсти 15a, 32a, II., 16. в тили 15b. в' задржан'и, чуван'и, траштен'и и прислужеван'и 22b. в жити, вини 23a. в' видѣн'и 37a. в скуплен'и 38b. в' приправлен'и 47b. на чели 173a. в написан'и I., 3. в пѣнии I., 5. в толико усил'ни упрошен'и I., 5. на почели I., 5. в бращ'ни I., 1. в' очиштен'и II., 16, в' мѣстѣ II., 19. в' величаствѣ II., 12. Ovaki su lokativi pravilni, a rijetki su: по величаству II., 18. Kako je Daničić (Istorija oblika, s. 50) konstantovao, da je potoni oblik sasvim preobladao na kraju XV. vijeka, a u našem su spomeniku primjeri za taki oblik izuzeci: mogla bi biti i ta pojava osobito svjedočanstvo starine Ivančićeva zbornika.

Dual: на колѣни свои 96b. приклонь колѣни II., 28.

Gen. pl.: богатстви 10a. соб'стви 31b, 37b. петь чувст'ви 89a. от таѣн'стви божихь 91b. сель 32b. от временнихь наслаѣнихь 88a. с'трпение добрихь дѣлихь 141b. по образу благихь земалскихь 14a. Za čudo nam je genitiv *наслаѣниѣ* u primjeru: в'вдржан'е от наслаѣниѣ временнихь 88a.

Dat. pl.: вратом' II., 32., 100b.

Lok. pl.: в добрихь дѣлѣхь 4b. в всакихь непотриѣствн 5a. в всихь моих' чув'стви тилеснихь 126a. по дѣлѣх' II., 18. по многих' лѣтихь I, 10. тлѣхь I., 2. вратѣх' II., 21. устехь 88b. устѣхь 173a. устих' 173b.

Ženske *a*-osnove.

Nom. jednine: лажа mendacium 49a. молитав' 143a. клатавь 49a. к'латва 57b.

Gen.: сини умбрае 20a. славние дѣви 15b. работи 58b. прѣзь сили 79a. от сили вод'ние 94b. деви марие 94b. диви марие 97b. от сили и от струги рич'ние 107b. диви богородице марии отвѣт'нице нашее 110b. трави 119a. утроби 142a. бѣди nom. prop. 143b. от светаго томи 144b. от господина папи бонифациѣ 150b. от хвали I., 1. до години I., 2. от велике пагуби I., 2. моее своитн II., 3. от непороч'нѣ дѣви II., 6. раби божие II., 34. I ako ima ovih genitiva mnogo, opet ih ima dosta i ovakih: ман'шине 2b. силе за славе I., 7. охолие 3b. страже 7a. добростине 9b. душе II., 10. Taki je uvijek genitiv a-osnova.

Vok.: о марие магдалѣне 122b. госпое моѣ, света марие вѣч'наѣ 139a. пресветаѣ марие 148a.

Lok.: в глубинѣ I., 3. по срѣдѣ цркве II., 6. по године I., 1. в велики пагуби 18a.

Instr.: миш'цею великою I., 2. нечувеною вонею I., 6., кою мѣрою I., 7. всакою лѣпотою I., 9 вѣрою своею II., 3. волею блаженою II., 12., великою дружбою II., 21. с' великою тугою II. 23. своею рукою II., 32. своею десницею II., 33. Ovo su sve primjeri iz poslanica, a u ostalim dijelovima rukopisa nalazimo najčešće ovake instrumentale: сев' расоховь 7a. с' великовь тучувь 9a. таштевь славовь 10a. своевь волевь 14a. циновь 24a. своев' великомь силовь 27a. шимуниевь 31a. нашевь госпоевь 35a. силовь 35b. своевь влаштевь женовь 39a аломь друж'бовь 42b. своевь липовь глумовь 51a. са в'севь своевь друж'бувь 58a. желевь 63b. с ововь росовь 92b. теш'ков' маздов' 174b. всаков' диков' I., 9. Ovaj se oblik instrumentala sačuvao do dana današńega, koliko ja znam, samo na otočiću Silbi u Dalmaciji. Pored gorńih nalazimo u Ivančićevu zborniku i ovakih instrumentala: веловь господомь 32b. в' дивоикомь 39b са всевь воис'ку еюпатскомь 81a. са ину жену 96a. са ину б'лудницу 96a. силу 100b.

Dual: руку твоею 136a. рукама, ногама 140a. ногу твоею I., 9. по руку и по ногу II., 33. руци в'з'двигь II., 6. рукама савкупленима II., 10. устнама веселима 114a.

Nom. množ.: все сили небеские 180a. вл'ни 81b. сестри 103a. туги II., 22. с'тази II., 28. Obični su ovaki oblici: киге 23a. лаже 48a. муке паклене II, 18.

Gen.: расохь 3a. кить 3b. рибь I, 1. мнозихь епистолии I., 3. жень II., 32. ода всакое сихь расохе излазе 23a. поколи (д'ѣваль) м'не, да ини хотѣ бити веште печал'ни онихь душахь него сами 18b. в' приправлен'и нихь йист'вимахь 47b. Za čudo je i *muka* u: primjeru муке поган'ске прѣма мука лаживих' хр'стьѣн' II., 20.

Akuz.: сили 14b. слободи 30a, 48a. липе беседи 49b. злоби 135b. прозб'и мое 139b. молитви 176b, II., 3. хвали I., 1, II., 28. стопи II., 1 служ'би II., 7. туги II., 31; ali i: лаже. клат'ве 35a. жене II., 32.

y-osnove.

Gen. sg.: от свога думу (za cijelo: дому) 10b от дому 17a. от оного дому II, 28 i češće.

Voc. sg.: сину 94b.

Nom. pl.: синове 28b, 64a, 69b.

Gen. pl.: синовь 69b.

Akuz. pl.: доми 10b, 24a.

i-osnove.

Nom. jedn.: бολизань 13b, 89b. бολѣзан' II., 27. мисаль 53b. пѣснь 59b.

Gen.: штуди 2a. дити 69b, II., 26. пути 111a.

Dat.: господевѣ 82b.

Lok.: в' области д'ѣв'ли 15b. в' велици раскоши 18b. в дити 58b. по пути 51b

Instr.: чистовь милостию 9b. с такову мисал'ю 11a, 25a. след'ю 19b. велику студен'ю 21a. великовь вруштостью. в добру свист'ю 35a. с'мрт'ю нагловь 39b. в дит'ю и са обитилию 58a. с' великовь бολизан'ю 58b. драгост'ю навлашт'новь 124b. мислию, мисал'ю 176b. милостию великою I., 6. нѣкою честию I., 8. с толикою частию I., 8. всакою радостию I., 9. великою драгостию I., 9. многою остростию I., 1. бολѣв'нию II., 11. пометию II., 27. ѣростию II., 33. свѣтлостию II., 33. бολив'ню II., 23. бολизан'ю II., 9. ж'л'чию 144b. своевь моштевь 14b.

Gen. množine: pored običajnih genitiva, kojih ne bilježimo, navodimo: ка чини многихь людихь пустити добро 12b.

Dat.: ричемь 49a, 105a. мислемь 87b. пѣс'немь 75b.

Akuz.: неис'слѣдованѣ пути (u latinskom: investigabiles vias) I., 6.

Lok.: милостѣхь 1b. ричехь 5b, 74b, I., 12. частехь 23b. следехь 26b. мислехь 36b, таштадѣхь 49b. костехь 78a. скр'бехь 79a. людехь 111b. стварехь 134b. пометех' II., 21. прсѣх' 173a. ѣслѣхь II., 5. гуслѣхь I., 12.

Instr.: печал'ми 32a. рич'ми II., 21.

Konsonantske osnove.

Nom. jednine: к'шти 12b. к'шти 148a. дань 53a. отроче 94b. звире 53a. любавь 46a (često).

Gen.: звирете 1a. д'не ни вримене 5a. любве, люб'ве 12b, 43a, 82b, 129b. люб'ви 92b, 133b. времене 42a, 123b. матере 59b. клусете 112b. племене 132b. кштере 132a. небесе 136b, 180a. корене II., 5. (n. pl. корени 59a). д'не II., 2; ipak: црикве II., 6. неба 128b.

Dat.: свети црикви 8a, 42b.

Lok. в свети црикви 6b, 15b. о суднем' д'неви II., 18. на небеси I., 6. в' люб'ви 44b.

Instr.: именемь II., 27. днем' II.. 16. кр'вью 37a. са всу всу любав'ю 77b, 97a. с'крвию 175b. кр'в'ю свою 175b. люб'вовь 32b, 77b, 124b

Dual: и тадае негови очи главе спадоста 35a. мои уши 91b. очи свои 106b. очию 37b, 104b. своию очию 47b. моею очию I., 11. од' ушию 37b. в' ушию моею II., 33. своима очима 1b. и кле се очима божима 35a. ки служе своима очима 50b. тилесиима очима 119a. прѣд' моима очима 124b. очима усилно зрити II., 33. своима очима II., 10, 12, 28.

Genitiv množine: 100 дни II., 5.
Dativ: телесемь II., 25.
Lokativ: по чудесихь 97b. по многихь д'нехь I., 11.

Pridjevi

primaju nastavke nominalne i složene deklinacije.

Pored prigodice uz substantiva navedenih primjera, priopćujemo još nekolike.

Muški rod.

Genitiv jednine: тур'на бабилонскаго 7a. светаго духа 14b ед'ного велика стабла 49a. животнаго крижа 101a. човѣчаскаго рода 101b. прѣслат'каго сина твоего 141a. лице пропетаго 145a. умь праваднога и гришнаго 177b. славнаго воина I., 1. неизв'вест'наго мужа I., 3. чуд'наго бога I., 6. пѣниѣ нечувенаго I., 12. преславнаго еронима I., 13. лукав'наго мира I., 13. вблюбленаго раба II., 7. мужа невин'наго II., 33. Nijesu osamļeni ni oblici, postali utjecańem pronominalne deklinacije: бла-женога Кирила II., 1. Dosta su česti i noviji genitivi: великога научителa I, 1. раба недостоинога I., 9. до суднега д'не II., 2. ар'хибискупа назарет'скога II., 28. частнога архибискупа II., 28.

Lok.: по твоеи велици милости 135b. ва Витлиомѣ юдѣис-цѣемь I., 13.

Nom. množ.: друзие (говоре) 11a.

Akuz. množ : заступи дѣмун'ские II., 11. глаголи хул'ние II, 27.

Ženski rod.

Gen. jedn.: великое добростине 9b. бревь всакое свисти 33b. от злое игре 61a. правое вѣре 80b. от сили вод'ние 94b. от смрти гор'кие 94b. прѣчистие дѣви 95a. от наглие смр'ти 95a. бревь уред'бе приковное 107b. от струги рич'ние 107b. бла-жение марие 107b. от тамности вѣч'ние 136a. превишнее бла-гостине 139a. неизмер'ние слави I., 5. без'конач'ние премудрости божие I., 6. толикие погибели II., 27. из' великое прикве II., 27. неиз'рекомое премудрости I., 1. постиле иное раз'ви земле голое I., 1. од десетое ране 68b.

Dat. j.: к' етери жени племенити II., 28.

Akuz. j.: свиту простртую 106b.

Lok. j.: ва векшеи пагуби 3a. на ов'чеи кожи 33a.

Instrum. j.: миш'цею великою I., 2. с неизвреченою и нечу-веною вонею I., 6. мулостию великою I., 6. в толикою частию I., 8. ог'неною болизан'ю II., 9. болѣзан'ю II., 9. чрив'ною II., 27. I., 8. очиновь душевь 55b.

Nom. množ.: сили небеские 180a.

Akuz.: великие хвали II., 28. в печал'ние туги II., 31.

Srednji rod.

Nom. jedn.: име твое преславное и пресветое 135a. блуд'ство залое 135b. видѣние анјелское 177b. зар'ное слн'це I., 2. див'ное чудо II., 4.

Gen.: от вседан'наго течениѣ I., 7. божаственаго имене II., 11. слат'кого пѣниѣ I., 12. небеского житиѣ I., 1. Ne izostaju ni noviji oblici: видениѣ тѣлеснога II., 9.

Lok.: в светѣем' пис'мѣ I., 3.

Nom. i akuz. množ.: див'наѣ чудеса I., 3. ина светаѣ II., 9 таинаѣ оного житиѣ II., 14. благаѣ и слаткаѣ II., 21. погубламо духовнаѣ 90b. врата затворенаѣ 101b.

Osobine poređivańa.

Бол'ше 2b. вино д'ѣвла наимошт'ниише 2b. често крать бол'шихь а гор'шихь ч'товаль 6a. век'ше насришт'ство 6b. чловици наихрабривиши 9b. от наиманшега дари до наивекшега 22b. наиоп'шт'нѣиши грѣхь 33a. ричи бол'ше 34a. расоха наигрд'ша и наис'мрднѣиша 40b. наимудришега. наисветиши 46a век'ши 'е грѣхь 46a. гор'ша 54b (vrlo često). он' има век'шу лахчину 92b. блажена мариѣ 'е лип'ша и крас'ниша в'сихь инихь, а ти гр'ји и страшниши всихь еси 95b. веле лип'ши би видити 104a. нич'ште нисть бр'з'ше 127b. ричь, ка е наипотрибниища 129b. ни ина ричь век'ша и достоиниша 135a. учини милоср'диѣ наипротив'нѣиша твому тилу 177a. житиѣ свршенѣишаго I., 3. ман'шу чест' славе I., 7. Nijesu rijetke (biće ih od prilike jednak broj) ni ovake formacije: наидраже 33a. најобил'ние 33b. горе 8a, 35a. он' му тече наирадии к' гр'лу 41b. радие говоре 49b. медвит' приде радии 51b. имаю ѣвици оштри него брит'ве 57b. боле 63a. 105a. боли 72b. умилениѣ 95a. чистиѣ 97b. липли бише и свитлии 103b. брже I., 7. частние I., 13. ниж'ни II., 1. ниже II., 8. ничтоже муч'ние, ничтоже страш'ние II., 21. светлѣи. бѣлии II., 27. пропаднѣи всихь животнихь II., 28. свѣтлѣе II., 19.

Brojnici.

Три закони 9b. по три закони 14a. си три грѣси злазе 15a. д'ви мири 44b. д'ви млаишици 88b. д'ви чудеси 97b. три кштере 105a. д'ви сти 148a. 2 с'ти 180a. на двию дас'ку камению 55a. по д'вию д'ни 98b. от сию д'вию рич'ю 131b. от д'вию ричу 134b. д'вию господину 45a. трихь пастири 142a. мею двима човикома 17b. в овихь трих' з'годахь 31b. шест' сат' тисуштн 58b. ни единого невапуштаеть 98b. često: ед'нога 18a. ед'ное скуле 52b. од десетое рапе 68b. другога 127b. ед'ное власти 132b. ни ед'ное маз'дѣ 177b. другаго I., 1. третаго II., 14. с'обѣма II., 23.

Zamjenice.

a) Bez roda.

Nom.: mjesto азъ dolazi najčešće *я*, više puta ipak *азъ* 96b, 136a II., 5.

Dat.: мнѣ 68b, 95, 135b, II., 27. мани 96a, 101b, 104a, 125b. м'ни 97a, 104. тебе 135b. тебѣ 135b.

Akuz.: себе 15b.

Lok.: ва мни 70b. в себѣ 101a.

Instrum.: собовь 3a, 16a, 44b, 66a, 76a. собою 74b. тобою 104a. м'новь 126b, 128a, II., 15. собу 144b. м'ною I., 11. с' обѣма нама II., 23.

b) S rodom.

Muški rod.

Nom. jedn.: са 35b, 94a, I., 2. с' I., 2. иже II., 7. гдо 35a, 98b. кто 107a. нигдорь 68b. киждо (дань) 96a. ник'тоже I., 10.

Gen.: онога 15b. нашего 126a. самого 127b. оного 135b, I., 9. твоего 141a. всякого. всакога 173a. егоже I., 2. никогоже 102a. иного I., 5. с'воего I., 6. сего I., 12. всакаго II., 7. свога I., 6. твога I., 9. тога II., 27. самого II., 18.

Dat.: сему 2b, I., 3.

Akuz.: самого 15b. и (eum) 94b. на т' образь 98a. вад' (= ва т') часть 94a. ва т' убо дань I., 5.

Instrum.: кимь коли 73b.

Dual: анђелома ка биста в' гроби 179b. сию д'вию господину 45a. и мею чеди ею (illorum duorum) 94a от ниюже едамь II., 31.

Nom. množ.: иже I., 9.

Gen.: сихь 2a, II., 7. нихь 45b. всихь I., 3. всѣхь I., 13.

Akuz.: инѣе I., 6.

Instrum.: мею ими 63b.

Srednji rod.

Nom. množ.: *ча* (vrlo često) onda: ч'то 96a, 137b. чаколи 1b, 11a, 57b, 69a. нич'ште. ниште (nihil) 21b, 24a, 26a, 27a, 45b. 50b. се 92b, I., 10. сие 96b, I., 13. ч'е 25a. нич'то 106b. нич'тоже ино I., 10.

Gen.: сего 1b. оного. чеса 11b. сега 10b. ничесаре 83a. того 94b. 97b. моего 135b, I., 9. ничесоже 141a, I., 10. всега 13a. своего I., 10. того II., 11. чесо II., 30. ниед'ного II., 2. всакого 40b.

Dat.: сему I., 12.

Akuz.: е 94b. еже I., 12.

Lok.: на томжде мѣсти 35a. о сем' I., 5.
Nom. akuz. množ.: вса, ѣже I., 5. каѣ II., 15. сиѣ II., 27.
Lok.: у всихь I., 10. о всѣх' II., 25. сихь II., 25.
Dual: очию моею II., 27. ушию моею II., 33.

Ženski rod.

Nom. jedn.: са (расоха) 32a. (с'кр'бь) 74b. (сьласть) 92b. ѣже 97b, 108a. сиѣ (жена) II., 29.
Gen.: сее 17b, 20b, 28b, 50a, 57a, II., 34. иное (плаште) 5a, I., 1. нее: када зло з' ж' нее гре 48b, 59b, 95a, 96a. оное 52a, 135a. всакое 33б, 126b, I., 8. твоее 135b, 142a. моее 136b, II., 21. нашее I., 2. нееже I., 12.
Dat.: нашеи 16b, 45b. своеи 23a. еи 40a, 45b, I., 7. негови 65a. неи 96a, II., 28. моеи I., 6. твоеи I., 9, в'сеи II., 5.
Akuz.: сию 104b, II., 5. юже I., 5.
Lok.: своеи 4b, 15a, 44b, 58b, 71b, II., 28. неи 45a. моеи 71a, I., 5. нашеи 77a, 48a.
Instrum.: ков' 2b, 67a, 75b, 128b. сев' 7a. своевь 14b. нашевь 35a. своев (главомь) 55b. ш невь (cum ea) 92a. свою (мошт'ю) 73b. с'ку 96a. толиковь (нечистотом') 101a. толику 104b. кою I., 7. всею II., 27. своею II., 33. всакою I., 9. тов' I., 8. всаков' I., 9.
Nom. množ.: сее II., 18. еже II., 16.

Glagol.

Praesens.

1. lice jednine: есамь 109a, II., 1. нись: ѣ нись нихь оставиль 65a. нисамь 101a. вимь 125a. вѣм' 135b. повимь 62a. исповѣм' I., 5. димь 87a, 124b. нимамь 101a. вѣм' 135b. повимь 62a. исповѣм' I., 5. димь 87a, 124b. нимамь 101a. гремь 97a. неп'ю 42a. хошту 45a. люблю 53b. скажу 82b. вѣрую 135b. говору I., 2. взишту I., 2. обретаю I., 2. реку. могу I., 3. желю. молю I., 4. вхождю I., 9. имѣю I., 9. надѣю се I., 10. погибну II., 10. бою се II., 1. напишу II, 1. не чекамь I., 9. жедамь. желимь 144a. Za čudo je oblik *мозимь*, koji dolazi dva puta, dok mu u Daničićevoj „Istoriji Oblika" nema za praesens ni traga: помози, да врата криквена проити мозимь и да вамогу видити дрѣво 101a. онь слѣпаць в'запи великимь гласомь: о марие магдалѣне, за светиню твою видити мозимь, црикавь твою 122b. U našem spomeniku je najobičnije prvo lice na *-y*, dok je završetak *м*, izuzevši glagole bez veznika, dosta rijedak, što je opet znak starine.

2. lice jednine: nastavak *ши* dolazi redovno cio: хостеши 7a. п'ешь і јиши і тратиши 45a. чуваши. д'р'жиши 45a. пустиши 47b. чиниши 52a. имаши 62a. питаши 62a. диши 63a. увиши

63a. учинiши. идеши 70b. стоиши 71a. даши (даси!) 135b. будеши 176b. з'наеши I, 1. в'зможеши. не отречеши се I, 4. иштеши I., 7. мниши I., 1. проразумиеши I., 7. из'мириши I., 7., желиеши I., 8. Mnogo su rjeđi primjeri bez krajńega *u:* имашь 46a, 52a. остешь. хоштешь. бyдешь 70a. морешь 71a лажешь II., 10. Od хотѣти okrńeno ozad i sprijed: хошть (= хоћ) 7a. нешть (= неће) 19a. 96a.

3. lice jednine: redovno je s nastavkom *mь,* rjeđe okrńeno: нисть 17a (vrlo često). есть 47b, 133a (običnije *'e*). отпустить 95a. обладает' 95a. примет'. молит' се 95a. подасьть 95b, 148b. молить 95b. запуштаеть 98b. дасть 106a, 106b. вист' (scit) 106b. просвѣштает' I., 2. указует' се I., 3. удржит'. вздает' се I., 3. поминает' се I., 4 створит' I., 6. бyдеть I., 7. желиет' I., 10. бyде 3a. приемле 4b. ви (scit) 5a, 62a. ди 45b, 62a. жже: огнемь ки жже 55b. хоште 61b. почене 1a. гре. утиче 68b. убие 70a. ћме 76b. ни 82b, 91a. ч'те се 98a. в'запи 122b. причене 143b. м'ни 86a.

Dual: пета 'е (расоха) мужа и жене, ка с'та оба два в матрмонии 38a, ali opet: када су оба д'ва в' матрмонии 38b. с'та се дала в' матр'монии 40a. имата се раз'дилити, ако се хоштета схранити 40a. аре д'ва димуна, ка е блаз'нита еста м'ного противна мею собовь 44b. твои уши услишита 65b. оно ста д'ви чудеси, ки ста вридни проповидати 97b.

1. lice množine: (хвалћ) вздаем' 181a. благословимь 180b. скажемь I., 2. будемь II., 25. свѣдѣтел'ствуемь II., 25. поучим' се II., 25. Običniji su ipak primjeri s *o* na kraju: прием'лемо 76b. отнемлјемо се 87b. хоштемо. имамо I, 10. зач'немо II., 2. пребудемо II., 5

2. lice množine: висте 68a, 86b (i drugdje). грeсте 87b. дите 86b.

3. lice množine: суть (običnije *cy*) 5b, 176b, I., 10. пристоеть 48a. нисуть 87a, 177a. могут' 103a, 108a. любет'. ненавидѣт'. приемлють. чинет'. с'постоет'. творет' 129a. ненавидет' 145b. радуют' се I., 3. бивають I., 4. не затает' се I., 5. веселет' се I., 5. засидают' I., 9. могут' I., 9. улишет' се II., 2. страждют' II., 2. Više je ipak primjera bez nastavka ть: наемлю 8a. заемлю 23a. приемлю 23a, 60b. те. оте 24a. грѣду 26a. граду (краду!) 26a. влазе 31a. дию 38b, 63a, 70a. поченю 64a. заченю 67b. разжижу. ем'лю 70a. греду 87b. желию 96b, 112b.

Imperfekat.

1. lice jednine: бyдихь 70b. можах' I., 5. з'наћх' I., 5. знахь I., 6. ходих' II., 5. имихь II, 26. желихь II., 26. Sa parasitskim *u* na kraju: идѣхи II., 33. не можахи II., 26. Ovaki se imperfekti čuju i danas u Dubašnici na otoku Krku: хоянхи. говорахи. дияхи. плакахи itd.

3. lice jednine: гредише 80a. видише 92a. имише. наидише. растапаше. зовише 92a. бyдише: прие него сл'нце бyдише

зиш'ло 92a бише. имише 94a. отише. желише 100b. гредеаше 122b. дише 127a. с'бираше 92b. недадише 104a. гредише I., 1. хотише I., 1. ѣдѣше I., 1. трпише I., 2. идише II., 33. ведише се II., 33.

Dual: она два сина оп'штахота зло 39a. датана и абирона, ка бихота велика д'ва владав'ца 58a. (и се мужа ина в прикав' внидоста, сие видив'ша) мнѣхота (u latinskom: putaverunt) II., 31.

1. lice množine: не можахомь. з'нахом' II., 24. чекахомь II., 24. бихомь 135a. II., 24. бихомо 172a.

2. lice množine: не знахоте II., 21. U Dubašnici na Krku govori se i sada: говорахомо — говорахоте.

3. lice množine: гредиху 12a. кладиху 92a. славлаху 95a. биху 98b. 144a.

Aorist.

1. lice jednine: тихь. отихь 70b. хотих' I., 5. почахь 96b. приес': то, еже молитвою твоею приес', теби все иное припоручихь 117a. снидох' 128b. рѣхь I., 8. рих' I., 9.

3. lice jednine: бисть (би) 94a, 95b, 98b, 106a, 121a, II., 28. ѣст' I., 1. би 106a. бѣ 148b.

Dual: и тадае негови очи главе спадоста 35a. д'ва димуна просиста допуштение у исухриста да биста могла влисти в' свине 41a. и снидоста оба жива в пакаль 58a. и по томь научиста (муж и жена) всу обитель 94a. оба идоста и наидоста, почаста и поклакнуста и приѣста 98a. (Мария и Иван) рѣста ему 99a д'ва придоста и повидиста 105b. два бориста се 180a. очи мои николи видиста I, 7. и се мужа ина в прикавь внидоста II., 31.

1. lice množine: приѣхомь II., 6. створихом' II., 23. понесохомь II., 25. створис'мо. сагрѣшис'мо II., 24.

3. lice množine: почаше 106b. отворише се 122b. рѣше II., 11.

Bim.

Ovaj je starinski aorist vrlo raširen u Ivančićevu zborniku.

U starom slovenskom jeziku gradi se kondicional s pomoću starijeg aorista бимь i novijeg бъıхь (Miklošić, Vergl. Gram. III. [2] 83). Aorist бимъ drži Miklošić za osobitost panonske slovenštine, „koje se može dokazati i u hrvatskom jeziku“ (l. c. II.. [2] 488). Evo primjera, koje zabilježih: ов'ди бимо добри имили плакати 72b. имил' бимь свидочаство онихь 72b. пришаль есамь, да бимь того погубиль 109a. ѣ бим' га биль погубиль 109b. хошту служити богу, да бимь пришаль з'нова в стан'е от покоре 123b. оно, ча самь чиниль доселе за бога противу оному, ча бимь имиль чинити, како да би не имиль веште времене 123b. ако бимь ѣзици чловичаскими говориль 129b. а онь отвѣшта с'

вап'ем' и са вздиханием': на да си бим' не биль, да не толико жестокимь мукамь предан' бимь II., 27. за то не чуди се, аште плачу, за не аште не плакал' бим', веште имил' би чудити се II., 16. на паметь мою прношаху, да к тому не уп'вал' бимь на милост' божию II., 21. призвахь сего с' обѣма нама, да свѣтло из'видил' бим' II., 23. хотил бимь разумити I., 9. не могал' бим' противити се имь II., 21. аште в'са писал' бим', ѣже отврзе ми I., 10. аште всими ѣзици глаголал' бимь, сего навистити не могал' бимь I., 11.

Za čudo je, da Daničić sumńa (Istorija Oblika 322) o pouzdanosti onog jedinog primjera, koji priopćuje. Mi možemo ipak potvrditi, da i današńi čakavci govore: ja bin rekal, ja bin kupil itd. izgovarajući u nekim krajevima na koncu riječi *n* mjesto *m*.

Imperativ.

Jednina: јиij 44b. јии 45b. разумѣи 63b. вии 107a, 145a важ'жи ва мнѣ милость 147b. вж'жи 148a. р'ци 99a.

Dvojina: проплачита очи мои злобу мою 137a.

Množina: виите 77b, 82a. р'ците 87b. анјели твои стрзите м'не в' днѣ и в' ношти 138b. будите света обитованиѣ свр'ху мене 145a

Za 1. lice množine nađosmo jedan osobit primjer: мозѣм же нине подоб'но хвалити I., 1., a da je ovo doista imperativ, pokazuje latinski original, gdje nalazimo: liceat ergo dici.

Particip aktivni sadašńega vremena.

Ovaj je particip vrlo živ u našem spomeniku, nego ima vrlo mnogo krivo građenih i krivo upotrebļavanih oblika. Štogod će biti krivo i pomijerańe pojedinih padeža, rodova i brojeva. Katkada nije lako odrediti, kuda spada koji oblik.

Muški rod.

Nom. jedn.: моге: када чловикь се м'ни веле вридань или веште моге или умие от инихь 7a. виде 70a. говоре 98b. умирае 99b. жалуе 106a. реки 140b, 106a. п'не: када господь на крижи п'не умри 179b. глаголе 68b. стое 95b. имие 96a. в'стае. приносе. из'воде I., 2. почивае. мисле I., 5. глаголе I., 7. входе I., 8. непрестае I, 9. упвае II, 1. крипе II., 12. заповѣдае II., 25. обитуе II., 25. сѣвае II., 26. двое се II., 26. чекае II., 27. завиде II. 28. реки II., 27. вздае. исповѣдае II., 30. мнѣе II., 31. поносе II., 31. моги: елико моги в'пѣше II., 10. от радости сладкие слви очима изливае, едва с' моге изустити II., 4. душа чловича понижае и поскрунае часть свога достоѣниѣ 76b. лежешти (= лежећи) 102b. глаголюшть (свети амброзии) 113b. сказуюшть 144a. повраш'т' (!) II., 21. будуш'т' II., 27. мрвеш'т' II., 28.

Gen. jedn.: уповаштаго 98b.

Dat. jedn.: множешту: семуже блуду се II., 3. (Eusepiju). стоешту II., 4. (к' суд'цу) судештуму II., 25. молешту се мнѣ II., 26. теби не знаюшту, бив'шу теби I., 3. бискупу будушту 105b. принесену будушту ему 109a. стоешту реченому бискупу II., 27.

Akuz. jedn.: наиде га играюшта 98b. ако ли га видите одговараюшта людо 79a. разумих блаженаго сушта Еронима, свѣтлѣшта се вел'ми II., 4. нашад его люто плачушта и ниедного утишенић приемлюшта II., 15. услиши ме, молешта се 146b. U ovim primjerima imademo genitiv mjesto pravog akuzativa.

Nom. množ.: иштуште 12a. редовници, ки грѣду (крѣду) посвоюште нику ричь 26a. тати су, ки граду (краду), дающте суседомь 26a. от онихь, ки цѣну чинеште влазе в редь 31a. стоеште 35a. чинеште 43a. ки биху бливу чудеште се 98b. говореште 100a. правеште (narrantes) 100a. чекающте 144a. видуште. мрзеште. зреште II., 29. веселеште се и вспѣваюштѣ I., 13. навѣштаюште II., 30. слишеште II., 30. обитаюштѣ: анђели обитаюштѣ ми благаѣ II., 21. пхаюште II., 29. Mlađi oblici: (суседи) глаголюшти 97a. (вси) стоешти II., 12. (человѣци) з'наюшти II., 17. (в'си) спешти II., 28. (крали) в'п'ю горкуюшти 62b. рекушти 53a. Složeni oblici: (в'си) сушшеи II., 29. злобештеи II., 29.

Gen. množ.: мимогредуштихь 99b. об'служуюштихь 97b. желиюштихь' II., 11. уповаюштихь II., 6, 7.

Dat. množ.: глумѣштимь се и играюштим' (дитиштемь) 94a. стоештимь. видуштимь 95a. мнѣштим' II., 6. слишештим' II., 6. боештим' се II., 12.

Akuz. množ.: гредуште 108b. стужающте II., 21. чинеште 50a. жежинаюшти. чинешти 43a.

Srednji rod.

Za *nominativ srednjeg roda* zabilježismo ove primjere: (срд'це) не сметаюшт' се II., 30. (любодѣѣние) с'ходеште 37b.

Amo ćemo još metnuti ove primjere: када слиши (masc.) добро рекуште: ѣ га люблю мошт'но 53b. то ча е рекуште от исхода 64b. три ричи, то е рекуште умоление 89b. ча е рекуште, да пл'к с'бираше ман'ню. три силе, ча е рекуште жежинь и алмуж'но 93a.

Ženski rod.

Nom. jedn.: (пл'ть) м'рушти 68b. (она сама) к'ладушти, видушти, биюшти, лиюшти 101a. хотиюштн 104a. дающти 88b. (мати) не могушти 94b. (жена) прѣбиваюшти 96a. (она множ' духовь грдо) ровушти II., 21. (жена) не знающти, видешти се (сама) II., 28. именуюшти (мати) 59b. (п'тица) лѣтешта 62b.

*

Gen. jedn.: (воде) живуштее 144a.
Dat. jedn.: крви текушти I., 2
Akuz. jedn.: (ложе) плачушту 113a. (в ношт') гредушту II., 4.
Nom. množ.: (душе) радуюште се I., 13.
Riječ *братиѣ* ima uza se particip u nominativu množine muškog roda: и се братиѣ гледаюште и плачуште се, трепештуште упросише и II, 11. братиѣ близь стоеште, невидуштѣ II, 11. братиѣ оѣоло стоеште II., 10. I ovo je znak, da je particip bio već u davnini hrvatskoj slaba života.

Particip sadašńeg vremena pasivni.

(Биваю же сиѣ) знаема (народу чекаюшту) II., 28 без' кон'ца удржима I., 9. в немошть жегому 17a. от ог'на неугасимаго 136a.

Particip prošloga vremena aktivni I.

Nom. jednine muž. roda: взамь 35a. запр'въ 98a. излиз' 98b. пришад' 99a. отговорив 99a. влив' 106b. прос'трвь 106b. рекь 107b, II., 27. пошадь II., 27. свршив' II., 7. оставль II., 31. в'шад'. обрѣт' II., 31. (нож) изам' II., 31. вскоч' II., 31. ѣм' (нож) II., 31. приклон'. в'з'двигь II., 6. приѣмь II., 28. усапь I., 2. поѣмь I., 8.
Nom. jedn. sred. roda: (чудо) бив'шее 95a, 99a.
Nom. jedn. žen. roda: излиз'ши 96a. отвѣштав'ши 96a. услишав'ши 96b. увидив'ши 110a. оставивши I., 9. стрпив'ши I., 13. слишав'ши II., 29.
Gen. jedn. muž. roda: непокаяв'ша се 46a.
Dat. muž. i sred. roda jedn.: мнѣ упросив'шу II., 8. (ютру же) бив'шу II., 30. сшад'шу жз (лѣту) II., 31.
Dual: два отдиливша се от нихь 105b.
Nom. množ. muž. roda: видив'ше 99b. приѣм'ше 106b. ѣм'ше 107a. почан'ше 179b. сказав'ше II., 7. оставив'ше II., 11. пришад'ше. оставши II., 21. минув'ши 97a.
Nom. množ. žen. roda: видив'ше 109b. учинивши. рек'ши 50b.
Gen. množ.: ум'рв'шихь II.. 6.
Dat. množ.: цришад'шимь 94b. бив'шим' II., 8. сабрав'шим' се II., 6.
Akuz. množ. žen. roda: погиб'ше 32a.

Particip prošlog vremena II. aktivni

ima svoj običajni nastavak лъ; jedan put nađosmo *мога* 53b, koje se može i danas čuti kod nekih čakavaca.

Particip prošloga vremena pasivni:

Покр'вени 25a. видини 50b. разумѣна: за злато 'е разумѣна мудрость — за свите за разумине ствари 75a. м'нинь: да

се м'ни м'нинь 86a. закр'вень 97b. ѣт' 99b. (чудо) видино II., 4.

Infinitiv

se redovno svršuje na ти: умрти. умрити 62a. погрести II., 9. рещти II., 19. именовати I., 1.

Riječi,

kojih ili nema u rječnicima ili su drugačije zanimljive.

— *блюд'ство* или *любодѣѣние* 2a. духь блуд'ства, ки служи разживанием' ог'на от любодѣѣниѣ 36b. — *любодѣиство*, ко чини чловика много неподобно живити в *похот'ствu* пл'ти свое 36a. — и всаки от сих' 7мих' с'м'р'тних грѣховь дѣли се на много *расох'* (vrlo često)[1] 2a. — кому всаки *тур'ѣкь* се обрашта в' йидь и в' чемерь 3a. и таковому *с'мамнику* да оно ча би му имило бити в *тур'ѣкь* и ликариѣ, обрашта му се в' отрове и в' смр'ть 60b. — *люд'* срамь и *с'мамань* страхь 3b. чловикь др'жи чловика за *смам'на*, када е погубиль умь 5a. такови ипокрите су правимь закономь *с'мам'ни* 11b. друга 'е кита (ипокритства) пл'на велике *с'мамие* 11b. — а богь *противи* супербию и *попира* всихь супер'бивихь 3a. — *потипание*, то 'е *вжеление* взити на високу цину или доѣние (biće: достоѣние) 3b. — *людость* i *превумство* 3b. — ринигание ili *отметь* 3b. — кога *рати* често крать 4a. — и веште велико незнан'ство 'ек и *заникуе* и забива: ко превелико незнанство 'е, ки всаки дань приемле велико добра от бога а ѣсаки дань вращта велика зла за велика добра 4b. — богь дае добра от фур'туне *намир'на*, то 'е ка приходе и отходе 4b. блага от *намире* и блага от милости 9b. блага *намирна* суть богатства, части 9b. *намира* се зове ток' и коло от свита: токь от вѣка се обрашта и врти по закону от малина витр'нога, кади се *полюштуе* за всихь страньь 10a. — ки вѣруе веште него има вѣровати тако, како су *вражители* и *вражител'ниде* и *бахор'ниде* 5b. — ча се чини все скози *таштадь* и скрози супер'бию (malo više: чловиковь таштихь) 6a. и врху всега, да се (люди) *опространию* к' многимь *таштадемь* и к' чиienию мновихь зледи 12b. — мисли за тимь, колико *малахто* си понесаль части боѓу 6b. — или по сришти да е било век'ше *насришт'ство* или пагуба 6b. *насришт'на* ричь 'е ротити се 54b. — часто рошten'е чини часто *прирошteние* и часто сагрѣшен'е 54b. — мошть д'ѣвла, ка *стрѣже* и храни велици грѣси 7a. анели твои *стрзите* м'не в' днѣ и в ношти 138b. — прва 'е *звр'штина*, када се чловикь тако м'ни, да се м'ни тако вѣште вридань и *умишть*

[1] Svaka se *расоха* opet dijeli na *ките*.

и мошти него ини, и да нимаю чинити оно ча чине ини, и хотѣ се тако *з'визс'тни* в' всихь своихь дѣлихь 7b. — и 'е много г'рдь (грѣхь, када се чловикь хваста) онимь, ки ишту *под'ластацевь* тре (biće pravo: тере) их' наемлю, дајуште свое тога цишта, да би рекли от нихь оно, ча сами от себе не смию решти и чине них' лагати 8a. — *ос'миѣн'е* то 'е шпоть и руго и *поношение* друзихь 8a. а се'е (ос'миѣн'е) много пагубань грѣхь и 'е много велика ш'штета свети цркви, аре такови ѣзици *ос'пуштую* (ошпоћујy?) мновихь люди от добра чинен'е, ко би отили чинити 8b. теш'кихь грѣховь, то 'е *под'лаштеваниѣ*, шимуние, *проминства*, луда дарованиѣ и траштениѣ 8b. — в нико *достоиство* или *проспѣщаство* от великихь богатстви 10a. сласти су пл'не гор'кости, а *проспѣтас'тва* су помазана *непроспѣшастви* 66a. — липи јунаци (= слуге) и *послѣнице*, ки му служе 10b. в' слугахь противу своеи господи, в' *посленицахь* противу своимь госпоѣмь 58b. — велике *приказ'ни* и части, ке му чловици чине 10b. — а от сега (када коли от намире взнесло буде чловика на више в нико достоиство) се радуе *туж'нак*ь (miser?) в своемь срд'цп и слави се тако, да се нев'на ни ви от куда е ни ви, ки *окон*ь оште учинити 10b. и учини добарь *окон*ь 110b. — или су в свиту или в рѣду, или су *припрошти* или *кав'ченаци* 10b. — охолию и *хлпость* и лакомию 12a. — *угод'ство* к' свиту 12b. — з'мии, ки вась свить *оттравлюе* своимь йидомь 12b. — чловикь *завидливи* не море видити другога добра тако како *пр'пар'чаче (?)* сл'нач'не заре 13a. — вино исходи ис канеле, каково е в *вашели* (вшели) 13b. — први грѣхь' 'е противу светому духу лудо *смишт'ство*, то 'е велико се опирати и велико се упвати в милость божию 14b. — други *ср'дь* 'е, ки се зове *ж'л'кость* срд'ца 17a. и тудие сетена (сотона!) би *с'р'дань* 95b. — чловикь *йидовить* 17a. — чини га часто крат' впасти в немошть жегому или в тугу или в *недухь* 17a. — када *ср'дь* исходи мею д'вима чловикома, наиприѣ исходи *причание*, за тимь *наср'д'ство*, ко имь остае в нихь срд'цихь 17a. — и часто крат' се *масти* богь тудие на том жде мѣсти 35a. прѣд' суд'цем *маштениѣ* вап'ѣху II 24. *маштением'* божаственим' II 31. жела маштен'ѣ 17b (i još više toga). [V. Jagićev Archiv. X. 628.] — многе гос'пое и диве срамот'но *ваштинене* 18a. с'рамоте, када говоре едан другому велике *ваштине* 57a. грихь *празд'ни*, то 'е линост' и *обумарство* добра чинен'ѣ 18b. *праздань*, се 'е едань грихь 19a. — прва кита 'е *обумар'ст'во*, ка чини чловика *раз'марена* и злохот'на ка всакому добру початью 18b. — диликань или *прокшень* 18b. — ти нешть мошти чинити или *с'постоѣти* велике покоре ни жежини ни ине *окор'штине* 19a. — аре богь 'е в'змежань и *хотань* дати 19a. — зла желен'ѣ, *рибал'ства* или *лотар'ства* и жртвованиѣ 19a. — друга шест кит' 'е празд'ни, ке *застое* соб'ству *праз'ливу* прудити и *спостоѣти* в добрихь, покладае почало 20a. —

када ѣ лукавь и непом'нивь и *забитливь* 20a. от непом'не исходи *забита:* аре онь, ки 'е непомнивь в оно ча има чинити, нист чудо, ако часто забива 20b. — а другда приходи от нераз'бор а или *людожел'ствимь* 21a. — чинити оно ча е бил *мечан* в служ'би божи 21a. — се сут' в *властиштине* залога раба 21b. трета *власт'штина* залога раба 'е *р'мнание,* када човикь говори о нега пруди, а он се смуштуе и с'рди и *р'тне* 21b. ници *р'мню* противу богу а ници противу човику 58b. ако ли га видите неутрплива и *р'тнилива* 79a. — за ововь болизнинов' *властиштинов'* му дадь (даде?) д'ѣваль удор' семр'ти 22a. — тада 'е човикь *злодиино* лакомь и *хл'пешть* 22b· — девета 'е (расоха лакомие): залихь чини нечистивихь добишть, тако како 'е *глумство* усти или *бричн'ство* и продаѣти жене в бордѣль 23a. — них' от'ци и них' ожурници, ких' благо држе, да су били *заимениди* и ожурници 23b. — ки даю свои пинези *трж'никомь* и есу дил'ници в добит'и а не те се в' штети, и даю добитакь в *припашу,* ки не море ум'рити, како да би железань 24b. — взети туе *покриву* прев' видин'ѣ онога ч'е е и брезь воло (za cijelo: воле) нега 25a. — в' овом' грѣси су жене *м'жате (мужате* ili *мужете;* ovo posljedńe dolazi dole), ке се чине *натрухлити* в прѣлюбодѣѣни 25b. от жене *обштене,* ка се пустила всимь . . . зачь такове жене м'ного крат' су *мужате* или от реда или су *ближике* за скупление ницихь ближ'них' родитель и су много пагуб'не скови *проказ'ни* и скрози ине недужне 38a. — ници су-тати, када купую, а виде добро, да онихь, ки е продаю, или ако е приемлю дад'бу (prije dolazi: тад'ба), аре приемлю диль и зато зач' су *придруж'ни* и *причештени* (malo niže na tome mjestu: *причест'ници)* кривинамь 26a. — зале господе, ки чине *бири* и *суле* и зла чинен'ѣ, и имили би е чувати и бранити, а они их' раз'биѣю и *жуле*[1] а не да би е ли *жули* (жулили?), на паче и деру и ставе им' *зароди,* и криче за узрок' имити *скупован'ѣ* или *прид'бами* или кладу в *талиство* и *под'поручство* скови них' велици дл'зи, ке чине за них' бревумну дику и за *таштад'* сего вика 27a.

И имаю свое *подлазице* и хвастав'ци ки ихь свитую 27a. — криви от'витници чине много правданиѣ *покриву* за свое *неумишт'ство* зато зач не умию правду држати тере се покладаю в туе *чораз'дастьо* или дѣло или непом'ню 28b. — за любавь или за *вол'ство* или за страхь 29a. — зато даю (суд'ци) крива присуѣниѣ и чине велико *спан'жан'е* чинити и взимаю дари от ед'не и от друге стране 29a. и такое от всихь инихь светьби (стьби) свете црикве, када е *пр'вди* (првади?) тичу хуто (худо) или е нареюю за свою лакомию 29b. — свети крижь и калежи и *телесници* и крив'му или свите благосло-

[1] Možda je ova riječ jedno sa *жулити,* koje se čuje na Krku: „постоли ме жуле (= тиште)".

вене 29b. — када в'зме нику ричь брезь воле онога, кому є в' *обари* 30a. — в овомь грѣси су вси они, ки трате в' худа и неподоб'на *панжан'ѣ* блага свете црикве 30a. за влюбленицу себе из'бра, *гостин'ницу* себе створи, *с'панжатур'ницу* ю впути в пути свемь 113a. — аре света времена имаю такое света *здар'ѣ* и свое слободи 30a. ки за пинези чине *вражан'ѣ* по враголии 32a. — наити или *обиличити* ричи погиб'ше или украдене 32a. — и они ки прокураю *висти* или чини, да *соб'ства* (vrlo često) ка су в мат'рмонии, да се не любе 32a. — в овомь грѣси су они, ки за пинези или за ини посли чине *придавице*, или чине отрове или йид' 32b. — они, ки за хл'пост' залога добит'ѣ вжижу храми или жито или сѣно или добитакь в *р'ванахь* или в селихь 32b. — люди д'вор'ских . . . тако како су сут'ци, *пот'кнежини* и *д'вор'ници*, ки об'ричу и ос'ваюю 33a. — гда мислите в' чувстви срч'номь чините *ѣзву* вашеи души, а ондѣ, гди ваше срд'це 'е *об'ѣз'влено* своевь люб'вовь 77b. — чуваи се, да гда в'зимаши плодь, да не *об'ѣз'вишь* свое руке 75a. — када чловикь начина ричи, ке има мирити таковимь закономь, да би *тежале* веште тако, како чине ники тржници, ки држе ричи в *лх'ке* за то, да веште теже 33b. — продавати веште него е врид'но скрози *почеку* или *рокь*, кога дае 33b. — добитакь *коловарань* или симена *схаб'на* 34a. — сед'ми законь сега грѣха 'е, када чловикь *фаита* ричи и чини, да су бол'ше видити 34a. — в овомь грѣси су тр'жници от сукан, ки чине *стачуни* там'ии и чине *опони* зелени н чр'влени за то, да су видити лица сукань бол'ша и *зучиша* и да чловикь не позна менду или *злобу* от сукань 34a.

хл'пость добитиѣ и *обрубити* искр'нега 34b. — други 'е (грѣхь) ожура много велика заѣти 1 за 12, брез *поч'ке* тада е платити; ако ли е поч'ка наидале до ед'нога д'не 34b. — *наср'штство* от грѣха смр'тнога 36b. — за то собство добри направно има тадае *прижати* и стиснути такова луда мишлениѣ 36b. — *пристанутие*, када е срд'це и рачунь и вола приклоне се, и пристане учинити грѣхь, ако би могаль 36b. — *обл'жую* свою вѣру 38b. — Она д'ва сина оп'штахота ало и *ненареб'бенимь* закономь в' нихь *с'куплеван'и* са *биевь таровь (?)* своими женами 39a. — редов'ници мол'стирсци противу своимь опатомь, приуромь . . . и *нареб'беникомь* 59a. 7 мужи, ки биху вси *обрученици* свете диве сар'ре, к'штере рагуилове 39b.

жена, ако би сагрѣшила с *родиномь* мужа свога 40a. — мужа *свит'нога* с' женов' редов'номь 40a. — са грѣхь гр'ла 'е удица и с' *ѣловиштемь*, ков' рибарь паклени ем'ле рибе 41b. — са грѣхь (грла) приводи чловѣка ка всакои нич'штети и ка всакои с'рамоти: прво га чини *жрт'ца* и *сластаца* и *опиѣв'ца*, за тимь *иг'рца* и любодѣйника и *затор'ника* и зла *спан'жатура* свому 42a. — *хабе* вриме свое в праз'днехь 43b. — *об* дань. об' ношть 43b. — погублаю добро, ко би могли чинити в все свое вриме ко паче чине и многа зла итран'ѣ, *тауле* и

зари и говоре *таттади* и *плетеже* и зли науци 44a. — такови су влаштимь закономь *жр'т'веници*, ки все пожираю 44a — йисти лакомо или *жр'твено* како и пась мр'цину 46a. — када чловикь *жртаць* греде в' товер'ну, онь греде липо право, а када се врашта, не море се др'жати на своихь ногахь, и 'е еки погубиль видь и слухь, ричь и умь и *рачунь* и паметь 48a. — а оно ча говоре, нима главе ни *рачуна* 49b. — мнози су закони *животованиѣ* на семь свити 44a. — а ини (живу) по своемь стан'и и в добри *с'видин'и* 44a. — и ники живу по младости и в *лах'чинахь* и слѣде люду друж'бу 44b. — йиий до воле, да будешь моштань и да не *ом'лед'нишь* 44b.

Онь ки 'е лакомь и с'крчен' живе по заповиди мош'не: мош'на 'е *старишиница* в' всеи куштн 45a. — грѣхь онихь, ки велико дич'но хоте живити и *залиштиновь* трате и *ч'штете* за напл'нение нихь гр'ла 46b. — поч'ну говорити *глум'чице* и ш'поти и ругали, како би веште прѣгрѣшили богу 47b. — са грѣхь пристои влаштимь закономь к онимь, ки ишту *глум'ци* и *под'ластице* тога цишта, да би е хвалили 51a. *под'ластаци* су доике д'ѣв'ле, ки нихı дит' доие и чине ихь уснути в своихь грѣсихь са с'воими пѣс'ни и са своевь липовь *глумовь* 51a. тако како су под'мазице, криве *глум'чице* и *плюш'нениѣ* и *б'ричинаниѣ* глумаць и лаже изнашастье и взд'вигнути за учинение друзимь с'миѣти и за *глуму* и за угоение чловикомь таштимь 54a. ч'тен'ѣ, ка се ч'ту в овои с'кули (товерни) есу: *жр'твовапиѣ*, *сластованиѣ*, роте, *прироте*, лаже, клат'ве и гнѣвание 48a. — в' товер'нах се приправлаю сваде и *р'ване* и *в'тачи* 48a. — товер'на 'е пештера *тад'беникомъ* 48a.

ко (ако) ми хоштемо положити 10 расохь навлаштнихь, от куда всихь 'е корень зали ѣзикь: пр'ва 'е праздань, *хваста*, *под'ласта*, *под'ѣма*, лажа, прирота, кар'бе, *в'тачь*, *р'мнание*, од'мет, клатавь 49a. — ници *ричивци* су, ки имаю таште ричи и *улип'коване* и радие говоре и з'находе 49b. — а ници су *ричив'ци*, ки се наслаюю в' *бр'чин'ствахь* и в' шпотихь нечис'тошть и в' таштадѣхь от лажь посмихую онихь, кихь виде добро чинеште, аре би хотѣли, да би се вратили к нихь жици или *шеги* 50a. много 'е тежакь грѣхь и срамотан' онога, ки се хвали. Такови *ричиваць* 'е с'маман' . . . . а *с'мамникь* када се хвали, м'ни се ч'товати, а он е с'рамоштень 50a. — лов'ци, када хотѣ *залешти* медвиду, поливаю медомь по пути 51b. — од' онихь *под'мазиць*, ки када виде соб'ство, кому би отили угодити, да е добро рекаль и чиниль нику ричь 51b.

од онихь, када чине мнити соб'ство или мировати, да има ника добра или ке милости, от кихь нима ниед'но и такова соб'ства зове пис'мо за *баѣв'ци* или *вл'хваци*, аре *забаюю* люди 52a. — добро 'е *забаѣнь* онь, ки ви становито, да нима онога добра ни оное силе, а да ли едань *под'мазица* му рече, да ю има, он' ю м'ни имити 52a. — за то су добро *уподоб'лени* к' лисици 52b. — под'мазице есу *прикладни* к' сирини морскои

52b. — *прикладни* су к' псомь *мастринемь* 57b. — серена 'е ед'на риба в' мори, ка има тило жен'ско а *оштасı* (češki: ocas) риби а нохти ор'ли 52b. — злоговор'никь 52b. — писмо ихъ такое зове („зло говориви“) *гуд'цемь*, ки не тиче ни в' едно вриме ц'вита, ко обалюе се всь в лаѣнь 53a. — шес'та 'е (кита кар'бе) *прид'бе* 57a. лонаць на ог'ни раз'вруштень, ки *с'кваплюе* все чаколи е знутарь 57b. — ника проглашениѣ *окор'штинь*, ке би имиль в себи 58a. — за тимь греду *причен'ѣ*, палице, камениѣ и мечи 58a. — в свети писми намь 'е сказана велика пагуба сега грѣха в *проседен'и* датана и абирона 58a. — таковихь зове пис'мо скор'пие зато зачь лижу и *поблажую* наиприе ѣзикомь а паки боду йидовито *оштасоть* 53b. — када се чловикь роти *видома* и намишленимь законоль 56a. — чловикь од'метник' не ште слидити другога волю, а хоште всаки дань да би чинена нега вола и хоште да му се вси *под'милюю*, а сам' би се не тиль *подьмилити* никомуре 60a. — а када га чловикь учи, д'ѣваль га учи говорити зла с'куживан'ѣ или *з'вештеван'ѣ* или се з'нима своими чини вримен'ними или млед'ностию или никими *нуями* 60b. — такови зали човѣци су како и п'си *встекли* 61a. — зди ес'мо говорили от десетихь грѣсихь ѣзика, от куда пр'ви 'е праздань а послидни 'е *кладавь* (клатавь?) 61b. — *соб'ст'во*, ко буде чтати ва овихь книгахь, има чувати печал'но, ако 'е криво 61b.

са живот *нисть не веште едань мимоходь* и есть становито много кратакь 62a. — са животь нист' ино *не веште* ед'но *мимошаст'е* 63a. — смр'ть нисть ина ричь *не веште* разлучение тила от душе 63a. — мею ими и раемь нисть веште нере ли едань *ошить* велико *малахать* и *танахать* 63a. — зачь *сребарь* не уми окусити кралеве сласти ни слипаць уми по правди говорити о свитлости сл'нач'нои 64b. шеста (рана) би от *ѣзавь* и от *чир'ѣки* под'ѣтренихь 66b. — а зато 'е сказана пета рана от *добит'ченога* помора 67b. — граду бише име *ремежа*, а 'е толико рештн ремежа, колико *з'гам'зание* чр'ви 69b. — када д'ѣваль остави срд'це грѣш'ника, тада га он порази мошт'нимь *ос'номь* от саблазни, аре гда онь *обличи* и *уви*, да човѣкь га оште пустити 69b. — онь, ки му ни нич'што длжань, пусти га *прет'це* проити с' товер'не; ако ли ча пита у нега скоро се *зан'ме* и ослободи 71b.

нима се зато слободити ни славити, *ко паче* се има боѣти, да с'вить га устави в' своеи узи 71b. — затим' ди пис'мо три ричи, ких' нимамо тамо минути, *ко паче* имамо добри часто вспоминати и добри држати 72a — зач наша р'вана ни тилесна, *ко паче* 'е душевна 77a. — еда се буде *нарель* за утежание свога приѣтела, *ко* зато добри си онь вии да се ни прави мирь, *ко паче* су отрове 72a. — морете пов'нати, да се ни злато, *ко паче* е мидо, ко тако бречи 79a. — аре свить не вѣруе, да с'мо му утекли *ко паче* насъ гони 81a. — на нашь господинь не тр'пи, да би е такли *ко паче* раздѣли море

чр'мное прѣд' ними 81a. — вса ваша зала миш'леиић нисуть зачета ли наукомь дѣв'лимь *ко паче* приходи веле от ваше воле 87a.

жидове не такнуше нашу госпою *ко* ници кр'стьѣне 56b. — а имил' бимь свидочаство онихь, ки га добро з'наю и право му служе, *ко* он' 'е виш'не добро и цѣло, ко се не море умалити 72b. — потла приде к' поганом' *ко* бихомо ми 172a.

зло чинити, ко в' всихь овихь ричехь има бити око *чр'чено*, то ча е рещти, да мисаль буде чиста и разбир'на 74b. — и оште моремо разумити за злато и за слатке пѣс'ни и за *мед'ванства*, ка синове израелски чинаху. к' слаткимь пѣснемь анђелскимь и к' *мед'ванственимь* славнимь раискимь 75b. — ми чинимо наше оружие от *богужел'ства* 76a. — в'з'мите *хеѣмь* спасениѣ и мечь духовни 77a. — и в'злюби веште трпити муку за чистошту него *погор'ство* за *с'кв'рню* 78a. — гди е писано, да онь имише *ш'лимь* мидень и *бр'не чиновати*, тога цишта да би *непоборень* и имише *голин'нице* мидене 79a.

и ако хоштете отбрати злато од мида, удрите по немь м'латомь, и ако ти е з'лато, не ште ти *брѣчати* 79a. — а са дѣла сказују *чиновит'ства*, ка биху в' бр'нахь голиѣдовихь 79b. — онь имь *с'рѣваше* свитлость и вруштость вседанню и просвѣшташе им' т'ме ношт'не 80a. — зачь када чловѣкь ди едному ипокрити ед'ну ричь твр'ду, он *туди*[1] погуби утрпин'е 79b. — зачь *невистъ* или *неимъ* 'е зачета в нась грѣховь адамовихь 84a. — тако да ни едан' се не море з'нети *невид'ю* или незнан'емь 84a. — а огога ((bez sumńe: овога) држите за *предаицу*, ки открива сповидь 85a і 88b. — имате рещти чисто ваши грѣси бревь ѣла и брез' глуме и бревь *покрова* 86a. — она поѣ д'ви *м'лашици*, и врху оне ка гредише с'прид', бише се наслонила, како да би не могла ходити, дајушти помошть себи и за *крхость* свога тила 88b. — ки се за свое грѣси наиде наг' од' *неповин'ства* 89b. — чистошту и *правину* 89b. — а тад'ба и *шумине* трибую т'ме веште него свитлости 91b. — *жежинь* и *ал'муж'но* и молитавь: се сут' три *д'нев'нице* моисѣвѣ 93a. — *оточаць* (= maleni otok) 94b. — она *устуѣ* огань и гнѣвь сина свога 98b. — ч'те се од' ед'не *кралич'ни*, да ни отаць ни братиѣ ни сестри-не могоше ю обратити да мужа в'зела би 103a. — прода кона и *в'рнези* с'храниль 'е 106a. — в'здвиже руци свои *вис'парь* 106b. — в' томже тило свое в *ламство* (лакомство?) грѣха простри се 112b. — и такое у сестре своее, ѣже ю глаголаше бити *нетрѣбну*, и у юди, иже глаголаше ю *с'купос'ну* 113a. — ондѣ же не наидоше гдо би е приѣль в гостин'ницу, под' етеримь *пристриш'комь* прѣбиваху 142a. — *пр'вад'* (= поп) 119a. — ос'ми рече: всагда миш'лю в' момь срд'ци *баратир'ство* и лукав'ство д'ѣвла 125a.

[1] U Daničićevu rječniku iz srpskih starina: *illac, illinc*, a u našem spomeniku uvijek znači: *odmah*.

— и др'хшту в' студени и ва *усведан'и* лѣда 127. — и чине у нихь *стинь* и пребивание господне 129a. — д'лгъ оп'штени 'е дл'гь сусед'ни или колен'ии или дружине или *реста* или кое любо благодѣти 132b. — грѣси мои памет' ми в'зеше а *неколаство*[1] срд'цу даше, *с'мзоше* (с'мрзоше?) с'л'зи окрѣпени срд'це 137a. — за ненависть, за *несташ'ство* мое 138a. — христе боже мои, постави ме *поли* тебѣ и не *в'зличи* неприѣтель моихь супротиву м'нѣ, а *с'плю* (спим?) а срд'це мое *б'дить* 138b.

третичь, tertio 175b. — чуваи се дупла говорен'ѣ и з'ла *дом'нен'ѣ* 177b. — ва сни се ѣвлаю *саб'лазни* 178a. — *стало* крижа от кедра 178a. — *даждиман* (jedan od razbojnika s Isusom raspetih) 179b. — приду братѣ прѣд' с'тол' и речеть *неделникъ:* благословите 180a. — всѣх' апостоль и ученикь *заступь* (chorus) I., 13. — заступи дѣмун'ские (daemonum agmina) II., 11. — их же *сказан'* такова бише (quorum ratio talis erat) II., 2. — наче творити толике страш'не указ'ни (tam terribiles actus coepit peragere) II., 10. — велие светине его сказань (magnae sanctitatis indicium) II., 30. — в всих' сих' мукахь без *лика* мучити се (omnibus his simul sine remedio cruciari) II., 16. — за нич'тоже *сач'тоше* (pro nihilo putavere) II., 21. — *прѣма* и болѣз'ни II., 22. — толико мрзеште и *немнѣно* зреште (et quia hoc tam detestabile inopinabileque cernebant) II., 29. — *пропаднѣи* всих' животних' (callidior cunctis animantibus) II., 12. — вса она множ' дѣмун'ска ѣко *без'печал'на* (omnis illa daemonum turba quasi infinita) II., 12. — теготно и *гоуп'но* (graviter et acerbe) II., 22. — *презалиш'ство* ризь и ѣст'винъ (propter vestium et ciborum nimiam superfluitatem) II., 27. — в *магновен'и*[2] ока (ictu oculi) II., 21. — *напрешита* смр'т' (repentinus interitus) II., 27, — от вседан'наго течениѣ (a motu continuo) I., 7.

Sintaksa. Dalo bi se i više opaziti; mi ćemo ovdje navesti samo nešto.

Negacija se upotrebljava u našem spomeniku često kao i u staroslovenskom jeziku; ali još češće prema novijem hrvatskom jeziku: не зато да би богь *не могаль* 16b. — да васъ *не оште* слишати 85b. — ко (ако) ми *не оштемо* нина говорити 89a. — ким' би богь *не даль* оное милости 135a. — за животъ *нист' ино не веште* едно мимошаст'е 63a. — са животъ *нист' не веште* едань мимоходь 62a.

Zanimljiva je upotreba enklitičnog oblika zamjenice *се:* добри *си* он вии (scit), да се ни прави мирь 72a. — и ако *си* се чудите 81b. — аре не за ед'ну милость, ку би имиль в себи буди *си* духовна, како е мудрост' или умишт'ство 134b. Čakavci nekih

---

Biće za cielo u savezn sa некола, currus, za koju riječ kaže Miklošić u svome rječniku, da je vocabulum obscurum.

[2] Na Krku se i danas čuje: „магнуће ока".

krajeva, n. pr. Seńani, ne umiju ni danas gotovo ni jedne izreke složiti bez onoga *си*.

U našem spomeniku dolazi i *accusativus cum infinitivo:* у сестре своее, *ѣже ю глаголаше бити нетрѣбну.* иже *глаголаше ю бити нечисту* 113a. — разумих блаженаго сушта еронима II, 4. Ovo su dakako latinizmi.

Dativ apsolutni javļa se vrlo često u poslanicama, rjeđe u drugim dijelovima spomenika. Iz primjera, koje priopćujemo, izlazi, da dativ apsolutni redovno odgovara u latinskom izvorniku ablativu apsolutnom; verbum finitum mjesto ablativa apsolutnog jest izuzetak. и не имиюштуму ему чесо дати, поча мислити 107a. — и мимошад'шу времени, пригоди се 111a. — в'сим' слишештим: cunctis audientibus II., 6, 12. — стоешгим' около братии, ч'туштимь псал'тирь: circumstantibus fratribus, psalterium, legentibus II., 9. — сим' бив'шим': his peractis II,, 8, 25. — семуже пагубному блуду множешту се: qua quidem secta pestifera crebrescente II., 3. — ютру же бив'шу: mane autem facto II., 6. — и отшад'шу ему: eo abeunte II., 27. — на погребен'и стоешту ту више реченому бискупу: assistente summo pontifice II., 27. — симже с'кон'чаним' ричем': quibus finitis verbis II., 28. — симже чудештим' се, више речени папа и прочи слишавши: ad hoc miratur summus pontifex et caeteri audientes II., 28.

D. Izdańe teksta.

Da izložim sada načela, kojih sam se držao, priređujući za štampu tekst apokrifnih poslanica, „о упрошен'и светаго Гргура", i priopćujući mańe ili veće citate. Kraj hrvatskog prijevoda poslanica mećem uporedo latinski izvornik, koje može nauci svakako koristiti. Da nije Miklošić ušao u trag originalima mnogih staroslovenskih tekstova, bio bi ńegov rječnik za cijelo mršaviji. Iz latinskog teksta priopćujem samo ono, što je prevedeno na hrvatski, izuzevši pomańe odlomke, ali i ove samo u zagradi. Zagrađeni brojevi latinskog teksta odgovaraju glavama hrvatskog teksta. Hrvatski sam tekst savjesno prepisao ćirilskim slovima. Nema sumńe, da je najboļe izdavati stare kńiževne spomenike izvornim pismom, pa tako bismo se i mi morali služiti glagolicom. Praktični su ipak razlozi prinudili slovenske filologe, da se kane toga pravila, pa tako jedni uzeše latinicu, a drugi ćirilsku transkripciju: „Diese stücke (t. j. glagolske) in der urschrift abdrucken zu lassen, davon hielt mich die besorgniss zurück, sie möchten dann nicht gelesen werden" (Altslov. Formenlehre. Wien 1874, str. XXXIV). Miklošićevim topama pođoše i drugi slaviste (n. pr. Jagić), a dr. Crnčić izdade drugi put uz odobravańe Miklošićevo Assemanovo evanđeļe latinkim slovima (Rim 1878). Ja sam odabrao ćirilicu.

Da obrazložim svoju transkripciju. Glagolsko mi je ѧ = ѣ, a ш = шт. Kako ѡ u našoj glagolici može biti шт, шћ i ћ, mišļah

isprva, da mogu na svakom mjestu upotrebiti odgovarajući hrvatski glas; tek sam se kašńe uvjerio, da bih mogao koji put i pogriješiti, jer ima dosta riječi, kojima bi bilo teško pogoditi izgovor. Takove su u prvom redu riječi uzete iz t. z. staroslovenskog jezika. Ja sam dakle zadržao *um* za sve slučajeve.

Dugo sam razmišļao, šta da uradim sa znakom poluglasa ı, koji je u hrvatskim i srpskim starinama — izuzevši najveću davninu — znak bez glasovne vrijednosti, plod istorijskog pravopisa. Naš spomenik bilježi poluglas slovom ı ili apostrofom: oboje poznato i iz drugih spomenika. Dva su znaka za poluglas u našem jeziku, prema sudu Šafařikovu i Miklošićevu, nepotrebna: mi zadržasmo, kako gdje nađosmo, oba znaka.

Mjesto glagolskog ı uzesmo iz ćirilice ъ, ugledavši se na Miklošića, koji u svojim djelima, navodeći staroslovenske primjere latinicom, upotrebļava uvijek ćirilska slova za poluglase.

U našem se spomeniku upotrebļava tačka, koja je katkad nalik na zarez, ali ona nije obično ni u kakovu savezu sa smislom izreke. Ja sam tekst providio, kako sam bolje znao, interpunkcijama i velikim slovima iza tačke.

Uvjeren o osnovanosti Miklošićevih riječi: „Die beibehaltung der abkürzungen[1] im drucke halte ich für eine barbarei und zwar für eine kostspielige und noch dazu schädliche barbarei, die ganz geeignet ist, von der lesung der ohnediess nur von wenigen gelesenen denkmäler abzuschrecken. Auch über die abkürzungen soll nur in der vorrede oder in den anmerkungen gehandelt werden. Diesem grundsatze folgen gebildete völker seit jahrhunderten" — riječi sam odvajao i kratice, bez kojih je malo koja vrsta, razriješavao. Nerazriješenih kratica ostavih tek nekoliko, a volio sam tako raditi nego li da budem nepouzdan. Stručńaci znadu, da je to više puta težak posao, osobito u spomenicima, koji poput našega prikazuju mješavinu dvaju jezika. Često sumńah, bih li imao u razriješenoj riječi upotrebiti staroslovenski ili hrvatski glas: to se tiče osobito glasa jeta i poluglasa i ńihovih hrvatskih zamjenika. Kako u našem spomeniku prevlađuje sekundarno *a*, mišļah, da mogu svako днь (dva se puta doista piše *дань*: II., 26, 27), судць, днсь, кнць, есмь, оць, ствн, слвнь, првднь itd. pisati: дань, судаць, данась, конаць, есамь, отаць (отче), ставн, славань, правадань. Pisańe drugih riječi, koje dolaze potpuno napisane, opravdavaju taj postupak. Gdje bješe potvrde, pristajah za nesumńivim primjerima te upotrebih *и* ili *ѣ;* u tekstu poslanica češće ѣ, a u primjerima iz drugih dijelova spomenika više *и:* to odgovara istini. Tako riječ

[1] Isporedi, što o tome govori Daničić u „Starinama" I., 26. Ima ipak i velikih filologa, koji ne pristaju za Miklošićem, n. pr. Jagić, koji ne razriješi kratica u Marijanskom kodeksu (S. Peterburg 1883.); ali ipak priznaje: „я признаюсь откровенно, не придаю етого рода точности никакого значенія".

чкь, koja ne dolazi ni jedan put cijela napisana, razriješih u jednom slučaju чловѣкь, a u drugom чловѣкь. Грхь se češće piše грѣхь nego грихь pa tako sam i ja pisao običnije грѣхь. Još ću spomenuti, kako sam neke kratice razriješio: хь = христь, хитль = хр'ститель, хтѣнь = хр'стьѣнь, хьѣн'скими = хр'стьѣн'скими, срце = срд'це, еплию = епистолию, ѣк = ѣко. I ako smo koji put možda napisali drugačije nego li bio napisao pisac našeg spomenika: bez potvrde ili bez opravdana razloga nijesmo ništa radili. Pri ovakovu poslu ne bi mogao nitko reći za svaki slučaj: nijesam pogriješio, jer je ortografija nedosljedna: sada etimološka, sada eufonijska.

Jednaka je muka i oko oblika. Složena deklinacija našeg spomenika iskazuje n. pr. genetive: небеского. лукав'наго, частнога. Koji da od dva prva oblika upotrebim, razriješavajući n. pr. блжнго: блаженаго ili блаженого? Ja sam uvijek primio pravilniji oblik na -аго, a onaj na -ого samo onda, kada ga nađoh u istoj izreci. Sve to pokazuje, da čovjek, izdavajući ovake spomenike, ne može biti nikada dosta kritičan.

Kada ravna, kriva ili kosa crta: *ẽ, ã, á* bez sumńe znači, da treba čitati: je, ja — pišem uvijek: 'e, 'a. Ja bih bio doista mogao pisati: ja, je, kako je činio Miklošić izdavajući suprasalski spomenik; ipak sam odustao iz razloga, da ne povećam broja predjotovanih samoglasa, te se ne bi znalo, kada doista dolazi slovo пр. Kada nedostaje znak pokraćeńa, n. pr.: еплию (redovno ovako), razriješih riječ. пр (j) se javlja dosta često u našem spomeniku. Gdje bi *н* ili *л* sa sliedećim *ю* dalo нj ili лj, nijesam pisao ni ль ni нь, jer takovo pisańe ne bi uvijek pouzdano odgovaralo pravom čakavskom izgovoru. Ja sam dakle volio ostaviti netačno za netačno, nego da budem nekritičan.

Obje su poslanice razdijeljene na nekake glave, koje označuje riječ: *чти* ili *чти право*. Ta je razdioba u općeno bez smisla: katkada stoji ono *ч'ти* u sredini izreke! Ja sam radi citovańa dodao svakome *ч'ти* broj, te u citatima iz poslanica znači rimski broj poslanicu, a arapski „glavu“. Ispoređivańa radi zagradih broj glave u latinskom tekstu. U drugim navodima broj znači list rukopisa, a slovo povrh broja prvu ili drugu stranicu lista. Još ću spomenuti, da je svako ono *ч'ти* pisano crvenilom kakogod što su i mnoga slova crvena, osobito početna. Prvo slovo prve poslanice (м) vrlo je lijepo iskićeno: to je najljepši inicijal u rukopisu.

II. Nepoznata glagolska kńižica, tiskana godine 1496.

S Ivančićevim je zbornikom, kako sprijed rekosmo, zajedno uvezana i glagolska tiskana kńižica, koja je radi svoje starine prava dragocjenost. Ona ostade doslije, koliko ja znam, nepoznata, a prvi je spomenu učeni fratar Ivančić u svojoj raspravi: „Poraba Glagolice u Franjevaca III. reda“ (Zadar 1877., s. 23). Kńižica broji 37 listova, nego je u sačuvanom istisku ispao jedan list. Ni stranice ni listovi nijesu označeni već samo arci ispod teksta. Kńižici je ovo naslov:

Почине споwидь оnћена. ча ест’ начинь ки има држати чкь. на испитан’е коншенцие кад се оће исповидти. сложена по част’номь гдни. фра миховили теологу з милана реда светога фрaнчиска.

Na pošledńem listu čita se ova bilješka:

Я попь блажь бармвь синь з врбника штампахь ову споwидь, а стумачију с книгь латинскихь почтовани гднь ѣковь блажиоловићь на леть гнихь . Ⱍ . Ⱅ . Ⱁ . Ⰵ . (= *1496.*) *априла* . Ⰹ . Ⰴ . (= *25*) *дань.*

God. 1483. ugleda svijet prva hrvatska kńiga, a to je glagolski misal. Bernardinova evanđeļa i Epistole izađoše god. 1495. (latinicom). Do god. 1507. nije više tiskana ni jedna glagolska kńiga, prema tome bi bila Blažiolovićeva „Споwид оnћена“, druga glagolska, a u opće treća hrvatska tiskana kńiga u XV. vijeku. Za glagolski misal od god. 1483. ne zna se pouzdano ni tko ga je složio ni tko ga je tiskao, pa se samo nagađa, da je mogao biti tiskan u Mlecima. Blažiolovićeva „Споwид оnћена“ također šuti, gdje je tiskana, pa i opet smijemo samo nagađati. Iz gorńe bilješke jasno razbiramo, da je djelce preveo s latinskog jezika „počtovani Jakov Blažiolović“, koji je bio pop ili fratar. Odakle bješe taj čovjek? U Vrbniku bijaše početkom XVI. vijeka preko 40 popova glagolaša, većinom slabo obrazovanih. Da je među ńima moglo biti i obrazovanijih popova, koji su umjeli dobro i latinski, posve je vjerojatno. Blažiolović bi dakle mogao potjecati iz Vrbnika. Imamo li ipak na umu karakteristično narječje vrbničko[1], pa ga isporedimo s jezikom Blažiolovićeve kńižice, ne možemo potvrditi toga mišļeńa. A koncem XV. vijeka ne bješe još tradicija prvog (čistog) hrvatskog kńiževnog jezika (čakavska ikavština) tako jaka, da ne bi Vrbničanin unio u svoje pisańe štogod i iz svoga domaćeg govora. Ako li je Blažiolović doista rođen na otoku Krku, onda se rodio možda u Baški.

Jasno nam je i ono: я попь блажь бармвь синь з врбника *штампахь* ову споwидь. Kńigu je dakle *štampao* pop Blaž sin

[1] Vidi o ńemu neke moje opaske u Jagićevu Archivu, Band XI, s. 363—367.

Bartolomeov (držimo da to znači *бармвь*) iz Vrbnika. Otac Ivančić (l. c.) pita, je li bio pop Blaž tiskar ili samo izdavač? Poznavajući dobro život starih glagolaša[1] na otoku Krku, ne vjerujemo nikako, da je bio u Vrbniku uz konac XV. vijeka pop, koji bi o svome trošku izdavao knige. Kako je na Krku sve do početka XIX. vijeka bio pretjeran broj popova, oni živjahu malo bolje od seljaka, pa pored njihovih kukavnih dohodaka i ne snivamo da u njihovu kolu ištemo mecenate. Što je dakle bio pop Blaž? Ako nije bio izdavač, a mi toga ne vjerujemo, onda je morao biti tiskar.

Pop Blaž bijaše tiskar, i to prvi poznati hrvatski tiskar; ali teže bismo mogli odgovoriti na pitanje: gdje je tiskao knige: u Mlecima ili u svom Vrbniku?

Poznat nam je doduše mletački monopol u trgovini i u obrtu; znamo, da Mlečani nijesu dozvoljavali podignuća tiskarne ni Hrvatima u Dalmaciji ni Grcima na Krfu: na otoku Krku, koji je spao konačno pod Mletke god. 1480. za vrtoglavog i lakoumnog kneza Ivana, možda dopustiše prvih godina svoga vladanja tiskanje knjiga. Ako je ovo mišljenje neosnovano, pop je Blaž tiskao Blažiolovićevu „Сповид Опћену“ u Mlecima. Učeni Lopašić piše: U starom Kosinju štampale su se nekoć glagolske knige, *i to prvi put na hrvatskoj zemlji*“ (Dva Hrvatska junaka, s. 17). Mi bismo samo željeli, da se pokažu djela, koja su izašla iz te tiskare.

Isporedih „Сповид Опћену“ s poznatim „Транситом Светог Еронима“, koji je izašao god. 1508. iz tiskare Grgura Senjanina. Format je obiju knjiga isti; samo su listovi „Сповиди Опћене“ neznatno viši i širi. Na svakoj stranici jednog i drugog djela nalazimo 25 vrsta. Karakter je slova isti, samo je tisak u Transita crnji. Nema osobite razlike ni u paleografskim znakovima. Slova obiju tiskara potječu bez sumnje iz jednog vrela, koje ne možemo tražiti nego u Mlecima.

U „Сповиди Опћеној“ nalazimo čistu čakavštinu iz druge polovine XV. vijeka; toga radi i jest ovo važan spomenik za povijest hrvatskog jezika, te mislimo, da će biti dobro, ako se cijela knjižica pretiska ćirilskim pismenima. Za čudo je, kako se već onda našao glagolaš, koji se odrekao dugom upotrebom posvećena jezika te uze pisati narodnim jezikom. Čakavcima pripada slava, da su prvi počeli unositi u književnost hrvatsku ili srpsku pučki jezik: uzori im bijahu dakako susjedni Talijanci, u kojih se pored mrtvog latinskog jezika njegovao već od XIII. vijeka i živi talijanski.

Nepoznat nam je izvornik „Сповиди Опћене“; Blažiolović je svakako prevodio ropski, te je često nerazumljiv. Njegovo je djelce puno talijanskih riječi, što svjedoči, da je već u XV. vijeku bio nagrđen jezik primoraca talijanizmima. Blažiolović je unosio tuđe riječi koje iz običaja, koje iz nužde: on je bio za cijelo više puta u neprilici, kako bi ovu ili onu riječ hrvatski preveo. Da je Bla-

[1] Vidi o tome piščevu raspravu o krčkim glagolašima u zagrebačkoj „Smotri“. sv. III.—VI. (Zagreb 1887.)

žiolović bolje poznavao crkveno-slovenski jezik, ili da se hotio nań više obazirati, bio bi u ńega uzimao potrebne riječi. U „Opńenoj Споведи“ su rijetke riječi i oblici iz crkvenog jezika, n. pr.: нелюбодѣи, прелюбодѣйство, моего, свемогућего, речеть.

Ne ćemo da izlažemo potanke analize jezika, pošto priopćujemo sav tekst; spomenućemo samo nešto. Pisac „Споведи Opńene“ pozna vokalsko *л:* продлжи 33, глтунь 47, 52. плтенога 49[1]. Daničić navodi (Istorija Oblika, s. 169) za akuzativ jednine zamjenice sredńeg roda *и* samo nekoliko primjera iz „Miklošićevih „Monumenta Serbica“ pa primjecuje, da taj oblik dopire u XV. vijek. U „Споведи Opńenoj“ ima nove potvrde za život toga oblika u sjevernih čakavaca: ако е е добро учиниль, али рекаль 39, за продати е драже (благо) 45, чинь да е (обећан'е) обслужи 62.

Da nije bilo mastilo blijedo, bio bi tisak „Споведи Opńene“ lijep, a ovako su mnoga slova i znakovi nejasni, katkada upravo nevidljivi. Knjižica je inače dobro sačuvana, te nije stradala od dugog upotrebljavańa. Od interpunkcija nalazimo samo tačku usred vrste. Mi nijesmo u transkripciji ni promijenili ni dodali ni jedne interpunkcije; samo tačku postavismo u dno vrste. Velika slova ostavismo na mjestu, gdje su i u originalu.

Znakovi se javljaju ovi: ¯ ’ . Sva tri znaka stoje vrh slova. Prvi znak je znak pokraćeńa: чкь, гдни, исповидти, непријтль. Katkada, čini se, vrši taj znak i drugu službu: кад (ovo bi moglo biti i: *када*), ест, жукка, жуккостию, шпотаюћ, показат[2]. U predpošljedńa dva primjera kao da ovaj znak odvaja suglase, a više je puta nepotreban: али (često). питамь 26. могаль 14. Nepotrebne znakove ispustismo.

Apostrofom se označuje:

a) kratica: грѣшн'кь. редовн'кь. зн'ти. тол'ко. учин'ти;

b) poluglas: ствар'. чин'. трпил'.

c) odvajańe suglasnih: уз'рок'. прос'ти. ин'квиетудо. инциркун'спекцио;

d) pomekšańe ili ispuštańe glasa й: зламен'е. чинен'е. искончан'е. ан'ели. разср'ень. в здрав'и. почтен'и. погр'ен'е. посрамлен'е.

Katkada stoji i tačka povrh slova: možda je ona postala najčešće pogrješkom tiska radi blijeda crnila. Mi ostavljamo u transkripciji svaki znak na svom mjestu, izuzevši tačku, mjesto koje mećemo apostrof. Tačka dolazi u ovakim primjerima: гн˙ = господин', знане = знан'е, зач = зач'. Zbog nevaljala mastila mogaše koji put i apostrof izaći u tisku mjesto ¯.

[1] U citatima znače brojevi stranice tiskane knjižice.

[2] Kako se u knjižici infinitiv redovno svršuje na —ти, a particip sadašńega vremena aktiva na —ći, mogli bismo čitati: шпотаюћи, показати.

Poluglas ѣ piše se redovno na kraju riječi, premda ga često zamjenuje apostrof. U sredini je ѣ rijedak: умрьль 12. уб҃ень 15. сьвета 25. подьмилити 60. чиненью 62. кршћење 63. кьда 34, 68. I ako se apostrof kao poluglas često pravo upotrebljava, opet pokazuju vrlo mnogi primjeri, da je Blažiolović bilježio poluglas, a nije znao zašto. To potvrđuje pisaće tuđih riječi, n. pr. купидитась (!); onda onih riječi, koje nijesu mogle stati na koncu vrste. Ako li je prvi dio riječi imao na kraju suglasno, Blažiolović bi redovno postavio za onim suglasnim ѣ! Tako je ušao polug'as u nutrńost ovih riječi: арьть 1. бьлудећи 6. сьтвари 17. четьрто 17. хьвалень 19. кьда 34, 43. пошпотање 20. раздиленье 29. куньтенать 35. сьвои 35. гьлава 36. скупосьть 41. зьвань 42. нечисьтоћу 45. зьване 57 одьпусти 67. I ako bi na nekim mjestima mogao stojati poluglas, opet većina primjera obara svako pravilo. Često nema na kraju riječi nikakova znaka za poluglas, najobičnije onda, kada su dvije riječi zajedno tiskane, koje mi svagdje odvojismo. Mjesto glagolskog ѣ uzesmo iz ćirilice ь, koje mećemo svagdje, gdje ima original ѣ.

Mjesto ѧ, koje znači kao i u rukopisima redovno *e* (rjeđe *u*) ili ѧ, upotrebismo ѣ; a mjesto ѫ: ѣ ili ѫѣ, kako već gdje trebaše pisati: кѣѫэ = kuće, пьѣѫѫѣ = prašća. Često stoji mjesto ѫ (šć): шѫ: ѧшѫэ = ošće, пшѣѫѫѣ = tašća, рѧшэ = nišće.

Na kraju Blažiolovićeve „Сповиди Опћене“ ostadoše tri lista i pô prazna, koje upotrebi neki fratar pa napisa ondje „регуле светога Фран'чис'ка“. Evo naslova i prvog kapitula:

Почетие регуле од' каѣниѣ брат'е третога реда стога фран'чис'ка разумѣиь добро. К̃п. 1.

Никула б̃искуп' рабь рабов' божих вълюбленим' сином' брати и в'злюблен̃им' ва исхи х'штерам' и сестрам' реда брат'е од' каѣниѣ тако садан'ним' тако и будуштим' поздравление и апл̃стол'ско благословление.

Naslov i inicijali pisani su glagolskim stojećim pismom, i to crvenilom, a ostalo kurzivom. Vidi se, da je pisac teže pisao uncijalna slova nego kursivna. Ove su regule, sudeći po pismu, ovamo dospjele XVII. vijeka. Šteta, što se te regule nesačuvaše cijele: zadńi je čisti list knjižice ispao, a možda je bio još koji dodan. Pošledńa je stranica zamazana te se više vrsta ne može pročitati. Možda su ove regule uzete iz Klimantovićeva obrednika od god. 1512. ili iz onoga od god. 1514., gdje se nalaze također, kako Brčić piše (Rad LIX, 164), pravila Franevaca trećeg reda.

---

[1] Blažiolovićeva je čakavština ikavska, ali sa mnogo tragova ekavštine, koja pokazuje, da je pisac bio sjeverni čakavac.

*

III. Još jedna rijetka glagolska tiskana kńiga.

Prikazujući sadržaj Ivančićeva zbornika, spomenusmo pod c) članak: *„Почену чудеса блажене диви Марие“* (94a—122b), onda: *Почетие Марие Магдалѣне миракули* (112—122). Čitajući ovaj članak, sjetismo se odlomka glagolske tiskane kńižice, koja se nalazi u našoj zbirci a slična je sadržaja. Pokojni Ivan Brčić našao je i prvi oglasio kńižicu: *Починю миракули славне диве Марие,* pa opaža o ńoj: „Sadržaje dakle mirakule, t. j čudesa bl. d. Marije, kako ih zove pisac ili prevoditelj, al većim dielom su milosti isprošene odvjetničtvom bl. d. M. Ovih milosti ima do 58. Jezik je hrvatski“ (Rad LIX, 169). Brčić drži, da je ova kńižica tiskana u Seńu.

Odlomak moje glagolicom tiskane kńižice broji 37 listova, vrlo dobro sačuvanih. Ni stranice ni listovi nijesu b ļeženi, već samo arci (od 8 listova) ispod teksta. Na našem odlomku prvi je arak označen slovom ѿ = 7, drugi slovom ѿ = 8, treći ѿ = 9. K tomu još ima 6 listova desetog arka bez signature. Sada već znamo, da je kńižica brojila oko 80 listova. Kašńa je ruka zabiļežila listove ozgo glagolskim kursivnim slovima: prvi list našeg odlomka nosi broj . ҂ѿ . = 43, a pošļedńi ѿ = 80. Nedostaju dakle prva 42 lista kńižice. Na zadńem listu čitamo ovo: *Овди се свршую миракули славнѣ дѣве марие матере исухристовѣ. Амень.* Sada nam je jasno, da je ovo ista kńižica s Brčićevom; samo žalimo, da je Brčić ovu i druge glagolske kńige i rukopise mutno i mršavo opisao. Toga radi kazaćemo još ovdje o toj rijetkoj kńizi, koliko možemo, imajući pred sobom samo ńezin mańi dio.

Kńiga je razdijeļena na glave, označene brojem (glagolskim slovima), a ispred svakog broja redovno se nalazi i kratki sadržaj.

U našem odlomku prva je glava 33 bez navoda sadržaja, a daļe ovako:

34. Како в странахь од лумбардие била е в' еднои хижи написана фигура нашѣ[1] госпое ка показа великь миракуль.

35. Како в' цицилии би 1 кому бише име тѣофил ки бише дѣвоть наше госпое и како ходи к д'ѣвлу.

36. Како бише в рими едань попь кому бише име цезарии дивоть в деву марию и како му би рука усичена.

37. Како едань судаць ки говорашѣ официи деве марие и будући се упаль в рику би ослобоень нашу госпою деву марию.

38. Кака (како!) д'ѣваль отише ставити сваду мею мужемь и жѣну, ки биху дѣвоти в блажену деву марию.

---

[1] Što smo konstatovali sprijed, da je našim glagolašima bilo ѧ redovno = e, potvrđuje i tiskana kńižica, oko koje se ovdje bavimo.

39. Како едань бискупь девоть в дѣву марию чини усићи руку за едно наслаение плтѣно ко бишѣ одлучиль в своемь срци учинити.

40. Како едань свети ремета ки чинаше велику покору в еднои пустини и показа му се блажена госпоѣ очитимь закономь.

41. Како 1 трговаць александринь вѣле дѣвото препоручашѣ свою жену и свою дитцу славнои деви марии.

42. Како 1 племенить чловикь за свои дѣвоционь бишѣ липими свитами нарѣшиль кипь деве марие, ки држаше в рукахь сина.

43. Како 1 велѣ богать трговаць и дѣвоть имише велику волю учинити едань липь олтарь нашои госпоји.

44. Bez sadržaja.

45. Како би благдань роиства деве марие обѣвлень.

46. Како 1 синь нике жене вдовице би поставлень в тамницу и по достоиности деве марие би избавлень и изаидѣ.

47. Како една жена крст'ѣнка ка имише мужа поганина ки по плаћахь деве марие утегну бити крст'ѣнинь.

48. Како едань младићь би поражень од еднога жидовина. ки канташе антифон деве марие. и би избавлень по не плаћахь.

49. Како една жена бише прѣпоручила своега сина славнои деви марии и би избавлень од огна по не миракулу.

50. Како наша госпоѣ ѣви сѣ едному младићу рѣдовну. ки поздравлаше ю всаки дань 20 трь 5 крать анјелскимь поздравлениемь.

51. Како 1 опать веле девоть в славну деву марию ки учини в рими 1 липь молстирь од светихь колудровь.

52. Како една света дева веле девота в славну деву марию. ка изнѣ свои очи за не згубити своега девства за почтен'е девѣ марије.

53. Како 1 чловикь девоть деве марие. поздравлаше ю всаки дань и цића позравлен'ѣ (mj. поздравлен'ѣ) нее би достоѣнь царства небескогь.

54. Како едань судаць люблаше еднога жидовина ки ненавиѣше божаствени официи светѣ матере црикве ки судаць бише девоть в нашу госпою.

55. Како една жена сагриши грихомь плтенимь а са своимь синомь. а то по делихь д'ѣвлихь и како би ослобоена по достоѣнству деве марие милостивѣ.

56. Како едань пустин'накь потакнутем дѣвлимь би тентань од' гриха плтенога по достоѣн'ству славне деве марие би избавлень.

57. Како 1 кнезь велѣ дѣвоть в дѣву марию. ки учини 1 молстирь и постави внутар 12 мниховь за люавь (любавь!) деве марие.

58. Како 1 клерикь потакнут'ем д'ѣвалскимь уби еднога света и дѣвота бискупа и божаственимь миракуломь и судом би осуень.

59. (74. list ispao, za to nema označena ni broja ni sadržaja glave 59.)

60. Како в странахь од Франце по божаственои правди приде велика куга. ка помори около 4ти дель люди.

61. Како ники жидовинь будуħи еть од разбоиниковь. и би ослобоень и здружень од преславне деве марие матере исухристовѣ.

62. Како ника опатица много нѣсазнана супроть своимь колудрицамь. а то по делу д'ѣвалскомь учини грихь с еднимь клерикомь. и по томь би поможена от девѣ марие.

Pošto Brčić govori, da ima u knizi do 58 čudesa, držim, da ni ńegov istisak ne bješe potpun.

Brčić misli, da su ovi „mirakuli" tiskani u Seńu[1], dakle između godine 1507.—1509. Isporedivši „mirakule" s „Transitom", uvjerismo se, da je u obje dvije knige jedan tisak i format. Listovi su doduše „mirakula" nešto viši i širi, ali je visina i širina sloga sasvim jednaka, te je i broj vrsta jednak (25). Ovdje ima mańe kratica i znakova nego u „Сповиди Опħеној", a poradi obilnog mastila mnoga su slova odviše debela i nejasna, dok je tako u Blažiolovićevoj knjižici poradi oskudnosti crnila. Tko je ove „миракуле" složio ili preveo, ne umijemo kazati. Original je bez sumńe latinski ili talijanski. Za nas je ova knjižica zanimliva i za to, jer u Ivančićevu zborniku nalazimo obrađen isti prijedmet. Već nas naslov u Brčićevoj knjizi i u Ivančićevu rukopisu gotovo jednak, mami, da pobliže ogledamo obje radńe.

U Ivančićevu zborniku ima 19 čudesa „блажеие диви Марие", koja su također razdijeljena na glave, a svaka je — izuzevši tri — označena riječima (crvenilom): *ино чудо, миракуль* ili *ини миракуль*. Inicijal svake glave je velik i iskićen; nekoliko se puta navodi i sadržaj.

U tiskanoj knjižici svršuje se obično svaki mirakul riječju: *амень* ili *буди ва веки хвалена (Мария)*, a u Ivančićevu zborniku obično: *ки е (Исухристь) благословленъ в вѣки вѣкъ. амень*. Ima dakle sličnosti i u vanjskoj formi, samo su tiskani mirakuli obilatiji sadržinom dok su oni u rukopisu jezgrovitiji. Prijedmet je uopćeno ovdje i ondje sasvim sličan, a da imamo pri ruci cijelu tiskanu knjižicu Marijinih čudesa, mislimo, da bismo našli u ńima sve „миракуле", koje sadrži naš rukopis. I ovako možemo utvrditi, da je jednoj i drugoj redakciji isto vrelo. Evo lijepih paralela.

[1] Po Mareticu, koji nas upućuje na Brčićeve vijesti, tiskano je ovo djelce u Senju g. 1507. (Jagić, Archiv VI, 428).

I.

a) Iz tiskane knjižice (list 44a – 46a).

34. Како[1] в странахь од лумбардие била е в' еднои хижи написана фигура нашѣ госпое ка показа великь миракуль.

В странахь лумбардие в хижи еднога дѣвота и добра человика обслужеваше се овь обичаи. да будући учиниль написати фигуру наше госпое в' едномь мести од хиже вело (веле!) почтену и осебоину. И када мимо хођху мимо ту фигуру вси ю поздравлаху и кланаху еи сѣ од стариихь почанши дарь до малихь. И држећи вазда овь добри обичаи и бишѣ мею ини ими од хиже 1 дитићь малахать ки бише тако добро научень в томь похвалѣномь обичаю да када коли хоѣше симо и тамо потичући по хижи како чине мала дитца. нигдаре не тише минути свету фигуру не поклонивши еи се умилѣно колико наиболѣ могаше и умише. Бише овь дитићь толико маль да речено поздравление не чинаше толико за дѣвоционь колико за обичаи. не имише бо иошће толика разумениѣ да би негова памѣть могла разумити да она фигура приликоваше славну деву марию. да мнашѣ да е оно госпоѣ од хиже како га мати учаше. Пигода се (biće pravo: пригода се) да пошадши онь датићь (дитићь!) вань из хижѣ поиде с' ину дитцу вань из града. и пришадши вси играти се поли едне рике меи собу играюћи се. По несрећи онь дѣвоти дитићь упаде в̄ воду а ти негови товариши вси побигоше мнећи да е утонуль и плакаху горко ер̄ га видише носећи слапу водѣному. и поидоше то навистити отцу и матери негови. Пришадши люди од тога места к тои рици искаху да би га нашли да и мртва ерь жива не уфаху наити га. И пришадши тоту мати и позривши тудије види свога сина на едномь оточцу по средѣ рикѣ и с' образомь вѣселимь сташе. Мати желаше к нему поити али не могаше ерь рика бише веле дльбока да цића толике милошће плакаше и говораше. О сину мои како стоишь ти. одговори дитићь с веселимь образомь и рече. Веле добро маико моѣ зато ерь она госпа ку имамо в̄ хижи ест мѣ поставила ва во место и сада е в момь товаришту зато нимамь страха. Тада мати мею ини ими не знаше од ке госпе говораше. И наредивши мештрие од дрива ввеше дите вань из воде и с великим̄ веселемь понесоше га домомь не могући домислити се како би могаль шкапулати ис те рике тако дльбокѣ и вративши се и влизши в хижу онь дитићь потекши пред фигуру славне дѣве марие и високимь гласомь рече. Ово е она славна и

[1] Prepisujući ćirilicom ove tiskane odlomke, držim se načela prije izloženih, gdje govorim o transkripciji Blažiolovićeve knjižice.

пресвета госпоѣ ка ме е шкапулала да нисамь мртавь. И толико онь дитићакь говораше отворѣниимь закономь нѣго ужаше. тако да вси плакаху за девоционь тога чуда. Познавши вси да по славнои дѣви марии бишѣ шкапулаль од смртн вси с чудну сладкостию и боголюбствомь захвалише славнои дѣви марии. Покле вси велици и мали правадни и гришни биваю поможени од нее милости ако вернимь закономъ просе нее помоћи. Зато ми братие драга видећи фигуру маикѣ од милосрдиѣ умиленимь закономь и з девоциономь и част'ю поздравлаимо ю и именуимо нее свето име з боголюбствомь када ю зовемо на помоћь. зато ерь ниедань ки е имиль любавь к нѣе светости ни биль оставлень од нее милосрдиѣ. и ми знамо да анђель навишћуюћи еи вплћение исухристово. умиленимь закономь поклекну пред ню. Јошѣѣ вѣћимь закономь ерѣ синь божји снидѣ с нѣба на зѣмлю прићти човичаску плть од' оне маике од всакога ноизреченога (неизреченога!) милосрдиѣ.

b) Iz Ivančićeva zbornika (list 94a—95a).

Бише етерь човикь домовить, имише образь блажене марие написань в дому своемь, ки образь любезниво поздравлаше на всаки дань онь и жена его. И по томь научиста всу обитель сьвою почтовати и кланати се тому образу. И мею иними чеди ею бисть едань дитишть[1] ки вложи всу мисаль и паметь в' образь блажене марие. И вазда када га виѣше, поздравлаше га с' поклонениемь, и не толико почтовати га хоте, на зачь узакониль бише отаць, зачь разума не имише ошће. И бисть в' едань дань глумѣштимь се дитиштемь и играюштим' при рици, и та дитишть с' ш'ними. И абие отрокь в рику в'паде се, вода же его принесе на с'рѣду рике. И вад' часъ учини се оточаць волю божию; абие же блажена маријѣ изам'ши отроче и посади е на оточ'ци томь здрава и вел'ми весела. И тако мати его притече и с' иними мновими владан'ѣ того, и е када види га здрава и весела и немогушти к' нему приступити за силу вод'ну и поча вапити с' плачемь глаголюшти: еда нику ман'шину имашь сину мои? И отговори онь матери своеи: не имамь ман'шине ниед'не, ере госпоѣ, ка 'е в дому нашемь, из'бавила ме е от сили вод'ние и от смр'ти гор'кие, и ностави ме на мести семь. И не домишлаюшти се матери его ни инимь пришад'шимь на позорь, от кое госпоје правлаше дитишть; и упрашаше и мати его крот'ко говорешти: кто била би та госпоѣ? Тада отрокь рече: госпоѣ, ка в дому нашемь 'е. И слишав'ше стоештее около, абие из'несоше и из' оточ'ца и

[1] Ovdje bismo mogli pisati *дитићь* itd., ali toga ne činimo, želeći da budu prepisani svi odlomci iz Ivančićeva zbornika prema istim načelima.

приведоше га в' дом' свои. И гда би в дому дитишть, и видивь образь блажене марие диви и поче казати пр'стомь а усти говорити: ово е она госпоѣ, ка ме избави от смр'ти и от напасти, и ѣже приключи се м'нѣ. И се стоештимь около и видуштим чудо велико бив'шее, и част'но славлаху бога и образь прѣчистие диви марие с поклонениемь вѣрнимь. И ми братиѣ драга, егда слишимо име нее или образь видимо, имамо поклакнути на колѣнихь и поздравиди (поздравити!) ю на колѣнихь умилено, ере она ниед'нога мала ни велика правад'на или грѣш'на не отпустить упваюштаго ва ню. Того ради ѣко небеса приклонише се к' неи и власт' небеска, то 'е синь божи егда в'ниде ва ню, и са всимь тимь, да е она мати господа и бога, иже всими об'ладает', и к' тому она 'е умилениѣ всихь жень. И тога цишть, ако поздравиш'ню умилено, то она примет' те на милость, зачь 'е мати от милости. Да тада молимо ту матерь от милости, ѣже сего дитишта избави от наглие смр'тп и врати га матери своеи здрава, да и за насъ молит се к' сину своему и господину нашему исухристу, ки е благословлен в вѣки вѣкь, амень.

II.

a) Iz tiskane knjižice (list 49a – 50a).

Како едань судаць ки говорашѣ официи деве марие и будући се упаль в рику би ослобоень нашу госпоу деву марию.

37. Едань судаць ки бишѣ великь гришникь а ништарь мане имише ва велику дѣвоциону славну деву марию и вазда нее говораше официи девото. Згода се еднучь да јиздѣћи онь с мнозими иними бригомь едне рике. тако како богь допусти паде онь и с конемь в рику вода га однесе т'ѣ. Негови товариши видивши то взболише се веле. и не могући му помоћи вратише сѣ домомь мнећи да е онь мртавь покле га биху видили носећи тако слапу воденому. и чинише учинити официи за негову душу ере становитимь закономь држаху да е утонуль. Пришадши трети дань ов' се судаць врати домомь здравь и слободань. Будући упитань како бише шкапулаль од толике погибели рече. Будући ѣ упаль ва воду с моимь конѣмь и видиѣи (видећи!) се не моћи шкапулати. зазвахь тудие славну деву марию с вѣликимь девоциономь да за свое милосрдие подала би ми свою помоћь. И тудие се показа сврху мѣнѣ една рука с велику свитлост'ю ка ме ухити и изнѣ вань из воде и тако самь шкапулаль од толике погибели. тада вси вздаше хвале богу и негови слаткои матери деви марии. а та судаць обрнуть у боле сконча животь свои в миру по плаћахь наше госпое. ка буди в̃ веки хвалена и славлѣна. Амень.

b) Iz Ivančićeva zbornika (list 107b—108b).

Ино чудо. Чудо от никога суд'ца, ки об'ступ'лень би от сили и от струги рич'ние, ки говораше чинь блажение марие на киждо дань люб'везниво.

Ино чудо. Слиди ино чудо од диви марие. Би едань судаць веле гришань, на са всимь тимь чинь блажене диви марие любезниво говораше. И би в' едань дань ити нему на путь и с' мнозими, и јиздећи им' при рици никои, и ту сагна е ноћь. И тудие наводни се (навдни) рика и судаць впаде се в рику и с' конемь. Тада ему свои хотеште помошти, и не вмогоше, и видеште и вси да помошти нему не могуть, дада (тада!) вратише се в доми свои, мнеште га юре мр'тва; и створише чинь (чнь) за душу нега, како подобаше с' пожалованиемь многимь. Он же други или трети дань приде здравь и весель и с' конемь в свои домь. И свои нега питаху говореште: кимь закономь ивбавлень би од таке погибели. Тада отговори судаць, говоре: када в'падохь в рику, напоручих се блаженои диви богородици марии; и тудие рука дивина из'веде ме от сили вод'ние, и постави ме на краи от рике здрава и с' конемь она же прѣславна дива и кралица небеска, ѣже всакому, ки уп'вает' на ню, помагаеть в всихь потрѣбахь и неволахь господиномь нашимь исухристомь, ки благословлен 'е в вѣки вѣкь. Амень.

III.

a) Iz tiskane knjižice (79a—80b).

62. Како ника опатица много нѣсазнана супроть своимь колудрицамь, а то по делу д'ѣвалскомь учини грихь с еднимь клерикомь. и по томь би поможена от девѣ марие,

Бише в' едномь манастири ника опатица, ка бише несазнана и ненавияше колудрице. и в всакомь обслужѣн'и регуле имише много несазнан'е. да како богь обећа отиюћь укротити животь не. би проминено другимь начиномь а то по делу од непријѣтела сагриши с једнимь рѣдовнимь. Видѣћи сѣ зато опатица. да е пала в толику нечистоћу ими велику жалость и болизань. и не нахаѣше ниеднога покоѣ и не виѣшѣ кому одкрити свою отаиность. и призва нику од поглавитихь колудриць з манастира и рече еи вас свои грихь и разумивши та колудрица туко нѣпочтен'е од свое опатице. да она не обдржа отаиность нѣ смућен'ѣ да тудие иде к некому архижакну ки имише помню од тога молстира. И архижакань тудие нависти бискупу. од ке ствари учини се вѣлика смућна од всихь, ки то знаху. и отиюћи бискупь дати вѣлику каштигу тои опатици нареди учинити од двихь ствари едну али чинити ю сажгати али извѣти ю и чинити ю пригнати из мостира с великимь

приговоромь. И пришадши паки бискупь к тому молстиру и вливши в капитуль учини прити всѣ колудрице. а то да всака рѣчѣ свою волю од тога скандала. И всака рѣчѣ да е опатица достоина велике каштиге. одкудь бискупь тврдо расср'ень посла тудие в целу к реченои опатици да би она имила прити в капитуль предь господина бискупа. И она речѣ сада оћу прити. и она смишлаюћи да не море уити тога смућен'ѣ и приговора зачь бише пришло вриме од пороен'ѣ и истина виѣше да имише уфан'е в божаствѣно милосрдие. и идѣ отаино в свету црикавь и постави сѣ на молитву пред фигуру преславне деве марие с многу болезан'ю и с плачемь и тудие заспа. И наша госпоѣ ѣви се неи в виден'и и покара ю тврдимь начиномь за не грихь. паки ю утиши да еи оћѣ дати свою помоћь и тада види опатица липо место кади има породити. И тако би истина да породи. и тако се пробуди. И наша госпоѣ заповида светимь анђеломь да всему оно дите и да е понесу к еднои жени нее дѣвоти и да е она храни на не службу. И размишлаюћи опатица те ричи ими велико утишение. По томь рече наша госпоѣ. Пои умилѣнимь начиномь к бискупу и не бои се. и тако госпоѣ ишшѣве. и будући пошла опатица в капитуль и бискупь будући смућень и расс'рень супроть неи и поче говорити ричи приговорне и караюћи ю моћно. и она одговори. Ну добро мислите гбсподине ча говорите и бискупь размишлаюћи прилежно и глѣдаюћи да на неи не бише зламѣн'ѣ да би носећа. и тада би бискупь смућень и расср'ень супроть инимь ке ю биху освадиле и мишлаше нимь дати велику покору и каштигу ке ю биху освадиле. толико бише смућень проти нимь да опатица одкри миракуль од матере исухристове. А тада вси утешени благословише. всхвалише и захвалише преславнои госпои деви марии ка не оставла нигдарь никогарь уфаюћихь ва ню, и опатица умаливши се по реченомь миракули живи в светомь миру с своими колудрицами настоећи вазда в девоциони матере исухристовѣ. ка буди вазда хвалена и славлѣна ва вѣки вѣкь. Амень.

b) Iz Ivančićeva zbornika (109b—110b).

Ино чудо от нике колудрице.

Ино чудо би от диви марие прави. Ника колудрица прехинена д'ѣвлом и важ'га се от люб'ве телесне на ед'нога послѣника свога; и гда позна (познана?) бисть от нега, и наиде се непраздна. И видив'ше то друге нее, освадише ю бискупу. И хоти бискупь увидити истинно ту т'варь. И увидив'ши она то, да бискупь имише прити з' ютра; тада она в' прво (?) с'пи в'ниде в црикавь и клакну на колѣна прѣдь образомь блажене марие диви гор'ка и веле жалост'на с' плачемь и са в'здиха-

ниемь великимь. И поча умилено госпою молити: тби (?) ю избавиль от такога гласа и от срамотѣ и от погибели, ку чекаше имити. Тада блажена дива, видивши нее срч'но умилен'е и молен'е, ако сь и гришница бише, тудие приклони уши милости своее и приказа молитви нее сину свому, тако да молешти госпоѣ сина за ову гришницу, тудие она гришница породи сина прѣд' образомь богородице брезь ниед'не болѣзни и през' всакого премененнѣ и б'резь всаке нечистоти, тако да самои гришници би видити, како да би дива в телѣ и в' образи и в' всихь нравѣхь своихь. Кои грѣш'ници проговори образь госпоинь в заповиди ои, да да дитишта дати доики и к' тому веште не пригришит'. И тако учинив'ши би избавлена от всакое зледи и учини добарь оконь молитву и помоштию диви богородици марии отвѣт'нице нашее, она бо просвештена вину дива мариѣ всакому поч'тен'ю достоина, ка гришнихь (грх) любленихь ее в тако вриме потрѣб'ное посѣтит' и помилуеть и к' себи приемлеть. И тога цишть и ми гришници вратимо се вазда к' нѣи, да она рачить за нась молити господина нашего исухриста, ки 'е благословлень в вѣки вѣкь. Амень.

Bjelodan je eto savez jednih i drugih „миракула". U latinskoj sredovječnoj kńiževnosti našao bi se lako izvornik; nama to nije dakako moguće na Rijeci. Ova čudesa bijahu bez sumńe mnogo čitana, pa kako su zanimļiva, mogla su lako postati popularna. S pomoću ovakih proizvoda mijeńaše se i obogaćivaše narodno pričańe. Istu stvar eto prevedoše naši glagolaši dva puta, a prijevod u Ivančićevu zborniku biće mnogo stariji od onoga u tiskanoj kńižici. To nije osamļen primjer u starijoj našoj kńiževnosti. Bošńak Filipović izdade godine 1647. djelce: „Cviet od kripostih duhovni i tilesnie", koje je prijevod s talijanskoga. Prof. Jagić među tim nađe u bivšoj Kukuļevićevoj kńižici rukopis, pisan godine 1520. bosansko-hrvatskom ćirilicom, koji sadrži istu stvar. U rukopisu je, opaža Jagić, pripovijedańe mjestimice kraće, a u štampanoj kńizi opširnije. (Prilozi k Historiji književnosti, str. 3).

U Ivančićevu rukopisu nalazimo 19 „миракула" bogorodice: možda je prepisač prepisao samo odlomak za svoj zbornik. Mogla bi biti ipak i to istina, da prvi prevodilac nije preveo svih „миракула".

Jezik je tiskanih „миракула", kako pokazuju priopćeni odlomci, lijepa čakavština. Prevodilac je mogao biti rodom iz hrvatskog Primorja ili iz kojega mjesta na otoku Krku.

I ovi naši prilozi svjedoče, da je glagolska kńiževnost bila i bogatija i raznovrsnija nego se obično misli. Premda je do nas došao samo mańi dio glagoļaškog kńiževnog rada, opet i ono, što se spaslo, dokazuje, da su glagolaši poznavali i drugih kniževnih poslova, a ne same strogo crkvene kńige. To će utvrditi i slijedeći naš prilog iz rukopisne glagolske kńiževnosti.

Poslanice o svetom Jeronimu.

1. Augustinova Ćirilu.

1. Много част'ни от'че кириле, еда убо мниши, да умл'чу хвали много славнаго христова воина еронима, великога научителa, ким' цикав' божиѣ укрѣпи се, ки убо нине в небескои слави веште с'лн'ца сватит се? Еда ли повелиши ми мл'чати ѣко младин'цу не имушту проста гласа (гла)? Небеса исповѣдают' славу божию и вса ѣже сав'да господ', хвалите[1] господа в светих' его. Како убо мл'чит' разум'на тварь от хвали божие, кадѣ неразум'на тварь не мл'чит'? Умл'чу нине или взглаголю, поколѣ ако ѣ умл'чу, камин'ю вапити повелит' се. В истину взглаголю и не умл'чу всими силами част'наго хвали еронима.

Велик' бо 'е муж' сь пречудань, и страшань веште всихь около нась будуштихь; великь убо 'е в' всихь пресветаго житиѣ; великь в глбинахь неиз'рекомое премудрости; великь и чудань нине в бол'шеи слави небеского житиѣ, в чудесих' неисходенихь; страшань в' области, ку ему господь предасть. Како убо могу в'звѣстити висину житиѣ его светаго, ку всихь смр'т'нихь ѣзици ед'ва достоино навистили би? Мозѣм же нине подоб'но хвалити: се други илиѣ и самоиль, се други ивань хр'ститель. В' жит'и своемь много свети илиѣ убо и ивань в пустини миогою остростию в бpаш'ни и в ризахь плть свою наказаше. Не отлучи се сихь ерo-

(1) Sancti Augustini ad Cyrillum Jerosolymitanum episcopum, de magnificis admirandisque sancti Hieronymi virtutibus.

Gloriosissimi christianae fidei athletae, sanctae matris ecclesiae lapidis angularis, in quo admodum firmata consistit, nunc vero in coelesti gloria Dei sideris radiantis olim Hieronymi presbyteri laudes, venerabilis pater Cyrille, silendumne putas, aut lingua balbutientis pueri, ut virum pollutum labiis me locuturum fore reris? Coeli enarrant gloriam Dei, et omnia quae fecit Dominus, eum in sanctis suis laudant. Silere debet rationalis creatura a laude Dei, irrationali non silente? taceam, an loquar; cum si taceam, lapidibus jubetur clamare? Certe loquar, et non tacebo, totis viribus et nisibus laudare Hieronymum: [qui quamvis indignus et insufficiens laudator existam, cum non sit pulchra in ore peccatoris laus; tamen ab ejusdem laudibus minime cessabo. Firmetur itaque manus, et lingua nostra palato non adhaereat;] quoniam certe magnus est iste vir sanctissimus, mirabilis et metuendus super omnes, qui in circuitu nostro sunt; magnus certe in vitae excellentissimae sanctitate; magnus in sapientiae ineffabilis profunditate, magnus in majoris nunc gloriae quantitate; mirabilis in prodigiis insuetis, metuendus ob sibi a Domino traditam potestatem. Quam itaque magnus sit iste gloriosissimus Hieronymus in suae vitae excellentissimae sanctitate, quomodo patefaceret

[1] Jamačno bi moralo biti: хвалет'.

ним' блажени, живе в пустини четирими лѣти, з'вир'ю самому придружень 50 лѣт', како и ти сам' з'наеши, вина и пива николи не окуси; а от меса и рибь ѣдениѣ такое удржа се, да ни именовати ихь не хотише; ничтоже убо варено так'мо в послѣдней болѣв'ни ѣсть двакрать; струн'нимь врѣштицемь[1] теготи плть чрну ѣко етиоп'скую сврху вриште ризу много грду одиваше; постиле иное раз'ви земле голое николи пов'на. Так'мо на дань вошта или зел'ѣ или кореніѣ ѣдѣше. По вичер'ненои годинѣ на молитав гредише даже до другаго часа ношти по все д'ни б'дише.

2. Чти. По томь утруждень с'номь на тлѣхь голихь усань даже до среди ношти почиваше: и в' ть убо часъ на все д'ни в'стае, на ч'тениѣхь и писаниѣхь много светихь, имже вса прикавь ѣк каменнием' предрагимь просвѣштает' се, даже до години ѣдениѣ трпише. Тако убо мала прегрешениѣ плакаше, ѣко ник'то би: мнил', да е човѣка убиль; трикрать по все д'ни плть

mea lingua, cum praecipue cunctorum non sufficerent mortalium linguae, ut ejus excellentiam explicarent? Liceat ergo dici alter hic Elias, alter hic Samuel, alter hic Joannes Baptista vitae excellentissimae sanctitate. Elias et Joannes eremitae magnis ciborum et vestium asperitatibus carnem maceraverunt; non minoris vitae Hieronimus gloriosissimus, eremita idem per quadriennium in eremo ferarum tantum socius perstitit. Quinquaginta annis (ut venerabilis Eusebii ejusdem discipuli litterae, quas pridie recepi, plenius fatebantur, et ut me certium tu idem nosti), vinum et siceram aliqualiter non gustavit; ab omni carnium et etiam piscium esu ita se abstinuit, quod vix ea nominare volebat; coctum quid non nisi in ultima aegritudine bis comedit; cilicino sacco carnem veluti Aethiopis macerans, desuper panno vilissimo se tegebat; stratum aliud nisi terram nunquam scivit. Non nisi semel fructibus aut herbarum foliis sive radicibus pastus in die, post vesperas se orationibus praebens, deinceps usque ad secundam noctis horam quotidie vigilabat;

(2) postmodum vero somno fessus in terra dormiens usque ad mediam noctem quiescebat: qua quidem continuo surgens, lectionibus et scripturis sanctissimis, quibus tota radiat Ecclesia uti lapidibus pretiosis, intentus, usque ad eius horam perdurabat. Ita levissima flebat peccata, uti quis eum aestimasset hominem interemisse. Ter in die carnem diris verberibus flagellabat, ita ut ex ejus corpore rivuli sanguinis effu-

[1] Pogrješka mj. *вритиштем*, koja riječ dolazi docnije u II., 5; stsl. **вратиште**, cilicium.

свою жестоким' бʼением' казаше, крви текушти даже на землю; от таще ссе(?) бижаше ѣко от велике пагуби; и никадаже не праздноваше, на вазда светимь чʼтениѣмь, любо писанием', любо наученіемь всихь вз'буждевашс. Что многа говору? аште светихь всакого житие взишту, век'шега, м'ню никогоже не обретаю; на зачʼ пр'во самоила именовасмо, како убо би сь самоил', да скажемь. Са убо 'е инь самоиль, из' негоже лица влиѣниемь божие благодѣти нови завѣть, и си три ѣко свѣтло зар'ное слн'це всиѣ намь, егоже миш'цею великою честь велиѣ еретикь расипала се 'е. Са в истину 'е слава крѣпости нашее, приносе оба завѣта из' еврѣискога на грчʼки ѣко купʼно и латин'ски; непроворита же мѣс'та и заплетена на свѣтлость из'воде, служ'бу такое цриквену всим' гредуштим' христовимь рабомь нареди и остави в вѣки.

3. Чти. От нюдеже добрѣ указует' се, коль вели 'е в глубинѣ премудрости, в' всачас'кои убо премудрости а навлашт'но в светѣем' пис'мѣ, ему подоб'на николиже видихʼ никогоже, како в написан'и мнозихь епистолии его, кие ми писа, из'вѣст'но поучихʼ се, ѣки убо и писанию; еврѣиски и грчки и кал'ѣдѣиска[1], пер'сид'скаже, мидѣиска, арав'ска, по тому всихь народ' ѣзики тако умиѣше ѣко родил' се би в нихь и изресаль. Чʼто убо реку? Чʼто ероним' ув'на в народи erent. Quin verbum otiosum aliquod ut pestem maximam fugiebat. Sibi otium nullum erat, semper aut sacris lectionibus, aut scribendo, aut docendo cunctos exercitabatur. Quid plura loquar? Si sanctorum singulorum perquirerem vitas, eo, ut puto, majorem neminem invenirem. Sed quia eum superius alterum Samuelem nominavimus, fuisse huic similem Samuelem ostendamus. Hic certe Samuel, qui de vanis litterarum studiis verberibus evocatus, sacrae Scripturae ministerio deputatur. In cujus vultus lumine divina gratia influente, utriusque Testamenti lumen vidimus, et in cujus brachii fortitudine haereticorum pars maxima est dispersa. Hic certe gloria virtutis nostrae transferens utrumque Testamentum ex Hebraeorum lingua in graecam pariter et latinam, disponensque ipsum posteris in aeternum, declarans aenigmata et obscura, dubia et nodosa, praeparans officiorum seriem cunctis Ecclesiae ministris, totam pene Ecclesiam aedificavit.

(3) Unde bene magnus apparet in sapientiae ineffabilis profunditate. Liberales autem scientias ita perfecte scivit, quod relatione omnium nullus adhuc sibi similis apparet. De Scripturis vero sacris (uti multarum suarum epistolarum, quas ad me direxit, experientia didici), aequalem sibi neminem unquam novi. Hebraicorum, Graecorum, Chaldaeorum, Persarum et Medorum, Arabicorum, et pene omnium nationum linguas et litteras, tanquam si fuisset in eisdem natus et educatus, scivit. Quid plura dicam?

[1] Biće pravo: кал'ѣдѣиски i t. d.

чловѣчаском' ник'тоже николиже тако уз'на. Не м'нии час'т'ни от'че, да бим' ова в'са говорил' теби ѣко не'знаюшту сил' житиѣ еронимова, бив'шу теби ш' ним' вкуп' многим' временемь; на свѣдѣтел ми 'е богь, ѣко светине ради толи велика тол'миже неив'вѣст'наго мужа, аште и хотил' би млчати, не могу. Сама убо небеса, у кихь веште многихь светих' в' бол'шеи слави, радуют' се в вѣки и исповѣдают' светиню и див'наѣ чудеса его. Никомуже убо ва м'нѣ'е (?), ѣко в прѣбиваниѣхь отачаскихь едань прѣстоль от виш'нихь и бол'шихь ероним' удржит'. Поколѣ тамо по дѣлих в'здает' се, семуже бив'шу житиѣ свршенѣишаго, ѣвѣ 'е, ѣко в небескомь ерусолимѣ от бол'шихь виш'нихь граянь сь едань 'е.

4. Ч'ти. Нине да цѣлу вѣру примемо о немь в' всемь мирѣ, много чудань ѣви се веште всихь, от кихь 70[1] вкуп' поминает' се, и в знамениѣхь невидинихь, чудесих' же без'чис'л'нихь, от ких' ми ника написа и посла час'тни еусепии. Ина убо знамениѣ, ѣже тамо по все д'ни бивають, ѣко разумѣхь, веле чуд'на, и желю слишати, тебе же отче молю, да еронима блаженаго в'зможеши истин'на и корист'на чудеса в малихь к'нижицахь куп'но и поспѣш'но вдати ми не отречеши се.

5. Чти. На да еронима славна достоѣниѣ не затает' се, испов'вѣм' нине в'са, ѣже благодѣть,

Quae Hieronymus ignoravit in natura, nullus hominum unquam scivit. Non me ista, venerabilis pater, existimes dicere, ut putem te Hieronymi et vitam et virtutes pejus me scire, cum sibi socius exstiteris multo tempore. Sed testor Deum, quoniam ob tam ineffabilis viri sanctitatem, si voluissem tacere, non potuissem. Confitentur mirabilia opera sanctitatem suam et ipsi coeli, in quibus magnus habitat sine fine. Nulli itaque dubium est, intra Patris mansiones ipsum unam ex majoribus et sublimioribus sedibus obtinere. Cum enim homo ibidem secundum opera praemietur, et iste perfectioris pene vitae exstiterit; clare patet ipsum unum de majoribus et sublimioribus coelestis Jerusalem civibus fore.

(4) Quod ut a nobis plenius et certius credatur, in mundo prae cunctis, quorum nostra recordatur aetas, valde mirabilis apparet prodigiis insuetis, et miraculis infinitis, quorum mihi aliqua venerabilis Eusebius suis litteris intimavit. De caeteris vero prodigiis quae mirabiliter fiunt quotidie, ut continue intelligo, relationibus cupiens plurimorum avidius peraudire, tibi, pater carissime, supplico, ut mihi in brevi volumine quaecumque poteris vera et utilia miracula collecta, quam citius facultas aderit, ejusdem Hieronymi sanctissimi devotione transmittere non deneges.

(5) Sed ut multa merita Hieronymi sanctissimi non lateant, quid erga me divina annuente clementia

[1] Lat. original nema toga broja.

божиѣ са м'но[1] створи в дань семр'тни его. Ва ть убо дань и часъ, в' нже ероним' преподоб'ни оставивь истлен'ну одишту плти своее, в' одишту вѣчнаго божаства неизмер'ние слави и радости облече се. Егда в пѣнии почивае в цели моеи с' желением' мисле, колика убо ест' душам' блаженимь слава, еже с' исухристомь веселет' се, и колика радость. О сем' хотихь сложити книжице мале, и приѣхь в руци чр'нило и перо, крат'ку епистолию написати к' блаженому ерониму, да би ми о сеи мисли отвештал' ч'то любо би се ему видило. З'наѣх' бо, да в толико усил'ни упрошен'и от никогоже иного можах' се поучити. И егда юже написаль бихь на почели поздравленне ерониму, и се нагло свѣтлость неизрекома и в наших времених' николиже видина, нашимиже ни в мали исповидина,

6. Ч'ти. в целу, в кои стахь, вниде с неизреченою и нечувеною вонею благо уханиѣ, в часъ юже по вичер'ни. И се 'а видив' ужасом' чуд'ним' сметень, памети и плти моеи крипость нагло из'губихь; не знахь таг'да деснице чуд'наго бога взнесе раба с'воего, да ѣви створит' в людехь крѣпость его; не з'нахь, да богь да в немилости раба свога вѣрнога от пл'тене теготи отриши и толикь високь прѣстоль ему н(а) небеси постави; не з'нахь

in ipso sui obitus die acciderit, enarrabo. Eodem namque die et hora qua, exutus putredinis et immunditiae carnis toga, Hieronymus sanctissimus vestimentum perpetuae immortalitatis, inaestimabilis laetitiae et gloriae induit; eram Hippone in cellula mea quiescens, avide cogitans qualis inesset animabus beatorum, qui cum Christo gaudent, gloriae et laetitiarum quantitas; cupiens inde ex hac materia brevem componere tractatum, precibus compulsus nostri Severi, quondam venerabilis Martini Turonensis episcopi discipuli, charta, calamo, pugilarique in manibus susceptis, ut brevem scriberem epistolam sanctissimo Hieronymo destinandam, ut quid quid ex hoc sentiret, responderet. Sciebam enim in tam difficili quaestione a nullo alio viventium me posse melius doceri et evidentius. Cumque jam scribens salutationis exordium Hieronymo praenotarem, ineffabile subito lumen nostris invisum temporibus, nostrisque minime linguis declarandum,

(6) cum ineffabili inauditaque odorum omnium fragrantia cellulam, in qua stabam, intravit, hora jam completorii. Quo a me viso, stupore, admirationeque commotus, animi et membrorum virtutes repente amisi. Nesciebam enim tunc, quod dextera mirabilis Dei exaltasset servum suum, notas faciens in populis virtutes suas; nesciebam etenim, quod Deus antiquae miserationis servum suum, fidelem a carnis immunditiis dissolvisset, et tam sublimem ei in coelo sedem parasset: nescie-

[1] Pravo bi bilo: *мною.*

в истину неис'слѣдованѣ пути господне; не знаѣхь скровишт' бев'конач'ние премудрости божие; да инѣе суди божие скр'вене оште не судил' бихь, ких' всхоштеть своимь милостию великою незнан'е свое прити створить; их'же оно призоветь и наречеть, оправдаеть ихь и блажене створит' е, како всхоштеть.

7. Ч'ти. И таку свѣтлость очи мои николи видиста, таку воню благо уханиѣ николи вонахь; в толи новицхь и коль чуд'них' много чуѣх' се. И мею тим' егда миш'ленив моѣ ва м'нѣ бораху се, ч'то се будеть, се глась изиде ис' свѣтлости тако глаголе: ав'густине, ав'густине, что иштеши? Еда мниши в мал' сьсуд' все море влиѣти? еда ли в мали руци всу землю заклопити? или уставити небо да вдьнега[1] не вршить течениѣ? ихже ниедно чловѣчаско око взможе видити, в твое ли узрить? ихже ниед'но ухо слухомь слиша, еда ли твое услишати в'зможе? ихже срд'це чловѣче николиже проразумѣ, еда ти проразумиеши? бев'конач'ние твари, ки конаць 'е еи? бев'мѣр'ную твар', кою мѣрою из'мириши? Брже би се море в мал' сьсуд' слиѣло и брже би всу землю рука мала обхитила, брже би се уставило небо от вседан'наго течениѣ нер' би ти могаль разумити ман'шу честь славе и радости, в кихь блаженихь душе бев' конца веселет' се, аште не како и 'а сам' собою искусиль есамь. Таци оште кратак' путь вримене твоего; и

bam certe investigabiles vias Domini; nesciebam thesauros infinitae Dei sapientiae et scientiae; secreta et occulta Dei judicia non cognoscebam: quoniam quos vult facit sua ineffabili sapientia ad sui agnitionem venire. Quos autem praedestinat, vocat, justificat et beatificat, prout decernit convenire.

(7) Itaque quia talem oculi mei nunquam perspexerant lucem, olfactus meus odorem non senserat; tam novis, tam inauditis miris obstupescebam. Inter haec autem meis in me perstrepentibus cogitationibus quid hoc esset, de luce haec dicens verba vox emicuit: Augustine, Augustine, quid quaeris? putasne brevi immittere vasculo mare totum? brevi includere pugillo terrarum orbem? coelum firmare, ne usitatos exerceat motus? quae oculus nullius hominum videre potuit, tuus videbit? quae auris nulla per sonum hausit, audiet tua? quae cor humanum nullatenus intellexit, nec etiam cogitavit, existimas te posse intelligere? Infinitae rei quis erit finis? immensa, qua mensura metieris? Potius totum mare in arctissimo clauderetur vasculo, potius terrarum orbem parvulus teneret pugillus, potius coelum a motu continuo desisteret, quam gaudiorum et gloriae, quibus beatorum animae sine fine potiuntur, vel minorem intelligeres particulam, nisi, uti ego, experientia docereris. Discurre adhuc breve temporis spatium. Impossibilia facere ne coneris, donec impleatur tuae vitae cursus. Hic non quaeras, quae non alibi,

[1] Ovo će biti: *вседаннаго,* što dolazi malo niže.

невзмож'на творити не сили се, доколѣ житиѣ твоего течение исплнит' се. Ов'ди не ишти, ких' ин'дѣ обрѣсти не взможеши, развѣ так'мо, ѣможе толи славно похождю.

8. Чти. Ов'дѣ печали се такова дѣла творити, ѣко да по сихь тамо в вѣкь примеши, наплни ихже садѣ никою честию желиеши разумити; от туду иже единою внидеть, не изидеть в вѣки. О сихь 'а толикимь чудом' ужасань, ѣко бев'паметань и всакое крѣпости уман'кань, тов' рич'ю поѣмь сминости, трепештуштим' гласом' рѣхь: о да би ми взмож'но ув'нати, к'то еси ти тако блажень и славань и с толикою частию на толику радость входе, иже толико слат'ке ричи моему срд'цу взвештаеши!

9. Ч'ти. Он' же отвѣшта: имене ли моего иштеши? Ѣ душа есамь оного еронима пров'вит'ра, емуже ти зачель бише епистолию писати, юже му хотише в'дати; 'а убо в си час' в' витлиоми июдѣисцеемь бриме оставив'ши пл'тено, исухристомь ведена и всим' небескимь дворомь с'дружена, всакою лѣпотою украшена, всакимь сиѣнием' прѣстола, в бев'семрт'ну злату одишту облчена, всих' б'лагих и всихь радости различними огрнута, всаков' диков' вен'чана, всихь земл'них премошт'ниць, всакимь божаствомь и всакою радостию умножена. Толи славно и неив'рекомо в царства вхождю бев' кон'ца удржима, и к' тому не чекамь скраштениѣ[1] слави умножениѣ: егда в дань вскри-

nisi quo tam feliciter properas, inveniri possunt.

(8) Hic satage talia exercere opera, ut postmodum ibi quae aliqualiter hic intelligere cupis in aeternum habeas: unde qui intrant, nullatenus exeunt. Ad haec ego pavore stupens, admiratione tam invisa pene amens, omni quasi vigore carens, his verbis aliqualem sumens audaciam, tremebunda voce dixi: fas utinam mihi foret, quia tam felix es, tam gloriosus, tam honorifice ad illa properans gaudia, qui tam dulcia eloquia gutturi meo faris, non ambigere.

(9) At ille inquit: nomen meum quaeris? Hieronymi illius presbyteri, cui transmittendam epistolam jam scribens coepisti, sum anima, quae hac in hora in Bethlehem Judae carnis onere deposito, Christo omnique coelesti comitata cohorte, omni decorata pulchritudine, omni illustrata splendore, illo induta immortalitatis deaurato vestimento, circumamicta omnium bonorum et gaudiorum varietate, terrenorum omnium triumphatrix, omni diademate coronata, omni beatitudine et felicitate vallata, jam nullum deinceps exspecto gloriae defectum, sed augmentum. Tam gloriose tamque ineffabiliter pergo ad regna coelorum sine fine mansura: quando iterum jungar corpori glorificando, et non morituro, sed gloriam quam nunc

[1] Iza ove riječi nedostaje *na* (sed).

шеніѣ всакое пл'ти опеть саставлю се славнимь (смь) без'семрт'нимь и преславнимь, да примет' славу, юже нине сама имѣю. Тагда 'а, от слз' не престае за радость, в себи веште сав'купих' крѣпости, тако рѣхь: о мужу вели, да си би ми подоб'ну бити стази ногу твоею послѣдовати! На молю те, да поменеши ме раба твога недостоинога, егоже в миру великою драгостию валюби, да твоимь молениемь' от грѣхь оцѣшту се, твоим' исправлением' правим' иду путем' без' потак'неніѣ твоим' обращтением' да заштишту се от врагь, иже ми на все д'ни засидают', и твоим' светим' ведениемь доиду в пристаниште спасеніѣ. Да би угодно воли твоеи отвештати ми, ихже ради те упрошу! Он' же рече: ч'то любо желиеши, рече, ере от всихь, еже всхоштеши, отвеитаю ти. Рих' же: хотил' бимь разумити, аште блажених' душе ника могут' хотити, их'же не могут' имити?

10. Ч'ти. Он' же рече: се ед'но знамение августине, да светих' душе в' онои слави вѣчнои тако в бовѣ укрѣпише се и установитише се, ѣко да ниед'но в них' хотин'е 'е раз'ви божие, тѣмжде нич'тоже ино хотити могут' раз'ви ч'то богь хоштеть. От нудеже в'са ка хотеть, могут' имити, ере ка годи хотет', богь хоштеть и ис'плнаеть. Ник'тоже убо от нась от своего желеніѣ улишит' се, ѣко ничесо же лихо бога желиеть всаки нась; зато ваз'да, како хоштемо, имамо бога нашего, ваз'да желеніѣ сут' всимь исплнена. Велика

sola habeo, habituro, in illa scilicet universae carnis resurrectionis die. Tunc ego amplius animi in me collectis viribus, prae gaudio a lacrymis non cessans, sic respondi: utinam, virorum eximie, tui mererer fieri pedissequus! Sed quaeso, tui servuli, quanquam vilissimi, quem dilexisti in mundo nimia charitatis affectione, recorderis; ut tuis interventionibus a peccatis emender, tua gubernatione recto calle, inoffenso pede procedam, tuis defensionibus assiduis ab inimicis mihi continue insidiantibus protegar, tuoque sancto ductu salutis portum attingam. Placeret utinam voluntati tuae, aliqua mihi interroganti respondere! At illa: quid optas, dicito, me omni tuae voluntati responsuram sciens. Vellem, inquam, intelligere, utrum beatorum animae quaedam velle praesumant, quae obtinere nequeant?

(10) At illa: unum, Augustine, noveris, quod sanctorum animae ita in illa aeterna gloria in Deo sunt solidatae et firmatae, quod nulla ipsis inest alia voluntas nisi Dei, quod nil velle aliud possunt, nisi quod Deus vult: et ideo quae volunt obtinere possunt. Etenim quaecunque volunt, et Deus vult, et adimplet. Nemo quippe nostrum suis fraudatur desideriis, quia nil praeter Deum aliquis nostrum optat. Quoniam vero semper, ut volumus, Deum habemus, nostra semper desideria sunt plenissime adimpleta. Longa quidem, pater charissime Cyrille, verborum texeretur series, si om-

длгост' била би от'че кириле моего глаголаниѣ, аште в'са писал' бим', ѣже она слав'на душа отврзе ми у всихь, ѣже упросих' ю. Надѣю се убо хотин'ем' божим' прити в' витлиомь не по многих' лѣтихь походити толике мошти, и тада вса ка слишахь и написах', очито узриши.

nia quae gloriosa illa anima mihi perscrutanti patefecit, scriberem in hac brevitatis epistola. Spero enim quod Betlehem ad tantas reliquias visitandas permittente Deo veniam non post multos annorum circulos, ubi tunc quae audivi, et in scriptis tradidi, videbis perspicaciter.

11. Ч'ти. На м'ноге убо часѣ она прѣсвета душа овдѣ 'е са м'ною будушти, троиства пресветаго един'ство и един'ства троиство, сина от от'ца роиство, духа светаго от от'ца и сина исхојение, анјель, блаженихь духовь реди и службе блаженихь такое душе блаженствиѣ, и много ина корист'на чловѣком неудоб' разумна, кол' тан'ко, кол' свѣтло, кол' чуд'но и слатко отвр'зе ми желиюшти ми слишати; аште всими ѣзици глаголал' бимь сего с̄[1] навистити не могал' бимь. По сих' же от моею очию с'вѣтлост' взе се, на по многихь д'нехь по воли оста вона благо уханиѣ неиз'рекомаго.

(11) Pluribus itaque horis illa gloriosissima anima ibidem mecum manens, Trinitatis sanctissimae unitatem, et unitatis Trinitatem, Filii a Patre generationem, Spiritus sancti a Patre et Filio processionem, angelicas hierarchias et ordines, et eorundem beatorum spirituum mysteria, beatarum etiam animarum felicia gaudia, et alia utilia et gravia humanis intellectibus, quam subtiliter, quam evidenter, quam mirabiliter et delectabiliter mihi patefecerit avido, si omnium hominum linguis loquerer, non explicarem sermonem. Deinde a meis quidem oculis lux illa disparuit, sed multis postmodum diebus ineffabilis odoris suavitas remansit. Quam mirabilis ergo iste est, faciens tot mirabilia, tot et tanta insueta prodigia hominibus! Ad ipsum ergo ore nostro clamemus et exsultemus, demusque gloriam laudi ejus; quoniam certe dignus et omni laude, nec sumus sufficientes ipsum laudare. Introivit enim in domum Domini candidus et pulcherrimus, ubi sine dubio de sublimioribus et praeclarioribus gloriae sedem obtinet.

12. Ч'ти. И сему мому видѣнию хошту придати видение, еже видихь. Север' мужь цѣло мудрнь, ученикь светаго мар-

(12) Quod ut iterum clarius veritatis lumen pateat pluribus testibus quam uno; censui quid supra dictus noster Severus, vir

[1] Ili je ovo *c* suvišno ili možda znači: *слова*.

тина с' иними трими в граду турон'скомь: ва т' убо дань и часъ, в' ки пресвети еронимь от сего вѣка престави се в годину павечер'нюю, сиверию в своем' дому стоешту на божаственихь ричехь с' иними трими мужи боголюб'ними, се нагло на неби, в' аери и на земли слишаше зуки бев'числнихь глась слат'кого пѣниѣ, нечувенаго неиз'рекомаго, складаюштих' се в' ор'ганѣх', в тимпанѣхь и гуслѣхь и в' всакои раз'лици пениѣ таких', како се ним' виѣше, небо и земла и всачас'ка твар' зучаше на в'се стране. От велике слат'кости пѣниѣ душе ихь не от тѣлесь изливаху. И ужас'ни они тадае вздвиг'ше очи, видише небо и здухь и в'са ѣже в них' сут', в нихь никою свѣтлостию сед'мерицею веште слн'ца сватеште се, от нееже всих' вонь благо уханиѣ исходаху. Они убо зреште в'са сиѣ толи чуд'на, богу помолише се, да би имь ѣвил' поч'то такова биваху.

doctrina et sapientia pollens, cum tribus aliis in ipso die et hora obitus Hieronymi in Turonensi civitate viderit, meae addere visioni; de quo mihi quidem solummodo ipsemet pridie ad me veniens fuit testis. Volens itaque Deus ut sublimis Hieronymi gloria mundum non lateret, veluti sanctitas sublimis, et pene cunctorum viventium excellentissima non latebat; ne illi, quos sanctitatis illius delectabat sequi vestigia, recipiendum praemium ignorantes aliquando a sanctitatis deviarent tramite; et ut etiam alii sibi tot et tanta elargiri cernentes praemia, illius sanctitatis et virtutis inhaererent vestigiis (minuit enim laborem ponderis praemiorum spes): die et hora qua idem gloriosus Hieronymus feliciter exspiravit, elargiendam sibi gloriam, Severo et tribus aliis cum eo stantibus taliter declaravit. Hora completorii die illo in domo sua Severus cum tribus aliis viris catholicis (quorum duo monasterii quondam venerabilis Martini erant monachi), in divinis legens locutionibus, in coelo, in aethere terraque canticum suavisimorum, inauditorum, ineffabilium et incredibilium infinitas repente audivit voces, et organorum, tympanorum, psalteriorum, et totius symphoniae, et instrumentorum sonos, quibus coelum et terra, et omnia, ut sibi videbatur, undique resonabant; quorum suavitatibus eorum animae pene a corporibus exhalabant. Stupefacti illico omnes illi elevantes oculos, coelum totum, aethera et omnia quae eorum continentur ambitu, quadam viderunt luce septies solis luce praeclariores clarescere; ex qua

13. Ч'ти. И се глас' приде к ним' тако глаголе: не дивите се аште такова слишасте и видисте; данась убо царь царемь и кнез' кнеземь, христь господь всѣхь, крас'нь изиде в' усретение души преславнаго еронима прозв'витра, будуштаго ва витлиомѣ юдѣисцѣземь, исходештеи от сего лукав'наго мира, да частние веште иних' взнесет' ю ѣкоже свршением' пресветаго житиѣ веште иних' с'ватит' се. Данась всѣхь анђель редове за своим' гредуть господиномь веселеште се и тацими гласи вспѣваюштѣ; данась всѣх' патриѣрахь и пророкь дружба; данась всѣх' апостоль и ученикь заступь; данась вси свети мученици; данась исповѣдници; данась прѣславна богородица са всими дѣвами; данась всѣхь блаженних' душе, радуюште се своему грађанину и другу в' усрѣтение изидоше. Сие они слишав'ше, глась умлча, на свѣтлость и пѣниѣ и вона благоуханиѣ часомь по то стрпив'ши, и преста.

omnium odorum aromata erumpebant. Haec illi tam miranda cernentes, Deum exoraverunt precibus, ut eos, cur talia fierent, non lateret.

(13) Quibus vox de coelo veniens ista dixit: Nulla vos moveat admiratio, nec vobis videatur admirabile, si talia et videtis et auditis. Hodie enim regum rex, et Dominus dominantium, Christus Dominus exeunti de hoc nequam saeculo animae gloriosissimi Hieronymi presbyteri in Bethlehem Judae commorantis, totus festivus obviam venit, ut eam prae caeteris tanto honorificentius, tanto et excellentius et sublimius ad sua introducat regna, quanto prae caeteris sublimioris et sanctioris vitae meritis fulget. Hodie omnium Angelorum ordines exultantes, et talibus vocibus alternatim cuncti concinentes suo civi sociantur. Hodie omnium Patriarcharum et Prophetarum coetus, hodie Apostolorum et Discipulorum chorus, hodie omnes sancti Martyres, hodie Confessores, hodie gloriosa Dei Genitrix, sanctis omnibus comitata Virginibus, hodie omnium beatorum animae laetabundae et festivae suo occurrunt compatriotae et civi. His auditis vox siluit, sed tamen lux et cantus et odor per horam postmodum perdurantes cessaverunt.

2. Ćirilova Augustinu.

1. Поченет' се епистолиѣ блаженого кирила, ерусолимского бискупа, частного ньучителa к блаженому августину, ипон'скому бискупу, от чудес' блаженого исповѣдника и великого учителa.

Частному мужу в бискупихь и великому ипон'скому бискупу августину, кирил' ерусолимски

(1) Beati Cyrilli (falso titulo) ad sanctum Augustinum, de miraculis beati Hieronymi presbyteri post mortem celebratis.

Venerabili viro episcopo eximio Augustino Hipponensi praesuli, Cyrillus Jerosolymitanus pon-

бискупь, всихь убо ерѣи ниж'ни, того наслѣдовати стопи подобаеть, егоже светина не престаеть сиѣти на земли. Се 'е славнаго еронима, егоже паметь в благословени будеть в вѣки вѣкь, ки убо коли вели 'е и сьмь[1] добрѣ з'наеши, ѣко многа пов'на о науци его, о немже глаголати бою се вел'ми ѣко недостоѣнь есамь; на ѣко любавь твоѣ нудит' ме, да напишу ти ника от чудесь дрѣв'нихь и чловѣкомь невидинихь, ѣже по немь господь створи ва д'ни наше, да га створит' час'тна и слав'на в мирѣ всим' чловѣком, за толик' труд' приму, увае в твое молитви, кратк̄м' см̄ь[2] напишу ника от многихь. И прво да зач'немо от еусепиѣ пресвета мужа, ученика тогожде славнаго еронима.

2. По смрти убо блаженаго еронима блуд'етерь вста мею грки, ки даже до латинь доиде. И ники блуд'ници своим' лукавим' учениемь хотиху указати, да блаженихъ душе до суднега д'не видениѣ божиѣ улишет' се, док'лѣ с тѣлеси опет' с'ставет' се, в ком' 'е в'се блаженство светихь, такое и осуженихъ душе до оного д'не в ниедних' мукахъ' страждjут'. Ихже сказан' такова бише, како убо душа с тѣлом' сагришает' или д̄ (добро?) творить, тако с тѣлом плашту приметь, муку или радость. Лагаху не бити ниед'-

tifex, et omnium sacerdotum infimus, illius insequi vestigia, cujus in terris sanctitas radiare non cessat.

Caput I.[3] Illius scilicet Hieronymi gloriosi, cujus memoria in benedictione in saeculum saeculi, qui quantus sit, et tu similiter bene nosti, ejus usus maxime colloquiis et doctrinis, de quo me velle disserere, cum sim reprobus in toto et indignus, quasi reputo audaciam. Sed tamen, quia tua me cogit dilectio, ut tibi aliqua scribam de prodigiis hominibus insuetis, quae per illum in diebus nostris fecit Dominus, ut eum celebrem in mundo faceret, et cunctis hominibus gloriosum: tamen tuis confisus orationibus, opus aggrediar, ut tua poscit devotio, et breviloquio perstringam de multis pauca[4]. Et primo ab Eusebio viro sanctissimo ejusdem Hieronymi sanctissimi discipulo sumat initium.

(2) Caput II. Post obitum gloriosi Hieronymi quaedam haeresis, id est, secta inter Graecos surrexit, quae ad Latinos usque devenit, quae suis nefandis nitebatur rationibus probare, quod animae beatorum usque ad universalis judicii diem, in quo eorum corporibus erunt iterum conjungendae, visione et cognitione divina, in quo tota consistit beatitudo sanctorum, privabuntur, et damnatorum animae similiter usque ad diem illum nullis cruciabuntur poenis. Quorum ratio talis erat: Sicut anima cum corpore meruit vel peccavit, ita cum

[1] Jamačno pisarska pogrješka mjesto *сам'*.
[2] Kratkim' slovomь?
[3] Ovdje je izostavljeno 20 redaka, jer ne dolaze u hrv. prijevodu.
[4] U Migneovu izdanju razdijeljena je druga poslanica na glave.

ного мѣста очиштению, внемже би се душе чистиле, ке не покаѣше се свршено в сем' жит'и от грѣх своихь.

3. Чти. Семуже пагубному блуду множешту се, толика на нась болизань нападе, ѣко живити намь стужи се. И сазвав' вси бискупи моее своити, и с' многими ини правовѣрними, заповидих' имь пост' и молитви, да би благодѣт' божиѣ вѣроју своею не допустила тако потресати.

4. Ч'ти. Див'ное чудо и еда си сему николи видино! По испльнению убо трих' д'ни в постѣхь и в молитвахь в ношт' гредушту славни ероним' очито ѣви се своему в'злюбленому сину еусепию, стоешту в молитв'и, и укрѣпив'его благимь смь (словомь?) рече ему: не бои се чедо от того злаго блуда, юре бо кон'чину имать. И видив' его еусепіи, свѣтлѣшта се вел'ми ѣко оку чловѣчу невзмож'но гледати, ѣко от теш'ка с'на взбуди се, и от радости славние[1] сльзи очима из'ливае, ед'ва с' моге из'устити, гласом' ѣко могуштим' наче вапити: отаць ли мои еси ти ероним'? поч'то мое друж'бе укланаеши се?

5. Ч'ти. В ис'тину ухишту те и не пушту; не идеши без' твоего сина, егоже в'злюби. Славни же ероним' рече ему: чедо мое взлюблѐно, аз' те не оставлю; на конац' 100 дни по мнѣ идеши, в'купь пребудемо

corpore recipiet praemia sive poenas. Asserebant etiam illius sectae nequissimi, nullum fore purgatorii locum, in quo animae, quae nondum de suis peccatis in mundo plenam egissent poenitentiam, purgarentur.

(3) Qua quidem secta pestifera crebrescente, tantus in nos dolor irruit, ut nos amplius pigeret vivere. Quocirca meis cunctis suffraganeis episcopis et aliis viris catholicis convocatis, eis jejunia et orationes indixi, ut suam sic agitari Ecclesiam divina non permitteret bonitas.

(4) Mira res, et forte huic similis nunquam visa. Tribus expletis diebus jejuniorum et orationum subsequenti nocte gloriosus Hieronymus suo praedilectissimo filio Eusebio orationibus incumbenti manifeste apparens, benignaque eum allocutione confortans, ei dixit: in hac secta pestifera minime formida, cum sibi finis jam imponendus erit. Quem Eusebius nimio fulgentem splendore, ita ut in eum oculis humanis aspicere non valeret, intuitus, quasi de gravi somno evigilans, dulces per oculos fundens lacrymas, ita ut pene formare vocem non posset, quantum poterat clamare coepit: Pater meus Hieronymus es? Quare meam societatem spernis?

(5) Certe teneo te, nec dimittam; nec sine tuo, quem dilexisti, filio gradieris Ad quem gloriosus Hieronymus: Non te, fili dilectissime, deseram: confortare; namque vicesimo die me sequeris, et simul in gaudio permanebimus

[1] Biće pogrješka mjesto *сладкие*.

в радости бев'конач'нѣи; на сие навис'ти кирилу и всеи брат'и, да в' ютрш'ни дань при ѣслѣхь блаженихь, идѣже почивает' тѣло мое, в'си в'купь снидут' се правовѣрни и оного блуда мужи призовите. И трихь человѣкь, ки в ношт' сию умрише в' градѣ семь, трупи непогребени в' мѣсто, в' немже тѣло мое погребено 'е, створиши принести; на неже в'ложиши вритиште, в' немже ходих', и туд'е живи будуть ѣко и прво, и та блуд' будет'ь из' корене изд'рть. Целовав' же еусепиѣ блажени еронимь, и иштезе.

6. Чти. Јутру же бив'шу, приде к' мнѣ блажени еусепии в' витлиомь; тагда бо ту бихь и в'звѣсти мнѣ вса, ѣже видѣ. И аз' о сих' нєизмер'ние хвали вадах' творцу и блаженому ерониму, всим' в'купь сабрав'шим' се в' реченом' мѣсти, в немже нась ради роди се спасител' мира от непороч'нѣ дѣви, и в ком' свето тѣло блаженаго еронима схранено 'е, речених' ум'рв'шихь тѣлеса рих' прнести. О чудо, ко човѣком' блажено милосрдие и расправление! Коликими пути з'наеть помошти упваюштих' нань и коликими час'т'ми в'зносит' светие свое! Бише же мею тимь ругание от свѣдѣтель онога блуда, м'нѣштим' ѣко ис'таштa се рука господна; на да радует'се нине з'бор' правадних, и да в'споют к богу гласомь радостним', ѣко приѣхомь милость божию по срѣдѣ цркве его. Приступив' убо блажени еусепии ка в'сакому трупу, приклон' колѣни и руци в'з'двигь на небо, в'сим' слишештим' тако помоли се.

sine fine. Sed Cyrillo cunctisque fratribus nuntia, ut die crastina juxta praesepe Domini, ubi meum quiescit corpus, omnes in unum conveniant, tam catholici quam etiam illius sectae viri. Et tu trium hominum, qui in hac sunt urbe hac nocte defuncti, cadavera inhumata in locum, in quo meum est humatum corpus, facies deportari: super quibus saccum quo utebar, ponens, statim vitae pristinae redditi, hanc radicitus haeresim exstirpabunt. Cui valedicens gloriosus Hieronymus disparuit.

(6) Mane autem facto, ad me, qui Bethlehem tunc eram, venerabilis Eusebius veniens, cuncta, quae viderat, enarravit. Quo audito, immensas Creatori gratias agens, et glorioso Hieronymo, omnibus in praedicto loco, in quo pro nobis de intemerata Virgine Salvator natus est, et ubi etiam sacratissimum Hieronymi cadaver humatum est, congregatis, praedictorum defunctorum cadavera deferri fecit. O mira erga homines Dei miserantis dispensatio! quot modis in se sperantes scit juvare! quantis et quot honoribus suos exaltat sanctos! Fiebat interea ab illius sectae cultoribus derisio, credentibus quod foret exinanita manus Domini. Laetetur itaque omnis fidelium coetus, et Deo in exsultationis psallant; quoniam suscepimus misericordiam Domini in medio templi ejus. Accedens namque vir venerabilis Eusebius ad singulorum cadavera, flexis genibus, manibusque in coelum extensis, cunctis audientibus sic oravit:

7. Чти. Боже, емуже нич'тоже невзможно 'е, и нич'тоже усил'но, и непреможное мощти в крѣпости, иже твориши чудеса велиѣ сам', из'[1] никогоже погрюеши уповающтихь на те, услиши нась милостив' вѣрнихь твоихь, и да вѣра твоѣ, юже даль еси, пребудеть непороч'на и утвржена в' вѣки, и да блуд' сихь ѣвит' се за служ'би и молениѣ славнаго и взлюбленаго раба твоего еронима; в'веди душе в труши сие, имже изити повелил' еси. И сию молитав' свршив', всакаго так'ну вритиштемь, еже свети еронимь на тѣлѣ носи, и туд'е в'веде в не духь живота. И они чловѣци отворише очи, и в'са животна знамениѣ сказав'ше, свршено вскрсоше и в'сташе,

(7) Deus, cui nihil est impossibile, nihil grave, invictae fortitudinis et virtutis, qui facis mirabilia magna solus, et nullum in te sperantium spernis, nunc preces tuorum exaudi fidelium, et ut tua, quam dedisti, fides intemerata inviolataque per saecula maneat, ac etiam ut horum error appareat per merita et intercessiones gloriosi Hieronymi dilecti tui, introduc in haec cadavera animas, quas de ipsis egredi voluisti. Qua quidem oratione finita, singulorum cadavera sacco, quo supra carnem gloriosus Hieronymus utebatur, tangens, protinus in ea vitae spiritum introduxit. Qui homines apertis oculis omnibusque vitae signis ostensis, sunt perfecte resuscitati,

8. Чти. и начеше очитим' гласом' всим' навиштати славу блаженихь душь и гриш'них' муку паклену и муку очищтениѣ; о кои мнѣ послиј' упросив'шу рѣше, ѣко блажени ероним' поведе е сь собою в раи, в' очиштение и в' пакаль, да ѣже сут' тамо, всимь навистили би иним'. Рече, да вратет' се к телесемь и да кают' се от грѣх', еже створили биху: ѣко в' ть дань и час' умрити имиху, в' нже част'ни еусепие преставити се имише; и аште блага (блга) створили би, ед'ну славу с' шним приѣли би. И тако би, ѣкоже ниже реку. Симже бив'шим' множь велиѣ люди правовѣрнихь, и с'вѣдѣтели онога блуда, иже на толико див'ное чудо стек'ли

(8) et coeperunt beatarum animarum gloriam, et peccatorum poenas tam purgatorii quam inferni clara voce omnibus intimare. Nam ut mihi postmodum interroganti dixerunt, beatus Hieronymus eos conduxerat secum in paradisum, in purgatorium et in infernum, ut quae ibi agebantur, patefacerent universis. Sibique dixerat, quod ad corpora redirent et de perpetratis peccatis ibi agerent poenitentiam: qui eo die et hora, qua venerabilis Eusebius migraturus erat, et ipsi iterum morituri erant, ac etiam si bene agerent poenitentiam, cum eo gloriam adepturi. Quod et factum est, ut inferius declarabo. His igitur peractis, multitudo maxima populorum tam fidelium, quam etiam illius sectae defensorum,

[1] Pogrješno mjesto *и* kao što će biti i malo prije pogrješno *в* mjesto *и крѣпости.*

се бяху, видив'ше толико свѣтло указан'е, ѣвление блуда, и блаженаго еронима частно достоѣние, великими гласи великие хвали вздаше твор'цу, иже своих' не оставлает' на нь упваюштихь.

9. Чти. И егда приде дань в'н'же знаше частни еусепии, ѣко преставити се имише от житиѣ своего, ѣкоже ѣви ему блажени ероним'; трети дань прие ог'неною болизан'ю скрушен' вел'ми, не забив' учителa, рече се поставити нагь на земли. И целовавь братию, утѣшением' благим' покрипи е, да в светомь житии пребудуть до кон'ца. И повели се нагь погрести, ѣкоже и учитель славни его, из'вана цркве, в неиже лежаше свето тѣло блаженаго еронима. По сих' укрѣпив' се светим' тѣломь господа нашего исухриста, припоручи се господевѣ и блаженому ерониму. И тако лежа 2 д'ни, не имие ричи ии видениѣ тѣлеснога, стоештим' около братии, ч'туштимь псал'тирь и муке господне и ина светаѣ.

10. Ч'ти. Место, ко убо 'е и страш'но вел'ми, се како навиштаю всакому чловѣку сего мира, имиюшту разумь. Ва ть убо дань, в н'же част'ни еусепии имише умрити, прие из'шастиѣ блажене душе его, наче творити толике страш'не заказ'ни, да братиѣ около сто-

qui ad tam grande concurrerant spectaculum, tam certum erroris indicium et veritatis experimentum, nec non beati Hieronymi merita egregia cernentes, magnis vocibus immensas laudes referunt Creatori, qui suos in se sperantes non deserit[1].

(9) Caput III. Adveniente itaque die, quo venerabilis Eusebius a beato Hieronymo in visione, de qua supra fatus sum, se migraturum sciebat; die tertia praeeunte, languore febrium concussus valide, se super terram, magistri non immemor, nudum deferri fecit a fratribus, et singulos osculans fratres, benigna eos consolatione confortavit, et ut in sancto manerent proposito admonuit. Deinde saccum, quo gloriosus induebatur Hieronymus, deferri fecit, et super se poni jussit, ordinavitque se nudum instar gloriosi magistri in ecclesia, in qua jacebat sancti Hieronymi corpus, sepeliri. Post haec communione sacratissimi corporis Jesu Christi se muniens, Domino se et beato Hieronymo commendavit; et per triduum locutione, corporalique visione privatus, jacuit, circumstantibus fratribus alternatim psalterium, passionem Domini, et alia sacra continuo legentibus.

(10) Durum quippe, et cunctis recte in mundo degentibus, formidabile hoc quod narro evenit. Die enim quo moriturus erat, per duas horas ante animae beatae exitum venerabilis Eusebius tam terribiles actus coepit peragere. quod circumstantes monachi pavore perterriti, velut amentes in

[1] Конац II. caputa (21 redak) izostavljam, jer nedostaje u hrv. prijevodu.

ештѣ, страхомь ужас'ни, ѣко без' памети лежаху на земли; да друг'да отвращтенима очима и рукама савкупленима, лицем' страш'нимь, жестоки[1] гласомь вапиѣше: не створу! не створу! лажеш'! лажеш'! И по том' врашташе лице, и укрѣпив' елико моги в'п'ѣше: помозите ми братиѣ моѣ, да не погибну!

terra jacebant. Nam quandoque transversis oculis, manibus simul junctis, facie terribili, voceque dira quasi sedens clamabat: Non faciam, non faciam: mentiris, mentiris! Post haec ad terram rediens, faciem firmabat in terram, quantum potuit clamans: Adjuvate me, fratres, ne peream!

11. Чти. И се братиѣ гледаюште и плачуште се, трепештуште упросише и: ч'то имаши от'че? И онь имь рече: или не видите заступи дѣмун'ские, желиюштих' ме премошти? И они убо рѣше: ч'то убо хотиху да би створиль, ваз'да правлаше: не створу? Он' же рече: хотили би да божаственаго имене хул'ник' обрешту се; и за то вапиѣх', да того не створу. И они рѣше: почто убо лице криеши к земли? Он'же рече: да них' лица не видил' бих', ко толико грдо 'е и мрзеште, ѣко да все муѣе мира сего прѣмо ему ничтоже сут'. И в сих' ричех' прѣжде сказаних' поврае (?), тако доиде даже до послѣднаго часа. Братиѣ близь стоеште, страхомь и боѣзнию ужас'ни, ѣко мртви стоѣху, не видуштѣ ч'то створити.

(11) Quod monachi videntes, lacrymantes, et trementes eum interrogaverunt: Quid habes, pater? Ad quos ille: Non videtis daemonum agmina, quae me debellare capiunt? Et illi: Quid te facturum volebant, cum dicebas: Non faciam, non faciam? Et ille: Conantur namque, ut divini nominis blasphemus inveniar; et ideo me hoc non facere clamabam. Et illi: Quare, pater, faciem abscondebas in terram? Et ille: Ne eorum aspectum cernerem, qui tam turpis et teribilis est, quod omnes pene formidines, quae in mundo sunt, respectu ejus nihil sunt. Inter haec verba actus priores reiterans, sic ad extremam horam usque devenit. Fratres autem, qui astabant, pavore et dolore perterriti, velut mortui stabant, quid facere nescientes.

12. Ч'ти. Славань богь в светих' своих', дивань в' величаствѣ своем', благь и милостив' боештим' се его; иже светих' своих' не оставлает' в' вриме печали. Егда убо на послѣд'ни час' приде част'ни еусепии, слав'ни еронимь ѣви се ему благодѣт'но его крипе; егоже пришаствием' вса она

(12) Gloriosus Deus in sanctis suis, mirabilis in majestate sua, benignus, et se amantibus misericors, sanctos suos non derelinquit in tempore necessitatis. Ad extremam namque horam venerabili Eusebio pervenienti gloriosus Hieronymus apparuit, eum benigne confortans. Cujus adventu omnis illa daemonum turba quasi

[1] Pogrješno mj. *жестоким'*.

множ' дѣмун'ска ѣко бев'печал'на, от страха его ужасна, ѣко дим' иштезе; еже и многа братиѣ с'вѣдѣтелствують, глаголюште ѣко волею блаженою своима очима тако видише. На се приѣтие тако есть: да вси $\overline{ox}$[1] стоешти слишаше сие гласи от еусепиѣ: от кудѣ гредеши от'че? поч'то толико каснил' еси? Молю те, не оходи сина своего. Емуже нагло всим' слишештим' ини глась отвѣшта:

infinita, ejus timore p·rterrita, ab eo velut fumus evanuit, ut plures testantur monachi, qui propriis oculis, dispensatione divina, se hoc vidisse dicunt. Sed hoc magis approbatur: nam omnes circumstantes audierunt has ab Eusebio voces: Unde venis, pater? quare tantum moratus es? quaeso, filium tuum ne derelinquas. Cui subito, cunctis audientibus, alia vox respondit:

13. Ч'ти. Чекаи, чедо, не бои се, ѣко не оставлю те, егоже толико вализбихь. И по слишанию сего гласа, по мали часи, час'тни еусепии из'даше. Ва т' убо час' и они умрише, ки вскрсоше; и тако мню, с' еусепием' в' вѣч'ну радость придоше; ере по вси они д'ни, како поколѣ вскрсоше, толици покори предаше се, ѣко бес' сум'не вѣч'но блаженство држеть.

(13) Exspecta, fili, ne formides; quia te non deseram, quem tantum diligo. Qua audita voce, brevi inde decursa morula, venerabilis Eusebius exspiravit. Qua quidem hora et illi tres, qui resuscitati sunt, migravere, et, ut puto, cum Eusebio ad aeterna gaudia pervenerunt. Nam per illos omnes viginti dies, quibus postquam, ut nosti, resuscitati sunt, se in tanta poenitentia tradiderunt, quod sine dubio aeterna beatitudine potiuntur.

14. Чти. Не трѣбует' убо умлчати ника, кимь поучих' се от оних'е трих' видени, в' ких' живи бише; по все убо сие вриме, желие в' д'ни таинаѣ оного житиѣ, егоже чаем' по сем' кратком' животѣ, с' ким' годи их' провоѣх', дан' от часа третаго даже до вичерне. На аште си и многим' оних' поучих' се, само ника взвѣшту нина, а ина оставлю ин'да глаголати.

(14) Silentio praetereundum nequaquam puto, quae ab iisdem tribus viris, per illos dies, quibus vixerunt, didici, continuo toto hoc tempore cum aliquo eorum secreta vitae illius, quam post hanc brevem et momentaneam expectamus, rimari cupiens; a tertia diei hora diem ducens ad vesperam. Sed quamvis multa ab eisdem didicerim, tamen ad praesens brevitatis causa quaedam solum referam; caetera vero alias ea dicturus omittam.

15. Ч'ти. Единою приключи ми се прити к' едному от них', и 'а нашад' его люто плачушта,

(15) Quadam vice ad unum eorum me ivisse contigit; quem dure lacrymantem, nec meis ver-

[1] $\overline{oh}$ znači jamačno *около*, što često dolazi.

и моими ричи ни едного утишенїѣ приемлюшта, начех' от него искати узрок' тилика[1] плача. И онь много крат' от сего мнов упрошен', и он' упрошено не отвѣшта, до кон'ца моим' непрестан'ем' посилен' тако отвѣшта: Аште познал' би. каѣ о нем' вечер' поз'нахь, в'з'да би бил' в теби узрокь млчанїѣ. Рихь: молю те, да отврвеши мнѣ, ка видил' еси. Тада онь мало млчав' рече: какове мниши, да приправлают се муке, не так'мо осужденимь на и в' очиштен'и будуштим'? Емуже рих': не[2] от становитихь ко становит'ство може се решти? А ѣ мню, нашим' мукамь, ке стуже намь, не могуть приложити се.

16. Ч'ти. Он'же отвѣшта: ако все муке биле би и болѣз'ни, еже в мирѣ сем' могут' се мислити, приложет' се ман'шеи муци, ѣже тамо ест', все муке, еже ов'дѣ видет' се, ѣко глума суть. Волил' би всаки живуштих', аште би искусил' оне муке даже до скон'чанїѣ вѣка, в' всих' сих' мукахь без лика мучити се, ке вси чловѣци от адама до сего д'не трпише, него едним' днем' в пакли постати, в' очиштен'и в ман'шеи муци, ѣже тамо 'е, мучити се. Того ради, аште о узроци плача моего упрашаеши ме, страх' 'е от мукь еже сагрѣшив'шим' по правди дают' се; знам' бо ѣко сагриших' противу богу моему, и не сумню се ѣко правадань судаць 'е; зато не чуди

bis consolationem aliquam admittentem comperiens, tanti fletus causam ab eo coepi inquirere. Qui pluries de hoc a me interrogatus, nec tamen ad interrogata respondens, tandem meis coactus importunitatibus sic respondit: si quae pridie sum expertus, non ignorares, tibi inesset semper causa fletus. Ad quem ego: Quaeso ut, quae vidisti, edisseras. Tunc ille paulisper tacens, dixit: Quales credis poenas et tormenta non solum damnatis, sed etiam in purgatorio existentibus praeparari? Ad quem ego: De incertis quaenam vera potest proferri sententia? Ut enim puto, nostris quibus affligimur poenis aequari non possunt.

(16) Ad quod ille: Si omnes quae in mundo cogitari possent poenae, tormenta, afflictiones, minori, quae illic habetur, poenae et tormento comparentur, solatia erunt. Mallet enim quilibet viventium omnes quae hic videntur poenae et tormenta, si illas experientia nosceret poenas, usque ad finem mundi omnibus his simul sine remedio cruciari, quas omnes homines ab Adam hucusque singillatim pertulerunt; quam uno die in inferno sive in purgatorio, minori, quae illic habetur, poena torqueri. Et ideo si causam mei fletus interrogas, timor poenarum est, quae peccatoribus juste dantur. Scio namque, me erga Deum meum peccasse; et ipsum justum fore non dubito. Qua de re non mireris si plango,

[1] Pogrješno mjesto *толика*.
[2] Biće pogrješno *не* mj. *на*.

се, аште плачу, зане аште не плакал' бим', веште имил' би чудити се.

17. Чти. На паче чуди се, почто чловѣци ов'дѣ толико слобод'но живуть з'наюшти да умрити имають; и поч'то не мислеть убижати толиких' мук', вѣруюште тимь, ких' испиташе. И се 'а слишав', болизан'ю из' нутар' увръждень, ѣко ед'ва моге из'устити с̄[1], и рих': уви мнѣ, ч'то слишу! На молю те, р'ци ми: каѣ разлика 'е мею муками пакленими и муками очиштениѣ?

18. Чти. А онь рече: ниедна убо в нихь разлика 'е, ере ед'не сут' велич'ною муке паклене и муке очиштениѣ; на се'е все могут' различ'не бити, ѣко паклене муке кон'ца не имуть, на чекають гор'ше видити о суднем' д'неви ег'да зло вѣрние душе куп'но с тѣлеси горити вач'нут', а муке очиштениѣ конаць имуть; ере по исплнению покоре от туду изете гредут' в' блажену радост'. И 'а рѣхь: есу ли ед'наке муке будуштим' в' очиштен'и или разлике? Он' же рече: разлике суть муке, ере никим' се[2] век'ше а никим' ман'ше по величаству грѣх'; а такое в' отачаствѣ блажених' все душе славне врет' в лице божие, в' ком' 'е в'са слава. Аште си от них' всака душа толику радость имать, колику может' хотити или мислити: на зато нисут' так'мене, ере ние век'шу имуть славу, а ние ман'шу, а то 'е по дѣлѣх', ѣже створише. Аште

cum potius si non plangerem, vehementer admirari deberes.

(17) Sed potius admirare, quare homines, qui se mori non dubitant, saltem aliorum experimento, tanta hic securitate vivunt, nec tantas cogitant evadere poenas. Ad haec dolore tactus intrinseco, ita ut vix verba formare possem, dixi: Heu quid audio! Sed quaeso, in quo tormenta differunt infernalia ab iis, quae sunt in purgatorio, dicas.

(18) Et ille: Nihil inter se differunt; quia eaedem sunt magnitudine poenae purgatorii et inferni: sed unum est quo differre possunt: quia infernales finem non exspectant, sed augmentum, scilicet in judicii universalis die, quando corpora ibidem cruciabuntur cum animabus; et purgatorii sunt cum fine. Nam post expletam poenitentiam inde exempti gaudiis beatissimis perfruentur. Ad haec ego: Sunt omnibus in purgatorio existentibus aequalia tormenta, vel diversa? Ad haec ille: Diversa quidem: in aliquibus majora, in aliquibus vero leviora, juxta magnitudinem peccatorum. Nam in patria etiam beatorum omnes animae gloriosae divinam contemplantur speciem, in quo omnis consistit gloria. Quae quamvis singulae tanta habeant gaudia, quanta velle vel cogitare possunt; tamen in gaudiis non sunt pares: quia majora haec possidet, minora illa, juxta opera quae fecerunt.

[1] Slovo?

[2] Biće pogrješno mjesto *cy*.

ли се о сем' чудиши, како могут' бити в светих' различ'не радости, еже исходеть от самого бога, в ком' не может' бити никадаже ниедного различ'ства, разумь тому доволе отворень есть; ере поколѣ божаствено видѣние, з'нание и разумѣние 'е все вздарение и в'са слава, в ником' от светих' может' бити век'ше а в ником' ман'ше.

19. Чти. И того ради поколѣ все душе куп'но видеть и разумѣют'; и тако 'е и слава ман'ша, а ника свѣтлѣе видит' и глубле разумѣеть, тако и славу бол'шу држить. Такое и от оних' окан'них' и осуждених' мученић не может' се рести; ере поколѣ все душе осуждених' в' едном' мѣс'тѣ муч'ном' мучет' се, на сего ради различ'ними муками мучет се, ѣкоже сут' и гриси различ'ни.

20. Чти. Толика убо мука 'е мею хр'стьѣн'скими муками, иже тамо суть и поган'скими, да муке поган'ске прѣма мука лаживих' хр'стьѣнь ѣко ничтоже сут'; аште си всачаске неиз'рекоме сут' и недомислне а достоино 'е; они бо милост' божию в' таштину приѣше и не хотише се от грихь каѣти в животѣ своем',

21. Чти. Када им' света писанић ваз'да вапиѣху, ка они за нич'тоже сач'тоше. То таг'да ѣ рѣх': страш'но 'е, что глаголеши, на да си би ваз'да в паметех' семртних' чловѣк' сие пребивало, да би да и за страхь толиких' мукь от грѣхь уставили се, аште не хотет' за любавь славе! На молю те,

Sed si tibi aliqua ex hoc oriretur admiratio, quomodo sanctis possit inesse diversitas gaudiorum, quorum causa est solus ipse Deus, in quo nulla potuit unquam fore diversitas; solutio satis patet. Nam cum divina contemplatio et cognitio sive intelligentia sit tota merces et gloria; in aliquo potest esse sanctorum minor, in aliquo vero major.

(19) Idcirco cum omnes simul animae Deum sicuti est videant et cognoscant; aliqua minus videt et intelligit, et sic minor sibi inest gloria, aliqua vero clarius videt et subtilius intelligit et sic majorem possidet gloriam. Sic etiam de illorum miserorum damnatorum poenis dici potest. Nam cum omnes animae damnatorum in uno consistant poenarum loco, tamen diversis cruciantur poenis juxta vitiorum qualitates.

(20) Tantum siquidem differt inter Christianorum, qui ibi torquentur, poenas, et Paganorum, ut Paganorum cruciamenta respectu eorum quae falsi Christiani et peccatores sustinent, sint quasi nulla; quanquam ineffabilia sunt nec a viventibus cogitabilia ut dignum est. Nam illi gratiam Dei in vacuum receperunt; nec voluerunt a peccatis corrigi, dum vixerunt,

(21) sacris continue vociferantibus Scripturis, quas pro nihilo putavere Tum ego: Horribile est, inquam, quod dicis: et utinam sedulo mortalium insisteret mentibus, ut vel tantarum poenarum terrore a pravis cessarent, si nollent amore gloriae! Sed, quaeso, quid erga te pridie exeunte anima peractum est, breviter innotesce.

скажи ми в' мали, ч'то створи се о тебѣ оном' д'не на изшаст'и душе. А онь рече: егда убо приде час' смр'ти моее, толика множ' нечистивих' духь припаде в мѣсто, в ком' лежахь, не бише имь числа; ких' образи такови биху, да ничтоже муч'ние. ничтоже страш'ние мислити се можеть. Прие убо всаки човѣкь пламену оган'ну подал' би се, неже них' образи в маг'новен'и ока позрити, ки ка мнѣ пришад'ше, вса дѣла, ѣже створихь противу богу, на паметь мою прношаху, находеште ме, да к тому не уп'вал' бимь на милост' божию, емже тегот'но сагрѣшихь. И в истину з'наи, да не могал' бим' противити се имь, аште ме не би божаствена милост' помагала: ере када юре крѣпост' всаку духов'ну из'губил' бихь, мало не пристаѣхь имь, и ѣви се славни ероним', оп'ступлен' великою дружбою анђель, сед'мерицею сл'нца свѣтлѣи, крипе ме. Иже егда види нечистивие духе мнѣ толико љутѣ стужаюште, много гнѣвань страшним' гласомь рече имь: ч'то к' сему придос'те лукави дуси и проклети? или не знахоте да ѣ сему помошти имих'? Скоро оставив'ше его, отидите и ваша лукав'ствиѣ от него удалите елико растоит' исток' от запади. Сими рич'ми она множ' ужасна нечистивихь духовь грдо ровушти из' мѣста, в немже лежахь, изиде. Таг'да славни ероним' ником' от анђель повелѣ, да от мене не отступет', на да чекают' доколѣ вратил' би се, з' друзими анђели нагло отиде. Емуже отшад'шу, анђели са мною остав'ши, начеше ме

Ad quod ille: Adveniente, inquit, mortis meae hora, tanta in loco, quo migraturus jacebam, nefandorum affuit spirituum multitudo, quod prae multitudine dinumerari omnino non possent: quorum species talis erat, quod ea nil poenosius, nilve horribilius excogitari potest. Potius enim quilibet hominum flammis ardentibus arsurum se exponeret, quam earum formarum ictu oculi visione perstringi; qui ad me venientes, omnia quaecumque perpetravi opera contra Deum, ad meam memoriam revocabant; suadentes mihi ut amplius divinam misericordiam, quam tam graviter offenderam, non sperarem. Et certe noveris, quod nisi me divina miseratio adjuvisset, eis resistere non valuissem. Nam dum omni vigore spiritus destitutus, eorum verbis paululum assentirem, gloriosus affuit Hieronymus, magno vallatus agmine Angelorum, septies sole splendidior, me confortans. Qui ubi illos spiritus immundos fuit intuitus me tam dure exacerbantes, valde commotus erga eos, voce terribili eis dixit: Quid ad hunc, nequitiae et omnis maledictionis spiritus, venistis? nesciebatis hunc meis fore fovendum auxiliis? Protinus hunc relinquentes abite, et vestras ab eo elongate nequitias, quantum distat oriens ab occasu. Hic illa maledictorum spirituum societas perterrita, diris ululatibus et clamoribus limen loci, in quo jacebam, excessit. Tunc gloriosus Hieronymus aliquibus imperans angelis, ne a me discederent, sed quousque reverteretur exspectarent, cum caeteris angelis festinanter abscessit. Eo itaque abeunte, angeli, qui ad me custo-

крипити, обитаюштѣ ми блага҃ѣ и слатка҃ѣ, аште крѣп'ко стрпил' бихь. В сихь ричехь утишениѣ ѣко по едном' часи поврашт' се блажени ероним', став' на вратѣх', нагло рече: придите.

(22) Тог'да душа наг[illegible] остави тѣло толи теготно и горуп'но, да в истину колике биху туги и болѣз'ни, разум' човѣчаски не би могаль приѣти, аште би собою не искусиль како и ѣ. Аште убо всаки човѣкь разумь човѣчаски мислил' би, кое хоштеши муки и туги, прѣма и болѣз'ни, ка 'е на растан'ци душе от плти, ничтоже сут' так'мени.

diendum remanserant, me confortare coepere, blanda et dulcia promittentes, si forti animo perdurarem. Inter haec autem consolationis colloquia, hora quasi decursa, secundo beatus Hieronymus veniens, stansque in limine: velociter, inquit, venite.

(22) Tunc subito anima corpus reliquit, tam graviter et acerbe, quod certe quantae fuerint pressurae et angustiae, intellectu non caperet mens humana, nisi, ut ego, per experientiam didicisset. Si enim omnis humana intelligentia quas vellet angustias et dolores aestimaret respectu animae dissolutionis a corpore, tamen illa pro nihilo computaret.

Haec et alia non minus ardua et valde mortalibus formidanda, quae pro longitudine praesenti operi non inscribam, audivi eo loquente. Incipiebat itaque claudi dies occasu solis, quo necesse fuit, quid ei post mortem contigerit, non explere. Sed quia id prae caeteris affectabam scire, sequenti die duobus aliis cum eo insimul convocatis, ad narrationis illius seriem redii, hoc cupiens ab illis etiam duobus aliis peraudire, ut trium testimonio solidius edocerer. Itaque cum hi jam dictare inciperent, sic respondi: quamquam haec utilia sint, nec taederet saepius ipsa fari, tamen iis, quae jam audivi, omissis, quaeso ut, quid vobis post dissolutionem corporis evenerit, meo hianti detegatis animo.

Ad hoc ille, qui mihi, quae audisti, transacto narraverat die: quod, Cyrille, inquit, interrogas, non est possibile plene fari; quoniam spiritualia nostris minime sensibus comprehenduntur. Scis namque, non te exanimem fore;

tamen, quid aut qualis sit anima, non cognoscis. Deum certe scis omnium esse principium et finem, a quo incipiunt omnia, atque ad quem tendunt; et tamen, quid sit Deus, aut qualis, dum carnis istius gravissimae corruptibile portas onus, non intelligis, nisi per speculum scilicet et in aenigmate: sic etiam de Angelis et caeteris incorporeis idem liquet. Cum enim multa quae sunt notissima in natura nostrae parvae intelligentiae defectu intelligere non possimus, supercoelestia et spiritualia omnino aliena a naturae cognitione quomodo intelligemus? Ut dicis, inquam, est: sed ut potes, quaeso, dicas. At ille: Circumloquar, inquit, id quod optas, et dicam paulo minus quod possum. At hi, qui mecum ea, quae pridie dixi, sunt experti, si ita est, testificabuntur].

23. Ч'ти право. Ютру же бив'шу призвахь сего с' обѣма нама, да свѣтло ив'видил' бим', ч'то по смрти приключи се ему, а он начеть глаголати[1]: ег'да убо душа моѣ оном' д'не, ѣкоже прие рѣх', с' великою болив'ню и тогою[2] отиде от плти, нагло в маг'новен'и неизрекомо прѣд' лицем' божимь на суд' би прнесена би[3], да от кого или како, не вѣмь. И ни чудо в ис'тину, ере садѣ бременем' плтенимь опл'штена есамь, а тада душа бише без' плти. И биху ту душе страсти[4] с недомисдними трепештуште, ч'то люти судаць створить. Поч'то смрти не з'на-

(23) Mea pridie anima a corpore tot, ut supra fatus sum, pressuris et doloribus disssoluta, subito in ictu oculi ineffabiliter fuit ante Dei judicantis praesentiam deportata. Sed a quibus et quomodo, non cognosco. Nec certe mirum: nam nunc carnis mole aggravor, tunc autem erat anima sine carne. Fuerunt etiam ibidem istorum animae, terroribus inexcogitabilibus quid judex ageret formidantes. Heu! cur mortales nesciunt, quibus hoc eveniet, quod tunc nobis? certe si illorum non foret ignorantia, toties non peccarent. Nullum, quae toto tempore gessimus, peccatorum judi-

[1] Samo ovaj početak hrvatskog §-a 23. odgovara latinskom odlomku, koji je desno u zagradi.

[2] Biće pravo: *тугою*.

[3] Ovo je *би* suvišno.

[4] Biće pravo: *.страси*.

ют', имже то приходить, ч'то нам. тагда? В истину да би з'нали, не би толико сагришали; ниедань убо грихь, ки створимо в животѣ нашем', прѣд' суд'цем' может' се укрити; на вса ѣже створихом' всим' около стоештим' очита биху; тако да ни ман'ше помиш'ление наше ѣвѣ бише, како било 'е.

24. Ч'ти. Мисли убо, кацѣми и коликими страси сметени бихом'. От судѣ убо стоѣше множ'дѣмун'ска, свѣдѣтелствующтѣ о грѣсих'ъ, еже створис'мо; указующте мѣсто, вком' сагрѣшис'мо, и вриме и како и када. От суд' ми сами тим', ка на нась из'воѣху, противити се не можахомь; з'нахом' бо да судаць вса видить и ере правадань 'е. Уви мнѣ, что реку! егоже присуждению чекахомь ового поменути нине страшу се. От судѣ безакониѣ наша прѣд' суд'цем' маштениѣ вап'ѣху; а от судѣ вси около вапиѣху достоинихь нась бити мукамь. И егда ничтоже не остаѣше, так'мо да присудит' се намь, како гришникомь,

25. Чти.: се славни ероним', свѣтлѣи сл'нца, с' блаженимь иваномь Кртителем' и апостолским' кнезем' с'ветимь петромь, и многихь анђель с'дружень к' суд'цу судештуму на прѣстолѣ приступи, и помоли се, да суд' наш малим' временемь отвлечет' се, и да ему подани будемь части и люб'ви ради, юже му понесохомь и нь[1] разорение блуда. И услишань би како хотѣ. И от туду поведе нась с' собою сь всею оною дружбою идеже луше

cem latere potuit; imo cuncta, quae fecimus, tanquam si forent praesentia, cunctis astantibus clara erant, ita ut minimum nostrorum cogitaminum, sicuti fuerat, apparebat.

(24) Considera quibus et quot agitabamur terroribus. Hinc daemonum multitudo stabat, mala testificantes quae fecimus, locum, modum et tempora declarantes. Hinc nos ipsi ad ea quae objiciebantur, nullatenus contradicere poteramus; tum quia judicem cuncta scientem, tum quia ipsum quilibet nostrum justissimum cognoscebat Heu quid dicam? quam sententiam praestolabimur, ob ejus memoriam nunc formido. Hinc mala undique vindictam judici acclamabant, nec ullum pene apparebat bonum, quo misericordiam speraremus: hinc nos dignos supplicio omnes, qui aderant, exclamabant. Cumque jam nihil deesset, nisi sententiam publicari, quae peccatoribus digne datur,

(25) ecce gloriosus Hieronymus cunctis splendidior astris, beato Ioanne Baptista, summoque Apostolorum principe Petro, nec non Angelorum ingenti multitudine comitatus, ad praesidentis judicis thronum veniens, nostram sententiam suspendi modico temporis, nosque sibi dari ob reverentiam et devotionem, quam sibi contuleramus, et propter erroris destruendi necessitatem, ut voluit, impetravit. Deinde nos secum ducens, omni illa beata vallatus societate, ubi fidelium animae

[1] Biće pogrješka mjesto *на*.

вѣрних' в славѣ неиз'рѣкомои в' вѣки радуют' се; и ѣже твораху се, сказа намь, да свѣдѣтел'ствуемь. И по сихь ва очиштение и пакаль поведе нась; сказа намь не так'мо та, ѣже рѣхь вамь, на всхотѣ, да испитаниемь мукь поучим' се. И симь бив'шимь в часъ, ва ньже част'ни еусепии так'ну наша тѣлѣса вритиштием', кимь блажени еронимь одиваше се; таг'да блажени еронимь повѣлѣ намь, да вратимо се в' тѣлеса. заповѣдае, да свѣдѣтел'ствуемь о всѣхь, ѣже видис'мо, обитуе нам' с блаженимь еусепием' ту славу приѣти до конца д'ни; в' ть убо дань и блажени еусепии прѣставити се имѣаше, аште створених' грѣхов' достоину покору створили бисмо. И тако душе наше к телесемь придружише се.

inaestimabili gloria perpetuo perfruuntur, quae ibi gerebantur, ut redderemus testimonium, declaravit. Post haec ad purgatorium et infernum nos deducens, non solum quae ibi erant indicavit; sed voluit, ut poenarum experientiam probaremus. His igitur omnibus sic peractis, hora qua nostra cadavera sacco, quo beatus usus fuit Hieronymus, tetigit venerabilis Eusebius, idem gloriosus Hieronymus nobis imperavit, ut ad corpora rediremus, mandans, ut de iis, quae vidimus, testaremur, promittensque nobis, vicesimo die, si de perpetratis peccatis nos contingeret debitam poenitentiam exercere, cum beato Eusebio, qui tunc erat ex hoc saeculo migraturus, gloriam finis nesciam adipisci. Sicque nostrae animae corporibus sunt conjunctae.[2]

26. Ч'ти. Егдаже синовац' мои Руфим' буде од' .ОЖЧ. лѣть[1] лучи се от сега свита; а азь люб'ви ради, юже имихь к нему, к прѣславному ерониму много крат' молих' се о нем', да би ми ѣвиль, ч'то приключи се ему. Таг'да услишань блаженимь еронимомь прѣславнимь, ѣко желихь, приѣхь; молешту се убо мнѣ в даньетер' в годину полунոшт'ну, приде смрад' толикь, да трпити и не можах'. И егда в' себи сие помиш'лах', двое се зѣло, от куду са смрад' толикь ест';

(26) Caput XIV. Nepos[3] quidam meus, Rufus nomine, — —

— — — — — — — — —

Is namque in decimo octavo aetatis suae anno imbecillis et miserrimus exspiravit. Propter quem tantus ab omnibus insonuit luctus, ut vix per mensem finem potuerit invenire. Sed certe luctus pro eo, quod evenerat, non suffecit. Ast ego ejus nimiae incumbens dilectioni, pluries gloriosum rogavi Hieronymum, ut mihi quid nepoti meo acciderat, revelaret. Igitur meis annuens gloriosus Hieronymus precibus,

---

[1] Kako i lat. tekst pokazuje, ono je *o* kao broj suvišno, jer bez ńega dobivamo broj 18, koje dolazi i u latinskom tekstu.

[2] Konac latinske 3. glave i cijelu 4. ispuštam (oko 2 sitno tiskana stupca), jer toga nema u hrvatskom prijevodu.

[3] Početak ovog caputa (14 vrsta) nedolazi u hrv. prijevodu, čega radi ispuštam i latinski tekst.

в'здвигѣ очи, окан'нога синов'ца видих' толико страш'на повора, да в него позрити не смихь; огнеными веругами увезань на прилику пешти ог'ненимь пламенемь сѣвае. И от сего убо видѣниѣ нагло нападе на ме толико великь страхь, да егда много крать хотихь глаголати, образити ни простръти гласа николиже не можахи.

27. Ч'ти. По томь николико вратив' се, гласом' трепет'ним' начехь упрашати, аште сино вац' мои бише; а онь отвѣшта с' вап'ем' и са вздиханием': на да си бим' не биль, да не толико жестокимь мукамь предан' бимь! Знаи убо, ѣко битие мое 'е в жилиштих' адовихь в' вѣки вѣкь. Уви мнѣ, ч'то реку? Егда сиѣ слишахь, толика болѣван' би мнѣ, да много крат' чудих' се, како туди от мене животь не отиде. Длгим' же гласом' исплненим', тогожде упросих', поч'то божаствене милости тако улиши се, по нежe в' мирѣ толикими добротами сиѣше. Онь же отвѣшта мнѣ: ини узрокь осуждению моему никиже ни раз'ви да наслаждахь се в' jиграхь; и ере на семрти от' тога не покаѣх' се, не исповѣдихь, милость божаствену приѣти не бих' достоѣнь. И се рекь из'штеве от очию моею. И отшад'шу ему, оста смрад' толико великь да в мѣсто то к тому ник'тоже смиеть в'нити. Се

obtinui quod gliscebam. Oranti enim mihi die quodam hora nona, tantus evenit foetor, quod naribus nullatenus poteram tolerare. Haec dum mecum tacitus reputans, unde hic tantus adesset fetor, admirarer: supra meum verticem elevatis oculis infelicem nepotem vidi terribilis visionis, ita quod in eum visum imprimere non audebam. Nam catenis igneis circumligatus, fornacis instar flammas foetidissimas eructabat. Ad hanc itaque visionem subito me tam vehemens timor irrepsit, ut dum pluries loqui vellem, formandi vocem nullatenus compos eram.

(27) Postremo aliquantulum in me rediens, si meus erat nepos, voce coepi perquirere tremebunda. Ad haec ille ululatibus et suspiriis: Utinam, inquit, non fuissem, ne tam diris essem cruciatibus deputatus! Nam scias, me tartareis mansionibus perpetuis temporibus permansurum. Heu! quid dicam? His dictis tantus mihi dolor affuit, ut sim pluries admiratus, quomodo vita protinus non discessit. Longis autem expletis colloquiis, ab eodem sciscitatus fui, cur divinae fuisset misericordiae sic expers, cum in mundo tot virtutibus sic polleret. Pro nulla, inquit, me scias causa fore damnatum, nisi quia in ludis maxime delectabar. Et quia in morte accepta poenitentia quasi stulta ignorantia postposui confiteri, divinam non merui veniam adipisci. Et haec dicens, a meis disparuit oculis. Talis autem, eo abeunte, remansit foetor, ut in locum illum hactenus nullus audeat introire. Ecce quantum turpissimum ludi scelus divinae abhorrent majestatis oculi. Timea-

колико гр̀дь грихь есть, ки божаственаго величествиѣ очима есть толико мрзешт'. Боимо се тада, да нас' без' добрихь дѣль напрешита смр'т' не постигнет'; каимо се за живота ере по смрти не ште бити врид'но каѣн'е. Далеч' да будеть от крст'ѣнь толикие погибели јигра, паче да всею паметию потрибит' се.

В рими гар'динал' етер', именемь целестинь, прѣславнаго еронима прогонител' и хул'ник', егда дан' етер' в' з'бориштн будушт' гар'диналов', начеть по обичаю усти с'миними и раз'враштеними и тогож'де глаголи хул'ние глаголати, болѣзанью чрив'ною поражень на таину потрибу мѣста пошадь ч'рѣва в'са ис'пусти; и прие неже от туде изиде, из'даше.

Други убо гар'диналь, именемь ан'дрѣи, неподобань сему, на прѣславнаго еронима служитель и почтитель, оном' д'не в' томь рим'ском' граду мнозимь около стоештимь издаше. Иже егда в црик'ви юже бише, и испълнени служ'би, ѣже врименем' телесемь вздает' се, на погребен'и стоешту ту више реченому бискупу рекуштѣ попи[1] с мнозими редов'ници и плкомь рим'ским', иже к томуе ан'дрѣю саш'ли се биху, да и поч'тують, нагло в'звапи жалост'ними гласи и с' частимь в'здиханиемь на носилихь и в'симь ужас'нимь бив'шимь ѣко

mus ergo, ne nos bonorum rapiat inermes tam repentinus interitus, ne non poenitere nos vitiorum contingat, dum tempus inest, quia postmodum poenitentia foret frustra. Ut igitur Christianus tantae ruinae ludi procul effugiat nefas, imo ut omnium memoria deleatur, exempla alia quaedam, quam brevius potero, surrogabo.

Caput XXI.[2] [Venerabilis Damasi Portuensis episcopi pridie receptis litteris, aliqua eis inscripta corde avido intellexi, quae ob ejus reverentiam non dimittam.] Romae cardinalis quidam Coelestinus nomine, Hieronymi gloriosi aemulus et defractor, dum die quodam in conventu existens cardinalium, more solito ore audaci et temerario in ejusdem injuriae verba prorumperet, dolore subito viscerum impellente ad occulta naturae loca properans, viscera omnia protinus emanavit, et antequam illinc recederet, exspiravit.

Caput XXII. Alius quoque presbyter cardinalis, Andreas nomine, isti non similis, sed gloriosissimi Hieronymi devotissimus atque cultor, pridie in eadem Romana urbe multis circum astantibus exspiravit. Qui cum jam in ecclesia esset, paratis exsequiis, quae solent fidelium tumulandis exhibere corporibus, assistente summo Pontifice cum pene toto clero et populo Romanorum, qui ad eumdem Andream convenerant honorandum, emissis ululatibus et crebris gemitibus in feretro cunctis stupentibus et veluti amentibus effectis, tamquam si a somni dormitione excitaretur,

[1] Biće pravo: *papu*.

[2] Što je u zagradi, nedolazi u hrv. prijevodu.

безь памети будуштимь; и ѣко да би от с'на в'збудил' се. дивно в'ста. И егда заповѣдѣ папа всему народу изити вань из' великое црик'ве светаго петра и вратомь затворити се, да и упрашает': он'же отвѣшта тако реки: егда стоѣх' на суди божаственомь присуждениѣ чекае и превалиш'ство ризь и ѣст'винь, кихь уживахь в' животѣ моемь, пакленимь мукамь достоина ме бити суждаху; и нагло пришад' етерь с'лн'ца свѣтлѣи, снига бѣлии, егоже от ох[1] стоештихь разумих' блаженаго бушта еронима.

mirabiliter exsurrexit. Cumque a Romano Pontifice remoto de ecclesia majori beati Petri apostoli universo populo clausisque foribus interrogaretur, intulit ista verba: Dum starem divino examini judicandus, et jam propter vestium et ciborum, quibus hactenus usus eram, nimiam superfluitatem tartareis cruciatibus condemnarer, subito adveniens quidam sole splendidior, niveque candidior (quem fuisse gloriosum Hieronymum, ad se invicem referentibus qui astabant, intellexi)

28. Ч'ти.: са блажени прѣд' суд'цем' сѣдештим' на прѣстолѣ, приклонь колѣни, помоли се и испроси, да душа моѣ опеть плти прѣд'ставит' се. Симже с'кон'чаним' ричем', в маг'новен'и ока от тудѣ вратив'ши се, душа, ѣкоже видите, придружена бисть пл'ти; симже чудештим' се више речени папа и прочи слишав'ши. Биваю же сиѣ знаема народу ван' црикве чекающту; иже обломише цри-к'ви врата, нагло внидоше в црикавь, вси велицими гласи бога хвалеште и славнаго еронима.

(28) praesidenti judici flexis genibus animam meo corpori jungi porrectis precibus impetravit. Quibus finitis verbis, in ictu oculi inde recedens, anima uti cernitis, corpori est conjuncta. Ad hoc miratur summus Pontifex et caeteri audientes. Fiunt haec nota populo extra ecclesiam exspectanti, et, confractis ecclesiae foribus, protinus ecclesiam intrant, omnes magnis vocibus Deum et gloriosum Hieronymum collaudantes.

От сил'вана ар'хибискупа назарет'скога, служителя блаженаго еронима дѣло, еже о нем' створи се, хошту взвѣстити, емуже толици сут' свѣдѣтели, еликоже ихь назарет'ски град' вит'лиом' здржит', иже своима очима сие видише. З'мии онь дрѣв'ни дѣмунь своего ради охол'ства свржень

Caput V. Verum quia de Silvano aliquid dictum nosti, aliud quoddam non minus, ut puto, mirabile erga eum factum narro, cujus tot fuerunt testes, quot Nazareth urbs et Bethlehem tenent; qui propriis oculis hoc viderunt. Serpens ille antiquus diabolus ob suam dejectus superbiam in inferni profundum,

[1] Jamačno okolo, jer u sličnim frazama dolazi više puta. Oh bi moglo biti i *окр'ст'*, ali je ta riječ nepoznata Ivančićevu zborniku.

би в глбину адову, частнога архибискупа сил'вана много завиде светини, льстию нань ѣко пропаднѣи всихь животнихь тегот'но подвиже се, и се мужа божиѣ да озлословить, да иже его светине образом' д'визаху се неправеднаго житиѣ с'тави, его падением' пали би на гор'ша; в ношт' етеру, образ' светаго мужа приѣмь, к' етери жени племенити ѣви се, ка на постили своеи почиваше, и да нечистиво к неи приступил' би ис'каше. О сем' же страхом' ужас'на жена, мужу образа не знаюшти, видешти се сама с чловѣкомь в ложници и не знаюшти ч'то створить, наче вапити гласи жестокими, тако да вап'ем' непрестанним' вси в'збудише се спешти, не так'мо от оного дому, на и суседи, иже вси на вапаи жени в ложницу притек'ше, начеше управшати трепет'ну жену, ч'то бист' то. Междю тим' ластиви з'мии под'клони се под' одар и таѣше се. Ови, иже стек'ли се биху, сие слишав'ше, кто би се чловѣк биль, взискаше всудѣ; и напокон' идоше к мѣсту, идеже губитель таѣше се под' образомь тујим' скрвень, и чловѣка обрѣтоше.

29. Ч'ти. Иже тогожде при свиштахь вреште, силвана архибискупа мнѣаху. И от сего в'си суштеи ту ужас'ни ѣко без'памет'ни, ч'то убо створили би или рек'ли, не з'наху, видуште тогожде светине глась. А толико мрзеште и немнѣно вреште, упросише и, почто толика безакониѣ створи. Онь отвешта: аште 'а зло створихь, понеже призва ме жена сиѣ на

venerandi antistitis Silvani nimiae invidens sanctitati, in eum dolis, ut callidior cunctis animantibus, graviter est commotus: qui ut virum Dei infamem redderet, quatenus qui suo sanctitatis exemplo relevabantur ad rectae conversationis semitas, suo casu deciderent ad pejora; nocte quadam formam sancti viri sumens, cuidam mulieri nobillissimae jam in strato quiescenti apparuit, et se ad eam illicite accedere fingens, consensum sui corporis requirebat. Ad quod perterrita mulier, viri ignorans speciem, dum se cum homine solam in thalamo cerneret, nec quid faceret sciret, diras coepit voces emittere, ita ut clamoribus assiduis omnes excitarentur dormientes, et non solum de illa domo, sed etiam convicini: qui omnes ad praedictae mulieris thalamum accurentes, quid hoc esset, interrogavere pavidam mulierem. Interea callidus serpens sub toro se ponens coepit latere. Qui autem accurrerant, hoc audientes, quis hic homo fuerit, ubique perquirere incoeperunt. Verum illi diu perscrutantes, tandem ad locum venientes ubi pestifer latitabat anguis, aliena specie occultatum hominem invenerunt.

(29) Qui eumdem candelis accensis intuentes, Silvanum archiepiscopum crediderunt. Ad quod omnes qui aderant, stupefacti et veluti amentes effecti, quasi quid agerent, quidve dicerent, ignorabant, scientes ejusdem sanctitatis nomen. Et quia hoc tam detestabile inopinabileque cernebant, eum interrogaverunt, cur tantas nequitias perpetrasset. At ille, quid, inquit, male feci, si mulier

то. Еже слишав'ши жена, отвешта ему да лагаше. Тада он рече, да чловѣк' ли те поусти на век'шу ненависть мужа божиѣ, того ради да би га брже озлогласиль, наче толику грдиню глаголати, да никтоже могаше от гнѣва трпити. И от туде га непочтено с' досаждением' и хулением' злобештеи из'гнаше и силом' пхаюште из дому.

haec me ad hujusmodi negotium invitavit? Quod mulier audiens, eum fore mendacem lacrymans respondit. Tunc ille, ut homines erga Dei virum ad majus odium incitaret, quatenus illum citius diffamarent, talia coepit, et tam abhorrenda verba fari, quod nullus prae turbatione auribus poterat sustinere. Quocirca eum contumeliis et opprobriis exacerbantes, vi extra domicilium expulerunt.

30. Ч'ти. Ютру же бив'шу, ѣже створише се навѣштаюште, вапиѣху сил'вана архибискупа бити ипокриту и достоинаго сьжганию; чесо ради ѣко вась назареть подвиже се противу ар'хибискупу, тако да слишште име его всакь каждо хул'ник' бии[1]. Дивно сего мужа утрпение и велие светине его сказань. Зучи мужа глась в слуху в неповин'номь толика зла, а он не отврзе уст' своихь противу толиким' хуламь. В толицих' против'нахь срд'це его крѣп'ко бисть, не сметаюшт' се ниедним' неутрпин'емь, вину имени божаственому хвали вздае, исповѣдае за грѣхи свое се бити достоина симь.

(30) Mane autem facto quae gesta fuerant enarrantes, Silvanum archiepiscopum, hypocritam et dignum incendio acclamabant. Qua de re quasi tota est civitas Nazareth commota adversus archiepiscopum, ita ut audiendo ejus nomen quilibet blasphemaret. Mira hujus viri patientia et magnae sanctitatis indicium. Volat ad innoxii antistitis aures tanti fama criminis, os tamen non movetur ad injurias. Inter tot adversa cor manet immobile, ad nullam se vertens impatientiam. Gratias divino semper agens nomini, sua haec confitetur noxia meruisse.[2]

31. Ч'ти. И толико простри се о нем' си глась, да слухь его даже в' алек'сан'дрию, в чипар' вниде, и по градих' мновихь и придѣлихь всудѣ зучаше; ѣко да ни прага дому его никтоже смише приступити. Пребив' же сврху господь, виде вса своихь светихь и допушта впасти в печал'ние туги, да е тада по том' вѣр'ни

(31) Crevit in tantum ejus infamia, quod ejus opinio usque ad Alexandriam, Cyprum et per civitates affines pene ore omnium est delata. Atqui limen domus innoxii antistitis calx tangere non audebat. Manens enim in supernis Dominus spectator omnium, suos sinit labi sanctos in tribulationum aerumnas, ut tunc fideles patientia eos reddat; sed eos exi-

[1] Biće krivo mjesto *би*.

[2] Ovdje je ispušteno 15 vrsta, jer ih hrvatski prijevod nema.

обрештеть; на идеже просит' се в тугахь, не оставлаеть ихь никогоже. Ис'шад'шу же лѣту, в немже д'ѣвл'ла хитрость о мужи божи таковаѣ створи, мужь богу вѣр'ни отаи град' назарет'ски оставль, да онихь люди саблазан' николико укротил' би, к цркви, в неиже славнаго еронима тѣло почиваше, ѣко к прибижишта пристаништу пришад', в мѣстѣ гроба постави се на молитву; идеже прѣбиваюшту ему ѣко за два чьса, мужь етерь лукавим' духомь в'ж'гань, в' ту прикав' в'шад', светаго мужа обрѣт' на гробѣ в молитви ѣко з'мии пог'на к' нему, поносе ему, ѣко жене на блюд'ну свою похоть потичет' ваз'да. Емуже аганць невин'ни сил'вань радуе се о погрјен'и своем', сь с'мрением' правлаше, да таковаѣ често глаголал' би ему.

Сие неподобни раз'боица слишавь, ножь изам' да га убиет' в грло сил'ване. Вскоч' частни мужь, ваапи: помози славни ерониме! Он раз'боица, егда ножь двиг'ну, в грло све закла се; и тако, како подабаше, мужь безакон'ни сам' себе уби, да в ров' в'падеть, егоже изрва. Дивно 'е се паки еже слидуеть. Примири се убо затим' ини мужь нечистивь с' дошад', се еже маштением' божественим' бисть створено, ѣко види; тадае ѣм' нож', мнѣе да е човѣкь божи сие створиль, човѣка убити настоѣше, убити сил'вана. Да не много глаголал' бим', ѣко такое настоѣше, како и први, тогожде ч'то првому примири се, тое и сему доиде. Не оште мужь си други на gente necessitate in pressuris minime derelinquit. Revoluto itaque anno, quo diaboli astutia talia erga Dei hominem perpetraverat, civitatem Nazareth, ut illarum gentium aliqualiter scandalum mitigaret, vir Dei occulte deserens, ad ecclesiam in qua gloriosi Hieronymi humatum quiescit corpus, tanquam ad refugii portum veniens, se in sepulturae loco posuit oraturus. Quo per duarum horarum spatium sic manente, vir quidam nequitiae spiritu inflammatus, in praedictam ecclesiam intrans, sanctumque reperiens super sepulturam in oratione positum, ad eum velut draco cucurrit, ei improperans quod mulierum mentes ad libidinosas suas voluptates continue incitaret. Cui agnus innocens Silvanus se despici gaudens, humilitate solita, ut ista saepe ei diceret, blandis colloquiis invitabat. Quod pessimus ille latro audiens, gladium ex vagina suo pendente lateri impudica trahens dextera, ipsum, ut in Silvani antistitis guttur immergeret, elevavit. Cui cum hoc verbum, succurre, Hieronyme gloriose, venerandus antistes opponeret; in guttur proprium elevatum gladium immersit, viri illius dextera retroversa: et sic, ut decebat, se ipsum vir nequissimus interemit, ut in lacum caderet quem effoderat. Admirabile hoc, sed non minus est mirabile id quod restat. Casu itaque alius superveniens vir nequissimus, hoc quod ultione divina perpetratum fuerat, ut vidit, protinus gladium arripiens, a Dei viro hominem illum aestimans interemptum, Silvanum interficere conabatur. Ne nimia verba

землю паде, и се мужа ина в цркавь внидоста, сие видив'ша, суда божиѣ нев'наюшта, мнѣхота си грихь толикь мужемь божимь створень. От нию же едань веште другаго люте се, гнивомь лудости вспланув' рав'боиница наче вапити елико могаше: доколѣ пребивает' безаконие т'вое? Ти жене силиши на твое блуждение похоти, и чловѣки в таинѣ убиѣеши! В истину данась твоему безаконию конаць будеть; и нагло елико може поче, изам' нож', да и угаси.

32. Ч'ти. На егда сил'ван' по обичаю ввапи: помози славни ерониме! мужь онь, ѣко и други, своею рукою и ножем' уби себе. Другн мужь, иже ш'ним' приде, се видив', трепетань би видениѣ ради, к цриквеним' вратом' потече; мнѣе же, сие по чарехь бити створено, елико може, поче вапити: симо вси таците! Се злодѣи сил'ван' архибискупь не толико да жене срамотит', на и оште и чловѣки убиѣет' своими бас'нами. Бише бо велие стечение мужи и жень: сбиѣюште ар'[1] гласи, вап'юште сажганию бити достоина сил'вана, ар'хибискупа нечистивого.

33. Ч'ти. Сие зучи в' ушию моею; и слзи роне на тилик'[2] позор' идѣхи. Стоѣше аганць мею влки лютими и в штен'цих' кротак', ничтоже глагола так'мо: сие достоино трплю, ѣко в бога моего сагрѣших'

[1] Biće pravo *aep'*.

[2] Jamačno mjesto *толик'*.

loquar, id quod primo acciderat, huic evenit. Quin nondum vir iste secundus in terram ceciderat, cum duo alii viri ecclesiam intravere: qui id videntes, divini ignari judicii, hoc tantum fuisse peractum scelus a Dei homine putaverunt. Quorum unus id prae alio grave ferens, furia vesaniae undique inflammatus latro, coepit quantum poterat exclamare: usquequo tua viget malitia? Tu mulieres ad tuas libidinosas cogis voluptates, et homines interficis in occulto! Certe tuae hodie nequitiae finis erit; et subito pro posse cucurrit, ut eum exstingueret vibrato et denundato ense.

(32) At ubi Silvanus more solito, succurre, gloriose Hieronyme, exclamavit; vir ille, ut duo primi, se manu et ense proprio interfecit. Vir autem alius, qui cum ipso venerat, hoc intuens, tremebundus ob visionem ad ecclesiae fores cucurrit. Qui id quidem maleficiis factum putans, quantum poterat, exclamare coepit: Huc omnes accurritae; ecce maleficus Silvanus archiepiscopus non solum mulieres stuprat, sed suis etiam incantationibus necat homines toto posse. Fit his auditis nimius virorum et mulierum concursus: verberant aerem voces, combustione dignum Silvanum archiepiscopum nequissimum acclamantes.

(33) Haec ad meas sonant aures. Tristis ego et lacrymans ad tantum pergo monstrum. Stabat agnus inter lupos atrocissimos saevientes ut canes famelici rabie non minima, mitissimus et laetus tanquam fungens prosperis,

тегот'но. Биѣху же мужа невин'наго; всхиштует' се всми[1], да на муку толи радостние идише и тегот'но повојаху и. 'А рукою млчаниѣ помаѣх' к народу, желие ихь вели гнив' укротити, они же веште гнивом' и ѣростию вжизаху се. И егда юже всхиштень силванъ ван' ис цркве ведише се, нагло свети еронимь, ѣко виѣше се, от мѣста, в немже лежаше, встав', толикою свѣтлостию сиѣе се, да ѣко очима усилно врити, ѣви се всим' помошти архибискупу своему излюбленому, иже своею десницею сил'вана частнога всхитив', сим', иже его всхиштена држаху, гласом' страш'ним' повелѣ да нустет' его. Толикоже сил'но бист' сие повеление, да прие неже кон'чал' би глась, тако всихь нагло толик' страхь об'ѣ, да всу крѣпост' плтену из'губише, мею тим' како мртви на земли падоше. В сих же жена етера, нечистивим' духомь осѣнена, вѣругами г'возденими по руку и по ногу з'везана, чловѣки многими носише се на рукахь в цркавь исцѣлениѣ ради; на идеже нога жене так'ну прагь, вапаи и глас' се с' стране движе: помилуи свети ерониме, ѣко тобою мучу се прие времене, и туд'е д'ѣвл' ваш'е не устаѣше

34. Ч'ти право. Емже славни ероним' рече: нечистиви душе, изиди от сее раби божие, и твоѣ откриј лукав'ствиѣ, ѣже о сил'ванѣ садѣлал' еси, в сил-

nil dicens aliud nisi, hoc juste patior, quia in Deum meum peccavi graviter. Verberatur vir innocens, capitur ab omnibus, ut ad supplicia tanto laetior, quanto poena gravior, deducatur. At dum ego manu silentium populo, ejus optans furorem nimium mitigare, insinuo, eo amplius iracundia et furore populus inflammatur. Cumque jam captus Silvanus extra ecclesiam duceretur, subito gloriosus Hieronymus, ut visum est, de loco in quo jacebat surgens, tanto circumfusus lumine, quod radiis in eum intuentium oculi reverberarentur, cunctis apparuit suo devotissimo antistiti auxilia donaturus: qui sua dextera Silvani venerandi capiens dexteram, his qui eundem captum retinebant antistitem, voce terribili ut eundem dimitterent, imperavit. Tantae autem fuit virtutis haec visio, ut antequam finiretur vox talis, omnes repente tantus timor invaserit, quod omni vigore corporis destituti in terram velut mortui caderent. Inter haec mulier quaedam a nefando spiritu obumbrata, catenis vincta, compedibus manicisque ferreis alligata, plurium hominum manibus, liberationis obtinendae causa, ad ecclesiam deportatur. At ubi mulieris pes tangit ecclesiae limen, ululatus et voces terribiles, miserere mei, gloriose Hieronyme, nam per te crucior ante tempus, diabolus emittere non cessabat.

(34) Cui Hieronymus gloriosus: Nefande, inquit, spiritus ab hac exi famula Dei, et tuas detege quas erga Silvanum struxisti fallacias, in Silvani forma omnibus

[1] Biće pravo: *всими.*

в'ани образи всим' се хрло ѣви. Тьгда дѣвль, ѣко славни ерo ним' повели, ѣви се тако ѣко в'сим' виѣше се како ар'хибискупь сил'вань. Но сихже с' жестоким' гласом' ван'ѣ нечистиви духь ис цркве иштеве. Еже егда толико дивно бисть створено слв —

te demonstrans. Tunc diabolus, ut gloriosus Hieronymus jusserat, ita ut ab omnibus Silvanus episcopus putaretur, apparuit, et rem quam fecerat ut infamem redderet Dei famulum, enarravit. His dictis, diris clamoribus et ululatibus nefandus spiritus de templo disparuit. Quod ubi tam mirabile negotium est peractum, gloriosus Hieronymus antistitis sui dexteram non derelinquens: etc.

Почине сповидь опѣна ча ест' начинь ки има држати чловикь на испитан'е конщенције кад̄ се оће исповидити. Сложена по част'номь господини фра миховили теологу з милана реда светога франчиска.

Када грѣшникь есть предь сповѣдникомь. чини редовникь да учини аламен'е светога крижа паки га питаи колико е времена да се ни сповидаль. и ако е свршиль покору ка му е била дана и ако ю ни учиниль заповѣи да ю сврши али да ю обеѣа свршити. и за ки уз'рок' е сталь вечь еднога лета да се ни сповидаль. и ако уми оче нашь и здраву марию и ако ю не уми чин' да ю научи. Паки редовникь има испитати чловика кога е стан'ѣ ча е и ку арьть чини да лагле буде могаль испитати грихе в ке би могаль онь чловикь упасти. Паки почни редовникь гибати грѣшника слаткими ричи говорећи. сину мои и брате драги нашь господин' богь не ће семрти грѣшнику да брже оће да се покае своихь гриховь и да живе. Од куда толика е любавь ку носи господинь богь к души нашеи да е хотиль с'трпити да ова душа не буде осуена онь хоти послати свога сина на овь свить носити тешкоћу и муку и умрити за душе наше. И како ти знашь да исухристь бл̄ни[1] бил' е на семь свити. вазда опѣаше по градихь з гришници вазда говораше и јидише ш ними. Онь оздравлаше немоћне скрѣшеваше мртве оздравлаше губаве. Учаше оставити свить[2] и притиснут̄ се к себи. Онь за светога матиѣ ки сташе на барки тре чинаше ожуру. онь прости светои марии магдалени и ошће прос'ти светому петру ки га потаѣ и ошће би биль простиль июди да би отель рећи свои грихь. Зато мои драги сину буди добре воле и буди вазда послушливь к беседамь ке ти ја говору. Ере се мнози греду сповидити и кда су предь

[1] Biće: *благословлени.*

[2] Свт̄ь.

сповидникомь изгубе се с таковимь начиномь да не буду знати в ком су мести толико да не буду разумити ча им се говори а то все исходи од мала срца и од мало добра дела, а то су они ки имаю мисаль прво учинити зло него ли добро. За то знаи добро ча непријетель поставла в срце човику. Говори наипрво да е манень повидающи свое чинен'е оному ки е не зна за то ни се триби сповидати. а неразмишла човикь да богь зна всаку стварь и оно ча се говори споведнику говори се самому господину богу. Друга рич' е да д'ѣвал' поставла в срце човику и тако говори да е младь и да море ошће живити веле времена и не размишла говорен'ѣ светога агустина ки говори. Ни ствар' на вомь свиту од ке смо веће становити него од смрти.

Трета стварь есть да д'ѣвль поставла га в страхь говорећи. Ти не ћешь моћи нигдарь досвршити покоре и не размишла да е веће милосрдие господина бога него ли вси гриси овога свита. Четрта стварь да му непријетель поставла в срце. како морешь оставити та грихь али ту жену али како морешь врнути зло взиман'е да оно все ча имашь на овомь свиту ни вридно толико колико држимь люцкога а не размишла да все оно ча има буде му оставити по смрти. Пета ствар' е да човикь размишлающи зло ко е учиниль и мислећи ча е учиниль в своеи младости. мало крат се е исповидель и мислећи да нима ча вратити ствари ке е взель. и непријетель чини такова човика да се одлучи вазда и ва всемь чинити зло и на конаць негово искончан'е ест зло и жалостно. Зато сину мои будь добре воле и не имии скрби ни страха ниеднога. Даю ти на знан'е да наимани дель од милости бож'е есть веле већи него ли вси гриси овога свита. и ошће одвећь да вси гриси ки су учинени и ки се оте учинити да би били вси в теби самомь нимашь сумнити зач' е овди савсимь добарь начинь. ако ли од тебе не буде манкати. Сину мои ти знашь добро да натура од' ог'на есть истеплити. да онога не степлюе ки се к нему не приближа. Тако и господинь богь вѣчни прашћа всакому човику да потрибно е да се притисне к нему. И ошће знајь сину. ако ошешь имити едну стварь вримен'ну на овомь свиту како е крухь вино свите куће пошишиони али ине ствари. од потрибе ти е дань и ноћь стати вь толики фадиги за хотећь имити. Да ако ошешь имити раи и славу блаженихь. добро да си вазда уридиль[1] господина бога и неговихь светихь. псующи ротећ се неговимь именемь и не обслужующи неговихь заповиди. Само с рич'ю морешь добити речено кралевство да од потрибе ти е бити жалостну од заль ке си учиниль. Не знаш ли да исухристь приде на землю и умрль есть за нась и трпил' е толико неволь и толикихь псости за нась. Да ако е умрль за нась добро намь ошће и простити наше

[1] Uridilь = uvridilь.

грѣхи. и вриен'ѣ ке смо му учинили листо да жалуемо да смо га увридили. И ошће напридь да се имамо чувати не увридити га колико нам' е наивећь взможно. И ошће оћу да знашь да за три рачуни имаш се исповидати. Прво е зач си облигань друго да се ти имашь сповидати за искати твое спасен'е ере презь свете сповиди нигдорь не море бити спасень. Трето да се имашь жаловати да си увридиль господина бога и искрнега и душу твою. бог' се увриюе не обслужуюћи неговихь заповиди. Искрн'ни се увриюе взимлюћи негово имен'е и неговь добарь глас' и негово почтен'е. Чловикь душу увриюе и тело свое али јидући[1] веле али бьлудећи али за ине делети телесне да се чловикь изнимле ванка з рачуна већь нере му се пристои. И ошће знаи сину мои да онь ки се хоће исповидати потрибно му е имити в себи все ове ствари. Прво да негова сповидь има бити провиена. ча е онь ки се гре исповидати има мислити свое грихе зачь ако ћешь учинити едань обедь твему прићелу и прићти га в хижу твою ти оћешь помести и очистити хижу твою здола и згора. и разгледат' ћешь добро да по хижи не буде ка нечистоћа ка би не била драга твому прићелу. Да ки е већи твои прићель него ли исухристь ки е умрль за те. И зато мисли добро[2] и размишлаи помести и очистити твою конщенцию ча есть да исухристь влизући в хижу твою не наиде и не види в хижи твоеи ричь ка би му мрска. Други е рачунь да исповидь има бити жук'ка како говори давидь пророкь. Ја размишлю теби господине вса лета моћ и все грихи мое ке самь учиниль все дни живота моего с жук'костию од срца и одь душе мое. Трети рачунь да има бити срамежлива зачь ти имашь в' еклизиастици на капитулию да исповидь има бити срамежлива ка приводи к милости. Четрти рачун' е да има бити с разгледан'емь. ча е да чловикь има рећь свое ствари а не мишать друзихь по говорен'ю исухристову како рече к десетим[3] прокаженимь поите и покажите се попомь да чловикь нима рећи ни дать грих' иному него самь себи. Пети рачун' е да има бить цела зачь не будућь цела ни вридна нишће ере само едань грихь смртни задоволан' е осудить чловика али едну душу. И ошће ни задоволно рећи едань грихь едному а други другому. Шести рачун' е да има бити слободна и учинена з добре воле а не по сили. ерo[4] добро чинен'е по сили богу ни драго. И тако како е чловикь учиниль зло слободно и з добре воле. и тако слободно и з добре воле да се испови зачь исповидь учинена по сили како чине они ки се исповидаю кь муки. не вала ни почтен'ю овога свита

[1] Jidći.
[2] Pogrješno mjesto *добро*.
[3] Desetm.
[4] Pogrješka tiska mjesto *ере*.

ни к спасен'ю душамь нашимь ни телу нашему да брже к смуѣен'ю и ка осуен'ю телесномь[1] и море бить и душамь нашимь. Седми рачун' е да има бити освадлива ча есть да има чловикь освадити самь себе а не скужати. ере говори свети аугустинь. Колико се веће чловикь осваюе толико га веће бог ослобоюе. Осми рачун' е да исповидь има бити густа добро да то не заповида света мати цриква ништарь мане добар' е светь како говори свети августинь. Ни ричь на овомь свиту ка туко[2] поражуе д'ѣвла колико исповидь густа. Девети рачун' е да исповидь има бити умилена ча е да чловикь нима рећи ја не крадемь ја не присежемь и прочаѣ[3]. да има рећи да е онь наивећи гришникь ки е врхь земле. зачь тако говорећи ан'ели се веселе об немь. Десети рачун' е да се нахаѣ ва исповеди ча е то да има бить умилена. И зато гришникь да ни биль нигдарь већи гришникь на вомь свиту од нега и да онь јидући и п'ући спећи и бдећи вазда е мислиль учинити зло. Еднадести рачун' е да има бити потаена ча е да само едному попу да се имаю рећь негови гриси и поманкан'ѣ. ни се ошће хвали да имашь таковь грехь. ере онь ки се грихомь хвали та се не кае. Други на десте начин' е да се има чловикь доброволно сповидати и има знати да га богь доброволно пријимле в милость а д'ѣвал га забива. Ошће има бить тврдь и становить а не чинити како чине ники ки се толико згубе да не умию рећи гриха. и ако га ли знаю рећи. имаю толикь срамь да га дию тако покрвенимь закономь и покрив'нимь. да ако би било взможно не би отель да би му попь разумиль. Ошће има бити послушань ча е на ствари подобне и почтене ча му се запови. И добро да есу други начини од' исповиди ча е да сповидь има бити припроста чиста верна сузна нераздрта и нага и ништарь мане вси начини се могу приложити к више реченимь стваремь. И ошће по тихь начинихь редовникь има знати 1 округлости около грѣшника. Прво е гдо е онь ки се исповида али е попь али е фратрь[4] али ини редовникь али свитовни и ка арт' е негова. зачь по стан'ю и достоѣнству сцини се грихь. Друго ки е грихь ки е учиниль. ели та грихь отаинь али е очить. Трето в комь мести е учиниль грихь. Четрто с ким' е учиниль грихь. и ако га е учиниль з друзими али друзи ш нимь. Пето колико крат га е учиниль. Шесто кимь законом' е учиниль та грихь и по ки начинь Седмо ако е онь хотин'но влизаль в напасть али су га друзи напелали. Осмо в ко вриме га е учиниль али в благдань али в ки ини дань свети али вијилию.[5]

[1] Telesmь, koje bi moglo biti: *телесемь* ili *телесомь*.
[2] Mjesto *тулико*, kako se i danas čuje.
[3] *Прч.* Ova kratica dolazi više puta.
[4] Za cijelo pogrješka mjesto *фратарь*.
[5] Vij'liju.

И када редовникь протумачи грѣшнику все ствари згора речене има га укрѣпити слаткими ричи да рече свое грихе брез ниеднога мишлен'ѣ. И када юре рече ча му се види почни га питати по нареен'ю здола писаномь и ако грѣшникь говорећи свое грихе пришал би на уздахнен'е ако ли би се боѣль рећи грихь свои имаш га помоћи и придат му срца говорећи. Сину мои стои добре воле и не пусти се премоћи д'ѣвлу да имијь добро срце зачь богь ки зна всаку стварь есть овди мею тобу и ману и приправан' е простити все грихи твое ако би ихь било веће него е капаль од воде морске и тимь чловикь с већу сминост'ю ошће* рече свое поманкан'е и с манимь страхомь.

Паки редовник' га питаи одь 12 члени вере. и ако в никомь од нихь нигдар би сумниль. и ако е нигдар се пошпоталь нашу веру да имамо скрснути. и ако ē[1] рекаль ѣ бихь отель стати овди на семь свиту зачь знамь ча е овди да онамо не знамь ча оћу имити и тако пои питаюћь од' еднога до другога говорећи. Веруеш ли в бога отца всемогућаго и прочаѣ[2] и ако се е нигдарь пошпоталь нашу веру.

По томь питаи одь 10 заповиди од закона. Наипрво около прве заповиди ако се е нигдарь кланаль веће ствари него створителю и ако е нигдарь отель толико добра жени ниеднои циħь прехинен'ѣ али привести ю на свою волю и ако би ю юре имель и речет. ѣ бихь отель приѣ да би умрьль отаць и мати и брат'ѣ него би те имела зо ти[3] си мои богь ти си мое уфан'е брезь тебе не бихь отель живити. И ако би нигдарь чиниль чинити ин'кантаменти али чиниль метати ждриби. за отећи имити чинен'е з друзими женами. и ако е чиниль самь такове ствари и ако е носиль бреви при себи али ника писма по себи али по друзихь. и ако е обслужиль веће едань дань него други ако ли е вероваль в сан'е и тако од многи друзихь ствари море питати ке су супроть првои заповѣди. ка говори да се инимь богомь нимамо кланати него единому богу истинному и живому. Друга заповид' е не прими имена господина бога твоега в тащадь[4]. Овди се море питати ако е опћиль за всаку ричь присегати на добру веру али на веру бож'ю. али по свето еван'ел'е по тело по крвь по свету марию так[5]

---

[1] Povrh *e* dolazi znak, koji ako nije pogrješka tiska, bez sumńe znači, da treba čitati *je*.

[2] Прч.

[3] Tiskano dolazi odjelito: *имела зо ти*, koje će biti tiskarska pogrješka.

[4] Ташѣдь = ташћадь. U Ivančićevu zborniku dolazi ova riječ vrlo često.

[5] Ovo je bez sumńe *тако;* mi smo ipak ostavili u sličnim slučajevima radije znak pokraćeńa, jer n. p. *кад* može biti *кад'* i *када*.

* Redovno dolazi шѫ = šć, a ovdje ѫ.

*

ме богъ чуваи од куге тако будите живи мои сини. ако е присегаль по крухъ бож'и али по оно вино бож'е. али по любавь ку с'мо мею собу учинили повь огань божји али по небо али по землю али по морѣ[1]. и тако од много инихъ ствари ча е все грихъ смртни. Трета заповидь ест' почтовати благе дни. тоту питаи ако би в благдань тежаль тегь од кога живе. али ако би чиниль тежати свое подложнике и ако е то чиниль за лакомость али за нишћету и ако е в блага дне куповаль али чиниль куповати. и ако е в благдань стал' в товерни играюћи изгубити оно ча е добиль всу недилю. и ако е учиниль в кући али вани куће ку коли ствaрь за лакомость и да би могаль в понедилакь тежати свою арть. и ели сталь на миси всаки дань недилни и в остале блага дни заповѣдне. и ва те блага дни ели учинил' веће грихе него в ине дни. Четрта заповидь есть почтуи отца[2] и матерь свою заповѣда се удржати всако ближичство и питаи ели послушань свому отцу и матери и ако доброволно чини ча му заповидаю ако е одлучень од нихъ и ако их' е нигдар псоваль ако ли е биль отца али матерь али кога свога ближику и ако е искаль смрти нихъ али отровати нихъ за имити нихъ благо. и ако су они умрли ели ко добро учиниль за нихъ душу. ако е клель нихъ душу али тело. и тако говори од' осталихъ нихъ ближикъ. и ели када чиниль ређь ку мису за нихъ душу. и ели свршиль волю нихъ и одлучен'е и ако е чьји комесаријь ели свршиль одлучен'е мртвихъ. Пета заповид' е не укради питаи ако е нигдарь украль пинези али ину стварь люцку али в кући своеј' али вани с куће али да би присталь да би твои суседь покраденъ бил' али ако би приель дель од нега ако би приель благо люцко и не врнул би га и не повидаль ели гдо згубил' ту такову стварь. и ако би присталь да би негови сини крали и ако ли би нашаль благо опћинско али жидовско али господина свога и прочаја. Шеста заповидь есть не убии. овди се море питать ако е нигдарь умориль никогарь али ако е биль в товаришстви кади е гдо убьень али уморень али е биль вь вћи[3] али е даль сьвета да би нигдо убьень биль али своимь светомь али пожелиль в своемь срци да би нигдо уморень биль.

Седма е заповѣдь нелюбодѣи. в тои заповѣди се разуми всако чинен'е телесно ванка матримониѣ али будь по натури али проту натури. И ту се море питати ако е опћиль с жену люцку и од много друзихъ жень од кихъ нећемо сада говорити зач' в гриху од похотен'ѣ оћемо стумачити все начини по кихъ чловикь море в таковь грихъ упасти. Осма заповѣдь ес'ть не присези криво. и ако е криво присегаль ели на шходу

---

[1] М҃рѣ.

[2] Оц҃а = otca, jer na str. 20 doista dolazi *отцемь*.

[3] Biće: *вићи*.

в друзихь али за угодити друзимь али се спричати од зла чинен'ѣ тако за негово присежен'е криво гдо коли би приель шходу дужн'е[1] на оправлен'е и на задоволе учинен'е и достоѣн'е мукѣ велике али покоре. Девета заповѣд'е да се нима пожелити жена искрннега твога в кои заповѣди се разуми да се нима пожелити хѣи ни раба ни ниедань чловикь. Десета заповѣд' е да нимашь пожелити блага искрн'нега твога ча се разуми благо гибуће и негибуће. како е куће именѣ пратежь и пинези.

По томь када буде редовникь испиталь грѣшника врхью заповѣди. почни питати одь 7 смртнихь гриховь. а наипрво од' охолости од кудь охолость исходи од четирихь сьтвари. Прво од богатаства друго од липоти трето од моћн'стви четьрто од мудрости од куда супербиѣ по светомь августини говори се едно разширен'е мисли ка би отила господовати да уми веће од' инихь ки умию већь од нега. Ошће исходи та супербиѣ када е чловикь мударь али има ко коли добро. и мисли да по свомь достоѣн'ству бог му[2] дае али мисли да по своемь чловичаству[3] има то добро. И мисли да има то од себе а не од бога. Од куда говори свети августинь. ако е богь од' охолог'а ан'ела учиниль д'ѣвла. ча оће учинить од чловика непослушнога. И та грихь има 14 кить.

Иактанциѣ.	Контумелиѣ.
Вана глориѣ.	Контенционе.
Ипокрижиѣ.	Ароганциѣ.
Ин'обедиенциѣ.	Пресумпционе.
Дерисионе.	Ин'реверенциѣ.
Елационе.	Импортунита.
Инсоленциѣ.	Сингуларита.

Јактанциѣ алити рећи хваста то есть када чловикь покажуе да има оно ча нима али да море оно ча не море. и такоē када хвали инога веће него е достоино за волю приѣзни али за поставити га в милость иному. И ошће када хвали чловикь прико реда своега неприѣтела. за волю да в гредућемь времени не буде се нашло половицу онако ча е од нега рекаль.

Вана глориѣ алити ташћа слава есть када чловикь има блага доволе али пинезь али инога добра вримен'нога и ошће да се зна. и тако се кунтента за бити хвалень. да е од' добра рода и да е мударь и липь и ѣки. за то ташћа слава различита ест' одь хвасте ва вомь да хваста есть када се чловикь хвали од' онога ча ни в' немь а ташћа слава е када чловикь хоће и ишће за бити хвалень од онога ча е в немь зачь не само чловикь отел би бити хьвалень од' добре сриће алити ча му е богь посудиль. да ошће ишће бити хвалень од зла ко е учиниль. и од зла ко е чиниль учинити.

---

[1] Віće: дужан' е.

[2] Бг҃му.

[3] Чс҃тву.

Ипокрижић алити ипокритство есть. када чловикь чини ко годи добро духовно за бити хвалень али ако да ку алмозину очито за бити хвалень. али ако када гре на мису и каже да моли и да стои с великимь дивициономь како чине ипокрите ки кажу едну стварь з вана а другу мисаль има в нутри. И на кратци покрижић есть вазда када чловикь чини ко добро духовно само бити похвалень од свита.

Ин'обедиенциѣ алити непослух. овди се море питати колико е биль послушань заповѣдимь бож'имь и заповѣдимь свете матере цркве али заповѣдимь своихь прелатовь али свому стариему али мештру свому али господару али свему отцу али матери. и ако е биль непослушань своимь добримь надахнут'емь и притиснул се е к злимь и нечистимь.

Дерисионе алити рећи пошпотанье. овди се море питати ако се е пошпоталь кимь коли чловикомь алити отцемь али матеру али ини̇ми люди. И толико е ако се е када шпоталь добримь и вишимь о друзихь. и ако е када слишаль али разумель да му е било речено истина тр'[1] е показаль да чини шпоть од' онога такова ки га е напутиль али свећаль и за чинити да ни мани од нега и такое ако е када чиниль шпоть од' овога али одь онога чловика али жене али попа али фратра чинећи зламен'ѣ непочтена алити с главу али с' ѣзикомь.

Елационе ест'. када чловикь не хотиль би да га други надходе ни в' динитати ни в богатастви ни в липоти ни одь инихь ствари како се море пригодити да отел би стати врхь друзихь и отел би бити већи ода всихь. и та таковь море се питати ако се е славиль да мужи али жене чинили су му почтен'е и ако се е жалостиль да нега жени али синомь ни имь било учинено оно почтен'е ко се нему мни да су достоини и ако е када показаль за понизит[2] се за прити в' веће почтен'е.

Ин'соленциѣ есть када чловикь хоће супротивит се ауторитади и истини од' онихь ки знаю веће од нега ча есть. оће бити покарань од свое лудости и с добрими рачуни оће му бити показано да е учиниль али рекаль зло а ти оћешь разумити веле добро да онь говори истину да за показать да онь разуми оће се сфорцати стати му супротивь и зврхь тога да га ошће погрюе.

Контумелиѣ есть гори корень и већи грихь него више речени. зачь кунтрештан'е есть када чловикь супротиви[3] се истини уфаюћ се в свои кричь како чине мнози да за умиюћи добро чанчати покажую од лаже истину и од' истине лажь.

---

[1] I danas se čuje u čakavaca *тр* pored *тер*.

[2] Infinitiv se u ovoj knjižici redovno svršuje na *ти*, rijetko na *т*; toga radi mislimo, da bi se *понизит* moglo čitati *понизити*. U današnjih čakavaca običniji je infinitiv na *т*.

[3] Супротв.

И зато питаи га исповѣдникь ако е када учиниль ко зло али рекаль ку коли лажь. и своимь умићимь говорен'емь показал' е да ни учиниль ни рекаль з'ло.

Контенционе есть када чловикь оће се бити али дешпотати али чинити ку ину стварь с онимь ки е ѣчи и мудрии од нега. Од куда веле би биль смин' онь ки би се даль разумити да море добити онога ки е веле ѣчи и веле мудрии од нега.

Ароганциѣ есть. када чловикь брез гласи слишан'ѣ ишће рећи али учинити гласи нове ки нису нигдаре били речене ни учинене. зато питаи ако се е када на то клаль мислећи дань и ноћ' за змислити ку коли нову стварь. и ако е онь зналь ку коли отаину од' инихь али од рати али од мира и паки е рекаль ове ствари како да би е онь нашал' а не слишал' е од друзихь.

Пресумционе есть. када чловикь не чини почтен'ѣ оному ки га е достоѣнь за то сповидникь питаи ако е биль в цркви и ако е учиниль достоино почтен'е крижу али телу христову али редовникомь али отцу али матери али иним' већимь од нега. да прво учинил се е не видит' га за не учинити му почтен'ѣ. а не размишлаюћи да е почтен'е онога ки е чини а не онога кому се чини.

Инреверенциѣ есть. када чловикь брани зло ко е учиниль зато те питамь ако си када учиниль ко зло и паки си биль покарань да си учиниль. и ти не устаешь показати да ниси учиниль зло дапаче се усилуешь показати да си учиниль добро.

Импортунита есть. када чловикь погрюе говорен'е и чинен'е инихь смиюћи али шпотаюћ' се од нихь чинен'ѣ. Зато те питамь ако си када погрдиль говорен'е алн чинен'е инихь али тегь нихь чинећи шпоть од нихь.

Сингуларита есть када чловикь отел би бити него самь мударь. самь липь. самь ѣки. самь богать и тако пои питаюћь од' инихь доброть вримен'них' зато чинь да рече грѣшникь свои грихь особоинимь начиномь од више речених' гриховь. и ошће и да всихь инихь грѣховь кими би увридиль бога и искрн'нега свога и душу свою. колико е ва томь гриху од супербие.

Паки питаи исповидникь од гриха с'рдитости од куда е срдитость како говори онь мудри поета. Срдитость импачива пameть и разумь да незна ча е истина и не види свои дефеть. Чловикь срдить ни господинь самь себи. чини зло самь себи и инихь увриюе често крать. Ки грихь има 14 кить како има нихь капитнь[1] више речени. ке ките су ове:

Биастемарь.[2]	Омицидио.
Одио.	Малицић.
Конвициумь.	Дискордић.
Контумелић.	Резић.

[1] Kapitul ?

[2] Da se poluglas pisao bez potrebe, najbolje svjedoče tuđe riječi.

Витупериумь.	Малинаре.
Мурмурационе.	Десперар се.
Маледире.	Импациенциѣ.

Биастемаре ѣ те питамь ако си када псоваль бога али светихь. али папу али гриналe али бискупе. али попе али фратре. али отца али матерь. али ближике али приѣтели. али кога коли чловика али жену говорећь. молимь бога да би утонуль. и ако си рекаль од госпое наше али од кога коли инога светца. та таковь достоѣн' е имити велику каштигу.

Одио ѣ те питамь ако ти носишь ненависть али злу волю на кога коли чловика и ако си када стль[1] лето али мисець али дань да си здржаль ричи инихь да ти не говоре. и ако е узрок' пришаль од тебе али од нихь. и ако су те они поздравили а ти нмь ниси отель одговорити.

Комвициум' е када чловикь говори ричи грде и нечисте. да неговь искр'нни буде[2] се срамоваль. како е именуюћи уди непочтене од мужа али од жене. да они ки слише а навластито жене буде ихь срамь.

Контумелиѣ е када чловикь чини с ричи куштионь само с бесѣдами. а навластито када се обећуе учинити али рећи ово али оно и довол' крать присежући учинити зло инимь. добро да нима волю учинити оно ча говори зато гришникь реци свои грихь ако е када упаль в' ки од тихь гриховь.

Омицидиѣ. ѣ те питамь ако си када убиль чловика али жену. и ако си биль в товаришстви кади би гдо уб'ень и ако си ти помогаль учинити та грихь али ако су те на то звали. и ако си када биль узрокь да би ка жена избила дите али за твои бои али сликариѣми. али ако си када даль свит' да би друзи уб'ени добро да ни биль онди самь али ако е в свемь срци желиль смрть друзимь али ближикь али приѣтель али неприѣтель.

Малициѣ. ѣ те питамь ако имашь неприѣтела кому ти ниси могаль шкодити. али циѣь страха али циѣь ке ине ствари. а ти си шкодиль неговимь стваремь. али неговимь синомь али инимь неговимь ближикамь. али нихь живини али нихь имен'ю. или залиюѣь чим' коли негова дрив'ѣ али ине шкоде чинећи нихь пошишиономь и то се зове малициѣ али неквициѣ.

Рикша е када чловикь по бесѣдахь приде на дело. зато те питамь ако си када кому даль пест'ю али оруж'емь али ногами али палицу по традименти.

Витупериѣ есть када е чловикь срдить с' своимь товаришемь али приѣтеломь за волю бесѣдь ке си учиниль ш нимь. ти си му рекаль назочи зло ко е учиниль. ко зло он ти е биль рекаль отаино. како да би ти рекаль ѣ самь ноћась украль едну кокошь тому и тому и паки када чинишь бесѣде ш нимь тада

[1] Сталь?

[2] Бӯд.

му е споганашь. то се зове витуперић и толико е веће грихь колико веће люди слиши.

Мурмурационе. Питаи исповедникь ако е када мурмураль супротивь богу говерећи[1] зачь ја нимамь толико робе толико блага толико пинез' толико кућь колико има онь. и ако е мрмураль и рекаль оно ча зна и ча незна. од паше од поповь и фратарь и свитовнихь.

Маледире. Ако си када проклиналь бога али свету марию али инихь светаць. али отца али матерь али сини али ино створен'е и ако е када проклель дань али хипь али уру када се е породиль али онога ки га заче али ки га носи в утроби али ки га чини породити али онога ки га крсти. и тако ходь питаюћи од много инога проклинан'ћ.

Малинаре ни ино него една зла вола за нашкодити инимь ако би могаль и не помоћ му ако би могаль Зато реци грћшникь свои грихь.

Десперар се. Питаи сповћдник ако е биль када велико срдить. да се е одлучиль ва всемь всагда зло чинити и нигдар се не исповидити да вазда оће чинити од зла горе и ако е када зваль д'ћвла на помоћ' свою и ако е када сталь али желиль смрть и ако е када тентал али даль импачь друзимь да би га убили и ако е када отель дат смрть сам' себи и ако се е када разсрдиль с друзими и показал' е да ни разср'ень за моћи му веће зла учинити али ако е када учиниль мирь с иними с ричи а не с творомь с усти а не срцемь. и море бить ча е ошће и горе да е онь биль криваць од тога. и ако е када биль узрокь да ни биль учинень мирь мею оними ки су били мею собу в срци.

Дишкордиђ есть едно раздиленье од воль чловичаскихь ке су скупа стиснути али свезани. Зато те питамь ако си када пустиль[2] дишкордию мею мужемь и жену алити мею иними приђтели ки су се любили мею собу. и ако када своимь злимь говорен'емь бил си узрокь да е жена пошла од свога мужа али да е мужь оставиль свою жену.

Импациен'циђ есть едно невздржан'е од срца ћдовита. Зато те питамь ако си биль покоћнь в твоихь сулротившћинахь а навластито в своихь немоћехь. и ако си када клель ветарь али сунце али зиму али теплоту алити дажь али зло вриме али снигь али дривћ али камен'ћ али ине ствире ке би ти шкодиле. и ако сь[3] када рекаль на срамоту бож'ю али нега светихь али не море тога учинити богь ни негови свети да ћ не учинимь те ствари.

---

[1] Mj. govoreći.

[2] Nejasno, jer je riječ pokraćena, a netko je perom slova ispravljao.

[3] Biće pogrješka tiska mjesto *ću*.

Видивши та 2 гриха смртна од потрбе[1] е да гришник' рече свои грихь од' инвидие ка е една од наигоре траве ка се море наить зачь прво шкоди оному ки е инвидиовь него оному кому носи инвидию зачь нему не шкоди ниедна стварь од куда говори да инвидиѣ есть една болѣзань од срца и од душе од добра инихь. и едно весел'е од негова зла. од куда говори свети августинь. Инвидиѣ на вомь свити не чуе утишен'ѣ а на другомь оће чуть муку и болезань. на кратци како говори свети августинь. Инвидиѣ е една болѣзань од славе инихь како говори свети ремијь[2]. Инвидиѣ е радость о зли друзихь ки грихь има 14 синовь први.

Инвентурь дель маль.	Компреншионе.
Детракционе.	Дифамацио.
Ингратитудине.	Кавилационе.
Афликционе.	Суспицио.
Сусурационе.	Макинационе.
Деправационе.	Делектацио.
Инвидиѣ.	Инквиетудо.

Инвентурь дель маль есть када чловикь поставла инимь ки коли нови начинь од гриховь ки гриси нису ужани бити в такови чловици како есть када би ти поставиль едному ки е на поль скрчень и ки е мало мане вазда немоћань. али иному ки би юре старь. и да би ти рекаль да та вазда стои на кунтради за взети силу онимь ки онудь миную та таковь звал би се обрѣтатель зла.

Детракционе есть потамнен'е гласа инихь брез потрибе зато реци свои грихь ако си када погрдиль добарь глась друзихь говорећи зло до нихь през' неволе. ча е брез стиснен'ѣ од твога старишине.

Ингратитудине. реци грѣшникь свои грихь ако е биль неспознань од ствари и даровь ке е имиль од господина бога дапаче е биль савсима неспознань зачь ни вздаль хвале богу од бенефициевь ке е приель од нега да и ошће е мр'мораль да га богь ни учиниль липа богата и велика. и тако е биль неспознань супротивь отцу и матери и супротивь ближикамь и приѣтеломь и инимь ки су га помогли в неговихь неволахь и потрибахь.

Афликционь есть една болѣзань внутрнна. од напридка и од славе свога искрннега. Зато те питамь ако си када зналь да е ки чловикь имель ку коли срићу али милость а ти си с бесѣдами показаль да си биль кунтенть да в срци отел би прво да би обишень али шквартань.

Сусурационе ѣ те питамь. ако си када ставиль дишкордию мею ними ки се любе али ближиками али приѣтели али меи жену с мужемь али мею ними будь г'до отећь. Он ти е

[1] Pogrješka mj. *потрибе.*

[2] Remjь.

повидаль свою мисаль а ти си попаль к другому тр' си му повидаль ча т' е онь рекаль. Од куду мею сусурациономь и дишкордию есть ова диференциѣ. Дишкордиѣ есть када чловикь разлучи онихь ки су се любили мею собу да сусурационь есть када чловикь ишће поставити то разлучен'е мею ними. и ниште мане не приде на ефеть то разлучен'е.

Депревационе. Он' е звань опачникь ки инихь добро обраћа ва зло ча есть ако богь проспера али продлжи кога годи али в пинезихь али в здрав'и али в комь годи велики почтен'и а ти речешь нека богу чинити. ти незнашь зач му то богь допушћа. Чини богь како едань себарь ки када оће убити свога прасца али вола наипрво га добро утучи (утуче!) паки га убие тако и богь чини овому. наипрво га проспера за дати му потла добру баштун'ду[1].

Ин'виденциѣ е када чловикь не море стрпити злобе инихь. зато реци твои грихь. Ако си када зналь ко годи зло ко е учиниль твои искрнни и ти си биль приправань об'очитовать га всакому и ошће много горе и ти си ошће придаль к тому и учинил си скан'даль већи него есть.

Ком'пресион' е када чловикь мучи добро и ночтен'е и користь од свега искрн'нега могући е очитовати. зато реци свои грихь. Ако е када слишаль говорећи зло од' друзихь супроть рачуну. и он' е паки замучаль то и такое ако е зналь али умель помоћи га в блази али в почтен'и и за негово замучан'е он' е изгубиль оно добро.

Дифамацио. Питаи исповѣдник' ако е када озлогласиль свега искрн'нега говорећи зло ко е учиниль твои искрн'ни фаливаюћи како се пригаѣ много крать.

Кавилационе есть када чловикь говори зло од' другога паки се наиде лажь. и тада чловикь ча своими кавилациони и лажми и бесѣдами ли оће показати да е рекаль истину и ти такови нигдарь не одговараю на препозить. да входе в друго говорен'е за извети с препозита онога с' кимь говори. зато реци свои грихь ако се е кьда нашль[2] ва томь.

Суспиционь есть када чловикь не зна становито ако е та чловикь учиниль то зло. дали сумни од нега зач му носи мало любве и ошће до воле крат' рече да сумни од тога и од тога. и ако е станивить[3] да они тога ништарь не знаю.

Макинацио есть една хинбена скужа за хотећи охинити инихь. ча доволь крать чини се с никими зламен'и од припрошћине. Зато гришникь реци сьвои грихь ако си када маjиналь под прилику од припрошћине звати свога искрннега.

---

[1] Biće: baštunadu.
[2] Biće pogrješka mj. *našaль*.
[3] Pogrješka mj. *становить*.

Делектацио. Питаи исповѣдникь ако се е када делеталь свою мисалю ода зла ко е учиниль инимь. але ако се е кунтенталь ода зла ко се е згодало инимь и такое ако се е куньтенталь од зла ко е учиниль ва вриме минуће. како е да е имел' чинен'е с женами друзихь али вдовицами али с ини ми. И мислити зврхь таковихь гриховь он би впаль в ки таковь грихь и ако не бдећи а онь спећи.

Ин'квиотудо есть када чловикь нигдире нима покоћ за искати ошкодити инихь тако спећи како бдећи али е с правду али е бес правде листо да море нашкодити кому. нему се то види една липа стварь. зато реци свои грихь ако е господовала в немь такова ћудь. ако е могаль веле крать свистить свега искрнега и тога ни учиниль за хотећь да би му горе пришло.

Ацидиѣ есть четрти грихь смртни. добро да ини оте да ацидиѣ ни гьлава од гриховь. да оте да ацидиѣ есть едань удь од' овога уда тристицие. да за дугу ужанцу оћемо рећи да ацидиѣ есть глава од тришћености а она е неговь удь. ацидѣ есть една леность од душе. ка има страхь почети ко коли добро. и паки када е почель нима анима али уфан'ѣ досвршити га. Од куди говори свети брнардь. ацидиѣ не допушћа чтати ни молити него лежати како мртву а срце чини зловолно. ка ацидиѣ како говори ивань дамасена. ест' мала любавь од велика добра. од куда та грихь има 14 кить.

Десидиѣ.	Сомноленциѣ.
Неглиенциѣ.	Оциозитась.
Пужилинимитас'.	Дилацио.
Импровиденциѣ.	Тардитась.
Инцунспекциѣ.	Ин'персеверанциѣ.
Индевоциѣ.	Ремисио.
Тепидитась.	Инкуриѣ.

Десидиѣ али пигрициѣ есть када чловикь има фаштидии од добра чинен'ѣ али говорити оче нашь али постити. али чинити ко ино добро то се зове дисидиѣ зато гришникь реци свои грихь. ако е имель фаштидии поити али стати на миси али на продики али говорити свое молитве.

Неглиенциѣ. Онь есть звань неглиенть алити рећь непомнивь ки се не мари почети ниедно добро. и ако е ли почне не мари досвршити е зато реци свои грихь ако е када впаль у та грихь.

Пужиланимитась есть када чловикь има страхь почети чинити ко добро за то меи тими трими китами ча е пегрициѣ али дисидиѣ и меи неглиенцию и меи цужилита[1] ова е диференциѣ зачь чловикь лень има фаштидии чинити ко коли добро а чловикь немарливь не мари се ни почети чинити ко коли добро и ако е ли почне не мари се е досвршити да чло-

[1] Pogrješka mj. *пужилиту*.

викь малодушань има страхь почети ко коли добро зато реце[1] свои грихь од гриховь в кое е упаль.

Импровиденцеѣ. Он' е звань непровидливь ки не провиди наипрво души своеи паки телу своему паки хижи своеи и тако питаи и од' инихь потрибь за ке ни провидель.

Инциркун'спекцио. Он' е звань инциркунспекть ки в свемь говорен'и не држи на паметь оно ча говори и не гледа ако говори на преповить али не. и нима с'знан'ѣ пред кимь говори зато та е звань инциркунспекть.

Индевоцио. ча е бревь дивициона чловикь лень ни нигдарь веле дивоть. зато реци свои грихь ако стеѣи на миси али на продики али на инихь цриквенихь официихь ни сталь с мисал'ю одлучену дапаче му е било жаль и много крат̃ е биль зло кунтенть да е пришаль на мису.

Тепидитась. Он' е звань тепидь алити реѣи млачнь а ини ни тепль[2] ни мрзаль зато реци свои грихь. ако е када учиниль али рекаль ко добро. и ако е е чиниль али рекаль зло и мало мань да онь самь незна како е учиниль.

Сомноленциѣ. Питаи ошће ако када в добри дели и в тегу нришла му е прво леность од мисли. за ку онь би оставиль добро ко чинаше. и поставил би се спати.

Оциозитась. Питаи ако е када отель прво стати замань ного[3] чинити ко годи добро од куда е упаль у веће заль за стоеѣь в праздности.

Кавилацио. Пита е[4] ако е када одлучиль учинити ко коли добро говореѣи ютри ютри оћу учинити и тако е вриме минуло а онь ни ништаре учиниль.

Тардитась. ако е када биль лень учинити негови теги али ствари ке е дужань учинити али ке су од потрибе. како су они ки имаю поити на мису и тако опћенимь законоль довршую свои теги. в соботу до поль ноћи. а много крать и до дне.

Инперсеверанциѣ. ако е када почель дело ко годи али духовно али телесно ко нигдарь ни довршиль. како би било одлучити се всаки дань говорити кигоди оче нашь. и паки оставити с миромь. и толикое почети провидити ча би и свимь синомь. терь паки оставити.

Ремисио. Питаи ако од дне до дне гре од зла на горе и ако е постиль 1 дань на недилю а сада едва пости 1 дань на ми-

---

[1] Pogrješka mj. *реци.*

[2] Mislimo, da je pogrješkom tiska ispušten znak pokraćeńa, pa treba čitati: *млачань* i *тепаль*, premda ima u ovoj knjižici više ovakih primjera, iz kojih bi se moglo izvoditi, da sekundarno *a* ne bješe još koncem XIV. vijeka sasvim zavladalo jezikom.

[3] Mj. *него.*

[4] Za cijelo pogrješka tiska mj. *питаи.*

сець и тако пои питаюћь толикое од доброть телеснихь како од духовнихь.

Инкуриѣ. Ако е имил' скрбь али помню за справити свое ствари али пшеницу али вино али ине ствари и ни е справиль и ако за неговь дефеть оставил' е литину поити по злу.

Скупость есть едань апетить не урдинань за избрати благо али по правди али по неправди али с истину али с лажю од куду соломунь говореѣи од скупости рече. Скупосьть есть корень ода всакога зла чинен'ѣ. За скупость ишће се[1] украсти. присегати с лажю за моћи добити. чини убоиства и по разбою цркве и по тадби поставла цркве в расапь. од кога гриха сини алити ките алити нихь корен'е ест' ихь 14 ча е

Рапина.	Перюрио.
Фурто.	Обстинационе.
Шимониѣ.	Ин'квиетудо.
Виоленциѣ.	Инганаменто.
Латроцинио.	Ретенцио.
Ингано.	Виоленте.
Мендацио.	Купидитась.

Рапина. Разумии ти ки исповидашь диференцию мею овими китами ке самь рекаль. зачь знаюћи ча е рапина и ча е фурто и ча е латроцинио. лахко оћешь познати диференцию ка е мею еднимь грихомь и мею другимь. И ошће лахко оћешь познати в ку киту од зврхь реченихь кить есть упаль гришникь за то рапина есть публико и очито взет'е ко чини чловикь свему искрннему. како чини крагуль ки птиѣ' е звань од силе зачь очито лети к птиѣу малахту за ѣти га и взет му неговь животь тако чини всаки ки очито краде свога искрнега.

Фурто есть када чловикь отаино држи риче али благо своега искрнега очито и отаино ки гре крсти (красти) за ку стварь онь кому е украдено не види ни зна гдо га е покраль. да доволе крать да кривицу инимь и потвара онога ки незна нишће и од тога зла ко се меи тими учини он' е узрокь ки е учинил' тадбу.

Шимуниѣ есть када би чловикь купиль али продаваль ствари посвећене. како е книге цриквене. калежи крижи параменти али ку ину стварь посвећену.

Латроцинио есть када чловикь гре красти инога по сили говореѣи ѣ оћу твое свите и твои пинези и ошће ть оћу взеть животь зато июда би зьвань разбоиникь и учини разбои ере би уморень исухристь зато реци свои грихь. ако е када упаль у таковь казь. како чине они ки стое на цестахь.

Ингано есть. када продаюћи али купуюћи дае разумити едну стварь за другу.

---

[1] .ѕшѕ.

Виоленциѣ есть када чловикь чини по сили оно ча чини неправдено како продаюћи поставла велику потрибу и говорећи. ѣ оћу да старь[1] пшенице вала солдини 20 добро да не вала ни десеть и зачь ни ниедань ки би имель продати него онь стиска ме взити ю.

Мендацио алити лажь есть едно зламен'е од гласа и од тихь лажи реци свои грихь.

Перюриѣ есть када чловикь рече лаж'. и присеже за потврдити свою ричь. зато реци свои грихь. ако е када рекаль лажь в своль продаван'и али купован'и а да би му било веровано. и ошће ако е присегаль по кога коли светца али ину присегу.

Обстинационь есть. када чловикь отврдне да не ће пустити зальпуть али зло чинен'е за ки коли узрокь. и ошће кьда не ће повернути туега.

Инквиетудо есть около добитка едань апетить кунтино за добити. и ако чловикь не море добити нишће не мане ли има вазда мисаль к добитку.

Инганаменто есть када чловикь продава ку стварь т'рь ю пакь промини брезь с'вета[1] и брезь допушћен'ѣ од' онога ки ю купуе. како када би чловикь продаль рж' мишану с пшеницу. и продал би ю за пшеницу.

Ретенцио есть. када чловикь неправденимь закономь удржи благо инихь знаюћи онихь ч'ѣ е роба али за страх' од рода али за страхь да се не мореш' ш нимь правдать и зачь онь нима пинез' поити по правдахь изгуби свое благо и онь ки е тако држи. држи е супротивь закону и по неправди.

Купидитась алити желен'е имити есть када чловикь дань и ноћь јидућь и п'юћь спећь и бдећь вазда мисли за добити али аванцати.

Паки по тихь стварехь остае видити ако е држаль благо до времена за продати е драже. и ако е кда учиниль ожуру. од куда ожура есть када чловикь жели имити али отити имити веће од' онога него има имити зач ако би отель имити од веће ожура е зачь него сама вола задоволна е та грихь учинити. и ако е пријималь дари од тихь ким' е послужиль али ако е учиниль пать ш ними да оће толико по дукать али по либру и тако питаюћи по много начинихь ки су мало мань брез броја.

Наследуе говорити од гриха од грла. од куда грло алити грих' од грла есть една любавь бревредна од наслаен'ѣ ка есть в самои сласти од' окушен'ѣ. Од куди свети брнардо говори. грихь од грла приводи чловика на опоиство и на всаку нечисьтоћу. и обухити му мисаль и памет' и разумь. и дае немоћи и спан'е. отамнюе разумь и схабла интелеть алити

[1] С҃трь.

[2] 8'в҃та.

паметован'е. Од куду не за еднога прасца да за едну ћбуку би вигнань из раѣ први чловикь.

Грло има овихь 14 кить.

Вомито.	Инреверенциѣ.
Лашивиѣ.	Имодестиѣ.
Мултилоквио.	Инпуденциѣ.
Шкурилитась.	Инунестась.
Крапула.	Еб̀риетась.
Иммодеранциѣ.	Ин'аб̀стиненциѣ.
Продигалитас'.	Секр̀ти ревел̀ц.[1]

Вомито есть када чловикь толико е јиль али пиль да гре уригуюћи симо и тамо али када изб̀лює и змеће ванка ча е јиль али пиль. Од куда када чловикь изб̀лює вань оно ча е изјиль. он' е држань повратити все оно јиден'е[2] да ако оно метан'е прихаѣло би од ке годи немоћи не би биль грихь смртни.

Лашивиѣ есть када чловикь каже свои уди срамотни будући веле јиль али пиль али за угодити другому да и ошће ако е казаль свои уди не будући п'ѣнь. и ини грихь биль би него ли грихь од лашивие зач' николико крать чини исхаѣти за поставити инихь на блудь и ошће ча е горе нигда од страха[3]. али од вичере брез потриб̀е оће јисти и пити и такое ако е немоћань брезь света од ликара и много крать позна да му шкоди али не ће се оставить да ли наслидуе свои бревредни апетить од куда море бить да е упаль в куколи немоћь.

Ин'аб̀стиненциа. чловикь глтунь нигдарь не чини увзд'ржан'ѣ ниеднога нигдарь не пости и много крать ва вриме в ко е забранено ји месо али млико и много инихь ствари недостоинихь. много крать не знаюћи да е пость заповѣдни али кватре. и много крать знаюћи и ошће чае горе он' е биль узрок' инимь да су јили ш нимь.

Продигалитась есть. када чловикь да оно ча дати нима и крати оно ча кратити нима. ере чловикь п'ѣнь стратил би с товариши в јиден'е и пит'е када му већь не буде триби 3 али 4 солдини и ошће нигда либру и дви а нигда и дукать а када га ки убоги проси 1 солдинь за любавь бож'ю не да му ни беча и ошће ча е веле горе не ће му дати ни круха ча неговимь псом' остае.

Секрети ревелацио. Вси опиѣвци и жене в опћину ча ть повиду отаино алити секрето ча знаю зато реци свои грихь

---

[1] Kašńe dolazi: sekreti revelacio.

[2] *јидиден'е*, koje je pogrješka tiska mj. jiden'e.

[3] Ovdje je ispao jedan list te nedostaje tumačeńe većine „kitâ“ grla. To pokazuje i oznaka araka ozdo: treći arak, označen slovom ш broji samo 7 listova, dok bi ih trebalo da bude 8; a to pokazuje i nesaveznost teksta.

од тога правлен'ѣ и ако е све брез реда тратиль. и ако гре в товерне играюћи на зари[1] али на харте таволери и ина и ине игре неподобне, и ако е јиль с велику брзост'ю не добро размласкаюћи да обле јидући куси и ако се е када опиль за моћи с већимь гнивомь осветити се и учинити зло ко онь имище волю учинити.

Остае колико креду[2] од смртних грховь говорити навластито од гриха плтенога како ди свети брнардо есть шкодна телу и души. свуче те од почтен'ѣ и да ти непочтень глась. мисаль похотна ода зла мишлен'ѣ ни праздна боле е т'да (биће: т'ьа) бижати од напасти него фалсимь желин'емь служити. Плтени грихь има ови сини али слуге ча е.

Форникацио.	Импудициција.
Адултериумь.	Продигалитась.
Инцестусь.	Вербозитась.
Ступрумь.	Молициесь.
Сакрилејиумь.	Раптусь.
Контра натурамь.	Петуланција.
Содомиѣ.	Ин'онестась.

Форникацио есть. када чловикь позна вдовице али посленице али рабе инихь али блуднице када онь нима жене зато реци свои грихь. ако се е када пачаль с ниедну такову жену.

Адултериумь есть. када чловикь чини врхь речени грихь имиюћи свою жену зачь од стране негове било би прелюбодѣиство. а од стране вдовице али дивице али рабе али блуднице било би само форникационь. да ако има чловикь жену и жена мужа та грих се зове дупло прелюбодѣиство и тако реци свои грихь.

Инцестусь есть. када познашь плтенимь закоиомь ку годи твою ближику будь ку отеѣ али куму.

Ступрумь есть. када се взме дѣвство еднои дивоики али ближики и ако е даль другому свить али помоћь да учини та грихь.

Сакрилејиумь есть када се импача плтенимь законоль с жену посвећену како е с колудрицу и толико ере жена ка се импача с главу плишиву ча е с попи али с фратри. од куда сакрилејии чини се када украде[3] ричь посвећену в мести непосвећени али риче непосвећене в мести посвећени.

Контра натура есть. када чловикь с свою жену али с иними женами он' е ужаль инако него сприда лицемь к лицу добро да симе гре в место достоино нишѣь не мане есть супроть натурй да боле есть рећи да е грихь од бештии алити жи-

[1] Зри.

[2] Biće: греду. U nekih se čakavaca i danas zamjeńuju guturali, osobito *g* i *h* (bog—boh).

[3] *Укрде* moglo bi biti i *укреде*.

вине. зачь и живина зачине да не етоећи лицемь к лицу како има стати човикь.

Содомић есть. када мушки поль има чинен'е с мушкимь сполом и ели биль та таковь само злочинаць али устрпникь али е чиниль едно и друго. и толикоерь ако е жена ужала з другу жену. али ако е ужаль мужь с жену в ино место него на то нареено. и такое ако е ужаль с ку годи живину и реци начинь како е чиниль на веће негово погр'ен'е и посрамлен'е.

Им'пудицицић есть када с кими зламен'и ти би показаль твою волю да е приправна на грихь плтени.

Продигалитась. не само се нахаћ в гриху од грла да ошће в гриху плтеномь од куда глтунь все све расправи в пит'е терь в јиден'е. да ки се даю плтеному гриху все све страте за любавь плтену.

Ин'онестась есть. будући с свою жену на постели али инди и есть говориль риче непочтене али чинил' зламен'е непочтено за хотећи ю притегнути на свою волю.

Вербозитась. Ако е говориль ричи непочтене од гриха плтенога брезь несмишлен'ћ на то.

Молициась есть када човикь упаде в грихь блуда али своима рукама али по ини начинь сам' е себе осквриль. И тако питаи жену и чинь рећи начинь од пунта до пунта. на веће посрамлен'е и на већу нему плаћу. зачь колико буде трпить већи срамь толико ће бити достоинии.

Петоланцић. ако јиздећь али сидећь је впаль човикь в блудь и в разб'ен'е свое плти брезь тиканић свога срама али притиснут'ћ али обсеган'ћ свега живота али будући на постели и мислећи од наслаен'ћ ко е прво имель али од' онога ко уфа имити то се зове петоланцић. Да веле има бить умићь исповћдникь питаући дивоику ку мни да е ошће чиста да ю не научи учинити ко коли зло. говорећи х'ћи моћ почтена еда т' е када пришаль блудь ва сни ако рече да е реци попь. ели ти то пришло за велико пит'е али јиден'е. али ако си мислела зврхь те ствари. али си говорила с кимь младићем. али за волю кушеванћ али тицан'ћ руку. паки питаи ако бдећи упала е в блудь паки питаи по ки путь. али ако е чиниль да е пошаль мужь од жене али жена од мужа и ако е ужаль с ку коли дивойку обићујући еи се да ю ће взеть за жену и паки ю ни взель.

Видивши и питавши одь 7 смртнихь гриховь колико се види попу али веће али мане колико е потриба. Имамо видити од 5 ћућен'и телеснихь. Прво од видин'ћ за ко питаи ако з добре воле гре гледаући жень в прикви али ванка с прикве по кунтрадахь али по фонестрахь али по инихь местихь. и како си се делетал' видити танце али бодежи али ине феште и ако си имель делеть гледаући самь себе и ако си липо учинень и

липь и тако ако си ти отель гледати ку годи жену али тву жену али инога. кад̃ си биль на постили али с постиле и отели сте да види едан другога када сте били в плтеномь гриху и такое ако си се наслаиваль да би гдо видель твое уди непочтене.

Од слишан'Ѣ. питам те ако ти е било драго слишати зло говорен'е од овога и од' он'ога и ако е било речено зло од твога приѣтела и ти си га браниль супротивь богу и супротивь правди да ако е биль твои непријѣтель ти си рекаль ошь горе него е супротивь богу и супротивь правди и ако т' е било драго прво слишати зло него продике. мисе али ине божаствене молитве. и тако много крать слишеѣ и говореѣи зло од' еднога и не само ти си потврдиль да и ошће си придаль много веће нег' е и говорил си всуде.

Од' обонан'Ѣ. ако си када носиль поли себе мускь али зебеть али ине ствари ке липо мирисаю и добарь одурь даваю онимь с кими си говориль али куди си минуль и ако си ти одури ставиль мею свите в ако си се кадиль кими коли вонами и ако си се умиваль таковими стварми да липо дишишь.

Од' окушан'Ѣ ако си када јиль месо слано али рибе али ини сапури за већь изјисти али пити али да си већь важгань на грихь плтени. и ако си када взель ку ликарию за моћи веће плтени грихь чинити. или ако си разбиль пости заповѣдне али кватре.

Од такнут'Ѣ питаи. ако е када тикаль чловика али жену за негови уди непочтене како су сасци и ини уди и такое ако е отель да га жена тиче и ако е самь себе тикаль за имити веће наслаен'е.

Видеѣи всемогуѣи богь ча есть отаць и синь и духь свети да бише чловикь ед[1] липихь ствари и да е од земле. и непријѣтела нашега д'ѣвла крипка ере ни од нашега меса ни од наше земле. и вазда се тента чловикь кимь коли грихомь смртнимь али неговими траци. и та чловикь могал би остати слободань с помоћу бож'ю од таковихь напасти од нашега непријѣтела д'ѣвла и богь е дароваль чловику едно троично седмерство од крѣпости Од куда први од нега удржи се в' 7 крѣпости поглавитихь. ча есть.

Вера. Уфан'е. Любавь. Разумь.
Темперан'ца Правда. Крѣпость.

Од кихь крѣпости први 3 есу зьване крѣпости теолоице. Од овога имена теось ча ест' едини богь ере ове 3 крѣпостн нась уришую в животи божаственомь. Од куда вера та чини нась прити к познанию бож'ю. Уфан'е нась направла прити к богу. Любавь нась вжиже и поставла в' нась пламикь љубвени и свезуе нас' в' едну руковеть добра хотин'Ѣ мею нами и искрнним. Остале 4 крѣпости есу зване политице али кар-

[1] Biće: *од.*

динале. и есу зване од' овога имена полись ча есть рећи градь. ере брез' ниеднога крсман'ћ нась уришую в' едномь живлен'и мешћанскомь. Али есу речене кардинале како ти стожер' од врать по кихь ми входимо в градь. Зато реце[1] гришникь свои грихь да ако по вери ни имель познан'е од бога и по уфан'и ни имель уфан'ћ прити к богу. и по любви ни биль стиснуть в любви бож'и и искрннега. и по крипости ни имель право устрплен'е в неговихь супротившћинахь али немоћехь да ест' биль бр'зь учинити свое виндите. и ако по негови мудрости али равуму ни добро гуверналь сва желин'ћ и ошће негова ближнега и ако по нега темперанци ни добро губернал' свои апетить. тако од грла како од плтенога гриха и ако по правди ни повратиль всакому ча е негово. Од ке правде на конци овога оћемо рећь колико се буде пристоћть.

По реченихь крћпостћхь вћчни богь уришуе створен'е разумно ча е мужа и жену одь 7 блаженстви да сегурие могал би супротивит се напастемь неприћтела. ки будући преможань по овои скали[2] да моремо прити к негову блаженству. ке како говори свето ван'елие. Есу[3] здола речене. блажени нишћи духомь. блажени умилени и милосрдни. блажени ки плачу грихов' блажени ки удрже правду. блажени чисти срцемь. блажени миротворци. блажени милосрдни. И тако како есу крћпости с кими вћчни богь је уришиль чловика веће нег ли зврхь реченихь. зачь вертуозь есть звань ки уми ку коли арть алити пети али звонити в ки коли штрумент. али чтати али писати али депенгати. и толикое од много инихь вертуди. Нишь не мане поглавите су овихь 7 зврхь реченихь. х[4] кимь вси ини виртуди могу се приложити. Такое ошће и 7 блаженстви поглавитихь есу ти зврхь речене. Добро много инихь блаженстви есть врху нась да могу се припелать к реченимь. Реци ошће свои грихь ако ни биль убогь и нишћь духомь. да вазда е желиль имити богатство и много крать за учинити прво зло него добро. И ошће реци свои грихь ако ни биль умилень и милостивь. и кротакь и добростивь к свему искрнему да прво е биль штицозь срдить фуриозь одговорит' всакому чловику. Реци ошће свои грихь ако се ни плакаль свега гриха покли га е учинил' да прво е биль кунтенть да е учиниль зло и пошал' е говорећь ча е ошь горе да се е хвалиль да е учиниль зло кога ни рекаль ни учиниль. Ошће реци свои грихь ако ни имиль желин'е к правди да ошће свими

---

[1] Biće: *реци*, premda bi 3. lice jednine sad. vremena moglo biti *реце* prema izgovoru nekih čakavaca, n. pr. Baščana na Krku i Riječana.

[2] Скли, koje će biti *скали* ili *скули*.

[3] Prema smislu izreke pogrješno počiṅe ova riječ velikim slovom.

[4] Vidi 2. opasku na str. 145.

беседами усиловал се е дати правду оному ки е крив[1] и ча е горе прво е учиниль по шеги него по припрошћини. Реци свои грихь ако ни бил чисть од срца да дань и ноћь мислел' е ошкодити овога и онога али по ки путь али рачунь могал би наситити свою мисаль залу. Ошће реци свои грихь да ни живель мирно с' своими од куће. да за нишће али ли будь за ку фрашку стоећь всакь[2] в миру ен'[3] е поставиль скандаль меи ними али од ричи али од ствари за чинити ихь смутить. Наикашне колико к тому од блаженства реци свои грихь. ако ни биль милосрдань в хижи али ванка хиже. дапаче е биль скупь и крудель супротивь всакому.

Ошће всемогући богь врхь 7 виртуди поглавитихь врху реченихь. и врху 7 блаженстви за утѣшити и укрѣпити човика даровал му е 7 даровь великихь и обилнихь и те такове дари даровал' е народу човичаскому од свое доброволне воле. Ки дари есу звани седмера рачуна духа света да гришникь зна од чеса има рећи свои грихь. колико к чиненью супротивь седмимь даромь духа света.

ча есу ове.

Дарь мудрости.	Дарь разума.
Дарь света.	Дарь уфан'ѣ.
Дарь страха господна.	Дарь памети.
Дарь милосрдиѣ.	Дарь крѣпости.

Од куда нам' е дань дарь од мудрости да имамо окусити ствари божаствене. Дарь од памети за разазнати добро од зла. Дарь од разума ки нась приводи иа путь арти ку ми чинимо. Дарь од милосрдиѣ по ком' ми чинимо и слидимо дела од живота в ком се чини ко добро. Дарь од свита добро да всаки човикь ни нимь надилень ни дотань. нишь не мане имамо разизнати едну стварь од друге. Дарь од крѣпости за имити слѣдити в животѣ овомь ствари тешке. Ошће нам' е даль страхь од духа света да бисмо се чували ода всакога зла зато грѣшникь реци свои грихь ако се ни чуваль ода зла. и ако ни окусиль ча е любавь бож'ѣ и ако ни разумель ствари божаствене и ако се ни подвигаль и ставиль на путь почети чинити ко коли добро дело ко се пристои за моћи живити. и ако ни умель дати добра свита онимь ки су пришли свитоват се од нега и ако ни разсудиль добро од зла и истину од лажи и ако ни послидоваль чистоћу послѣ (?) али убожаство. И овди попь питаи ако е када учиниль ки завить али ко коли обећан'е и не би га обслужиль чинь да е обслужи. И ако е биль комесарии кога коли човика и ели учиниль како е онь наредиль в тиштаменть. и за ки узрокь ни онога негова на-

[1] Крвь: za cijelo je izostavljen znak pokraćeńa.
[2] Вскь.
[3] Biće pravo: on'.

реен'ѣ свршиль и ако е када одржаль за се оне ствари ке е имель дати инимь. и ако е када нашаль ко б̀лаго али робу инихь. чинь да е всакоѣко поврати али да е да убозимь ако невна ч'е би зато попь знаи да всакоѣко имии е дати од себе инако га не одреши зачь инако ништарь не учине.

Будући гришникь исповидаль все више речене ствари ошће е од потриб̀е да рече свои грихь од' 7 сакраменти свете матере цркве ча есть ако би када сумниль од нихь. и ако би е непочтоваль како е облигань учинит. ки сакраменти есу ово.

Крштењье. кризма. свети реди. сповидь.
матримонијь. тело бож'е. мазан'е на смрти.

Питаи тада ако веруе да сакраментъ од крштен'ѣ је нареень за изагнати грихь источни ки смо приели од оца и од матере и ако веруе да сакраментъ од потвр'ен'ѣ алити од кризме есть нареень супротивь бою душевному од д'ѣвла ча е супротивь бою од гриха од супербие зачь в кризми чини се знамен'е од крижа на чели да буде тврдостанань ѣкимь закономь и да бисмо се могли супротивити гриху од' охолости. и ако веруе да попи имаю моћь по крипости од ричи исухристовихь за моћи посветити тело бож'е и одришити онихь ки се нему исповидаю свршенимь закономь. помоћию ку су приели од свете матере цркве. и ако веруе да в светои исповиди оставлене[1] су му вси негови гриси учинени будући се исповидель с правимь скрушен'емь и задоволь учинен'емь за свое грихе. и ако веруе да свети матримонии есть нареень супротивь бою плтеному ча есть за моћи борит̄ се с неприѣтеломь да не мози тентати чловика да би пошал' к женамь друзихь. али ошће да би не упаль в нечисти грихь плтени зване содомие. и ако веруе да сакраментъ од тела бож'ега есть нареень супротивь поманкан'ю душевному. зачь тако како чловикь всаки дань поман'кива и ошће бисмо већь поманкивали да би не биле пиће телесне тако бисмо поманкали супротивь бою д'ѣвлю да би не биле пиће духовне. како есу мисе ке се говоре всаки дань в црикваҳь нашихь. и свети официи а навластито тело бож'е ко есть пиња духовна всакому верному крст'ѣнину. и ошће питаи ако веруе да сакраментъ од наикашнега помазан'ѣ есть урдинань за вдвигнути и за савкупити наша телеса в послѣднемь судѣ.

Остае видити од' дель милосрдиѣ. од кихь како се чте в светомь ван'ели. зачь бог̀ъ оће нась питати рачуна на дань судни. од куду ти имаш' знати да ника есу дела од милосрдиѣ духовнога. а ника од телеснога. Од куда прво оћемо видити одь

[1] Biće pravo: *оставлени,* premda bi to moglo odgovarati narječju Blažiolovićeva zavičaja. Ima i danas krajeva, gdje čakavci slabo razlikuju rod, n. pr. u Poļicima na otoku Krku; ili bolje: u ńih je rod pobrkan. Je li to utjecaj tuđih elemenata? U Poļicima doista bješe još u ovom vijeku ljudi, koji znadijahu štogod natucati rumuński.

дель милосрдиѣ телеснога ке се удрже ва вомь версу. Походити немоћнога. напитати лачна. напоити жаина. одкупити узника. приети стран'на. одити нага. покопати мртва.

То е истумачен'е од' овога верса ча е походити немоћна узника. вдовицу. сироте в нихь неволахь и нз само ихь имамо походити теломь да ошће нашимь благомь. ере ки види свога брата да има потрибу и не поморе га је уврокь од негове смрти. како смо рекли напоити. ча есть дати пити оному ки има жаю. и не од наигорега вина ко ти имашь. да твое алмуштво не буде такмено оному каинову. ча есть дати јисти оному ки нима об чемь живити и ки има гладь. и ки вазда моле бога за те и не тии погрдити твое месо. ча есть одкупити узника. имашь искупити онихь ки су в узи и ки су ѣти од непријѣтель нашихь. како е од туракь. саражиновь. тартаровь и ошће онихь ки су ѣти од лажнихь крст'ѣнь ча есть да имашь одити нагих' ки су расипани од несриѣь сега свита. Даем ти на знан'е да како ти будешь траталь инихь тако ти оћешь бити тратань и ошће веће браде од тебе есу пришле в веће убожаство. ча есть приети на стань путника и не само онихь ки греду по свиту да ошће всакога кому е потриба зачь како овь и онь нима стана тако се море пригодати теби и всакому. ча есть покопати мртвихь и молити бога за нихь. зато грѣшникь реци свои грихь ако би тихь милостинь не учиниль.

Добро да всаки чловикь не море чинити дель од милосрдиѣ телеснога зачь убози не могу учинити тихь дель од милосрдиѣ. нишь не мане од дель од милосрдиѣ духовнога не море се скужати. зато дела од милосрдиѣ духовнога ест' ихь 7 ке се удрже ва вомь верси. свећаи. каштигаи. учи. одпусти. утѣши. подноси. моли.

Слидуе истумачен'е од' овога редка. ча есть свитуи. да и цель свить кога видишь да има већу потрибу. ча есть каштигаи. да имашь каштигати онихь ки чине зло с умилен'ствомь и с кротостию. учи оних' ки не умию в добростию. ча есть одьпусти прости оннмь ки те увриде. ча есть утиши онихь ки су в неволахь носи в миру поманкан'ѣ али дефети твега искрн'нега. моли ча есть за нога ки те увриюе. реци свои грихь од' овихь дель милосрдиѣ ако ихь ни в' чемь коли обслужиль по своеи коншенции.

Паки питаи ако е када учиниль ку фалсию в своеи арти. и ако е тежаль верно брев шеге всакому како би учиниль самь себи. и ако е ставиль на се власи инихь. али ини колури на образь. и ако се е умиваль ними водами него ли ону ку дае богь. и ако е кьда одагналь добра надахнут'ѣ и ако се е притиснуль к залимь. и ако се е наслајиваль в томь такови зли мишлен'и. и ако се е поставиль в дело зла и нечиста мишлен'ѣ колико е могаль добро да доволе крать ни пришаль к делу да ли нимь ни манкало да би пришло к делу оно ча

е желиль и ако е када за сва зла мишлен'ѣ упаль в ки коли тежакь грихь и ако се е делетал' ходити добро обучень и носити прстене и ине добре зое ке се нему не пристое и ако се е делеталь имити ствари липе и купил' е е и држал' е е драге и сакривене и ако се е делеталь разумити отаина велика од господе папе и инихь и такое морашь питати одь инихь ствари како ть се буде видит'. Зач смо ми говорили ва вихь книгах' од правде обитуюћи се в конци од' ове кратке исповиди и реѣи од правде и поврнути всакому ча е негово зато знаи да е всаки дужань дати богу 3 ствари.

Прва е почтен'е зач' е твеи отаць ере те е онь саздаль на свить. зато нему даи почтен'е како се ди. Почтуи отца твега и матерь твою. Друга ствар' е страхь зачь давидь пророк ти заповида иди. Начало мудрости есть страхь господань. Трета стварь ку има дати господину богу есть любавь. ере есть писано да имашь любити господина бога твога. И толикое твему искрннему имашь дати 3 ствари. Знаи да твои искрнни есть в твоемь стан'и. Зачь али е веѣи од тебе алити е такмень али е мани од тебе. Ако е веѣи од тебе ове 3 стваре имаш му дати. Прво е нослухь в стварехь подобнихь. Друго е почтен'е. Трето да га имашь просити да те има научити. Ако е твои искрнни такмень теби ове 3 ствари имаш му дати. Прво свитовати га добро. Друго помоћ га в неговихь потрибахь. Трето в сулаци и в делти[1] почтени. И ако твои искрнни мани е од тебе ово 3 ствари имаш му дати. Прво е научити га. Друго каштигати га. Трето в добри чинен'и похвалити га и покрѣпити. Твоему телу ошће имашь дати 3 ствари. Прво е пиња да не поманка. Друго каштигу алить пости да би се не двигаль в охолию. Трето дело да се море хранити.

Души твоеи имашь дати 3 ствари. Прво добри свити мишлен'ѣ. Друго да има бити непријѣтель гриху. Трето да се има притиснути к добру вѣчному да д'ѣвлу има дати оно ча е од натуре негово. Прво оставити му грихь. Друго оставити му утврднут'е. Трето всагда супротивит се неговимь напастемь и оставити му е.

Наикашне за истину има попь погрдити му негови грѣхи. и покарати га и показати му великость гриха всакога. и погрдити негови грихи и негову злу ћудь. и колико му е биль милостивь попь пред сповидию толико има бити овди важгань за покарат га и показат му да е биль до сихь месть в рукахь д'ѣвлихь да ли богь ни га отель убити в неговихь грисихь. да е га спасиль и обраниль од непријѣтела ки ако не би било милосрдие господина бога юре би га задушил в неговихь грисихь. Зато питаи ако е скрушень ода всихь своихь грѣховь ке е онь учиниль али рекаль али помислиль и ако одасле на-

[1] Biće: делети.

прво оће се чувати не повратит̄ се веће вь грихь. и ако рече да се оће чувати неповратит̄ се веће в грихь. и ако рече да се оће чувати. тада попь учини му исповидь опћену и одриши га од неговихь гриховь исповѣданихь и скрушенихь. И даи му покору ка е задоволна и противна неговимь грѣхом' ако е узможни. зач' е веле мана мука учинити покору на вомь свиту нег ли на другомь. И по закону приквеномь имела би се дати покора за всаки смртни грихь 7 леть. Од кудь чловикь сагришуе по три начини. Ча е супротивь богу учинь задоволошћину[1] с молитву. И ча е сагрѣшиль супротивь искрннему учинь задоволно с алмушствомь. И ча е сагрѣшиль супроть свому телу учинь задоволшћину с постомь и с инимь вздржаниемь.[2]

Ја попь блажь бармв̄ь[3] синь з врбника штампахь ову сповидь. а стумачи ю с книгь латинскихь почтовани господинь ѣковь блажиоловићь на леть господних .ѿ.ѿ.ѿ.з. (1496) априла .ѕ.пь. (25) дань.

---

[1] Biće pravo: *задоволшћину*, kako dolazi doļe.

[2] Između konca teksta i dôńe biļeške stoji krst u crnom paralelogramu.

[3] Бартоломеовь?

Libellus Policorion, qui Tipicus vocatur.

Predano u sjednici filologičko-historičkoga razreda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 9. veljače 1889.

PRAVI ČLAN SIME LJUBIĆ.

U arkivu car. kr. namjestničtva u Zadru medju drugimi sbirkami izprava raznih a propalih manastira dalmatinskih nalazi se i ona, koja je njegda pripadala benediktinskoj opatiji sv. Ivana u Rogovu blizu Biograda. Ova opatija početkom XII vieka, naime po razorenju ovoga grada, preseli se u svoj podružni samostan sv. Kuzme i Damjana, ležeći na bližnjem otoku Pasmanu. U tom rukopisu sačuvao nam se je jedan od najznamenitijih sbornika narodnih listina pod naslovom: *Incipit libellus Policorion qui Tipicus uocatur etc.* Visok je $27^1/_2$ cm., širok $18^1/_2$, a debeo po prilici $3^1/_2$. Sastoji se od 4 svezke skupa sašivene, od deset listova svaka. Korice su drvene, kožom obložene. Zatvarale su se sponami, koje su djelomice opale. S preda i zada su po četiri lista papirna ali prazna; ostala su od kože. Na prvom listu od kože otraga stoji dugi naslov, velikimi crvenimi pismeni gotičkimi napisan; a na drugom listu s preda počima tekst do strane 71. Na sliedećoj 72 još je ulomak pod naslovom: *Confines Rogove,* drugom rukom napisan. Još ima pet listova kožastih, na drugom od kojih zabilježena su dva nadpisa tičuća se crkve i samostana sv. Kuzme i Damjana, a na petom njeke neznatne bilježke. Rukopis polazi bezdvojbeno iz XIV stoljeća, akoprem se to nigdje ne kaže izrično; te je najstariji od rukopisa ove vrsti u nas.

O naslovu ovoga sbornika piše Rački (Rad XXVI. str. 160): „Zanimivo je, što je ovomu sborniku nadjenuto ime grčko: Πολυχωρίον, Τοπικὸς, kojemu, koliko znadem, ne ima traga u takovih sbornicih na zapadu. Ovo ime polazi po svoj prilici od dobe, u kojoj je grčtina imala njeki upliv u javnih poslovih Dalmacije za bizantinske vladavine".

U sborniku su navedene listine, koje označuju imovinu samostana sv. Ivana od Rogova, i one koje utvrdjuju pravo na nju samostana sv. Kuzme i Damjana.

Rački u svojih *Documenta* (Monum. spect. hist. slav. merid. Vol. VII. Zagr. 1877) donosi sve spomenike, koji su u ovom rukopisu poredjani od br. 4 do 73 pod jednim glavnim brojem 133 (str. 161—175), ali jih je on drugako razredio, t. j. kronologički, naime po dobi opata, za kojih su bile zemlje, u njih spomenute, od manastira sv. Ivana nabavljene, te je i te spomenike označio naposeb ali pomanjimi arabskimi brojevi. Kod njega dakle:

Br. 1—3 sastavljeni su za opata Andrije t. j. god. 1059 i sl.
Br. 4—42 „ „ „ „ Petra od god. 1070—1078.
Br. 43—44 „ „ „ „ Lupa oko g. 1080—1085.
Br. 45—58 „ „ „ „ Madija oko g. 1085—1095.

Mi smo uz naslove ovih spomenika dodali u zaporki Račkijeve brojeve, da se vidi, kako i kronologički ovi stoje.

Rački je u *„Documenta“* obielodanio iz ovoga rukopisa sve, što je u njem do god. 1100, t. j. što spada na doba hrvatske samostalnosti; Kukuljević pako u svom „Codex diplomaticus“ još i sve ono, što ide do konca XII stoljeća. Mi sada za prvi put dajemo na svietlo cieli rukopis, držeći ga se u tom vierno ćak i u njegovih jasnih pogrješkah. Jedino u razlučavanju amo tamo nastala je koja promjena neznatna.

Prof. **Sime Ljubić.**

INCIPIT LIBELLVS POLICORION QVI TIPICVS VOCATVR. EST ENIM DE DIVERSIS LOCIS ET MVLTARVM VILLARVM TERRITORIIS, ORTOGRAPHICE COMPOSITVS MONASTERII SĀI IOHIS APLI ET EVANGELISTE. PRIVILEGIVM REGIS CHRESSIMIRI DE LIBERTATE HVI' MONASTERII NVNC A MVLTIS ANNIS CITRA A QVIBVS NON COSTAT MEMORIA AD PRESENS IN CONTRARIVM DEVOLVTI ET TRANSLATI LEGITIMIS DOCVMENTIS ET INSTRVMENTIS ET SCRIPTVRIS AVTENTICIS VISIS ET HABITIS ET DILIGENTER PERSCRVTATIS ET INVENTIS AD IVRIDITIONEM CONVENTVS ET MONASTERII SANCTORVM COSME ET DAMIANI PERTINENTIVM.[1]

Incipit libellus policorion, qui et topicus uocatur, est enim de diuersis locis et multarum uillarum territoriis ortographice compositus monasterio sancti Johanis apostoli et euangeliste.

1. Priuilegia Chressimiri de libertate huius monasterij.

A. 1059, mense februario. Belgradi. In nomine sancte et individue trinitatis. Anno incarnationis ihesu christi omnium dominantis millesimo quinquagesimo nono abeunte, indictione decima elabente, beatissimo papa nicolao uniuersaliter mundo apostolizante, in orientis partibus constantinopoleos scilicet cumneno imperante, ac Belgradi Theodosio presulante, ibidemque Dragosiao priorante, mense quidem februario, ego Chresimyr, Stephani regis filius, diuina fauente clementia rex Dalmacie, Chroacieque, Andream uirum religiosum deo et hominibus dilectum monendo, rogando ab insula, que Zuri noncupatur, aduocaui, prefate urbis pontifice, priore, clero ac populo uolente, cogente et collaudante. Quo aduocato suisque

---

[1] Čitaj: Incipit libellus policorion, qui tipicus uocatur. est enim de diuersis locis et multarum uillarum territoriis, ortographice compositus monasterii sancti johannis apostoli et euangeliste, priuilegiorum regis chressimiri de libertate hujus monasterii, nunc a multis annis citra a quibus non costat memoria ad presens in contrarium devoluti et translati legitimis documentis et instrumentis et scripturis autenticis uisis et habitis et diligenter perscrutatis et inuentis ad iuriditionem conuentus et monasterii sanctorum cosme et damiani pertinentium.

fratribus, hijs predictis presentibus episcopo, priore ac belgradinis ciuibus, in presentia etiam domini Mainardi reuerentissimi uiri et ecclesie romane apochrisarii legati a supradicto apostolico N., regali auctoritate magnatumque meorum fauorabili uoluntate scribi mandaui stabile priuilegium libertatis, tali usus eloquio. Quia deitatis opitulante gratia tu abbas Andreas tuique fratres meis precibus optemperastis, ecclesiam, super qua uobis superne supplicaueram, edificastis, et Christi coadiuuante misericordia uestri laboris studio mearumque rerum solacio ad effectum perduxistis, concedo, faueo, annuo tibi Andree abbati, et tibi regulariter succedentibus, hanc auctoritatem et huius potentie libertatem, ut preter debitam ecclesiastice discipline reuerentiam, nulli mortalium potestati mundane siue spirituali subiecti habeamini, sed usque adeo liberum sit et plenarie absolutum monasterium sanctissimi Johannis apostoli et euangeliste, ut neque tributum, neque uectigal fisco regali soluat; donaria secularia debita banis, iuppanis uel reliquis potentiolis prorsus nesciat. Ut autem hoc affirmatiue stabiliatur, illud in audientia et in adentia prelibatorum astantium regaliter auctorizo, dominaliter corroboro, potentialiter confirmo, ut ita diffinitum, itaque determinatum habeatur, ne umquam alicuius presuntuosi temeritate vel sacrilego ausu profani cuiusuis corrumpatur, sed ut assignatum et descriptum est, eternaliter fixum teneatur. Volo etiam et affectuose concedo, ac concessiue affirmo, eadem regali auctoritate, ut tota insula Zuri sit propria et specialis pretaxati monasterii, cum uniuersis illic considentibus, tam ex ipsa natura, quam manuali positura, cum terris arabilibus siue non, siluis, saltibus, puteis, fontibus, pascuis in ualle aut montibus, pratis siccis aut uirentibus, et loci eius locis omnibus. Quin et cella, que in ea est tempore intermino, catholica fidelitate huic sublateralis obice sine ullo efficiatur. Quia uero non inceptor operis dignus laude habeatur, immo uoti compos et efficax pro meritis glorificatur, omnis enim laus in fine canitur, et ibi necessario deuote orantium cessabit oratio, ubi spes aufugit humane uite, si careat uitali suffragio, eadem regali auctoritate una cum Guoizone bano meisque primatibus concedo, faueo, annuo tibi Andree abbati, omnibus quoque beatissimi Johannis monasterium iuxta patrum instituta regentibus.

Rogoua curtem in condenscensione collis proximi et imminentis Belgradine civitati positam ab aquilone, cum omnibus suis pertinentiis.

2. De regalibus terris iuxta curtem Rogoua.

Eadem regali auctoritate dono, concedo, annuo huic sacratissimo sancti Johannis monasterio eas simul terras, cum hac eadem curte sibi contiguas ab aquilonis latere, ab australi vero a loco arboris, que pagana dicitur, ad usque Blattam, et crucem in ea, et a termino Blatte ad usque puteum in Drazani, et a loco Drazani per transuersum occidentis ad usque Strasiuiza, et a Strasiuiza ortha linea per longum ad usque iterum pagane arboris locum.

3. De terris regalibus in Dollani.

Eadem regali auctoritate dono, concedo, annuo eidem monasterio terras in Dollani, a Chripino loco incipientes porrectasque ad usque Blattam, a uia quoque publica et a fontana protensa ad usque iterum Blattam, eo ubi duo fontes sunt. Hanc tenent templarii.

4. De regali terra, quam uillani coluerunt Neimiuir, Uitizo, Bis de cucca, Jadareus.

Eadem auctoritate regaliter dono, concedo, annuo eidem monasterio eas terras, quas coluerunt, dum vixerunt, ad suum opus, isti uidelicet: Neimiuir et Uitizo et Bis de cucca et Jadareus, in Chrastani, in loco qui dicitur Suuiskhani.

5. De regali terra ad muros.

Eadem regali auctoritate dono, concedo, annuo eidem monasterio eam terram, que ad muros dicitur. Hanc tenent templarii.

6. De regali terra in Seruiza.

Eadem regali auctoritate dono, concedo, annuo eidem monasterio eas terras, que sunt in Seruiza, incipientes a lacu, qui est ab oriente. Hanc terram tenet aproslauus.

7. De regali terra in Bassano.

Eadem auctoritate regaliter dono, concedo, annuo eidem monasterio eam terram, que est in Bassano, iuxta maris litora, illic ubi est quedam uetus ecclesia.

8. De regali terra in Sidraga.

Eadem regali actoritate dono, concedo, annuo eidem monasterio eas terras in Sydraga, que pro his terris donarunt fratres illi regi benedictionem, ualentem XX. solidos; incipiunt a terris episcopatus chroatensis usque ad Lenam. Hanc tenent templarii.

9. De regali terra in Sichoua.

Eadem regali auctoritate dono, concedo, annuo eidem monasterio eam terram, que est in Sychoua, quam Belscicho ad suum opus coluit dum uixit.

10. De terra in Nabrese.

Eadem regali auctoritate dono, concedo, annuo eidem monasterio eam terram, que est in Nabrese ab aquilone a uia publica ad usque aliam viam publicam, sub ecclesia sancti Johannis in Sydraga, ab australi vero latere ad usque uiam publicam ac de parte occidentis ad usque terraneum terminum. Hanc tenent templarii.

11. De uinea ad Murazulum.

Eadem regali auctoritate concedo eidem monasterio uineam ad Murazulum.

12. De regali terra in Elzani.

Hanc terram tenet Miroslauus.

Eadem auctoritate regaliter dono, concedo, annuo eam terram, que est in Elzani.

13. Obtestatio pro corroboratione huius privilegij:

Si quis autem hec regalia beneficia collata et regaliter auctorizata monasterio sancti Johannis apostoli et euangeliste pro animabus meorum parentum tam preteritorum quam futurorum, mea quoque, nefario conatu uiolare aut minorare aut extrahere presumpserit, ira divini furoris illi habundanter affluat, et sicut ille Judas proditor dispereat, insuper illorum tercentum decem et octo sanctorum patrum maledictionem habeat, lege christiana careat, regali typo Chroatie subiaceat, centum videlicet auri pondera soluat ei, quicumque hoc in regno regnauerit. Ut autem sic auctorizabile, ut dictum est, teneatur, horum legitimo astantium testimonio uerissimaque approbatione corroboratur. His omnibus presentibus, collaudantibus et hec omnia dona pleniter confirmantibus. Inprimis domino Mainardo, supradicto apochrisario, Laurentio archyepiscopo, Rainerio chroatino episcopo, Theodosio et Prestantio episcopis, Goyzone bano Bolleslao teuzone, Priuanego iupano de Lucha, Dragoslao priore, Iurainna iupano de Sydraga, Drago priore, Drago de Castriza, Dobreinna priore et Petro filio eius, Gregorio Petrainna armati, Druse fili episcopi, Prest et fratre suo Madio, Mihaele et eius fratre Petro, Daneico et eius fratre Pisa, capellano, eiusque filio Budizo, Johanne eunucho, schytonossa et fratre suo postiuppo Chruchenna, Drasen postiuppo de Blatta, Sabachio et eius fratre cum pluribus aliis.

Policorion p. 1—4. Kukuljević. Cod. Dipl. I. 118—120. Rački. Docum. 51—54.

14. De curte Cossyza in Crastani. (4)

C. a. 1070—1078.

Chossiza teuzo pro gratia superne patrie concessit eidem monasterio curtem frugibus terre fertilem in Crastani cum omnibus inibi conia centum, humili prece sinceraque devotione fratribus eius loci ad se conuocans, eosque superne obsecrans, sub tempore P. venerabilis abbatis, his legitime testificantibus silicet Slaiza, Chaleinna, Dei Igazai.

Policorion 4. Kukuljević l. c. I. 159. Rački l. c. 161.

15. De curte Thasa in Crastani. (45)

Circa a. 1085—95.

Thaisa Gussychius, Gurgi filius, pro vite superne gloria concessit eidem monasterio curtem in Crastani, quam habuit ab Jodrochina,

testibus his: Prebinna, filio Beroe, Jurdinna et Budinna fratre eius, filiis Petri, sub tempore abbatis M.

16. De curte Petri in Lessani. (46)

Circa a. 1085—95.

Petrus, Semiuiti filius, curtem in Lessani cum tota illius pertinentia pro eterna gloria concessit eidem monasterio, pro qua et optimum equum a parte fratrum habuit, testibus his: Jurainna, Jacono, et Musan, Lisizai, Milodrago, sub M. abbatis tempore.

Policorion 4. Kukuljević l. c. I. 168. Rački l c 171.

17. De terris, quas Aprizo dedit in Elzani. (5)

Circa a. 1070—78.

Aprizo Socalaristich pro eterna gloria concessit eidem monasterio terram in Elzani, testibus his: Radoslau Lisizai, Musan et Stephano fratre Radoslai, et hoc sub Petri abbatis tempore. Habuit autem Aprizo hanc terram tali ordine. Quadam die hic Aprizo regem Chresimirum ac reginam hospicio suscepit, regali apparatu eis cenam ministrauit, qua peracta, eos largis muneribus honoravit. Regi per se optimum puerum cum optimo equo atribuit, regine vero ancillam optimam donauit, et regis schitanosse scutum et lanceam, et aliis diversis diuersa dedit munera; alias uero terras interiacentes eidem rex condonauit monasterio sancti Joannis sub tempore Petri abbatis.

Policorion 4. Kukuljević l. c. I. 147. Rački l. c. 162.

18. De alodio Johannis Sclaui in Agorriza. (5).

Circa a. 1070—78.

Johannes Sclauus et idem monachus concessit eidem monasterio totum suum alodium, quod est in Agoriza, uolente ac collaudante suo fratre Nosdra, in horum presentia testium: Regis videlicet Suuynimiri, suorumque nobilium iuppanorum Stressinne Berberistich et Jacobi teuzonis, et Iurre nonensis iuppani, Madii abbatis sancti Grisogoni, cum quibusdam suis monachis.

Policorion 5. Lucius. Mem. p. 495. Kukuljević l. c. I. 167. Rački l. c. 162.

19. De terra quam dedit Budizo presbiter. (7).

Circa a. 1070—1078.

Budizo presbiter concessit eidem monasterio pro eterna vita terram in Dollani, pro qua P. abbas cum suis fratribus dedit ei optimum equum. Testibus his: Chrukenna postiuppo, et Uitale et Ursainna.

20. De alodio Petri presbiteri et monachi. (8).

Circa a. 1070—1078.

Presbiter Petrus, effectus ibidem monachum, concessit eidem monasterio totum suum alodium ibidem in Dollani, testibus his

utriusque doni, Chrukenna postiuppo, Uitale, Urseinna. Et hoc sub Petri abbatis tempore.

Policorion 5. Kukuljević l. c. I. 159. Rački l. c. 162.

21. De territorio in Seruiza. (9. 43.)

Circa a. 1070—1078. et c. a. 1080—5.

Terra uero, que est in Seruiza, incipiens a lacu orientis, protensa vero ad usque puteum occidentis in longitudine, et a colle aquilonis tensa usque ad alium collem meridiei ex latitudine, partim data est eidem monasterio a rege Chresymiro, ut predictum est. Partem uero tribuit Petrus Chaida, factus ibidem monachus, aliam quoque Ueilcaza et Dragorado ibidem dedit aliam partem, silicet quicquid suum fuit, et hoc fecit pro suo filio, quem P. abbas excomparauit de Cossiza teuzone. Et pro illius parte dedit P. abbas illi Dragorado uaccam unam et iuuencum arare potentem, et quinque lanatas. Est et ibidem alia terra, empta sub tempore Lupi abbatis a capellano ecclesie sanctorum Cosme et Damiani pro una uacca, in Jagodana, et ab uillanis inibi cohabitantibus.

Hanc tenet Miroslauus.

Policorion 5. Kukuljević l. c. I. 159. Rački l. c. 163. 171.

22. De terra in Chamennani, que fuit Prebinne Gussichii filii Pruuanego. (10.)

Circa a. 1070—1078.

Terra autem in Chamennani, que incipit ab orientis puteo ad usque alium puteum occidentis, de latitudine uero ad usque latus boreale, quicquid est ibi arabile, effectus ibidem unus ex fratribus, donauit eidem monasterio Prebinna Gussichius. Et hanc terram concessit ei rex Chressimir pro benedictione post tonsionem capillorum, testibus his: Jurainna iupano, Uuerdata, filio Aprilczi, Johanne schytanossa regis Suuinimir, Tbaisa filio Jurra et fere omnibus uillanis de his tribus uicis, silicet Treizizi, Uchichi et Chamennani et Michael castellano, et Drago et Prestancio et Gregorio.

Hanc tenent Cobileglauichi et Passauan.

Policorion 6. Kukuljević l. c. I. 165. Rački l. c. 168.

23. De terra in Narach, quam uendidit socer Dubroa Nichifori. (44.)

Circa a. 1080—5.

Est terra in Narach, quam emit abbas Lupus octo solidis a sochro Nichifori Iadere, et est sex locis diuisa. Testibus his: Slaiza Duornich et Chalainna, Nichiforo grasso, Thessina et filius eius Deilgaza.

Policorion 6. Kukuljević l. c. I. 165. Rački l. c. 171.

24. De alia terra in eodem loco. (47.)

Circa a. 1085—95.

Est et alia ibidem, quam emit M. abbas, Lupi a(bbatis) successor, octo solidis de Chalainna et Junassa, quinque locis dispertita. Testibus his.

25. De alia terra in eodem loco. (48.)

Circa a. 1085—95.

Est et alia ibidem, quam emit ille idem abbas M. a Desinna pro X romanatos filio Bolemiri et a nepote Radaniza, cum petris, aquis, siluis et omnibus suis appendiciis. Testibus his: Seimolli duornich et Chalenna et Petro de uico Treizizi et Deilgaza et Zudinna. Hec autem sunt nomina auorum illius, qui hoc territorium vendidit: Cyprianus auus eius, auia Helena, pater eius Clonimir. Ipse autem venditor nominatus est Ubladicha de Chelmennani, cuius venditionis sunt hii testes idonei: Lampredius, Michail, Petrus longus, Nychiforus, Prestancius.

26. De terra Pissachani in eodem loco. (49.)

Circa a. 1085—95.

Est et ibidem alia, quam emit ille idem abbas M. XXXV. solidis de Pissachani, et quicquid pertinebat illi terre in aquis, petris, siluis. Testibus his: Stresinna Berberistich et quinque suis militibus, et Streisata, Suuinimiri regis avunculo.

Poliсorion 6—7. Kukuljević l. c. I. 167. Rački l. c. 172.

27. De territorio Meirane. (11.)

Circa a. 1070—1078.

Petrus abbas cum suis fratribus conparauit eidem monasterio mediam partem tocius territorii Meirane, precio XXX. solidorum romanorum, a Chrenizio cuiusdam Johannis filio et ab eius consobrino nomine Johanne, testibus his: Dragorado, Chrucainna postiuppo, Drasauith, Negauan, Ueitrich, Strearado et Druska filio, et Gorbina presbitero, et Radanech presbitero de Sichoua, et quodam presbitero de Jagadeua, et Dabrainna, et Dragabut eiusque filio Sluuinna de Cerani.

28. Determinatio huius territorii.

Circa a. 1070—1078.

Hec autem terra determinatur sic: ab amigdalo, que est ab aquilone, incipiens recta mensura, tenditur per transuersum usque ad collem, qui est ab austro; item ab eadem amigdalo iuxta lapides prolatatur in longitudine usque ad siluam, que sibi est contigua ab oriente.

29. Quomodo P. abbas certauit contra Berberistich pro hac terra.

Circa a. 1070—1078.

Hanc terram vero conatus est auferre P. abbati Stresinna Berberistich suique parentes; quare idem P. abbas, qui comotus cum quibusdam ex fratribus, Nonam adiit, et in presencia regis Suuinimir contra eos uiriliter decertauit, ac iuuante Christi gracia honeste superauit, dato iuditio a tepizone Dominico eodem Berberistich, uolente et collaudante rege Suuinimir suisque nobilibus. Testibus

his: eodem scilicet rege Suuinimir, eodem etiam Stresinna Berberistich, et Jurra nonensi iuppano, et Jacobo tepizone et fratribus eius, et Lubomir iuppano.

Policorion 7. Kukuljević l. c. I. 156. Rački l. c. 164.

30. De terra in Nabrese. (50.)

Circa a. 1085—95.

Madius abbas cum suis fratribus in Nabrese comparauit terram pro XV solid. romanatis de Suinidrago Trebe nignanin, testibus: Chruchenna postiuppo, et fere omnibus villanis, qui sunt in Jaggognani, et aliis, qui sunt in Lessani, et Uitale genero postiuppi, et Pecchai.

Policorion 7. Kukuljević l. c. I. 168. Rački l. c. 172.

31. De curte filiorum Dobrozai in Crastani. (12.)

Circa a. 1070—1078.

Filii Dobrozai uendiderunt eidem monasterio curtem optimam in Crastani pro VII. solidis, testibus Thesinna, suoque fratre Braticha, Sidinna; et hoc sub tempore abbatis P.

32. De terra Luthstrach fratris Chroatini. (13.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio uendidit Luthstrach, frater Chroatini, suum optimum alodium in Chrastani pro XIIII. solidis. Testibus his Slaiza duornich, Chalenna et suo fratre Prebinna et Jurainna et Desinna. Et hoc sub tempore abatis P.

33. De alodiis in Garriza. (14.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio uendiderunt alodia sua in Garriza pro XXXV. solidis isti uillani: uidelicet Thessimir et Dabraza cum omnibus suis pertinentiis in aquis, in siluis, in pratis. Testibus his: Slaiza duornich, et Chaleinna et Prebinna suo fratre et Thessinna, suoque fratre ac suis filiis duobus Szidinna et Desinna, et Lubidrago et fere omnibus de eodem uico uillanis. Et hoc sub tempore abbatis P.

34. De alodiis in Jassene vico. (15.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio alodia sua uendiderunt hi uillani, scilicet Thesinna et Dilgazai. Ubi, in Asene uico. Quo precio, pro tribus romanatis, quibus adentibus istis Szidinna et Jurainna una cum Budinna suo fratre, utrisque filiis Petri, et hoc sub tempore abbatis P.

35. De agro Andree in Chrastani, in loco qui dicitur Uellchiza. (16.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio uendidit suum agrum in Ueillchiza, quis, Andreas filius Trebauizo, quo precio, pro tribus romanatis. Quorum

*

testimonio? istorum: Tessinna cum suis filiis et Dragazai. Et hoc sub tempore abbatis P.

36. De terra Stanimir uendita in Dubrouizaii. (17.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio uendidit Stanimir terram in Dubrouiza pro VIIII. romanatis. Testibus his: Slauiza duornich, et Chaleinna et Drugaza et filiis Petri Jurainna et Budinna, et hoc sub tempore abbatis. P.

37. De terra Zouinna filii Negomir. (18.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio uendidit terram suam in Seuischane Zouinna, filius Negomir, tragos quinque pro ea in precio accipiens. Testibus his: Thesinna suisque filiis; et hoc sub tempore abbatis P.

Policorion 7—8. Kukuljević l. c. I. 159—160. Rački l. c. 164—166.

38. De terra ad muros, quam uendidit Pribinego. (51.)

Circa a. 1085—95.

Eidem monasterio uendidit suam terram, que est ad muros, Pribinego et sui parentes pro VII solidis. Testibus his, Chruchenna postiuppo, et Uitale suo genero, et Charabiza, et hoc sub tempore abbatis M. Hanc tenent templarii.

39. De territorio Thasa in Elzani. (52.)

Circa a. 1085—95.

Eidem monasterio uendidit totum suum territorium in Elzani Thasa, filius Jurra, pro XV romanatis, et hoc sub tempore abbatis M., testibus his: Radoslao, Musan, Lisizai, et Stephano fratre Radoslai, et Milodrago, et Jurainna, Jacono, et Uuerdata Aprizonis filio, vel melius diacono in eodem loco. Hanc tenet Miroslauus.

40. De territorio quod uendidit Zouinna et sui fratres. (53.)

Circa a. 1085—95.

Eidem monasterio in eodem territorio uendidit suam terram Zouinna et fratres eius Iuuaza et alii duo pro XV romanatis, testibus his: Radoslao et suo fratre Stephano, et Uechedrach filio Chroatini, et Bosithecha de Coquichino uico, et fere omnibus uillanis de Gaunichi uico, et Andrea commerzario, et Dabrize Napisdimecho, et hoc sub tempore abbatis M. Hanc tenet Miroslauus.

Policorion 8—9. Kukuljević l. c. I. 167—168. Rački l. c. 173.

41. De territorio uendito a Jurainna iuppano in Sidraga. (19.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio uendidit Jurainna iuppanus de Sidraga suum territorium, quod est in Sidraga, a puteo Hanc tenent templarii.

usque ad palacium, pro eo accipiens optimum equum, testibus his: Michael, Gregorio, Drago, Prestancio, Druse, Petriza, et hoc sub tempore abbatis P.

42. De terra quam in eodem loco vendidit Dedacha uillanus. (20.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio uendidit suam terram Dedacha uillanus pro III. romanatis, testibus Chruchenna postiuppo, et Uita Drago et aliis pluribus, et hoc sub tempore abbatis P. Hanc tenent templarii.

43. De vinea, quam dedit Nassemir Gussichius. (21.)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio donauit Nassemir Gussichius, factus ibidem monachus, bonam vineam in Nabrijskic, testibus priore Dragoslao, et Michael et Gregorio et Prestancio et Drago de Castriza, et hoc sub tempore abbatis P.

Policorion 9. Kukuljević l. c. I. 158. Rački l. c. 166—167.

44. De terra, quam donavit Uuerdata filius Aprizonis. (54.)

Circa a. 1085—95.

Uuerdata, Aprizonis filius, donauit terram in Nabryskic eidem monasterio pro sua et parentum animabus, tamen tam pro ea, quam et caritatis indicio accepit a fratribus unum equum ualentem VIII. romanatos; testibus Lisizai, Radoslao, Jurainna, Jacono, et hoc sub tempore abbatis M.

Policorion 9. Kukuljević l. c. I. 168. Rački l. c. 173—174.

45. De terra quam dedit Nassemir in Nasseri. (22)

Circa a. 1070—1078.

Eidem monasterio dedit idem Nassemir Gussichius uineam in Nalosai Nasseri, similiter pro requie animarum, immo quicquid terrarum ibidem sitarum sue parti pertinebat, testificantibus presbitero de Assericha, Rauizai, Dragazai et Dessinna suo fratre, et Symone cum suo fratre; nec non et vineam idem ibidem concessit in territorio Ulosy Nasseri, et quicquid terrarum illic sitarum sue parti pertinuit, et hoc sub tempore abbatis P.

Policorion 10. Kukuljević l. c. I. 159. Rački l. c. 167.

46. De curte Cossyza in Crastani. (4.)

Circa a. 1070—1078.

Chossiza teuzo pro gloria superne paterne concessit eidem monasterio curtem frugibus terre fertilem in Crastani, cum omnibus inibi coniacentibus humili prece, sinceraque diuotione, fratres eius loci ad se conuocans, eosque superne obsecrans sub tempore P. uenerabilis abbatis, his legitime testificantibus, silicet Slaiza, Chaleinna, Deügazai.

Policorion 10. Kukuljević l. c. I. 159. Rački l. c. 161. — Opetovano v. str. 6. br. 14.

47. De uinea in territorio na Sumoch. (23.)

Circa a. 1070—1078.

Andreas Gussichius, Prebinego filius, uendidit eidem monasterio pro duobus bonis equis bonam uineam in territorio Sumochui Nas-
Catulus. seri, cum idoneis testibus uidelicet, presbytero Nasseri, Dabrazai, Charabizi, Desinna et fratre suo Symone, suoque fratre.

Policorion 10. Kukuljević l. c. I. 158. Rački l. c. 167.

48. De terra, que est in Jagothne. (24.)

Circa a. 1070—1078.

Abbas Petrus emit terram in Hiagothne de Bratichi Besrodie
Hanc tenent Drago et Dasco Pribici. pro XII. romanatis, dans pro ea etiam bonum equum Lubomir iuppano de Sidraga, et quicquid inibi est terrarum, aquarum, petrarum, siluarum et omnium illic pertinentium. Testibus his idoneis. Lubomir iuppano de Sidraga.

Policorion 10. Kukuljević l. c. I. 159. Rački l. c. 167.

49. De terra in Sydraga, quam emit abbas M. de Jacobo filio Priuanego. (55.)

Circa a. 1085—95.

Est et terra in Sidraga, pro cuius parte media donauit Hanc tenet filius Cete cum templo. abbas M. optimum equum, et unum solidum romanatum Jacobo, filio Priuanego, alteram vero partem dedit Thechenna filio Uuerdenna pro sua et animabus parentum. His testibus idoneis: Petro filio Madii, et Prestancio et Michael et Prebinna et suo fratre Tholimir.

50. De territorio in insula sancti Iohannis euangeliste. (25.)

Circa a. 1070—1078.

In valle Pagnana Candulus presbyter dedit terram ✠ eidem monasterio, effectus ibidem monachus.

51. De terra in eadem ualle Pagnana. (26.)

Circa a. 1070—1078.

Abbas P. emit terram in eodem loco supra ecclesiam sancti Alexandri, a quodam absaritano, pro IIII. solidis romanatis.

Policorion 10. Kukuljević l. c. I. 168. Rački l. c. 168. 174.

52. De alia terra in eadem ualle. (27.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia, quam emit abbas P. de Plachabudi pro III. sol'. roman.

53. De alia terra in eadem ualle. (28.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia, pro qua idem P. abbas mutuauit bis tantum terre ad locum Murazol cum monachabus sancti Thome apostoli.

54. De alia terra in eadem ualle. (29.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia, quam Johannes absarensis dedit eidem monasterio pro animabus tam sua quam et parentum suorum.

55. De terra ex alio latere callis. (30.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia ex alio latere callis, in qua est largum uinetum. partem cuius donauerunt eidem monasterio archidiaconus belgradensis, Dominicus vero Dernicius duas partes, et episcopus Theodosius maiorem partem, et hoc sub tempore abbatis P.

56. De alia in eodem loco. (31.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia, quam idem P. abbas accepit pro mutuo ab hereditariis sancti Clementis, dans eis terras Thome presbiteri in territorio, quod Roretum dicitur.

57. De alia in eodem loco. (32.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia, quam Rosa sochrus Streizij donauit eidem monasterio, tamen partim dando, partim eam pro alia mutuando.

Kukuljević l. c. I. 157. Rački l. c. 168—169.

58. De alia terra in eodem loco. (1.)

Circa a. 1059. sqq.

Est et ibidem alia, quam donauit eidem monasterio quidam Plato nomine, qui et bonus Barrus cognomine, et hoc sub tempore Andree abbatis.

59. De alia ibidem. (2.)

Circa a. 1059. sqq.

Est et ibidem alia, quam dedit eidem monasterio quidam Cachinus, et hoc sub tempore abbatis A.

60. De alia in eodem loco. (3.)

Circa a. 1059. sqq.

Est et alia ibidem, quam Peisa nomine una cum suis fratribus dedit eidem monasterio, et hoc sub tempore abbatis A.

Kukuljević l. c. I. 157. Rački l. c. 161.

61. De alia terra ibidem. (33.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia, quam P. abbas accepit pro mutuo, dans pro ea ter tantum terre hereditario ecclesie sancti Georgii, in loco qui Frugi dicitur.

62. De alia ibidem. (34.)

Circa a. 1070—1078.

Est et alia ibidem, pro qua P. abbas dedit Dominico brauario aliam terram in Roreto.

63. De alia ibidem. (35.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia, quam emit abbas P. a quodam ueglensi pro IIII roman.

64. De alodio Barbare uidue. (36.)

Circa a. 1070—1078.

Idem abbas P. comparauit a rege Chresimiro alodium cuiusdam Barbare uidue pro quadraginta romanatis, parentibus vero eiusdem Barbare dedit XV. similiter roman. uidelicet III. casas cum tota curte, que infra est, et duas terre pecias in ualle Pagnana.

65. De terra in ualle Sustina. (37.)

Circa a. 1070—1078.

Idem abbas P. comparauit terram in ualle Sustina de Ualentino, filio Petri episcopi, pro XV romanatis, et ex altero latere callis emit idem Petrus abbas unam terre petiam pro eodem pretio XV romanatis ab Andrea. Est et ibidem alia, quam idem Petrus abbas comparauit de Juuaza consobrino cuiusdam Ualentini pro VII romanatis.

Kukuljević l. c. I. 157—8. Rački l. c. 169.

66. De terra in Kutuno, quam dedit Prestancius castellanus. (56.)

Circa a. 1085—95.

Prestancius castellanus dedit eidem monasterio terram ad sanctam Mariam in Kutuno pro anima sui filii eo sepulti. Et hoc sub tempore M. abbatis.

Kukuljević l. c. I. 158. Rački l. c. 174.

67. De alia ibidem. (38.)

Circa a. 1070—1078.

Alia est et ibidem, pro qua P. abbas dedit Uirazai uineam Petri presbiteri, filii Rose in Zulio.

68. De alia ibidem. (39.)

Circa a. 1070—1078.

Est et ibidem alia uinea, quam dedit eidem monasterio Plato, filius archipresbiteri Cernec pro animabus tam sua quam et suorum parentum, et hoc sub tempore abbatis P.

69. De alia in eodem loco. (40.)

Circa a. 1070—1078.

Est et alia uinea ibidem, quam donauit eidem monasterio quidam nomine Breida pro animabus tam sua quam et suorum parentum, et hoc sub tempore abbatis P.

70. De terra Platonis et Johannis sui auunculi sub monte sanctorum Cosme et Damiani. (41.)

Circa a. 1070—1078.

Idem predictus Plato una cum Trunianno suo auunculo et quodam Uitaza suo consanguineo condonarunt eidem monasterio eam terram, que est ab austro sub monte sanctorum Cosme et Damiani, pro animabus tam sua quam et suorum parentum, et hoc sub tempore P. abbatis.

71. De terra Rose socrus Streizii. (42.)

Circa a. 1070—1078.

Rosa quedam socrus Streizii uendidit eidem monasterio terram in ibi pro XV. romanatis, et hoc sub tempore abbatis P.

Policorion 10—12. Kukuljević l. c. I. 158. Rački l. c. 170.

72. De terra Madii filii Armati. (57.)

Circa a. 1085—95.

Est et alia ibidem, pro qua M. abbas mutuavit alias terras cum Madio filio Armati, in Pustimano, eas dico terras, que fuerunt regine, et illam, que fuit nurus Dragazai.

73. De terra Dese archipresbyteri in ualle Sustina. (58.)

Circa a. 1085—95.

Archypresbyter Desa, filius presbyteri Johannis, uendidit eidem monasterio terram in ualle Sustina, et aliam terre peciam ab occidente iuxta puteum.

Policorion 12. Kukuljević l. c. I. 168. Rački l. c. 174.

74. Quomodo misit dominus rex Chresimir nuncium suum in Alba ciuitate inquirere de iusticia ecclesie sancti Johannis euangeliste de sanctis Cosme et Damiano de Monte.

Circa a. 1070.

Breue recordationis, quomodo placuit regi . C ., quod miteret nuntium suum in Alba ciuitate inquirere a populo ciuitatis, si uera essent ea, que abbas Felix requirebat et proclamationem faciebat, scilicet de iusticia ecclesie sancti Johannis euangeliste de sanctis Cosme et Damiano, et quid populus diceret: inde misit Uuillum Dragum, qui uocauit populum ad se ad sanctum Johannem. Ad quem populus uenit, dicens: quod quicquid abbas requirebat

de iustitia ecclesie, iustum requirebat. Ista sunt nomina hominum: Semiuitus, Petrus, Petrus iudex, Nicolaus archidiaconus, Micha uetulus, frater eius Belzo, Uitaza, Johannes presbiter, Negulus, Lube, Andreas, Drase et frater eius Dabrana, Gregorius, Domaccha, Trunzannes; et omnes ciues affirmauerunt priuilegium sancti Johannis de sanctorum Cosme et Damiani, et semper debuisset permanere sub potestate huius monasterii.

Policorion 13. Kukuljević l. c. I. 46. Rački l. c. 86—87.

75. Qualiter dominus Prestancius belgradensis episcopus perpetualiter habere concessit monasterio sancti Johannis euangeliste ecclesiam sanctorum Cosme et Damiani de Monte.

Anno 1076. octobri.

In nomine patris et filii et spiritus sancti, unius trinitatis et trine unitatis indiuidue. Notum sit omnibus fidelibus tam presentibus quam futuris, quod Prestancius, Belgradensis episcopus, gratia diuine et humane karitatis ecclesiam santorum Cosme et Damiani, que sita est in acuto uertice cuiusdam monticuli, non longe a supradicta urbe distantis, monasterio sancti Johannis euangeliste perpetualiter habere concessit. Ne autem aliqua succedentium uiolentia principum, regis uidelicet, episcopi, aut prioris eiusdem ciuitatis temeraria mente, feroci tirannide, hec statuta uiolare audeat, et sua audacitate corrumpat, huius concessionis sanctio ante personas uirorum honestissimorum et sancte religionis cultum iugiter exequentium, absque ulla contradictione laudabiliter corroborata est, in presentia scilicet Laurencii tocius Dalmacie ac Chroacie reuerentissimi archiepiscopi, et domni Gebizonis sanctorum Bonifacii et Alexii religiosissimi abbatis, una cum Fulcoino Fori Simphronii venerabili episcopi, apostolice sedis apochrisarium, in vinea iusticie dei totis viribus misericorditer laborantibus, astantibus etiam belgradensis ecclesie archipresbitero Drago, et archidiacono Johanne, et Jadere archidiacono Dabro, et omnibus clericis utriusque civitatis, et Dominico Justo priore, Gregorio iudice, Drago, Prestantio, Michael, Drusia, et fere tocius supradicte civitatis clero fauente ac populo. Anno millesimo ab incarnatione domini nostri Jhesu Christi, uidelicet septuagesimo sexto indictione uero quinta decima, tempore autem Gregorii septimi pape, et Demetrii Dalmacie ac Chroacie regis, et domini Petri eiusdem monasterii abbatis religiosi. Quicumque autem corruperit, quod horum omnium laude confirmatum est, dei et eorum maledictione perpetuo incurrat. Amen.

Policorion 13—14. Kukuljević l. c. I. 155. Rački l. c. 107—108.

76. De teritorio Moimiri.

Circa a. 1860.

Ego Moimir, pro eterna gloria dono totam partem alodii mei, volente et consentiente et colaudante fratre meo Draselo, quod incipit a valle sanctorum Cosme et Damiani, usque ad territorium

monacharum sancti Thome. Isti sunt testes, quorum nomina leguntur. Juranna iuppano de Sydraga, et Crucona potsuppo, et Lisizaio et Vito drago et aliis quam plures.

Policorion 14. Kukuljević l. c. I. 159. Rački l. c. 60.

77. De olivarum decimis Belgradensium.

Anno 1076. octobri.

Notum sit omnibus fidelibus tam posteris quam presentibus, quia nos belgradenses diuites ac inopes, nullo cogente, nullo monente, immo spontanea voluntate, gratia deuote intencionis, promisimus dare singulis annis decimas nostrarum oliuarum monasterio sancti Johannis apostoli et euangeliste, die uidelicet dedicationis eiusdem ecclesie, quam uiri religiosissimi dominus silicet Laurentius, spalatinus archiepiscopus, una cum apochrisariis romane sedis episcopo Fulcoino et Gebizone abbate sanctorum Bonifacii et Alexii, nec non et Pretancio eiusdem urbis episcopo dedicauerunt, eisdem etiam donum supradictum collaudantibus, ac firmiter corroborantibus, et auctoritate apostolica interdicentibus, ne umquam ab aliquo violari presumatur. Quod si forte aliquis temerario conatu abnegauerit, iram superne mayestatis omniumque sanctorum maledictionem possideat. Et hec donatio acta sanctitaque fuit anno ab incarnatione domini nostri Jhesu Christi millesimo septuagesimo sexto, indictione uero XV., et hoc apostolante Gregorio VII. papa, apud Grecos Michail imperante, apud Sclauos Suuinimiro regnante, Petro in eodem monasterio abbatiante, Dominico Justo Belgradi priorante.

Policorion 14. Kukuljević l. c. I. 154. Rački l. c. 108—109.

78. De tercia parte hereditatis Lampredii cognati Petri abbatis.

Circa a. 1076.

Recordatio, quam Petrus abbas fecit scribi, qualiter Lampredius, eiusdem Petri abbatis cognatus pro sua suorumque parentum animabus cessit eidem monasterio terciam partem totius sue possessionis; et hoc post mortem eius, qualicumque modo terra mariue obiret, seu quocumque tempore, sic, ut eo defuncto, predicta pars tercia totius sue facultatis rediret in potestatem abbatis et suorum monachorum, et hoc absque ulla contrarietate, seu fratrum, siue parentum, aut consobrinorum, uel cognatorum, uel auorum, uel proauorum, uel uxoris, uel nurus, uel socri, uel socrus, uel nouerce seu matertere, siue quorumlibet ex suo genere. Et hoc actum est in presencia domini Prestancii episcopi et Dominici Justi prioris, et Gregorii iudicatoris, et Petri de nobilibus, et Petricii filii Madii, et aliorum plurimorum virorum.

Policorion 15. Kukuljević l. c. I. 156. Rački l. c. 110.

79. Qualiter fuit reddita monasterio sancti Iohannis euangeliste ecclesia sanctorum martirum Cosme et Damiani de monte.

Anno 1108.

In Christi nomine. Anno ab incarnatione millesimo tercio, indictione IIII., regnante Alexandrino imperatore. Ego Augustinus sancte romane sedis cardinalis missus a domino papa Paschali beatissimo in Dalmatiam et Ungariam apochrisarius, adiutorio omnipotentis aduitus et defensione apostolorum P. et P. circumtectus et zelo iusticie accinctus ad propagandam per Dalmatinas ciuitates iusticiam, ea, que inuenimus in eis extirpanda extirpauimus, et que plantanda erant plantauimus, et que corrigenda erant canonice correximus. Inter quod nobis Belgradum cum tortibulensi relioso episcopo, satis romane ecclesie dilecto, commorantibus, Dabro, abbas cenobii sancti Johannis euangeliste, valde vir religiosus cum suis fratribus regulariter uiuentibus, conquestus est nobis de ecclesia sanctorum Cosme et Damiani, que non longe ab urbe sita est in insula, quam Bonus belgradensis episcopus per longos annos de sub prephato cenobio iniuste et temere retraxerat. Ita, quod pendente querimonia isdem Bonus episcopus ad mortem iam infirmabatur, quem fraterno amore curauimus visitare, et de iniusticia, quam monasterio per multa tempora fecerat, studuimus recordari, et de presumptione redarguere. Qui diuino tactus timore, quoniam cognouerat se magnum periculum sue anime incurrisse eo, quod concessionis decretum, quod Prestancius episcopus illius antecessor fecerat, presumptuose corrupisset, redidit ecclesiam sanctorum martirum Cosme et Damiani cum omnibus ad eam pertinentibus abbati et eius fratribus. Concesserat namque isdem Prestancius bone memorie belgradensis episcopus prefatam ecclesiam martirum, humana et diuina caritate deuictus, predictus cenobio sancti Iohannis perpetualiter habendam, possidendam atque fruendam, consenciente clero cuncto et populo* . . . . . sedis archiepiscopo et domino Zebizone religiosissimo abbate, una cum Fulcoyno venerabili episcopo et apostolice sedis apochrisariis consentientibus atque collaudantibus, manu sua subscripserunt et corroborauerunt. Huius decreti testes: Dabro abbas, Andreas monacho, Bosna monacho, Johannes mon., abbatissa Agapi, Dominicia, Marichna, Donanna, Micha testis, P. iudex testis, Micha Uetulus testis, Zurra testis. Ego Johannes iaderatine ecclesie archipresbiter, rogatus testis. Hic finit.

*Hic deficit propter antiquitatem et corosus fuit a vermibus.

Policorion 15. Kukuljević l. c. II. 9.

80. De terris de Goriza..

Anno 1146.

In nomine domini. Anno eiusdem incarnationis millesimo CXLVI. indictione IX. in tempore Petri Pollani ducis Ueneciarum, et Lampredii iadertini archiepiscopi, et Petri comitis. Ego Dedomir, ut ceteri mortales ignorancia primi peccati detentus, meum esse

obtabam illud, quod non erat, querebam terram, que uulgo Goriza uocatur, a monachis sancti Damiani; postquam enim recordatus sum, quod iniuste querebam, quod michi non actinebat, uocaui abbatem Niciforium nomine coram archiepiscopo et comite et tribus iudicibus, Grube nomine, et Desinna et Fera, et multis aliis astantibus, quorum nomina subscripta sunt, et promisi me nunquam anplius pro illa terra inquietare abbatem nec aliquem, quia nec michi nec alicui meorum actinet. Hii sunt testes: Preta regis iudex et Petrunus ex parte Sclauorum, ex alia uero parte erat Johannes filius Zambare, filius Sluradi, et Petraza Petirzuli et Cosuto et Vitaza frater pontificis.

Policorion 16. Kukuljević l. c. II. 40.

81. De territorio Moymir.

Anno 1172.

Anno ab incarnatione domini millesimo CLXXII. indictione IV., temporibus itaque Stephani regis Ungarie, et Desenni filii Sclouine, qui tunc temporis iupanus Sidrage erat. Ego namque Niciforus sanctorum Cosme et Damiani abbas iubeo cartulam recordationis posteris fieri, qualiter ante supradictum Desennum iupanum et coram pluribus Sclauonie hominibus, aput Tinum, de territorio Moimiri, cum Brucona nepote Plesanni, et de vineis abuimus; uendiderat enim Brucona uineas, quas Moymirus dederat monasterio sancti Johannis, et ipse faciebat suas suorumque parentum. Ego hostendebam cartulam et testes viuos et mortuos, qualiter prenominatus Moimirus uineas et teritorium ob remedium anime sue, suorumque parentum, monasterio sancti Johannis dederat. Tandem diu inter nos altercantibus, iudicauit Desen iuppanus cum aliis, qui ibi aderant, mihi Niciforio abbati affirmare cartulam et meos testes, quod itaque compleui, iusiurandum apud Tinum, ante fratres templi: nomine Sadiluc et capelanum et diaconem Stoiannum, qui et ipsi reliquias aduxerunt. Insuper et Sclaui ibi multi interfuerunt, quorum nomina hec sunt: Drasimir filius Comesse, iudex Grubessa filius Gauzuli, Damianus scutifer, et Dragos filius Frocci, Uilcinna Tolei filius et frater eius Tolissus. Deinde completo iusiurando, Desen iupanus dedit pristaldum mihi Dobrannam filium Johannis Madesiuisi, qui me in vineas et in terrenum misit et pristaustinam dedit. Post hec itaque venit ipse Dobrona aput Jadram, et moriendo uniuersa, sicut suprascripta sunt, Tolisio filio Prodanici testificatus est; ipse vero Tolisius omnia per ordinem, qualiter superius scripta sunt, coram Lampredio iadertino archiepiscopo et Dominico Maureceno comite, Damiano Sluradi, Dauiddo iudice, Martino Petrane, filio Petrizo, Michaeli et Prestancio fratre, et Blasio Mirce et Bolessio, Stephano Cosuti, Stephano Camasi, Dimitrio Cumerzari, Madio Cosse, Trunzanno, Segurluto, Dobrono Zipriani, Prestancio fratre eius, Bitte Prestancii, Prestancio plebano sancti Stephani, Andrea plebano sancte Marie,

in ecclesia sancte Anastasie publice testificatus est. Et ego Johannes iadertinus notarius ibidem cum his testibus interfui, scripsi et roboraui.

Policorion 17. Kukuljević l. c. II. 90.

82. De terra in Mirane.

Anno 1076.

In nomine domini dei eterni et saluatoris nostri Jhesu Christi, anno ab incarnatione eiusdem millesimo LXXV., indictione vero XV., apostolante Gregorio VII. papa, imperante Michael apud Grecos, regnante Suinimir apud Sclauos, Petro existente abbate in monasterio sancti Johannis. Ego Kerniz precogitans diuina inspirante gratia diem mortis ac deposicionis mee, et comissa atque facinora mea valde pertimescens, ne districtus iudex me occisum vel dormientem et tantis criminibus obuolutum inueniatur, confratrem me in monasterio predicto exhibui, postea vero michi maximo superueniente infortuno, quedam soror mea a quibusdam latronibus est rapta et in seruitute extra nostram prouinciam miserabiliter vendita, de cuius venditione et captiuitate ut (de) propria carne mea contristatus valde, cum non haberem censum, quem pro predicta sorore mea daremus, ad abbatis illius misericordiam pietate cucurri, atque ut nostri miseretur postulaui. Ille uero utpote bonus pastor, sororis mee benignissime iutuitus et misertus est, et eam precio redemit; et sic de captiuitate liberauit. Cum igitur divina clemencia de hac uita me uocare dignata est, predicti venerabilis abbatis non inmemor, pro salute anime mee et pro prefate redemptionis precio ecclesiam sancti Michaelis in Mirani et terram meam propriam, que est a limite eiusdem ecclesie in occidentali parte usque ad vallem, in predicto sancti Johannis monasterio concessi, et hoc ante presentiam horum testium: Drago et Uachinna postiuppo, Drasouiz, Negouan, Uetrich, Streirado et Drusba filio eius, et Gorbina presbytero, et Judauech presbytero, Desichaua, et Dabranna, et Dragabuth eiusque filius Luena de Cheran.

Policorion 18. Kukuljević l. c. I. 160. Rački l. c. 109—110.

83. Privilegium libertatis ecclesie sanctorum Cosme et Damiani.

Anno 1129.

Almifice incarnationis Jhesu Christi, nostreque reparationis anno domini millesimo CXXIX. abeunte, indictionis VI. elabente. Ego M. diuina fauente clemencia alme Anastasie cathedra presulante, notum facio tam presentibus, quam et remotis stabile priuilegium libertatis ecclesie sanctorum Cosme et Damiani, quam ecclesiam post reuersionem Romanie, desolacionumque ciuitatum, dux Ueneziarum mihi concessit abere, quam de re maxima collectio clericorum hac laicorum unanimes venerunt ad me, obnixeque rogauerunt me, ut ego concederem sibi prefatam ecclesiam, quod deo

illustrante fauorabili uoluntate vel precamina istorum condonaui abbati Johanni suisque fratribus ecclesiam M. frui diuinis officiis, pro ablucione suorum facinorum vel suorum comissorum; quod si aliquis procax temere hoc meum exaratrum corrumpere temptauerit, habeat maledictionem dei et trecentorum X. et VIII. patrum, nec non et meam, iner sit ab omnibus bonis in futuro, particeps sit cum Juda proditore. Huius rei testes: Micha, Cotona, Micha de Starecca, Michael de Panza, Cuzilla, Domazza. Ego Madius Uernula sancti Michaelis hanc scendulam scripsi et huius rei testis suum.

84. Testimonii de vinea.

Hii sunt testimonii de vinea. In primis presbiter Benedictus, Pribislauo filius Bolesi, Priboi filius Uironi, Uilcouic, Dragos, Uilcodruga, Golube, Prodanus filius Uilcoseri, Opprinna, Chropizo, Dalmozanino, Grubessa, Priben, Bratona, Dessinna, monacho Madius, monacho Grubessa filius Uicussi, Cruina, Drasemir, Uilcina filius Tolei, Pristauopor et Brucona et Tolinna, Damianus clericus rogatus scripsi.

Policorion 19. Kukuljević l. c. II. 26.

85. De terris de Tyno.

Anno 1174. aprilis.

Anno domini millesimo centesimo septuagesimo quarto, mense aprili, indictione septima. Ego Niciforus abbas sanctorum Cosme et Damiani emi a Uilcinna, Brucona cognomine, omnem possesionem, quam habuit in Tino, precio XV. romanatis, in presencia istorum testium: Lampredius archiepiscopus Jadre, Vita episcopus arbensis, Prestancius plebanus sancti Stephani, Stanus presbiter, et Siluester diaconus, Gregorius Cozze, Petrus Farine, Boricius Michaelis Pance, me vero voluntarie abbaciam dimitente, successor meus eiusdem s. monasterii abbas Octo nomine, nacione Lombardus, parte supradicti precii, quam non exsolueram, exoluit, cui supradictus Uulcinna hanc eandem possessionem confirmauit in presencia mea; hec uero confirmacio facta est in curia domini Miri episcopi, qui et ipse testis, Grubessa filius Gauzul testis, Desimir filius Ussechna testis, Dobroneg presbiter testis, et frater eius Petricha presbiter testis, Dominicus presbiter testis, Rados filius Petrichna testis.

Policorion 19—26. Kukuljević l. c. II. 93.

86. Sentencia terrarum et vinearum de Tino.

Anno 1187. die 18. februarii.

Anno incarnationis domini nostri Jhesu Christi millesimo CLXXXVII. mensis februarii die XVIII., indictione VI., tercii temporibus domini nostri Bele, dei gracia inuictissimi regis Ungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Petri iadrensis archiepiscopi electi, ac Damiani eiusdem urbis incliti comitis.

Ego nempe Raddizha, filius Sramliani Ysaci, duornicus, dimissus pristaldus a Stephano Yerace et Sracinno Besanni iupanis, mitto te Dominicum sanctorum Cosme et Damiani abbatem et omnes monachos eiusdem cenobii tam presentes quam futuros, per predictorum iuppanorum sententiam, tam in vineam quam in cunctis territoriis et possessionibus, que Bruconia cum suis heredibus aput Tenum in territorium Moimiri, fratris Drascei, habere dicebatur, quod idem Moimir antiquitus monasterio sancti Johannis euangeliste pro sue anime remedio, sicut superiori cartula continetur, donauerat, tali videlicet ordine, ut omnia supradicta iure hereditario perpetuis temporibus habeatis et possideatis, ac ut idem Bruconia in his se de cetero non intromittat per se neque per intermissam personam, per predictorum iudicio iuppanorum sum directus, ut X. boues a iam dicto Bruconia acciperem, quod et feci et pristaustinam recepi, quod meum ius fuerat, sibi suisque heredibus perpetuum silencium imponens eo, quod ydoneiis testibus fuerat approbatum; quod si qua ibi aliquando habuerat, prefato monasterio pro XXI. romanatis auri uendiderat; iudicio quorum iuppanorum hii nobiles affuerunt testes: Boricius Gusich, Martinus Sluradi, Trunzanus Michaelis, Gaudius Nosse, Grubessa de Ioseph et multi alii tam Sclaui quam Latini. Ubi autem vos in vestris possessionibus intromissi, fuerunt hii testes: predictus Borricius, Uilcinna Tolei filius, Beloscius de Teno, Iacobus Chropinuce filius, et ego Blasius diaconus et iadrensis notarius, quia facto interfui, et omnia que predicta sunt a prefato pristaldo audiui, has difinicionis paginas scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Policorion 20—21. Kukuljević l. c. II. 139—140.

87. De terris in Rogova.

Anno 1188. die 8. decembris.

Anno ab incarnatione domini nostri MCLXXXVIII. mense decembris die VIII. astante, indictione VII., Jadre, temporibus equidem domini nostri Bele dei gracia inuictissimi regis Ungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame et Petri iadertine sedis venerabilis archielecti, ac Damiani eiusdem ciuitatis incliti comitis, confiteor ego siquidem Paulus, filius Petri Liube, una cum meo nepote mo Desa et cum omnibus meis participibus per hoc scriptum, quia uendidi tibi Dominico, sanctorum Cosme et Damiani abbati, terram nostram secus Rogouam positam, et tuis successoribus cum terminis et pertinenciis suis pro XX. romanatis a te plene susceptis, et ideo volo, ut prefatam terram cum omnibus signis et terminis suis habeas et possideas tam tu, quam omnes fratres et successores eiusdem cenobii in perpetuum, sitque vobis amodo in antea libera potestas, si opportuerit, vendere, comutare, vel quicquid volueritis facere, nemine resistente. Acta sunt quidem hec et firmata coram his testibus: Damiano predicto comite, Martino Sluradi et filius eius Jacobo, Micha de Uiti, Soppe, Gaudio, Muta-

gange, Desa, Stricalla, Drasinnia de Cece, Micha Cigali, Pettula, Curtisia, Martinus Platoni, Tollisio, Bruconia, Gregorius Mogorouich, Bratei, Lapzanin, Iohannes Gusik, Mironego de Couacizi, Dominico de Scardona, et Gridesia Iacobo et Cusma ac multis aliis. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et iadrensis notarius, quia facto interfui, hoc uendicionis scriptum, ut a Paulo et Desa ceterisque testibus audiui, scripsi, roboraui, et solito signo signaui.

Policorion 21. Kukuljević l. c. II. 150.

88. Sentencia terrarum de Tyno.

Anno 1164.

Anno domini nostri Iesu Christi MCLXIIII. indictione XII., temporibus itaque domini Stephani regis Ungarie, filii Geuce regis, et Ampudii eius bani; nos denique Petrus dei gratia salonitane ecclesie archiepiscopus atque sedis apostolice legatus precipimus Johanni sancte Anastasie subdiacono et notario fieri cartulam Bone abbatisse sancti Thome de ratione, quam habuit cum Slamozanis de terra, que est in Mocrani, que terra incipit sub monte Tini, et uadit usque ad riuum in latitudine, in longitudine uero incipit a Rasochatiza, ubi sunt due fontane, et uadit usque ad puteum, qui manet iuxta terram Mogoriuici, hanc itaque rationem ante vestram presenciam predicti Slamozani habebant; dicebant enim: terram nobis actinere ex nostra propinquitate, et uobis nullo modo subiacere. E contra abbatissa beati Thome taliter respondebat: ab antiquo tempore illam terram possidemus, et ante Albeusum, qui tunc temporis in loco bani erat, rationem una uobiscum habuimus, ac predictus Albeus, visa ratione, pristoldum nobis Bogdanizum dedit; deinde Stephanus, frater Cippe, loco fratris sui uenit cum Petrana comite, qui tunc temporis sub rege ungarico erat, et miserat illum banus cum fratre suo in istis partibus; et alia uice aduersus nos insurexistis ibi, quia nostra ratione prospecta premoratum Bogdanizum nobis alia uice pristoldum dederunt, et granum, que in nostra terra inseminaueratis, uobis abstullit, ac partem suam, quam illi subiacebat, nobis causa elimosine concessit. Hoc igitur nos audientes, ea que prenominatus Stephanus, frater bani, cum Petrana comite iudicauerant, nos confirmauimus, atque abbatisse cum duabus sanctis monialibus super sacrum euangelium confirmare decreuimus, atque Mirgam archipresbiterum ei pristoldum concessimus, quod et factum est coram his testibus: Prestancius Sauidde plebanus sancti Stephani, Petraza diaconus, Grisogonus iudex, Pruona Comerzari, Maurellus Jacobi Fere, Petrus nepos Bratulini; ex Slauis interfuerunt: Tolen iudex Tini, Zirnotta, Pribiz Zudone, Dragos Sitnich, Desinna, Bogdan, frater eius Radomiriz, Desco Dobroniz, Uiecha postiup., Dragos, Bogdan, Dragomir, Desimir, Striessa et frater eius Dragos et Milen, frater eius Desan, atque Chalzo filius Berizi, et ego Johannes iadertinus notarius ibidem cum his suprascriptis testibus

interfui, et ex precepto Petri salonitani archiepiscopi et apostolice sedis legati scripsi et roboraui.

Policorion 21—22. Kukuljević l. c. II. 67.

89. Donatio facta de terris de Sydraga.

Circa annum 1065.

Ego predictus P. rex Chresimir per caritatem dei et beate Marie virginis nec non et sancti Thome apostoli aliquam benedictionem dono pro redemptione anime mee meorumque successorum, et monasterium predicti sancti Thome situm in ciuitate Belgrado, idem terras in Sydraga nominantur, ut sint perpetuum illorum; et qui post nostro discessu aliud aliquid corrumpere temptauerit, maledictus sit a deo omnipotenti, a beato Thome apostolo et ab omnibus sanctis dei, et cum Juda particeps fiat in eternum incendium; et hec contra his donum michi concessit optimum equum. Hec facta sunt coram his testibus: episcopo Theodosio, Drago priori, Rainerio chroatino episcopo, Goizone bano et alii plures.

Policorion 22. Kukuljević l. c. II. 135—136. Rački l. c. 64—65.

90. De libertate ecclesie sancti Thome.

Anno 1069. octubris.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno quoque dominice incarnationis millesimo LXIX., indictione VI., mense octubris. Ego Chresymir rex Chroatorum atque Dalmatinorum testimonium facio cum omnibus nobilibus meis, quod monasterio sancti Thome apostoli sub manu domine Dabrize eiusdem monasterii matris, conferro firmum stabilemque obseruando decerno, scilicet ut idem monasterium amodo et deinceps absque omni tributo perpetue existat liberum, ita ut nec mihi nec meis successoribus cuiuslibet consuetudinis debito implicatum esse uideatur, nisi tamen uoluntariam exibes honorificentiam, quatinus omnium ancillarum dei in eodem comorancium cenobio libertas et diuturna quies omnium seclarium infestacione exempta, licencius atque instancius suo possis famulari creatori, cui se sub sacre legis iugo libentissime subdidisse noscuntur. Quapropter iam dictum cenobium non solum libertati donamus, verum insuper et regali territorium in loco, qui Rasochatiza vocatur, incipiente ab ipsa Rasochatiza, ubi sunt due funtane, et uadit usque ad puteum, qui manet iuxta terram Mogorouici, in longitudine et in latitudine a monte Tini usque ad riuum, et ibidem Smurdazani incipiente a termino vallis usque ad predictum montem Tini. Si enim quandocumque quislibet michi successor intervenerit, huiusque mei decreti stabilitum parui penderit, et ex omnibus, que a me fideliter statuta sunt, aliquid minuere uel transgredi uoluerit, iram habeat omnipotentis dei et omnium sanctorum super illos maneat, nec non et trecentorum decem et octo patrum anatematis vinculo innodentur, et in nouissimo ac tremendo examine cum diabolo suisque ministris ac Juda tra-

ditore damnetur et inestinguibilis flamma incendio crucietur. Huius denique rei stabilitum, palam actum, et coram his testibus roboratum: L archiepiscopo, R croatico episcopo, G bano et alii plures.

Policorion 23. Kukuljević l. c. I. 182. Rački l. c. 74—75.

91. De terris in Bubnianis.

Anno 1189. die 2. maii. Iadre.

Anno ab incarnatione domini MCLXXXVIIII. mense maii, die II. astante, indictione VII. Jadre, temporibus equidem domini nostri Bele gloriosissimi regis Ungarie, Dalmacie, Croacie, Rameque, nec non Galacie; et Macharii curialis comitis eius, uice-bani, ac Petri salonitane sedis archiepiscopi. Cum ego siquidem Michael, sancte scardonensis ecclesie episcopus, ad iam dictum comitem Macharium uisendum Jaderam perexissem, tocius mei episcopatus iura pro uiribus uentilando definissem, Bruconia cum filiis in mea multorumque aliorum presencia, quos inferius dicemus, ueniens, sua nobis insinuatione monstrabat, quod tu Bunna, sancti Dimitri abbatissa cum tuo conuentu quedam territoria eius in Bubniani ac in capestribus deorsum posita per uiolenciam retinebas; tu vero e contra taliter respondebas: quod sibi de cetero super hoc respondere non deberes, eo quod ante me a multis retroactis tempore pro eadem causa steteras, et Drascennum, Slouinie filius, pristaldum tali tenore susceperas, quod ad primum et secundum, tercium ac quartum et usque ad quintum terminum prefatus Bruconia cum filiis citatus fuerat et venire contenserat. Auditis igitur utrisque partibus et recordans, quod omnia, que tu abbatissa dixeras, uera erant, tibi prefate abbatisse et tuis posteris abbatissis prenotata territoria cum omnibus terminis et pertinenciis suis habere et perpetuo possidere per sentenciam adiudicauimus, tibique prefatum Drascennum ad nostri iudicii confirmationem iterato dedimus, ipse uero uice sui Tolisium Tugomirik super eandem causam constituit. Acta sunt quidem hec et difinita coram Damiano comite Jadre, Dimitrio Sclauo et Petroni Cucille, iudicibus, Micha Strigule, Boricio Michaelis, Michael Subbe, Nicolao Segirlutti, Gregorius Cilumbuli; de Sclauis autem fuerunt hii: Uilcani frater, eius filius Goysce, Milonia cum filio, de genere Criscelzo, et multi alii, coram quibus prefata territoria circumuenta et terminata fuerunt. Et ego Blasius, sancte Anastasie diaconus, iadertine ciuitatis notarius, a prefato episcopo scardonensi rogatus, hanc difinicionis et protectionis cartulam, ut audivi scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Policorion 23. Kukuljević l. c. II. 151.

92. De terris, que sunt in Bubniani.

Anno 1181. marcii. Jadre.

In nomine eterni dei. Anno incarnationis eius MCLXXXI. mense marcio, indictione quarta decima, Iadre, temporibus domini Thebaldi, venerabilis iadrensis archiepiscopi hoc actum est.

*

Ego in Christi nomine Michael, scardonensis episcopus, residentibus mecum magistro Marino Ragusino, Nicolao sancti Petri plebano, Drase et Martino capellanis meis, Rainerio quinqueecclesiensi, magistro Laurencio, Purce, Bratonia sacerdotibus, Uotchara iudice, Nicolao Molcac, Dimitrio Sclauo, Petro Sloradi consule, Blanculino, Domachia, Strechia et Gaudio Mutagange, Lampredio Uitaze ac Botta, quod iam in mea presencia actum fuerat, intimare curaui. Quippe cum non minus sit pecatum veritatem tacere, quam proferre mendacium. Uenit equidem Petriz, filius Michaelis Panze, sanctorum Dimitri martiris et Thome apostoli aduocatus respondere pro eiusdem ecclesiis de quibusdam terris, que sunt in loco, qui dicitur Bubniani, quas moliebantur inuadere Saracenus, filius Bescianni, et Bruconia. Prefati vero Saracenus et Bruconia in nostra presentia positi, post litis contestacionem inducias postularunt, et habitis, uolentes utramque partem suo iure esse contentam, ad cause decissionem illis terminum primum, secundum, tercium, quartum et quintum prefiximus, consideratis temporibus et ambarum parcium oportunitatibus. Audito quod aput Jaderam Farcasius palatinus comes domini mei regis Ungarie et cum eo Flasconus tiniensis episcopus, ac Machareusius comes et plures nobiles uiri Sclauonie essent, ad illos pergere studui, in quorum presencia et mea, et ad quorum collaudacionem, uolens quod racio ista diffiniri deberet, predictos Saracenum et Bruconiam citauimus, habito et dato illis ultimo termino, ut ad litem contestandam, si de causa confiderent, accederent responsuri, sin uero sentencie non lucrarentur examen. Ipsi uero non uenientes, nec iusta necessitatis precedentes causam nobis dande sentencie prestiterunt oportunitatem. Nos itaque instrumenta, testes, atque allegationes predictorum scorum sufficientes esse cernentes, de consilio omnium astancium episcopi et comitum pro ecclesia sanctorum Dimitrii et Thome sentencie corroborationem nostra auctoritate firmauimus, terram a predictis Saraceno et Bruconia inuasam iure perpetuo ad ecclesiam beatorum Dimitrii martiris et Thome apostoli reuerti debere secundum regulam canonum et ciuilis iuris et ad ultimum per soliditatem prestoldi nobilis uiri Drascenni iuppani, filii Slovinie, dominam Bonam, predicti monasterii abbatissam, in possessione predictarum terrarum ponere fecimus, eas perpetuo iure possidendas. Hanc utique sententiam de mandato predicti Michaelis scardonensis episcopi scripsi ego Matheus sancte Anastasie subdiaconus et Iadre tabelio, ut audiui, roboraui, et solito signo signaui.

Policorion 24. Kukuljević l. c. II. 118—119.

93. De confirmatione priuilegii monasterii sancti Johannis evangeliste Belgradensis.

Anno 1116.

Anno domini et saluatoris nostri Ihesu Christi MCXVI, indictione VIIII. Ego Ordilafus Faletrus gratia dei dux Ueneticorum, Dalmaticorum atque Croaticorum. Pruilegium sancti Iohannis bel-

gradensis monasterii a Cresimiro rege factum, ego collaudo et in sua stabilitate confirmo ita, ut nullus episcopus aut comes uel ciuis predicti monasterii libertatem uiolare audeat, quam non solum a nobis confirmandam esse dicimus, sed a beato G G romane urbis papa sancitam in suis decretis esse cognoscimus. Uolo igitur ducali auctoritate firmare, ut si quislibet huius libertatis concessionem temerario ausu infringere temptauerit, libram auri regali fisco persoluat; similiter ecclesiam sanctorum Cosme et Damiani laudo et confirmo, ideo, ut agnosco ueraciter fuisse propria monasterii beati Iohannis euangeliste belgradensis monasterii, ex donatione episcopi illius ciuitatis, Prestancius nomine, et aliorum episcoporum et ciues illius ciuitatis et romane sedis apocrisariorum confirmationem et clero ac populo, collaudo et firmo eam habendam in perpetuo. Quicumque autem episcoporum aut aliorum hominum hoc decretum infringere temptauerit, et alia illius ecclesie priuilegia uiolauerit, omnia que possidet, in fisco ducali et regali deueniant. Hec decreta silicet libertatis monasterii beati Iohannis euangeliste tibi Fusco abbati omnibusque sucessoribus tuis firmiter et iure perpetuo tenenda.

Policorion 25. Kukuljević l. c. II. 20.

94. Confirmatio ecclesiarum monasterii sanctorum Cosme et Damiani subditas, nec non etiam donationem ecclesiarum sancti Petri de Bubnani et sancti Dimitri de Jadra cum omnibus pertinentiis earumdem.

Anno 1209. die 19. iunii.

Innocencius episcopus seruus servorum dei, dilectis filiis abbati ... et conuentus sanctorum Cosme et Damiani de Monte salutem et apostolicam benedictionem. Sacrosancta romana ecclesia deuotos et humiles filios exassuete pietatis officio propensius diligere consueuit, et ne prauorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater sue proteccionis munimine confouere. Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postutacionibus gratum impercientes assensum, personas uestras cum omnibus bonis, que impresentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis dante domino potetis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem ecclesias monasterio uestro subditas, sicut eas iuste ac pacifice possidetis. Nec non etiam donationem ecclesiarum sancti Petri de Bubniani et sancti Dimitri de Jadra cum omnibus pertinenciis earumdem ab illis, ad quos huius modi donatio pertinebat, prouida uobis liberalitate concessam, uobis et per uos monasterio uestro auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis et protectionis infringere uel ei ausu temerario contrahire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Data Uiterbii XIIII Kalendis iulii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Policorion 26.

95. De concessione ecclesie sancti Dimitri de Jadra monasterio sanctorum Cosme et Damiani.

Anno 1208. februarii. Jadre.

Capitulum Jadre, Domaldus comes et uniuersitas ipsius ciuitatis. Reuerentissimo patri Dominico sanctorum Cosme et Damiani de Monte abbati eiusque catolicis successoribus monasticam uitam professis inperpetuum. Quum nostre desolationis et exilii tempore uos et monasterium uestrum agnouimus, nobis profligantibus fore asilum pariter et auxilium. Idcirco ad nemoriam beneficia uestra nobis benigne exibita reducentes, uobis et per uos uestro monasterio ecclesia sancti Dimitri martiris in nostram ciuitatem sitam tradimus atque concedimus, ita dum taxat, ut liceat uobis et predicto monasterio memoratam ecclesiam cum adiacenti curia sua libere optinere et rationabili iure perpetuis temporibus possidere. Obsecramus igitur et contestamur omnes dei fideles per dominum patrem omnipotentem et Ihesum Christum filium eius nec non et spiritum sanctum ab utroque procedentem, ut hec omnia inuiolata custodiant, quot in sanctorum consorcio eterne retribucionis brauium habere mereantur.

Ego Marinus plebanus sancte Marie huic donationi interfui et subscribo.

Ego Petrus plebanus sancti Stephani huic donationi interfui et subscribo.

Ego Iohannes plebanus sancti Michaelis subscribo.

Ego Stephanus plebanus sancti Petri subscribo.

Ego presbiter Michael subscribo.

Ego presbiter Grisogonus subscribo.

Scriptum Jadre a Camasio diacono sancte Anastasie et comunis notario anno dominice incarnationis MCCIII. mense februario, indictione VI. feliciter.

Policorion 26—27.

96. De ecclesia supradicta sancti Dimitri de Jadra.

Anno 1208. septembris. Jadre.

Ego Uiola monialis sancte Marie quondam abbatissa sancti Dimitri post desolationem ciuitatis Jadertine cum non esset aliquis, qui de uoluntate ducis Ueneciarum in ea quiueret habitare, relicto paruo ouili meo, diuerti ad ciuitatem Arbensem, ubi quamdiu deus uoluit in monasterio sancti Andree permansi. Sorores namque mee bonis omnibus expoliate, confugerunt ad ecclesiam sancti Petri in Bubiano capellam nostri monasterii, et ibi miseram et infelicem ducentes uitam per aliquot tempus manserunt. Cumque deus omnipotens sua gratuita pietate Jadertinis facultatem redendi ad loca propria tribueret, et sorores predicte propter feruens scisma, quod inter nobiles Sclauonie ortum fuerat, diurnis et nocturnis afficerentur incomodis et nullam redeundi facultatem ad ecclesiam sancti Dimitrii haberent, que a quibusdam Jadertinis inhabitabatur, illustrissimus vir Domaldus comes, capituli et

populi consilio habito, optulerunt eam monasterio sancti Damiani de Monte habendam in perpetuum atque regendam, cui etiam et sorores mee cum predicta capella sua sponte se subdiderunt. Ceterum cum ciuitas predicta uolente domino de die in diem in melius cresceret, et ego multis indigerem, reuersa in memet ipsa, redii et ego, ubi cum quererem ecclesiam meam, per uoluntatem capituli et Uitalis Danduli comitis ac tocius ciuitatis illam habere nequiui, presertim cum dominus Benedictus Faletro Gradensis patriarcha ipsam iam dicto monasterio sancti Damiani priuilegii sui munimine roborasset. Ego uero benigne et misericorditer a Tolia sancte Marie abbatissa domina mea et sororibus suscepta, cum ibidem manerem ad exortationem capituli et comunitatis, Dominicus abbas sancti Damiani ad sustentandam imbecilitatem meam tribuit mihi XX perperos autem pro illis, quos ego mecum duxeram in monasterio sancti Dimitri. Ideoque ipsum monasterium amodo perpetuis temporibus per me reddo securum, nullam aliquando loquelam uel rixam contra eum uel fratres ipsius aliqua fraude vel ingenio excitaturam. Pretaxata sunt hec et firmata in aspectu et testimonio Mathei presbiteri sancte Marie Maioris, Predicii sancti Stephani, Manfredi sancti Michaelis plebanorum, Grisogoni presbiteri sancte Anastasie et Camosii diaconi, Cosce Grisogoni, Miche Pecenegi, Dese de Pezze, Vitace Petrici, Nicolai de Lampredio, Leonardi de Ossissico et aliorum multorum. Quod ego Uitalis sancti Petri ueteris plebanus et Jadrensis notarius ut audiui scripsi, roboraui, et solito sigillo signaui percurente anno domini millesimo CCVIII, mense septembris, indictione XII. Jadre feliciter.

Policorion 27.

97. Priuilegium confirmationis ecclesie sancti Dimitri de Jadra.

Anno 1201—1207.

Benedictus dei gratia sancte Gradensis ecclesie patriarcha et Dalmacie primas. Dilectis in Christo filiis Dominico sancti Damiani de Monte abbati et eius conuentui salutem et patriarchalem benedictionem. Iustis petencium uotis facilem nos decet prebere assensum, et ea, que a ueritatis tramite non discordant pereunte iusticia confirmares. Ea propter dilecti in Christo filii uestris iustis postulationibus annuentes, ecclesiam sancti Dimitrii martiris in Iadertinam ciuitatem positam monasterio uestro ab uniuerso clero et populo eiusdem ciuitatis intuitu pietatis et retribucionis collatam sicut eam cum suis adiacenciis iuste et canonice possidetis uobis presentis scripti patrocinio confirmamus. Si quis autem huic nostre confirmationis pagine aliquo unquam tempore ausu temerario uoluerit contrahire, maledictionem dei omnipotentis et nostram se nouerit incursurum.

Policorion 28.

98. Confirmatio ecclesie sancti Demitrii de Jadra cum omnibus possesionibus.

Anno 1222. die 7. maii. Jadre.

In Christi nomine anno incarnationis eius millesimo ducentessimo XXII. mense madii die septimo astante, indictione decima, Jadre, temporibus domini Petri Zianni incliti ducis Ueneciarum et Johannis uenerabilis Jadrensis archiepiscopi, ac Petri Michaelis egregii comitis. Quum lapsu temporis obliuione labuntur, que fiunt in tempore, necessarium est, ut gestorum memoriam litterarum series propagata in posteros reuocet fugientem. Cognoscant ergo presentes et sciant posteri, quod nos quidem prescriptus Johannes Gardiaca dei miseratione promoti ad solicitudinem ecclesie Jadartine cum ex comissi nobis officii speculatione debita multa in eadem ecclesia ob diutissima pastoris absenciam inuenissemus alia euellenda, plantanda, plurima comperimus inter cetera ecclesiam sancti Demitrii Jadertine ciuitatis a clero et populo Jadertino sancti Damiani monasterio de Monte collatam ad ecclesie utriusque comunem utilitatem. Nos quoniam quorum interest profectibus ecclesiarum et usibus intendere, pensata dicti monasterii conuentus religione plena fructibus honestatis et helemosinarum, dictam sancti Demetrii ecclesiam cum omnibus suis circumstanciis et possessionibus ubicumque positis ad preces Roberti abbatis et conuentus memorati monasterio supradicto tradimus, tradita confirmamus, confirmata presentis scripti patrocinio communimus, et ut hec nostra confirmatio indubitati sumat roboris fulcimentum presentem paginam nostri duximus sigilli karactere muniendam. Testes autem huius nostre collacionis, confirmationis et comunicacionis ad hoc rogati sunt magister Aconcius domini pape subdiaconus et capellanus, apostolice sedis legatum. Greguanus Traguriensis episcopus, Chranus sancti Johannis eiusdem diocesis abbas, Damianus abbas sancti Grisogoni Jadrensis diocesis, Manfredus archidiaconus, Camasius archipresbiter sancti Petri ueteris plebanus, Dobre sancti Stephani, Marinus sancti Petri noui, Zancius sancti Michaelis plebani Jadertini, ac nobiles uiri Laurentius de Joseph, Coscia Gregorii et Desa de Pizica aduocatus predicti monasterii. Nulli ergo hominum liceat hanc nostre donationis paginam infringere uel ei ausu temerario contrahire, quam nos ad maiorem euidenciam per manum publicam coram prescriptis testibus in scriptis redigi precepimus. Et ego Uitalis sancte Marie maioris plebanus et iadrensis notarius huic donationi et confirmationi interfui, et ex precepto predicti domini archiepiscopi scripsi, roboraui et signo consueto signaui.

Policorion 29.

99. Qualiter fuit tradita ecclesia sancti Petri in Bubiano monasterio sanctorum Cosme et Damiani cum omnibus suis pertinenciis.

Anno 1207. 19. marcii. Jadre.

Instante tempore maxime perturbationis et supervenientibus diebus malorum et dolorum, in quibus ciuitas Jadertina solotenus prostrata

est neccessitate cogente ad quadam capellam in honore sancti Petri Apostoli fundatam in loco qui dicitur Bubiani, que condam fuit subdicione monasterii sancti Dimitri, in quo paruus grex noster deo omnipotenti famulabatur, confugimus nos quidem Dragussa, Girda, Premilla et Dabrosa moniales et quedam alie, que dei iudicio uniuerse carnis uiam ingresse sunt. Uolentes igitur et modis omnibus affectantes in predicto loco domino Jhesu Christo debitum seruicium exhibere propter instans scisma, quod ortum est inter potentes Sclauonie, multa et grauia incomoda ab omnibus tempore feruentis scismatis cotidie perpesse fuimus, tum quia sine rectore eramus, tum quia usque ad unum non erat, qui nobis faceret bonum. Ceterum dolores et cruciatus diurnos ac nocturnos euadere optantes, cogitauimus, ut quoquo modo tot angustiis, quibus premebamur, finem deus omnipotens sua benignitate imponeret. Et reuersis in nobismet ipsis, ad honorem et gloriam domini nostri Andree almifici regis Hungarie accessimus mente et corde ad uenerabilem patrem dominum Dominicum abbatem sancti Damiani de Monte et ad uniuersos fratres eiusdem monasterii, scientes pro certo, quod in memoratam cappellam nullo modo stare poteramus, rogantes plurimum paternitatem eius, quod sui gratia nostri miseretur, et nobis consuleret pariter et subueniret. Qui habito fratrum consilio, nostre mediocritatis et calamitatum nimium conpaciens, suscepit nos in consorcio fraternitatis sue, firmiter nobis pollicens in uita nostra tam in uictualibus quam et indumentis seu in omnibus neccessariis prout sororibus suis uelut meliori e fratribus monasterii prouidere. Ideoque de comuni uoluntate et assensu fundatorum sepe dicte ecclesie sancti Petri silicet Slouinie et Gurbesce filiorum Borricii, Radoslaui et Dragoslaui filiorum Stephani, Yrace Binboli filii Tollisci, Jurgii filii Raddosci, Niculle et Prodanizi filiorum Dominici Gusikiorum, optulimus et tradidimus ipsam ecclesiam sancti Petri cum omnibus pertinenciis suis tam in uineis quam in terris siue in nutrimentis animalium quorumcumque et subposuimus eam et nos ipsas sub ditione et iure predicti monasterii sancti Damiani in perpetuum. Presentibus domino Bartholomeo Scardonensi episcopo, Mirco Dessidrugo, Stoyanno, Negoso, Dragouanno presbiteris. Duymo Mogorouikio, Tartaro Chleumanino, Chodimiro Caciclo, Juttroso et Slaomiro Lisnicikig, Priuoso et Trebeso Uireuikig, Stroyco Dalmozanino et Uste Zuddomirikio. Scriptum est hoc et roboratum a Uitale sancti Petri ueteris plebano et Jadertino notario festo sancti Benedicti abbatis, qui est XII kalendas aprilis, anno uero incarnationis Jhesu Christi domini nostri millesimo ducentessimo septimo, indictione decima, tempore domini Innocencii pape tercii, regnante uero Andrea tercii Bele regis filio, Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame Seruieque rege feliciter.

Policorion 29—31.

100. Confirmacio ecclesie sancti Petri de Bubiano.

Anno 1207 die 19 marcii. Jadre.

Bartholomeus divina dispositione Scardonensis episcopus licet indignus Dominico abbati sancti Damiani de Monte dilecto in Christo fratri et per te tuis chatholicis successoribus inperpetuum. Dignum itaque et consentaneum omni rationi est, omnibus maxime ecclesiarum prelatis monasteria et loca dei fouere, manu tenere et omnimode consulere, ac uota, que rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Ea propter dilecte in domino fratribus tuis iustis postulacionibus gratum prebentes assensum, ecclesiam sancti Petri de Bubiano, que uoluntate et assensu fundatorum eius, quorum nomina inferius scripta sunt, tibi et tuo monasterio cum omnibus suis pertinentiis subposita et tradita est, auctoritate nostra damus et confirmamus, statuentes presentis scripti firmitate, ut nulli omnino hominum de predicta ecclesia te uel ipsum monasterium et successores tuos aliqua dolositate uel uiolencia liceat perturbare, molestari uel inquietare. Quicumque igitur fuerit ille cuiuscumque ordinis seu condicionis, qui predictum monasterium sancti Damiani de predicta ecclesia et omnibus suis pertinenciis et tuosque successores fatigare presumpserit, iratum habeat deum patrem omnipotentem et Jhesum Christum filium eius ac spiritum sanctum ab utroque procedentem. Conseruantibus autem sit pax domini nosri Jhesu Christi et uita pociantur eterna. Hec omnia per uos statuta et completa sunt tradicione Slouinie filii Boricii et Grubesce fratris eius, Radoslaui et Dragoslaui filiorum Stephani, Yrace Binboli filii Tollisci, Jurgii filii Radosci, Niculle et Prodanzi filiorum Dominici Gusikiorum predicte ecclesie fundatorum. Presentibus Mirco Dessidrugo, Stoianno, Negosso, Deagouanno presbiteris, Duymo Mogorouikio, Tattaro Chleunanini, Choddimiro Caciclo, Juttroso et Slaomiro Lisnicikig, Pauoso et Trebeso Uireuikig, Stroyco Dlamozanino et Uste Zudomirihio. Scripta sunt hec omnia et firmata a Uitale sancti Petri ueteris plebano et Jadertino notario festo sancti Benedicti abbatis, quod est XII kalendas aprilis, anno uero incarnacionis domini nostri Jhesu Christi millesimo CCVII, indictione X. tempore domini Innocencii pape tercii. Regnante vero Andrea tercii Bele regis filio Hungarie, Dalmatie, Chroacie, Rame Seruieque rege feliciter.

Policorion 81.

101. De territorio Uirbizze.

Anno 1197. februarii. Jadre.

Anno dominice incarnacionis millesimo CLXXXXVII., mense februario mediante, indictione prima, Jadre. Regnante domino nostro Henrico rege magnificio, et Andrea inclito fratre eius, duce Dalmacie ac Chroacie existente, ac Nicholao archielecto iadertine sedi presulante, et Damiano egregio comite eidem ciuitati principante. Cum nos namque Micha de Starec, una cum filia mea Dabra et

Lucha presbiter, filius Cecre, cum fratribus, ac Dobre gener Farine, ac Priuiza de Brebero cum filiis Gueriscio et Georgio, ac aliis natis, nec non Curtisia et Laurencius, filius Tollmiri, cum multis aliis parentibus et particibus nostris quoddam territorium ex occidentali parte ueteris molendini Uirbizze, que simul habemus omnes nos, illud idem territorium ex boreali parte uie positum cum omnibus pertinentiis suis, que ibi sunt excepto Micha prenomine Curtisia, monasterio sanctorum Cosme et Damiani, te Dominico abbate existente, ob animarum nostrarum remedium optulimus et omnino donauimus habendum et perpetuo possidendum, ac quicquid uobis licuerit faciendum exinde. Curtisia uero pro parte sua comutauit uobiscum abbate et fratribus, et tulit pro eadem comutacione aliam terram ex curinali parte uie, quam possidet, cum omnibus terminis et possessionibus suis usque in odiernum diem. Acta sunt quidem hec et firmata coram his ydoneis testibus: Coscia Gregorii, Damiano Scide subdiacono. Et ego Blasius, sancte Anastasie diaconus et iadertine curie ac ciuitatis notarius, a prefatis uiris et testibus deprecatus hanc donacionis et oblacionis cartam ut audiui scripsi, roboraui, et consueto signo signaui.

Policorion 32. Kukuljević l. c. I. 182.

102. De terris de Jaseniza et Drazani.

Anno 1197. die 1 marcii. Jadre.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Anno ab incarnatione domini nostri Jhesu Christi millesimo centesimo nonagesimo septimo, mense marcii, die primo intrante, indictione quinta decima, Jadre. Regnante domino nostro Hermerico inuictissimo rege Hungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, ecclesia uero iadretina proprio pastore carente, et Damiano inclito comite eidem ciuitati principante. Cum nos namque Damianus, dei gratia comes prescriptus Jadre, una cum Petro Damiani, Micha Petrizi ac Damiano de Rubbasacco iudicibus, multisque aliis nobilibus, condam in plateis sancti Michaelis residemus, Petriz, Michael ac Martinus Sluradi et Ziprianus Damiani, pro parte uxorum suarum, quarum comissarii fuerant, insimul uenientes, contra te abbatem Dominicum et contra monasterium sanctorum Cosme et Damiani super terras de Jasseniza et terras Drazani, que inferius terminantur, huiusmodi querimoniam deponebant, dicentes: omnes terras illas ad eorum socerum Bogdanum omnino pertinere, et etiam quemdam hominem nominati Bogdani testem inducebant, qui easdem terras possedisse et laborasse testabatur, tu uero prescriptus abbas cum tuo conuentu et aduocato tuo Coscia Gregorii easdem terras ad uestrum monasterium ex donatione Cresimiri condam regis pertinere respondebas, et super hec cartam hostendendo et quemdam Mogorouikium, satis uetulum, Mergia nomine, testem producebas, qui etiam pre senectute nimia, proprio priuatus lumine, memoratas terras de loco ad locum terminabat, dicendo, quod uere prescripte

terre cum omnibus terminis et pertinenciis suis non ad alium, quam ad monasterium sancti Johannis de Castello et ad monasterium sanctorum Cosme et Damiani, quod nunc capud est, omnino pertinent. Auditis igitur hinc inde partibus et inspectis monasterii litteris, ac utrisque testibus percontatis, de omnium nostrum communi uoluntate per sentenciam iudicauimus, ut unus monachorum uestrorum litteras, quas nobis hostenderas, et testem, quem produxeras, sacramento firmaret; quod dum facere decreuisses, licet idem Petriz et Martinus ac Ciprianus, primo plurimum irascerentur, ad ultimum tamen nec sacramentum tibi dare uoluerunt, set illud uobis facere penitus remiserunt; ac igitur racione tu prefatus abbas et tuum monasterium causam optinuisti et placitum in propatulo deuicisti, et memorati uiri contrariam sentenciam reportauerunt. Prefatarum autem terrarum termini sunt hii et ita distinguntur: inprimis ab alueo fluuioli siue torentis Jassenize, ubi est uia carri, qui sclauice colnic dicitur, ubi est lapis immersus in promontorio riui, et ab inde usque ad alium lapidem pro signo positum uersus meridiem, ubi est congeries lapidum, et ab inde uersus austrum usque ad aceruum lapidum et rupium, et ab inde uersus meridianam partem usque ad radices ficulneas et usque ad collem sursum, ubi uia carri habetur, et ab inde recto tramite in Curina usque ad alium campum in Draciani et usque ad montes maximos quicquid excoli potest, et ab inde uersus austrum usque ad terras sancti Dimitri, ubi lapides immersi sunt, et ab ipsis signis tendendo uersus aquilonem usque ad uallem et usque ad Blattam recto calle, ubi certa et aperta signa lapidum posita sunt, et ab inde iterum uersus occidentem recto calle iuxta Blattam usque ad prefatum promontorium aluei, ubi lapis immersus cernitur, et usque sursum ad montes, quicquid infra est in terris et pascuis ac aquis et omnibus que ibi sunt, ad iam dictum monasterium pertinent, sicut ex ostensione prenotati Mergeri et plurium aliorum accepimus, quas etiam equitando pluries circumcinximus; et hoc memoriale scriptum per nostri notarii manus fieri iussimus perpetuo permansurum. Et ego Blasius, sancte Anastasie diacomus et iadertine curie ac ciuitatis notarius, iussu prescripti comitis et iudicium ceterorumque nobilium hanc iudicii cartam, ut audiui, scripsi, roboraui et signo consueto signaui ac bulla principali impressi.

Policorion 33. Kukuljević l. c. II. 183—184.

103. De terris sub orto Rogoue et Buzine.

Anno 1217. 4 aprilis. Jadre.

Anno dominice incarnationis millesimo CCVIIX mense aprilis IIII die astante, indictione quinta, Jadre, temporibus equidem domini nostri Petri Ziani incliti ducis Ueneciarum, Dalmacie atque Chroacie, ecclesia iadertina proprio pastore carente, ac Petro Michael egregio comite existente. Ego namque Uulcinna Madii transactis iam XII annis uendidi. monasterio sancti Damiani de Monte terras meas,

quas emi a uxore Andree Girize et natis suis, et sunt sub orto Rogoue et molendino, et illam terram, ubi uilla fuit, protendendo uersus orientem usque dum terminatur uilla, que fuit comitis Damiani, et ita superius transeunte carso iu campo, qui dicitur Bucin, iuxta terras dicti comitis Damiani uersus occidentem; in eadem uendicione dedi unam peciam terre, quam emi a Diminica fratre abbatis Milze, et medietatem de campo Bucin, et ueniente ad mare iuxta Bosannam ex australi parte unam peciam terre et medietatem de terra, que est sub puteo Bosanne, et a puteo uersus occidentem sub uiam publica usque ad mare et usque ad sanctum Adrianum, et sicut sunt macerie; illa terra super eas similiter uendidi, et ita uersus occidentem usque ad terras, que fuerunt Grisogoni Girdosi ad Tusum; medietatem de illa terra, que fuit sub terra Pauli Lube; omnes istas terras uendidi dicto monasterio pro XL perperis et XXX modiis grani, ita ut omnia memorata habeat et possideat monasterium, et fratribus successoribus derelinquat, liceatque eis habere, possidere, uendere, donare, comutare, pignori locare, pro anima diiudicare, et quicquid uoluerint facere. Actum est hoc et firmatum in aspectu et testimonio Marini plebani sancti Petri Noui, et Gaie et Madii filii Michoille. Et ego Camasius sancti Petri ueteris plebanus et iadrensis notarius rogatus hanc uendicionis cartulam scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Policorion 84.

104. Rogouuskiza.

Anno 1197. 15 decembris.

Anno dominice incarnationis millesimo contesimo monagesimo septimo, mense decembri, die XV intrante, indictione prima, Jadre. Regnante domino nostro Henrico, rege inuictissimo, ecclesia uero iadertina proprio pastore carente, et Damiano inclito comite eidem ciuitati presidente. Quicquid uenditur uel conceditur, necesse habet uinculo anodari, ac per hoc ego, sic dictus Paulus, filius Petri et Liube, fateor per hoc presens scriptum, quod uendidi monasterio sanctorum Cosme et Damiani, te Dominico existente abbate, totam terram meam meorumque progenitorum positam in loco, qui Rogouskiza nuncupatur, cum omnibus terminis et possesionibus seu pertinenciis suis, secundum quod eam tibi et tuis fratribus circundando demonstraui de termino ad terminum et de loco ad locum, pro centum modiis tritici et pro decem de fabis desuper a te plene susceptis. Quare uolo et presenti scripto stabilio, ut iam dictam terram, que ita distinguitur: a capite austri, in primis a colle, qui manet super easdem terras et est petrosus prope viam, que venit a Belgrado, que colnic slauice dicitur, in oblicum uersus settemtrionem recto tramite sicut uadit uena saxi, qua eadem terra fere ex aquilonali parte circumcingitur usque ad terras sanctorum Cosme et Damiani, ubi uinee nunc plantantur, deinde sursum recta linea uersus Curinam usque ad terras, que dicuntur filiorum Medie monace, et ab australi capite prescriptarum terrarum usque ad collem

prescriptum, et iterum iuxta collem eundo uersus austrum, quousque ueniatur ad priorem terminum prenotatum, quicquid inter habetur, uos prefatus abbas et fratres et iam dictum cenobium habeatis et iure hereditario possideatis, uestrisque posteris in perpetuum dimittatis, et ex eadem terra et eius pertinenciis, quicquid uobis placuerit, faciatis in eternum, nemine resistente. Polliceor etiam eam ab omnibus expedire et uobis expeditam et discalupniatam semper dimitere coram his testibus: in presencia Damiani incliti comitis, Grubesce et Laurencii de Joseph testium, ac Cosce Gregorii et Damiani Scide subdiaconi; et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et iadrensis notarius, a prefato Paulo rogatus, hanc uenditionis cartam, ut audiui, scripsi, roboraui ac signo consueto signaui.

Policorion 35. Kukuljević l. c. II. 187—188.

105. De teritorium que Cauca dicitur.

Anno 1187. die 30 septembris. Jadre.

Anno incarnationis domini nostri Jhesu Christi millesimo centesimo octuagesimo septimo, mense septembri, die ultimo, indictione sexta, Jadre, temporibus domini nostri Bele, dei gracia inuictissimi regis Hungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Petri iadertine sedis venerabilis archielecti, ac Damiani eiusdem ciuitatis illustrissimi comitis. Testificor ego siquidem Petracia Negomire monacus, et in ipsa ueritate, que Christus est, dico, quod tunc temporis, quando abbas Niciforus monasterium sanctorum Cosme et Damiani regebat, et ego secum apud partes Rogoue multociens equitassem, audiui ab ore eius, quod rex Suinimir quoddam territorium a quadam maceria, que Cauca dicitur, usque ad uiam grandem uersus occidentem, que sclauice Colnicus dicitur, et ab inde recto tramite deorsum uersus, usque ad Blatam, omnia que inter hos terminos coli possunt, cuidam magistro suo, proauo uidelicet Scestaki, regia auctoritate propterea, quod sancti Johannis euangeliste ecclesiam cooperierat, antiquitus donauisset, et sui heredes post ipsum illud idem territorium ut proprium donum regium multis temporibus possedisset. Quia uero te Damianum nepotem prenotati Scestaki esse cognosco, et hec multociens a iam dicto Niciforo et a multis aliis in ueritate audiui, coram te ac coram Micha Pecenegi, Bitte Prestancii, Blasio diacono et iadrensi notario, ac Anastasio Birfi ydoneis testibus per uerum dixi testimonium, rogans plurimum, ut omnia, que predicta sunt, in scriptis redigerentur. Et ego supradictus Blasius diaconus et notarius a iam dicto diacono Petrazi, ac coram supradictis testibus deprecatus, hanc testificationis cartulam ut audiui, scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Policorion 36. Kukuljević l. c. II. 140—141. V. Rački l. c. 145—146.

106. De terris monasterii sanctorum Cosme et Damiani.

Anno 1194. die 4. iunii. Jadre.

Anno dominice incarnationis millesimo CLXXXXIIII, mense iunii, die IIII. astante, indictione XII. Jadre. Regnante domino nostro

Bela, serenissimo Hungarie, Dalmatie, Chroacie, Rameque rege, ecclesia iadertina proprio pastore carente, et Damiano inclito comite eiusdem ciuitatis presidente. Cum nos nempe Jahannes, iadertine ecclesie archidiaconus, una cum Andrea archipresbitero, Marco et Matheo, maioris ecclesie canonicis et Marino sancte Marie maioris, Johanne sancti Petri ueteris, Predicio sancti Stephani, Joseph sancti Petri noui et Johanne sancti Michaelis plebanis, et capitulo iadrensi, nec non prefato Damiano comite, Gregorio Cosce, Damiano Rubba Sacci et Gregorii Soppe iudicibus, Micha Petrizi, Grisogoni Bittizi, multisque aliis nobilibus clericis ac laicis in choro sancte Anastasie ad contrauersias, que inter te Dominicum sancti Damiani abbatem et Liubam sancti Demetrii abbatissam pro terris uertebantur, resecandas resideremus, post multas altercaciones et iudicia iudicata, que sancti Dimitrii partem plurimum impetebant. Guadias per stipem ut moris est ab utroque vestrum suscipientes, presentibus Coscia, sancti Damiani et Desa Bittizi sancti Dimitrii aduocatis, hoc pro bono pacis et concordie de comuni consilio et uoluntate statuimus, ut sancti Damiani ecclesia omnes terras illas, quas antiquitus possedit, a lacu uidelicet, qui lacus abbatisse vel monialium dicitur, uersus australem partem positum incipiente usque ad Blattam, et ab inde tam supra curiam Rogoue, quam subtus eundo uersus occidentem, usque ad uiam ueterem, que sclauice colnic, latine uia carri dicitur, usque Blattam, ubi terminus lapideus positus est, et desuper usque quo terre nepotum Lube tenduntur, eundo uersus meridiem usque ad Strascizam, et ab inde recto tramite usque arborem paganam, in austro eundo, secundum quod in antiquo priuilegio continetur, habeat et possideat in perpetuum. Cetere autem terre, que a predictis terminis in occidente posite sunt, ecclesie sancti Dimitrii remaneant cum omnibus terminis et pertinenciis suis. Territoria vero, que ex boreali parte lacus Jassenize sunt, ita distinguimus; inprimis namque a fonte primo versus boream, qui Rasochattiza dicitur, usque ad riuum Jassenize, recta linea versus meridianam plagam, et a iam dicta Rasochatiza sursum versum Tinum, quicquid in australi parte habetur, et ecclesia sanctorum Cosme et Damiani tenuit et tenet, teneat et adhuc, et quicquid a iam dicta aqua Rasochatice territorii in occidente est, ecclesie sancti Dimitrii remaneat perpetuo possidendum. Si autem et ecclesia sancti Dimitrii aliquid in austro sepedicte Rasochatice possidet, possideat et adhuc, et sic utraque pars semper in pace quiescat. Uinea etiam de Tino, in terris sanctorum Cosme et Damiani plantata, quod ecclesia sancti Dimitri non tenuit, aprecietur a bonis hominibus, et precium appreciatum ecclesia sancti Damiani ecclesie sancti Dimitrii tribuat, et memoratam uineam in se perpetuo possidendam recipiat, nec sit licitum deinceps sub pena nostre excommunicationis utrique parti hanc nostre constitucionis concordie cartam infringere, uel ei ausu temerario in aliquo contraire, sed firma illibataque perpetuis temporibus obseruare. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et iadertine curie comunis nota-

rius, hanc constitutionis et concordie cartam iussu prefati archidiaconi et capituli, hacque domini comitis et iudicum prescriptorum ut audiui, compleui, roboraui et signo consueto signaui.

Policorion 37. Kukuljević l. c. II. 171—172.

107. De terris de Gorrizza.

Anno circa 1222.

Nos in dei nomine Muttimir filius Regnco, Tribiscius filius Dragosci et Desen filius Drusco Uirauiki, congregatis omnibus aliis propinquis nostris, qui sunt de eadem nostra progenie, conuenimus uobiscum domino Roberto abbate sancti Damiani de Monte et fratribus tuis super terras de Gorrizza, de quibus inter uos et nos controuersia et altercaciones pluries extiterant, et uolente domino ad concordiam per nos ipsos deuenimus taliter, quod uobis et nobis placuit tenere et stare in congiracione, quod nostro uulgari sauod dicitur, sicut Stephanus filius Miroslaui sauodzauit, idest congirauit, uobis et nobis ostendendo sicut Juttros Lisnicik, qui tunc cum eo erat, nouit, quem loco sui prestoldum dedit, dicens ei, ut si necesse foret, juraret super animam Stephani, quod termini terrarum illarum ita erant, sicut ipse monstrauerat et congirauerat. Unde factum est de uoluntate uestra et nostra, quod fuimus cum prefato Juttroso, et congirauimus terras illas, incipiendo a terminis, qui sunt de eadem Gorrizza inter domum Templi et monasterium sancti Damiani ex austro eundo per siluam et per maceriam ueterem in occidente usque ad Losizzam, et inde descendendo uersus meridiem usque ad flumen. Inde uero in austrum sicut uadit flumen usque ad terminos, qui sunt similiter inter domum templi et monasterium sancti Damiani, et ab ipsis terminis eundo uersus boream usque ad alios terminos superiores. Unde incepimus: totum, quod est infra, est monasterii sancti Damiani, et nos nichil habemus infra nominatos terminos ad inquirendum uel inpetendum per ullum ingenium uos aut uestros successores de aliquo, nec uos similiter debetis ultra terminos illos nos aut nostros successores in aliquo molestare, quia statuimus inter nos, ut amodo in antea si quod instrumentum apparuerit inter predecessores uestros et nostros de aliqua concordia factum, irritum et uacuum sit, et penitus non teneatur. Sed istud, quod modo facimus, firmum et ratum permaneat in perpetuum. Si qua uero pars nostrum contra aliam et contra hoc istrumentum ullo tempore insurgere temptauerit, pena quinquaginta perperorum mulctetur, partique hoc pactum firmum tenebit. Tu uero predicte domine abbas tua bona et mera uoluntate ex dono unum pulletrum rubeum nobis dedisti. His itaque pactis nos prescripti mittimur Trebiscium et Desen de uoluntate et beneplacito omnium propinquorum nostrorum tecum predicto domino abbate uenimus Jadram, et hoc instrumentum per manum publicam fieri fecimus. Testes autem sunt hii, qui superius fuerunt nominati. Ego

Vitalis sancte Marie maioris plebanus et jadrensis notarius interfui rogatus, ut a predictis contranentibus audiui, scripsi, roboraui et signo consueto signaui.

Policorion 38.

108. Sentencia terrarum Gorrizze.

Anno 1240. 17 iunii. Jadre.

In Christi nomine anno incarnacionis eius millesimo ducentessimo quadragessimo, mense iunii die terciodecimo exeunte, indictione terciadecima, Jadre, temporibus equidem domini Jacobi Teupli incliti ducis Ueneciarum, et domini Francisci uenerabilis Jadrensis archiepiscopi ac Johannis Michaelis egregi comitis. Cum nos siquidem Jurislaus filius condam Steppe, Martinuxius filius condam comitis Uocin, et Paulus filius condam Lampredii, judices constituti super terras de starea a dicto domino Johanne Michael comite Jadre et eius iudicibus et consiliariis resederemus pro tribunali, uenit ante presentiam nostram dominus Robertus abbas monasterii sancti Damiani de Monte cum suo aduocato uiro nobili Andrea de Petrizo contra Petrizum de Forto dicens: tu Petrizus male fecisti, quod intrasti in terras dicti monasterii et eas tenes. Petrizus respondit: ego habeo plures terras, ueni ergo et ostende michi, de qua terra dicis et conquereris. Quare nos dicti iudices hec audientes, dedimus eis pristaldum dictum Martinuxium nostrum coniudicem, ut uideret, de qua terra diceret. Qui pristaldus iuit ad locum quendam, qui dicitur Suisgian et Sauodzaun, ipsas terras hoc modo. (sic) Incepit primo inter silua in ualle a quadam rupe, in qua est tale signum ϕ, descendendo recte a borea in Corin usque ad aliam rupem, et inde usque ad maceras condam uille, que dicebatur Losiza, ubi est terminus lapidis signati signo predicto, et idem ad alium terminum lapidis signati signo predicto usque per uiam publicam ueterem ad quercum, ubi est terminus lapidis signati signo predicto, et inde descendendo recte in Corin ad alium terminum lapidum signati signo predicto, et inde eundo in austrum usque ad lacum, ubi est terminus lapidis signati signo predicto, ubi est angulus terrarum, et inde protendendo uersus meridiem recte usque ad potocum, ubi sunt due magne arbores et terminus lapidis signati signo predicto, et inde eundo recte per potocum in austrum usque ad terminum templariorum. Cum autem dictus pristaldus cum multis aliis uiris hanc sauodzacionem fecissent, reuersus ante nostram presenciam, hec omnia nobis per ordinem enarauit. Tunc dictus Andreas surrexit dicens: domini iudices nos uolumus scire, si Stana et Brana sorores et heredes Johannis Ragni uolunt et placet eis quicquid Petrizus de Forto placitat et facit super hoc placito dictarum terrarum. Unde nos iudices dicti dimisimus dictum Paulum coniudicem nostrum, ut interrogaret heredes Johannis Ragni, et uirum nobilem Johannem de Butiuan, ut interrogarent dictas sorores de omnibus predictis. Qui Paulus et Johannes ante nostram presentiam uenientes, dixerunt, quod heredes Johannis Ragni et dicte

Stana et Brana habebant pro firmo et rato im perpetuum, quicquid Petrizus de Forto faciebat et agebat super hoc placito dictarum terrarum. Tunc dictus Andreas surrexit dicens: domini iudices, quas Sauodzaun uester pristaldus Martinusius et coniudex sunt dicti monasterii et Petrizus de Forto eas tenet, unde uellemus, quod ipse eas dimitteret. Petrizus respondit: per quam rationem dicis, has terras esse dicti monasterii. Andreas respondit: iste terre sunt dicti monasterii, et locus, ubi sunt, dicitur Suisgian, sicut continetur in quodam breuiario sic incipiente: in nomine domini dei et saluatoris nostri Jhiesu Christi anno ab incarnacione eius millesimo centesimo nonagesimo nono, mense octobris die tercio astante, indictione tercia, Jadre, temporibus equidem domini nostri Henrici illustrissimi regis Hungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Nicolai Jadertine sedis uenerabilis archielecti. Fatemur nos namque Damianus de Robasac et Laurencius de Josep ac Michael de Cerne Cucille iadertine ciuitatis iudices presenti scripto, audiuisse nos a prefato Nicholao iadrensi electo, quod erat pristaldus sanctorum Cosme et Damiani abbatis uice Drascinie filius Stephani Cece nepotis sui dicendo, quod comes Damianus illustris memorie olim dum uiueret simul cum Jesernic, placitauerant cum prescripto abbate Dominico pro terris de Suisgian in plateis sancti Michaelis coram iudicibus Jadere Coscia Gregorio existente prescripti monasterii aduocato, qui taliter exorsus est dicens: domine comes et frater Jesernice, certum est, quod sanctorum Cosme et Damiani monasterium habet bona priuilegia de dictis terris de Suisgian, quas uos nunc inuasas detinetis, et etiam uiuum testem uobis hostendimus, qui est prouecte etatis, mater uidelicet Dragosci presbiteri et Corinne de Wrana, que scit ipsas terras ad monasterium sancti Johannis et sanctorum Cosme et Damiani huiuscemodi pertinere, et que dicit, quod olim dum ibidem Hungari, qui Oboniauci dicebantur, ad manendum uenirent, et easdem terras tempore abbatis Felicis bone memorie uiolenter opprimerent, et ibidem duas uillas efficerent. Idem abbas Felix una cum patre prenotati Dragosci et Corinne mariti sui, qui tunc iam dicto seruiebant abbati, in duobus equis nocte ueniens, ambas uillas combussit, et sui monasterii terras, cuius erant, illuminauit, ac post modum ipsas per multos annos possedit, et ideo eas cum iusticia rehabere petebat. Comes uero cum Jesernico taliter respondebant dicentes: frater Coscia cartis et scripturis uestris fidem ad plenum adhibere non possimus, sed si uiui testes sunt, ut asseritur, producantur in medium, vel dirigatur pristaldus a curia ad eos inquirendos. Et directus est Drascinia prenotatus pristaldus ad inquirendam uetulam prenotatam ab ipso eodem comite et iudicibus iadertinis. Qui pristaldus postmodum rediens, dixit, omnia uera esse, qua Coscia in placito fuerat prosecutus. Et dum hec fierent, lata est sentencia a iudicibus et a comite supradicto, ut abbas sua priuilegia et suam testem sui monachi iuramento firmaret, si uellet prescriptarum terrarum esse possessor. Sed quia postmodum dictus Damianus comes obiit, et

Drascinia, qui fuerat pristaldus pro commodo ciuitatis Jadre recesserat in Hungariam, et prefatus archielectus, qui eius loco remanserat, nobis omnia, que prescripta sunt, de uerbo ad uerbum retulerant, rogatu prescripti electi uicepristaldi et abbatis ac conuentus, qui nos ualde rogaverant, ut milites nostros ad circumeundas terras ire preciperemus, eosdem milites comuni voluntate dimisimus. In quorum reditu ad comitissam Streiam relictam Damiani comitis et ad Jesernicum, tribunum nostrum Dobram de Gondola tali mensura direximus, ut uel ad sacramentum percipiendum, quod ab ipso comite et iudicibus fuerat iudicatum uenirent, uel quospiam per se ad hoc exequendum dirigerent. Cumque dicta comitissa nec uenit nec aliquem ad dictum sacramentum percipiendum direxit, sed Jesernicus ueniens, nobis coram positus stetit Damianus prenomine Marginium presbiterum et monachum monasterii, qui dictum abbatem osculatus est iurare et sua priuilegia atque testem firmare precepimus, et dictam sentenciam comitis et iudicum, que lata fuerat olim, expleuimus. Quod fecit, et coram nobis omnibus iuratus est. Unde memorato abbati et monachis prescriptum tribunum Dobre, ut eos in possessione prescriptarum terrarum de Suisgran, quem admodum prior pristaldus circumdederat, poneret, in aperto dimisimus eique ut comitissam et Jesernicum ac omnes, qui ibi essent, eiceret firmiter ac districte precepimus, statuentes, ut prefatus abbas cum monachis et eorum successoribus neque comitisse neque Jesernico neque alicui occasione prescriptarum terrarum respondeant inperpetuum, sed eas possideant absque omni lite et scandalo in eternum. Hii sunt testes, coram quibus hec acta sunt: Petrizus Michael et Trunzannus frater eius, Cande de Pucina, Peterz Uitaze cum filio Vitacia, Grubescia de Joseph et Stephanus frater eius, Fasolus, Lube, Tempesta, Martinus Milciaki, Ginannus et frater eius Uulcina, Desa de Pece et frater eius Bitte, Luca de Cecre, Micha de Carbunne, Dobre de Bella, filius de Bena Micha, Micha Petrizi, Bogdanus Sloradi, Jesernicus, Nicolaus Camasci, Albinus, Comas, et fere omnes milites et alii quam plures, ut Fortus et filius eius Jacobus, et Paulus filius Gregorii Cosce. Et ego Blasius diaconus et Jadertine ciuitatis notarius a prescriptis iudicibus et electo uicepristaldus rogatus hanc diffinicionis et protectionis cartam, ut audiui, scripsi, roboraui et signo consueto signaui. His omnibus predictis dictus Petrizus respondit: iste terre non sunt in Suisgian, sed sunt in loco, qui dicitur Uoiskiza. Andreas dixit: immo iste terre sunt in Suigian, et sunt dicti monasterii. Insuper ecce uir nobilis Dragoslauus filius Ottre Caziki sciens ita esse uerum, ut ego dico. Qui Dragoslauus in presencia nostra uocatus, adueritauit et affirmauit omnia secundum quod dictus abbas eum posuerat. Unde nos dicti iudices uidentes et legentes cartam breuiarii animo diligenti, et audientes testificaciones dicti Dragoslaui, habito consilio uirorum sapientum, diximus per diffinitiuam sentenciam, quod dictus abbas iuraret tercia sua manu, quod ita erat uerum, ut in sua carta breuiarii dicebatur, et secundum quod dictus Dragoslaus

fuerat testificatus, et factis sacramentis, dicte terre essent de dicto monasterio in perpetuum, et super his omnibus dimisimus et affirmauimus pristaldum prefatum Paulum filium condam Lampredium nostrum iudicem per uoluntatem utriusque partis, silicet dicti abbatis et dicti Petrizi, qui dictus abbas iurauit et legem adinplendum in presencia nostram, prout ei impositum fuit. Postea uero cum quadam sollempnitate et cum multis uiris nobilibus Jadertinis et Sclauis infrascriptis, et cum notario infrascripto ad dictum locum perreximus, et dictas terras sauodzauimus nos prefati iudices, et terminos lapideos fiximus in omnibus et per omnia ut supra dictum est. Et in dictis terris stantes, dictum abbatem et eius successores de dictis terris inuestiuimus, et deliberauimus dicto Paulo pristaldo in manu baculum tenente, et ipsum dante dicto abbati taliter, quod dictus abbas cum suis successoribus habeant et possideant dictas terras libere inperpetuum, et dictis Petrizo, Stane et Brane et eorum heredibus, et heredibus Johanis Ragni de dictis terris respondere ullo modo non teneantur. Hii sunt testes, coram quibus hec acta sunt: domino Detorrente abbate sancti Grisogoni, Madio filio Dobre de Mexe, Marino de Serdan, Miroslauo de Petro Cipriano, Cizcono de Scandarlo, Paulo de Desa Pizica, Lompre de Nichola, Lampredo Nasci de Biualdo, Stephano de Formino, Petrizo et Todoro filio Sancii de Petrizo, Volcoi presbitero de Goriza, Petro Rincouik, Petro de Ottra Cacik, et Miren Caciki, Pripico et Dobrano Jamometi, Priuonig cum duobus fratribus, filius Strisigne, Diminci fratre Predoi, Dobroxa de Lamozanino, Preuox Patrincik, Dragomano Preuidik, Priban Ranlianin et Diminci Clopoto, et multi alii quam plures. Ego Paulus filius condam Lampredii iudex et pristaldus manum meam misi. Ego Jurislauus filius condam Steppe iudex manum meam misi. Ego Martinuxius filius condam comitis Uocin iudex, quia nesciui scribere, per me scribere rogaui. Ego magister Gregorius Jadrensis notarius iuterfui rogatus per preceptum supradicti domini comitis et eius iudicum, ut audiui a dictis judicibus Paulo, Jurislauo et Martinuxio hanc cartam sentencie scripsi, roboraui et signo consueto signaui.

Policorion 39—44.

109. De uinea monasterii in Muchla bona.

Anno 1204. die 23 iulii. Jadre.

Anno dominice incarnacionis millesimo ducentesimo quarto, mense iulii uicessima tercia die astante, indictione septima, Jadre, temporibus equidem domini nostri Henrici Danduli incliti ducis Uenecia-rum, Dalmacie atque Chroacie, ecclesia Jadertina proprio carente pastore, ac Uitalis Danduli prudentis comitis Jadre. Ego namque Giraldus monachus sancti Damiani ex precepto abbatis Dominici concedimus tibi Radoso uineam nostram in Muchla bona usque ad tres annos completos fructus ex ipsa plenarie habere, tamen bene eam colere et laborare teneris, et potestatem tibi et tue uxori uel tuis heredibus dimitendi habeas; post terminum trium annorum completum duas partes tu uel tuis filiis habere debent, nos uero

terciam. Quod si peccatis uos ipsa laborare nequeuerit, tunc ad monasterium reuerti debet. Huius rei sunt testes presbiter Matheus de Mosdra, Leonardus Scorna, Luca Uitaza et Lupe. Et ego Lucas sancte Anastasie presbiter et Jadre notarius ut audiui scripsi, roboraui, et consueto signo signaui.

Policorion 44.

110. Donatio monasterio sanctorum Cosme et Damiani uallem de Tusso.

Anno 1218. die 12 decembris. Jadre.

Anno dominice incarnacionis millesimo ducentesimo octauodecimo, mense decembris duodecimo die astante, indiccione sexta, Jadre, temporibus equidem domini nostri Petri Ziani incliti ducis Ueneciarum, Dalmacie atque Chroacie et Johannis uenerabilis Jadre archielecti, ac Petri Michaelis egregii comitis. Ego namque Martinus Mazulini, pulsatus gracia spiritus sancti pro remedio anime mee meorumque defunctorum dedi deo et monasterio sancti Damiani de monte in tempore abbatis Dominici uallem de Tusso a mare usque superius sicut diuidatur cum ambabus uallibus, quas ualles extirpando ex ipsis multa arbusta retinui plus de triginta annis, et sicut ex tunc deliberaui dicto monasterio memoratas ualles, ita nunc per presentem paginam confirmo eas monasterio prelibato, ut ipsas ualles habeat, possideat et successoribus monasterii perpetue derelinquat nulli respondente. Actum est hoc et firmatum in aspectu et testimonio Marci Pizigrue et Petri filii Grube. Et ego Camasius sancti Petri ueteris plebanus et Jadrensis notarius rogatus hanc donactionis cartulam scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Policorion 45.

111. De libertate ecclesie sancti Johannis euangeliste Belgradensis.

Anno 1059. februarii. Belgradi.

Anno ab incarnatione domini nostri Jhesu Christi millesimo quinquagessimo nono, indictione decima, regnante Cressymiro rege Chroatorum et Dalmaciarum, mense februario, in ciuitate Belgrado, Dragaslao priore, et Theodosio episcopo. Absolucionis et libertatis cartula facta est monasterio sancti Johannis euangeliste, nuper sito in eodem loco, presente Andrea abbate, eiusque fratribus, ipso rege iubente, hoc modo: Ego Cressymir rex, tibi uenerabili abbati Andree, tuisque fratribus, tuoque monasterio, quod mea iussione et solacio, immo magis uestro labore inchoatur et perficitur, tribuo et concedo ita, ut premisso ecclesiastico iure, nulli homini subiugemini, nisi deo summo, cui uestram miliciam deuouisti, uestrumque monasterium sit absolutus ab omni fiscali tributo, excepto quod gracia caritatis in sollempnitate eiusdem ecclesie episcopo loci ipsius agnus unus, sanpulla uini largiens tribuatur. Et his largitis, non episcopo, non priori, uobis illicite, ausu temerario liceat dominari. Et nec hec nostre diffinicionis paginula solubilis per la-

bencia tempora uideatur. Coram apocrisario sancte romane ecclesie uenerabili abbate Mainardo, misso a Nicolao sanctissimo papa, roboramus perpetuo permanenda. Cui et iure perpetuo adhereat tradita a nobis insula, que uocatur Zuris, et curte in loco contiguo ciuitatis, quod Rogoua dicitur, cum omnibus possessionibus ipsius monasterii constantissime confirmanus. Si quis autem hanc iuxta nostram diffinicionem temptauerit soluere, maiestatis iram incurrat superne, et nostris sit legibus reus, aurea componens pondera centum. Et hec nostre diffinicionis cartula in sua firmitate permaneat. Goyzo bano testes, Boleslao tepizo testes, Piruanego iuppano de Luca testes, episcopus Theodosius belgradensis testes, Dragaslao prior testes, Juraina iuppano de Sidraga testes, prior Drago testes, Drago de Castriza testes, Georgius urataro testes.

Policorion 45 sine titulo. Kukuljević l. c. I. 120. V. pag. 1.

112. Donacio ecclesie sancti Grisogoni site in Scibenico monasterio sanctorum Cosme et Damiani.

Anno 1200.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Andrea dei gracia Dalmacie, Chroacie Chulmeque dux inperpetuum. Cum antiqua ueterum prudencia salubriter cogitans et prouidens in posterum, quia de uocatione sanserit, ut quicquid beneficiorum in presenti inpenditur monasteriis uirisque religiosis ad salutem et remedium indubitanter transire debeat animarum et diuini refrigerii locum capere non dubitetur, piis instanter pulsati precibus abbatis et fratrum de monasterio sanctorum Cosme et Damiani, dedimus terram ecclesie sancti Grisogoni, que est sita in suburbio Sibenig ad duo aratra excolendam et perpetuo possidendam. Terra autem uocatur Dub ab arbore ibidem exorta. Predictam itaque capellam sancti Grisogoni a ciuibus predicti castri fundatam et eorumdem uoluntate prefato monasterio traditam, adeo uolumus esse liberam, ut nemini liceat ab ea exigere quicquam ex debito nec in decimis nec in aliis, saluo duntaxat iure et homore dyocesani episcopi; nos enim ipsi sumus tutores et defensores eius. Sed quum memorie nouercatur obliuio, obliuionis enim ortus est memorie defectus, ne huius nostri facti series fuligine uetustatis caligetur, scripto commendari iussimus. Ut autem firmius robur obtineat, sigilli nostri impensione communiuimus. Datum per manus Jacobi prepositi magistri nostri et cancellarii anno dominice incarnacionis millesimo ducentesimo. Pristaldus autem comes Domaldus, jobagionum uero nomina, que tunc aderant, et huic nostro facto testimonium peribetur, hec sunt: Bernardus Spalatinus archiepiscopus, Nicolaus Jadertinus archielectus, Georgius Tiniensis episcopus, Mog comes, Nicolaus banus, Ata comes, Ginardus comes, Dodomirus comes, Domaldus comes, Gregorius comes, Uelcena comes, et ceteri quam plures.

Policorion 46.

113. De domo ecclesie sancti Grisogoni sita in Scibenico monasterii sanctorum Cosme et Damiani.

Anno 1297. die 2. iunii. Sibenici.

In Christi nomine anno incarnacionis eius millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, indictione decima, mense iunii secundo die intrante, regnante domino nostro Andrea serenissimo rege Ungarorum, et tempore domini Leonardi Faletro de Ueneciis dei gracia Scibenicensis electi, nec non domini Georgii incliti comitis ciuitatis ac multiformis prudencie domini Madii de Uaricassis preclare potestatis Scibenicensis, atque dominorum iudicum nostrorum Colenda Gregorii, Johanne Disannii et Cosa Helie. Nos supra nominati potestas una cum generali consilio Scibenicensi ad uocem preconum clamato et sonum campane prout moris est ciuitatis. Confitemur per hoc presens instrumentum, quod domus cum suis pertinenciis, que iacet intus muro ciuitatis stricta ad murum comunitatis Scibenici, et ex parte austri domus heredum condam Didoy Telzi, et superius domus dictorum heredum Telzi, est ecclesie sancti Grisogoni, que iacet in burgo Scibenici, que ecclesia est (ad) obedienciam sanctorum Cosme et Damiani de districtu ciuitatis Jadrie. Unde deinceps aliquis hominum non possit contradicere uel impetere dictam domum cum suis pertinenciis, quia uetustam litteram habebat de dicta domo cum suis pertinenciis monasterium sanctorum Cosme et Damiani, set millesimum erat corrosum a uermibus. Ea propter precepimus infra dicto notario rescribi dictam testificacionem esse ueram et credibilem. Actum est hoc in palacio comunitatis in generali consilio, presentibus testibus tunc temporis consiliariis Milobrato Drugozai, Marsa Gregorii, Bercio Banich, Radona Disicii, Johanne Mathei, et Bogdano Dobrine et aliis quampluribus. Ego Madius Stani de Uaricassa potestas Scibenici manum misi. Et ego Michael presbiter et primicerius filius Johannis Hualouich Scibenicensis comunitatis iuratus notarius de mandato domini potestatis et tocius generalis consilii hanc cartam scripsi, roboraui et signo consueto signaui.

Policerion 47.

114. Priuilegium regis Bele tercii de libertate huius monasterii sanctorum Cosme et Damiani.

Anno 1188. die 5. madii. Strigonii.

In nomine domini et saluatoris nostri Jhesu Christi. Anno eiusdem incarnationis millesimo centesimo octogesimo octauo, II. nonas madii, indictione VI., Strigonium. Ego Bela tercius, Geyce regis filius, dei gratia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rameque rex, cognoscens et firmiter tenens regii esse officii ad honorem et exaltationem ecclesie totis intendere uiribus, et ecclesiastica pro iure suo seruare, augere, ab inuasoribus potestate celitus sibi data defendere. Monasterio sancti Johannis in finibus Dalmacie sito, in urbe, que quondam dum in suo statu existeret, Alba uocabatur, confirmamus et presenti priuilegii testimonio corroboramus, ut in-

tegre abbas et fratres predicti monasterii habeant omnes terras illas, quas olim Cressimir et Suennimir, quondam Chroacie reges et eorum principes, nec non Stephanus, beate memorie frater et antecessor noster, rex, iam dicto monasterio in perpetuum tradiderunt, sicut in eorum priuilegiis continetur, secundum quantitatem et terminum terrarum illarum, uidelicet terram in Rogoua et Uirbiza cum aqua molendinaria et in Cameniani et ceteras terras, quas in diuersis locis per Chroaciam sepe dictum monasterium optinet. Hoc autem edicto presens statutum confirmamus, ut si quis infringere temptauerit, et abbati uel fratribus illis de predictis terris diminucionem uel molestiam aliquam facere uoluerit, diuine ire periculum incurrat et nostram se sentiat ledere maiestatem, ac regali iudicio subiaceat. Preterea ob peccatorum nostrorum remissionem, sicut in rescriptis predecessoris nostri Stephani iam dicti regis comperimus, eiusdem fratribus regia auctoritate concedimus, ut quoscumque hospites ad inhabitandas terras illas de quibuscunque locis adducere poterint, a nomine nisi ab abbate et a fratribus eorumque prepositis iudicentur, ad neminem cum sigillo uel homine determinati ire cogantur. Quod si quis eis uim intulerit aliquam...[1]

Policorion 48. Kukuljević l. c. II. 145—6.

115. Priuilegium domini regis Andree secundi, tercii Bele regis filii, de libertate huius monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte.

Anno 1210.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galitie, Lodomerieque rex imperpetuum. Prouida regum discretio non solum quod expedit, debet instituere; sed et legaliter instituta, statu debito conseruare. Inde est, quod monasterio sancti Johannis in finibus Dalmatie sito in urbe quondam cum in suo statu existeret Alba uocabatur, et monasterio sanctorum Cosme et Damiani in insula posito, quod nunc capud est, regia auctoritate confirmamus, licuit cum Ducatum Clauonie feliciter regeremus, cognitis predictorum monasteriorum institutis et expertis religiosorum uirorum in eis commorantium deuotionibus, ducalis auctoritatis priuilegio confirmaueramus, ut abbas et fratres integre habeant et possideant omnes terras illas, quas olim Cressymir et Suennimir, quondam Croacie

[1] Ovaj spomenik u *Policorion* svršuje ovako nepodpuno. Kukuljević II. str. 146 veli, da ga uzeo iz *Polichorion*, no ipak bez ikoje opazke daje ga podpuna, prilažuć: „predicte sentencie subiaceat. Actum est autem istud aput Strigonium in comuni presencia principum meorum, presento Paulo colocensi electo, Stephano comite de Sala; Mochone nitrensi comite, Dominico comite, Damiano iadrensi comite, Lampredio, Uitaze, Bogdano, Zizonis, Detrizo, Blasio notario, Luca presbitero, Slauogost iupano. Datum Strigonio per manus Pauli aule regie". Ovaj dodatak čini nam se veoma sumnjičav. Osim što se do tri puta opetuje mjesto, gdje je ova listina izdana, navadjaju se osobe, koje bi bolje pristajale, da je ona u Zadru pisana.

reges et eorum principes iam dicto monasterio tradiderunt, ut et patruus noster rex Stephanus illustris memorie hec idem prenotato monasterio iure perpetuo confirmauit, sicut in eorum priuilegiis continetur, secundum quantitatem terminorum terrarum illarum, uidelicet terram in Rogoua et Uirbiza cum aqua molendinaria, terras de Teno et de Gorrizza ac alias terras, quas in diuersis locis per Croaciam sepedictum monasterium optinet. Statuentes presenti edicto, ut si quis illud infringere atemptauerit, et fratribus illis de predictis terris diminutionem uel molestiam aliquam facere uoluerit, diuine ultionis periculum incurrat, et nostram se sentiat ledere maiestatem, ac regio iudicio nostro subiaceat. Preterea ob peccatorum nostrorum remissionem sicut pretaxatus rex fecit patruus noster Stephanus, concedimus, ut quos cumque hospites ad inhabitandas prenominatas terras de quibuscumque locis adducere poterint, a nemine nisi ab abbate et fratribus et eorum prepositis iudicentur. Ad neminem cum sigillo uel homine determinati ire cogantur. Si autem eis aliqui uim intulerit aliquam, predicte sententie subiaceant. Ut autem hoc a nobis xessum (concessum) confirmationis munus ratum et inconcussum duret in eternum, presenti eum pagina in noticiam deduci posterorum et regie auctoritatis sigillo fecimus insigniri. Datum per manum magistri Thome Berprimensis prepositi et aulle regie cancellarii, anno ab incarnatione domini millesimo CCX°, uenerabili Johanne Strioniensi archiepiscopo, reuerendo Bertoldo Colocensi electo et bano, existentibus Calano quinque ecclesiensis, Bolezlao Waciensi, Cathapano Agriensi, Symone Waradiensi, Desiderio Chenadiensi, Wilielmo Transiluano, Gothardo Zagrabiensi, Petro Geuriensi, Roberto Reprimiensis ecclesias feliciter gubernantibus, Pot palatino et Mussumenus comite, Michaele uoiuoda existentibus, Petro Bachiensi, Jula Budrigiensi et curiali comite regine, Bucone Bicoriensi et curiali comite regine, Nicolao Kewiensi et curiali comite, Dchuc Supruniensi, Mog possoniensis comitibus, regni nostri anno sexto.

Sigillum dicti priuilegii est magnum, compositum et compaginatum ex cera alba, appensum in medio literarum scripture paginis seu priuilegii, cui est appensum dictum sigillum in cordulla sericis collorum uidelicet rubei, crocei et uiolati, in quo sigillo apparebat quedam ymago regis sedens super cathedram, tenens in manu dextera sceptrum regale et in sinistra ad instar pomi desuper cum cruce. In circuitu uero dicti sigilli littere legebantur: Andreas dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Seruie, rex, et in alio circullo minori iuxta magnis litteris: Sigillum secundi Andree regis, tercii Bele regis filii.

Policorion 50.

116. Priuilegium domini nostri domini Johannis pape XXII. de confirmatione huius monasterii.

Anno 1324. 23. aprilis. Avinioni.

Johannes episcopus seruus seruorum dei, dilectis filiis . . . abbati et conuentui monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte

ordinis sancti Benedicti Jadrensis diocesis salutem et apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur, quod iustum est et honestum, tam uigore equitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per solicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, personas uestras et locum, in quo diuino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis, que impresentiarum rationabiliter possidetis ac in futurum iustis modis prestante domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, specialiter autem decimas, terras, domos, uineas, uillas, insulas, salinas, prata, pascua, nemora, molendina, ortos, possessiones, iura, iurisditiones et alia bona uestra, sicut ea omnia iuste et pacifice obtinetis; uobis et per uos monasterio uestro auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus, salua in predictis decimis moderatione concilii generalis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioni X kalendas maii, pontificatus nostri anno nono.

Policorion 51.

117. De ecclesia omnium sanctorum cum suo zardino procedentes et pertinentes monasterio sanctorum Cosme et Damiani, situata extra muros Jadre.

Ecclesia sanctorum omnium, que est et pertinet monasterio sanctorum Cosme et Damiani Jadrensis diocessis et eius obedientie, situata et posita extra muros Jadre cum uno suo orto siue zardino, qui est a parte trauersali dicte ecclesie omnium Sanctorum, et qui eidem ecclesie est coniunctus, cui ecclesie et zardini hii sunt confines: de austro est locus comunis, de trauersa est uia puplica, de borea possidet comissaria condam domini Jacobi militis de Cesamo, et de quirina est amiterium dicte ecclesie extendens se usque ad arenam, et partim est locus uersus boream ospitalis Urane, qui zardinus est circumdatus cum maceria, et ex parte quirine est murus.

Policorion 52

118. De loco supra dicte ecclesie sanctorum omnium.

Item unus locus pertinens dicte ecclesie sanctorum omnium, positus et situatus infra muros ciuitatis Jadre in confinio sancti Siluestri uerberatorum de Jadra, iuxta ortum conuentus sancti Platonis predicatorum Jadre; qui locus est quatuor passuum et medii cubiti ad mensuram comunem Jadre; cuius loci hos confines: de trauersa est uia puplica inter dictum zardinum et predictum locum, de austro est domus Laurentii tubatoris condam Drasoy tubatoris, de borea locus Drage relicte condam piscatoris, de quirina possidet Nicola Bratoyeuich.

Policorion 52.

119. Priuilegium domini Innocencii pape VI. de libertate huius monasterii.

Anno 1358. Auinioni.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei. Dilectis filiis Gregorio abbati monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis imperpetuum. Quotiens a nobis petitum, quod religioni et honestati conuenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere, et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus clementer annuimus, et monasterium uestrum sanctorum Cosme et Damiani de Monte Jadrensis diocessis, in quo diuino mancipati estis obsequio sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti priuilegio communimus. Inprimis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum deum et beati Benedicti regulam in eodem monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona idem monasterium impresentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis. Locum ipsum, in quo profatum monasterium situm est cum omnibus pertinenciis suis; possessiones omnes monasterii sancti Johannis euangeliste, quod quondam Uenetici destruxerunt; ecclesiam sancti Michaelis de Rogoua cum pertinenciis suis; Uerbisa cum pertinenciis suis, et unum molendinum; Bubnani cum pertinenciis suis, Bin cum pertinenciis suis; Gelsani cum pertinenciis suis; Craschani cum suis pertinentiis; Mirani cum pertinenciis suis; Chamenani cum pertinenciis suis et unum molendinum in Scardona; nec non terras, uineas, possessiones, census et alia iura, prata, nemora, usagia, pascua, in bosco et plano, in aquis et molendinis, in uiis et semitis et omnibus aliis iuribus suis. Paci quoque et tranquilitati uestre paterna imposterium solicitudine prouidere uolentes, auctoritate apostolica prohibemus, ne infra clausuras locorum uestrorum aliquis rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere uel interficere seu uiolentiam audeat exercere. Propterea omnes libertates et immunitates canonicas, que fuerunt supra dicti monasterii a predecessoribus nostris Romanis pontificibus monasterio uestro, quod illius capella fuit concessas, nec non libertates et exemptiones secularium exactionum a regibus et principibus uel aliis fidelibus rationabiliter uobis indultas, auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Sane noualium uestrorum, que propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis animalium uestrorum nullus a uobis decimas exigere uel extorquere presumat, salua moderatione concilii generalis. Liceat quoque uobis clerios uel laicos, liberos et absolutos, e seculo fugientes, ad conuersionem recipere,

et eos sine contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum terre fuerit, liceat uobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, supressa uoce diuina officia celebrare, dummodo causam non dederitis interdicto. Ad hec nouas et indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, archidiaconis seu decanis, aliisque omnibus ecclesiasticis secularibusue personis a uobis omnino fieri prohibemus. Sepulturam quoque illius loci liberam esse decernimus, ut eorum deuotioni et extreme uoluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excomunicati uel interdicti sint, aut publici usurarii, nullius obsistat; salua tamen iusticia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte uero te nunc eiusdem loci abbate uel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu uiolentia preponatur, nisi quem fratres communi concensu uel fratrum maior pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati Benedicti regulam prouiderint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate et Gradensis patriarche canonica iusticia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens, contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iuditio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jhesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jhesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant, et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniat. Amen. Amen.

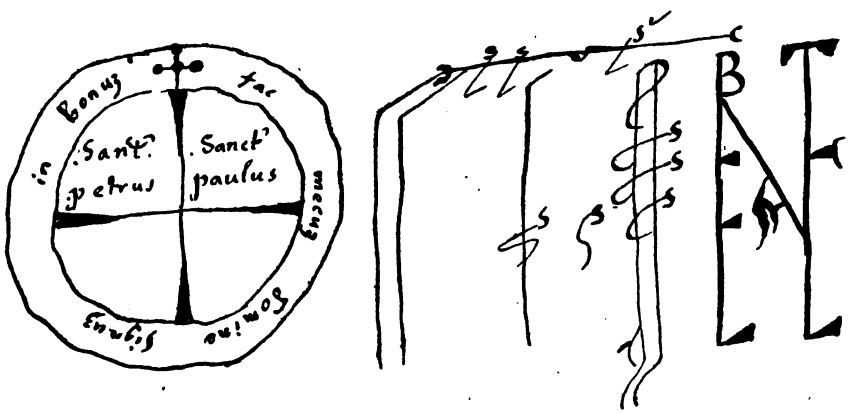

Ego Hugo titulo sancti Laurentii in Damaso presbiter cardinalis subscripsi.

Ego R. titulo sancte crucis in Jerusalem presbiter cardinalis subscripsi.

Et ego Petrus titulo sancti Martini in Montibus presbiter cardinalis subscripsi.

Et ego Guillelmus titulo sancte Marie in transtiberim presbiter cardinalis subscripsi.

Et ego Andoynus titulo sanctorum Johannis et Pauli presbiter cardinalis subscripsi.

Et ego Helias titulo sancti Stephani in Celio monte presbiter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus titulo sancte Anastasie presbiter cardinalis subscripsi.

Ego frater Guillelmus titulo sanctorum Marci et Petri presbiter cardinalis subscripsi.

Ego frater Nicolaus titulo sancti Sixti presbiter cardinalis subscripsi.

go Innocentius catholice ecclesie episcopus.

Ego Guillelmus episcopus tusclanus subscripsi.

Ego Guido portuensis et sancte Ruphine episcopus subscripsi.

Ego P. Ostiensis et Uelletrensis episcopus subscripsi.

Ego B. sancti Eustachii diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Guillelmus s. Marie in Cossmedin diaconus cardinalis subscripsi.

Et ego Raynaldus sancti Adriani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego P. sancte Marie noue diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Johannes sancti Georgii ad uelum aureum diaconus cardinalis subscripsi.

Datum Auinioni per manum P. episcopi Penestrinensis sancte romane ecclesie uice cancellarium, iudictione undecima, incarnationis dominice anno millesimo CCC.L.VIII, pontificatus uero domini Innocentii pape VI. anno sexto.

120. Sententia ecclesiae sancti Grisogoni cum suis pertinentiis sita inter muros Scibenici, pertinens monasterio sanctorum Cosme et Damiani Jadrensis diocesis.

Anno 1867. die 29. iunii. Nonae.

In dei nomine amen. Anno natiuitatis eiusdem millesimo trecentessimo sexagessimo septimo, indictione quinta, die vigessimo nono mensis iunii, None, tempore sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Urbani divina providentia pape quinti, pontificatus eiusdem anno quinto, et regnante serenissimo principe domino nostro naturali domino Lodovico dei gratia illustrissimo rege Hungarie. Cum quedam questio posessionaria diu uerteretur et uersa sit de ecclesia sancti Grisogoni cum suis pertinenciis sita inter muros Scibenici, inter uenerabilem patrem dominum fratrem Petrum dei gratia abbatem monasterii sanctorum Cosme et Damiani ordinis sancti Benedicti Jadrensis diocessis seu dominum Philippum plebanum sancti Petri noui de Jadra ipsius abbatis et eius monasterii procuratorem et sindicum, ut patet puplico instrumento scripto in millesimo trecentessimo sexagesimo sexto, indictione quinta, die octauo mensis nouembris super dictis pontificatus et tempore manu presbiteri Helie canonici Spalatensis imperiali auctoritate notarii et iurati comunis Jadrensis, a me infrascripto notario uiso et lecto et in actis curie regestrato mandatum ad plenum habentem procuratoris et sindicario nomine ex una parte agentes et petentes coram uenerabille uiro domino presbitero Andrea primicerio Nonensis ecclesie, iudice delegato reuerendissimi in Christo patris et domini domini Andruini miseratione divina tituli sancti Marcelli presbiteri cardinalis in partibus Lombardie et nonnullis aliis apostolice sedis legati suis certis literis ipsiusque uero sigillo pendenti sigillatis ac in actis registratis, ut in libello coram dicto domino iudice per dictum procuratorem producto nomine quo supra et in actis per me notarium infrascriptum curie asumptum per dictum iudicem in dicta causa scripto seriosius continetur, et uenerabilem patrem dominum fratrem Nicolaum eadem gratia et eiusdem ordinis abbatem sancti Nicolai ad portam diocesis Scibenicensis seu presbiterum Nicolaum de Janua procuratorem legitimum ipsius abbatis Nicolay, ut patet puplico instrumento rite et solempniter celebrato scripto in supradictis anno domini, indictione et pontificatus die octauo mensis nouembris manu presbiteri Michaelis Georgii de Scibenico imperiali auctoritate notarii puplici a me infrascripto notario uiso et lecto et in actis curie regestrato procuratorio nomine ex allia deffendente. Potebat namque idem dominus Phylipus uice et nomine quibus supra contra dictum abbatem Nicolaum et eius procuratorem et quamlibet aliam personam pro eo in iuditio interuenientem seu interuenire debentem posessionem dicte ecclesie sancti Grisogoni et ipsam ecclesiam cum fructibus et pertinenciis eius sibi per ipsos relaxari, et se in possessionem omnium predictorum restitui, asserens se et monasterium ipsius iniuste et indebite per eumdem Nicolaum abbatem ipsis spoliatos etc. ut in libello continetur seriosius.

Ad quod per dictum Nicolaum abbatem allias legitime citatum per litteras citatorias dicti iudicis tribus terminis seu monitionibus premissis et ex perhemptorie, ut in ipsis litteris continetur. Et secundario per edictum ad ualuas ecclesie mayoris None affixum ad nonnullos actus iudicarios et in certis terminis se presentantem per eius procuratorem dictum presbiterum Nicolaum et terminos sponte petentem et suscipientem et in multis terminis et partibus iudicii se contumaciter absentantem et comparere non curantem, dicto domino Phylipo procuratore et sindico nominibus yam dictis continuo presentem et contumatiam ipsius fratris Nicolay abbatis et sui procuratoris acusantem et instanter petentem ad ulteriora procedi debere per ipsum dominum iudicem, in cuius fratris Nicolai abbatis contumaciam comparere nolentis ad instantiam ipsius Phylipi procuratoris, ut de iure decuit, idem dominus iudex dictum libellum acceptauit in iuditio productum contumatia partis aduerse non obstante, primo trina proclamatione facta per quemdam clericum ante ecclesiam iam dictam, si aliquis esset, qui uellet et posset pro dicto fratre Nicolao abbate comparere ad ipsum excusandum et copiam libelli recipiendum et se opponendum in quantum de iure deberet, et aliud dicendum antequam iudex surgat de loco, ubi nullus comparuit. Et tunc dictus iudex litem contestatam pronunciauit, et iuramentum calumpnie ipsi Philipo procuratori nomine supra dicto prestitit, positiones per eum productas in certis interuallis pro confessatis habuit, et demum ad probationem articullorum et iurium utriusque partis et productionem scripturarum quarumcumque hinc inde terminum prefixit, nec non in termino prefixo ut parceret parcium laboribus et expensis pro receptione eorumdem testium per dictum dominum fratrem Petrum abbatem producendorum seu eius procuratorem ipsius nomine ac etiam per aliam partem venerabilem uirum dominum presbiterum Georgium canonicum Nonensem cum suis litteris in actis registratis auctoritatem continentibus sibi concessam citandi, monendi, quoscumque testes examinandi, et ipsorum dicta in scriptis redigendi, unum et plures terminos assignandi, ad uidendum testes iurare et dicta ipsorum aperire et eis opponere, et scripturas ac sigilla recognoscere et autenticare, et excusationem ipsius fratris Nicolai abbatis de eius contumatia, si se excusare uellet, iuste recipiendi, et quare ad predicta procedi non debeat; nec non demum citando utramque partem ad omnia predicta, et hanc suam sententiam diffinitiuam ad audiendum Scibenicum transmisit, ut in dictis litteris et aliis actis curie hec et plura alia plenius et seriosius continetur, qui nun iens et reddiens, prestito sibi prius iuramento, retulit dicto domino iudici in presentia mei notarii se adimpleuisse id, quod habuit in mandatis, ac etiam scripturis autenticis et legitimis documentis docuit, id perfecisse, asserens, dictum fratrem Nicolaum abbatem semper contumacem fuisse, et per ipsum citatum, nec comparere uolentem, sed dum ad monasterium eius personaliter iret, se latitantem et portas monasterii claudere precipientem, licet ipsum per unum foramen uideret. De quibus idem

nuntius puplicum instrumentum fieri iussit, et dicto iudici reportauit. Quare idem dominus iudex, consideratis omnibus supra dictis et aliis actis coram eo in iudicio factis per eumdem Philipum procuratorem yam dicto nomine diuersis temporibus ac terminis et presentatione procuratorii et demum contumatiam ipsius fratris Nicolai, discusso toto processu cause, cupiens deo satisfacere et ordinem iudiciarium sequi, sedens pro tribunali in loco consueto uidelicet ecclesia sancti Aselli Nonensis, ubi sibi locum iuditiarium elegit, presente dicto domino Philipo procuratore ut supra in termino prefixo ad hanc puplicationem presentis sentencie et ipsam instanter promulgari petente et contumatiam partis aduerse acusante, sententiam protulit in hunc modum. Nos presbiter Andreas primicerius et iudex, qui supra cognoscentes de lite et questione predictis diu coram nobis uentilatis inter supra dictos abbates et ipsorum procuratores de ecclesia sancti Grisogoni supra dicta, cupientes finem litibus imponere et dispendia ipsarum uitare, et honus nobis impositum expedire, premeditatis omnibus supradictis diligenter, comunicatoque nobiscum consilio sapientum, sedentes pro tribunali in ecclesia cathedrali prenotata, ubi nobis locum iuditiarium elegimus, auditis omnibus, que dicti procuratores dicere, alegare et producere uoluerunt, semel et pluries coram nobis imspectis diligenter atestationibus et ipsarum puplicationem et contumaciam partis aduerse singullisque actis cause dicte, et legitima probatione facta coram nobis pro parte dicti domini fratris Petri abbatis seu procuratoris eius per testes et legitimas scripturas, qua probatum extitit coram nobis, ut se obtulerunt, et potissime quadam litera transmissa ipsi fratri Petro abbati per archidiaconum Scibenicensem suo sigillo de uoluntate ceterorum canonicorum, qua narabat, dictam ecclesiam sancti Grisogoni ad dictum abbatem et monasterium sanctorum Cosme et Damiani pertinere, et in festo sancti Grisogoni proxime elapso ibidem conuocatus cum ceteris canonicis, ut moris fuerat, fuisse per Maurum Stephani de Rasollo de Jadra nomine yam dicti monasterii et abbatis, asserens ab eo ducatum habuisse debitum pro festo et collatione predecessores ipsius fratris Petri et eius monasterii in possessione dicte ecclesie sancti Grisogoni fuisse, ac eam possedisse a multo tempore citra, a quo in contrarium non est ad memoria, ipsosque ea expoliatos fuisse. Christi et gloriose matris et beatorum apostolorum Petri et Pauli et confessorum Aselli et Ambrosii patronum et defensorum ciuitatis None nominibus inuocatis, presente dicto domino Phylipo procuratore, absentiam dicti fratris Nicolay et eius procuratoris ac inobedientiam, dei presentiam suplentes, dicimus, promulgamus sententiam profferentes in hiis scriptis, dictum dominum fratrem Petrum abbatem monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte ordinis sancti Benedicti Jadrensis diocesis et eius monasterium seu eius procuratorem ipsorum nomine restituendos fore in possessionem dicte ecclesie sancti Grisogoni cum suis pertinentiis et ipsius fructus sibi restituendos per ipsum fratrem Nicolaum abbatem uel allium suo nomine

perceptos seu percipi potuerunt. Quos et presentibus nos restituimus in possessionem dicte ecclesie cum pertinenciis et ipsius fructus, silentium ipsi fratri Nicolao abbati et eius monasterio supra dicta posessione perpetuum imponentes. Insuper inhibentes eidem sub pena excomunicationis, quatenus dictum fratrem Petrum abbatem et eius monasterium seu ipsorum procuratores de cetero molestare non presumant. Quam penam, si contra fecerit, ex nunc prout ex tunc trina canonica monitione premissa incurri uolumus ipso facto; et si opus erit, ad mayores penas procedemus, uictum uictori in expensis legitimis condampnatus; quarum extimationem, si concordes non erunt, et sententie executionem ac penarum applicationem nobis reseruamus. Acta fuerunt predicta ac lecta et puplicata dicta sententia in supradictis loco, anno, indictione, mense, die et pontificatus et tempore, presente presbitero Cosa de Pago et magistro Michaele de Regii rectore scolarum None, et pluribus aliis testibus ad hoc uocatis et rogatis. In cuius rei testimonium presentes in puplicam per me notarium infradictum dictus iudex reddigi iussit ad cautellam, et sigillum eius in pendenti apponi. Et ego Egidius condam Scimonis de Ripatranss. ex apostolica et imperiali auctoritate iudex ordinarius et notarius puplicus, et nunc iuratus cancelarius ciuitatis None et prefati domini primincerii iudicis delegati scriba adhibitus, predictis omnibus interfui, et de mandato dicti domini iudicis in actis cause fideliter scripsi, et hanc sententiam rogatus scribere scripsi, et in hanc puplicam formam redegi, et meum signum tabelionatus apposui consuetum.

Policorion 56—60.

121. Carta possessionis supra dicte ecclesie sancti Grisogoni situate in Scibenico, pertinentium monasterio supra dicti sanctorum Cosme et Damiani Jadrensis diocesis.

Anno 1308. die 23 novembris.

In Christi nomine amen. Anno a nativitate eiusdem millesimo trecentessimo octavo, inditione sexta, die uigesimo tercio mensis nouembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris domini domini Urbani diuina prouidentia pape quinti anno septimo. In presentia mei notarii et testium infra scriptorum ad hoc specialiter uocatorum et rogatorum. Temporibus equidem reverendi in Christo patris et domini domini Mathei dei gratia episcopi Scibenicensi. Cum dudum fuisset lata quedam sententia super iure possesorio intentato nomine reuerendi in Christo patris et domini domini fratris Petri dei et apostolice sedis gratia abbatis monasterii sanctorum Cosme et Damiani Jadrensis diocesis et dicti sui monasterii per uenerabilem uirum dominum presbiterum Andream primincerium Nonensem uigore delegationis facte sibi super hec per reuerendissimum in Christo patrem et dominum dominum Andruinum miseratione diuina tituli sancti Marcelli presbiterum cardinalem tunc apostolice sedis legatum in partibus Lombardie, contra reuerendum in Christo

patrem et dominum dominum fratrem Nicolaum abbatem sancti Nicolay de Scibenico propter quamdam spoliationem factam prefato domino abbati sanctorum Cosme et Damiani et sui dicti monasterii per dictum dominum abbatem Nicolaum de una ecclesia seu capella sancti Grisogoni sita in ciuitate Scibenici et eius iuribus, cuius quidem ecclesie sancti Grisogoni possessionem ipse dominus abbas sanctorum Cosme et Damiani et suum monasterium ac predecessores sui possederunt et tenuerunt per se uel per alios eorum nomine et dicti monasterii a tempore, cuius non extat memoria, ut constitit dicto domino priminzerio et iudici delegato, per dominum legatum legitimis documentis et claris inditiis ac probati omnibus, quarum probationum uirtute et iure dictus dominus iudex motum animi sui conformans post ipsarum receptionem seruato ordine iuris, qui in talibus processibus est seruandus prout debuit et tenebatur, comunicatoque consilio sapientum, protulit diffinitiuam sententiam super possessionem dicte ecclesie sancti Grisogoni et suorum iurium ac ad ipsam spectantium uel pertinentium pro dicto abbate sanctorum Cosme et Damiani et sui monasterii, adiudicando dictam ecclesiam sibi et suo monasterio cum iuribus et pertinentiis suis sicut uero possessori et legitimo domino, non obstante absentia dicti abbatis sancti Nicolai, qui legitime citatus ad audiendam dictam sententiam, non comparuit, set contumaciter se absentauit; et decrevit ipse iudex predictam sententiam et eius uigore dictum dominum abbatem sanctorum Cosme et Damiani et eius monasterium restituendum fore in possessionem dicte ecclesie sancti Grisogoni, qua fuerat spoliatus per dictum abbatem sancti Nicolai, quem ipse iudex auctoritate, qua in hac parte fungebatur uigore mandati dicti domini legati, et dicto abbati sancti Nicolai perpetuum silentium imposuit, inhibendo sibi sub pena excomunicationis, ne ulterius presumat in aliquo molestiam aliquam iuferre dicto abbati sanctorum Cosme et Damiani uel suo monasterio super possessionem dicte ecclesie sancti Grisogoni et suorum iurium, que si fecerit, ipse uel quicumque alius eo ipso sententiam excomunicationis incurrat. Cominatus etiam est ulterius penas grauiores contrafacientibus, ut hec et alia seriosius continentur in quadam sententia lata per dictum dominum primincerium iudicem et delegatum in ciuitate None in m° IIIc. LXVII, indictione V. die XXVIIII mensis iunii, tempore supra nominati domini nostri pape. Unde ipsius sententie uigore et auctoritate functus ser Martinus condam Boschi de Jadra ut procurator et procuratorio nomine dicti domini fratris Petri abbatis sanctorum Cosme et Damiani et sui conuentus, ut constat publico documento scripto manu presbiteri Helie canonici Spalatensis notarii iurati Jadre in M. CCC. LX. VIII, indictione VI. die XXIII mensis septembris, dicta die accessit ad dictam ecclesiam sancti Grisogoni cum multa comitiua clericorum capituli Sibenicensis, qui in hoc pro iusticia favorem sibi exibuerunt, et presentiam corporalem, et fuerunt isti uidelicet dominus Radoslauus archidiaconus Scibenicensis, dominus primicerius Vulchixa condam Dragani, Laurentius condam Gregorii,

Vuladicha condam Zuitani, Radoslauus condam Cipriani, Tiscus condam Bogdani, Nicolaus condam Stephani, Daniel condam Michaele, Nicolaus condam Bolemiri, Stoyanus condam Luce, et Johannes condam Stanci, et in dicte ecclesie possessionem intrauit et eius iurium ac ipsam possessionem aprehendit primo clausis ipsius ecclesie ianuis et demum apertis intrando et capiendo ipsius ecclesie tenutam et possessionem corporalem propriis manibus per cornu altaris et per pannum eiusdem, pulsatis campanis et cantando „Te Deum laudamus" iuxta morem. Et de hiis omnibus rogauit me notarium infra nominatum, ut supra aprehensione, acceptione et tenuta corporali dicte possessionis dicte ecclesie facte per ipsum procuratorem nomine dicti domini abbatis sanctorum Cosme et Damiani et dicti sui monasterii facere deberem puplicum instrumentum. Acta fuerunt hec Scibenici in ecclesia sancti Grisogoni, presentibus presbitero Hranotte condam Tolini, magistro Marino filio Stoyani pictoris, et Michaele condam Nicolay de Scibenico et aliis quam pluribus testibus ad premissa uocatis peritorum et rogatis. Et ego presbiter Johannes condam Georgii de Scibenico imperiali auctoritate iuratus notarius publicus premissis omnibus et singulis presens fui, et in hanc puplicam formam redey, meoque signo ac nomine roboraui rogatus.

Policorion 60—62.

122. Promutacio siue concambium de quibusdam terris et possessionibus monasteriorum sanctorum Cosme et Damiani, et sancti Michaelis de Monte Jadrensis diocesis.

Anno 1282. 20. septembris. Jadre.

In Christi nomine amen. Incarnationis eiusdem millesimo, ducentessimo octuagessimo secundo, die decimo exeunte mensis septembris, indictione undecima, Jadre. Temporibus equidem domini Johannis Danduli incliti ducis Ueneciarum et magistri Laurentii uenerabilis Jadrensis archiepiscopi, ac domini Gabrielis Michael egregii comitis. Cum uenerabilis frater Jacobus Cornario abbas monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte Jadrensis diocesis cum suo conuentu ex parte una, et uenerabilis frater Nicolaus abbas sancti Michaelis de Monte cum suo conuentu ex parte altera, prout ex iniuncta eis cura et sollicitudine tenentur, dilligenter scrutati fuissent, consiliumque aduocatorum et amatorum ipsorum monasteriorum sue prouidentie in hac parte plenius concordarent, ac patris uenerabilis dicti domini magistri Laurentii dei gratia Jadrensis archiepiscopi consensu intercederet et auctoritas specialis de quibusdam terris et possessionibus ad inuicem commutandis pro utriusque monasterii utilitate uirum religiosum dompnum Johannem abbatem sancti Grisogoni de Jadra et nobilem uirum Jacobum Zadulinum utriusque monasterii deuotos et amicos speciales concorditer elegerunt ad predictas terras et possessiones, deum pro oculis habentes, et utriusque monasterii condiciones dilligenter

*

pensatis extimandas sollempni stipulatione promittentes id ratum et firmum in perpetuum habere, quod per ipsos foret in hac parte diffinitum seu ordinatum. Qui quidem abbas et Jacobus huiusmodi recepta potestate, ob dei reuerentiam et ad ipsorum monasteriorum utilitatem terras et possessiones premissas uiderunt, et dilligenter considerauerunt, inter seque deliberauerunt et cum sapientibus comunicaverunt, de utriusque tamen partis uoluntate statuerunt, diffiniuerunt et laudauerunt, quod permutatio siue concambium huismodi terrarum et possessionum, situs quarum inferius declarabitur, firma et stabilis sit in perpetuum, et quod neutra parcium contrauenire possit modo aliquo uel ingenio sub pena marcharum argenti quinquaginta, que quidem pena tociens comitatur, quociens contra hec, que in hoc presenti instrumento comprehensa sunt seu aliquid predictorum ventum fuerit, ipso tamen concambio siue permutacio non in suo robore permanente, etiam pena soluta uel non soluta. Terre autem supradicti monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte posite in Gallano ex parte boree et austri prope terras Martini Sparasanti, ex parte trauerse prope terras Petri de Artimio et ex parte quirina prope terras Cardanese, et uinee eiusdem monasterii in eadem insula Gallani posite ex parte boree prope terras Andree de Grubogna, ex parte quirina prope terras predicti Petri de Artimio, ex parte austri iuxta terras Marci Sparasanti et ex parte trauerse prope uineam Stephani Martinusii. Que terre et uinee, que sic confiniant, de cetero ad monasterium sancti Michaelis de Monte pleno iure spectabunt et respondebunt cum omnibus iuribus et pertinentiis suis. Et terre autem atque uinee predicti monasterii sancti Michaelis posite in Piscimano, quarum terrarum una pecia ex parte boree iuxta terram Jurissi, ex parte austri iuxta terram Denize, et ex parte trauerse iuxta terram Nouacouigi; alia pecia terre ex trauersa iuxta terram heredum Cigali, ex borea iuxta terram filiorum Lemesi, et ex quirina iuxta uiam publicam; tercia pecia terre ex borea iuxta terram filiorum predicti Lemesi, ex austro iuxta terram sancte Marie de Melta, et ex trauersa iuxta uiam publicam; uinee uero ex austro et quirina iuxta terras Benenenuti de Alexio, ex trauersa iuxta uineam predictorum filiorum Lemesi. Que terre et uinee, que sic confinant, de cetero ad monasterium sanctorum Cosme et Damiani pleno iure spectabunt et respondebunt cum omnibus iuribus et pertinentiis suis. Ita tamen, quod predictus frater Nicolaus abbas monasterii sancti Michaelis de Monte refundere tenetur pro huiusmodi commutacione sive concambio predicto abbati sanctorum Cosme et Damiani libras denariorum uenetorum paruorum centum et quinquaginta. Quam predictam pecuniam dictus frater Nicolaus abbas ibidem in instanti cum integritate soluit et presencialiter assignauit predicto fratri Jacobo abbati sanctorum Cosme et Damiani, et ipse frater Jacobus abbas tenetur et promisit ibidem, omnes predictos denarios in possessionibus pro utilitate sui monasterii investire. Quam quidem diffinicionem et determinacionem predicti abbatis cum uoluntate et

assensu predictorum suorum conuentuum approbauerunt, laudauerunt et confirmauerunt predicti domini archiepiscopi expressa interueniente auctoritate, mutuo renuntiantes iuribus omnibus, rationibus, consuetudinibus, priuilegiis et literis apostolicis, legatis, subdelegatis ac ordinarie impetrandis uel impetratis, doli, mali, et in facto accioni, reedibitorie, et quanto minoris, et omni auxilio ciuilis ac canonici iuris et statutis patrie; promittentes, predicta omnia et singula per se suosque successores firma et rata imperpetuum tenere et illibata seruare sub pena superius annotata. In cuius rei perpetuam firmitatem facta sunt ex inde duo consimilia instrumenta, unum quorum abbati sanctorum Cosme et Damiani et alterum abbati sancti Michaelis ad habendum, et ad maiorem cautelam predicta duo instrumenta uenerabilis pater dominus archiepiscopus supradictus sigillo proprio communiuit, et subscriptione propria roborauit. Actum est hoc et firmatum coram his uocatis et rogatis testibus, uidelicet Nichiforio filio condam Marini de Nichiforio, et Luca filio Orlandini Caligarii clericis de Jadra et aliis. + Ego Laurentius dei gratia Jadrensis archiepiscopus manu mea subscripsi. Ego frater Johannes humilis abbas monasterii sancti Grisogoni manum meam missi. + Ego Jacobus Zadulinis manum misi. ☧ Ego Rogerius de Giberto apulus nunc notarius Jadre predictis rogatus interfui, ut audiui hanc cartam scripsi, roboraui et signo solito signaui.

Policorion 62—64.

123. De quamdam presaliam salinarum pertinentium monasterii sanctorum Cosme et Damiani nuncupatam Soscina, que est ab austro sub Belgrado.

Anno 1291. die 7. maii. Jadre.

In nomine domini amen. Anno incarnationis eius millesimo ducentessimo nonagessimo primo, mensis maii die septimo intrante, indictione quarta, Jadre, temporibus equidem domini Petri Gradonici incliti ducis Uenetiarum et domini Johannis de Agnania uenerabilis Jadrensis archiepiscopi, ac domini Marini Superancio egregii comitis. Nos namque frater Cosmas abbas monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte Jadrensis diocesis una cum fratribus monachis et conuersis nostris nostrique monasterii, uidelicet fratre Marco Egidii priore, fratre Barthe preposito, fratre Pizulo, fratre Petro de Urana, fratre Mauro, fratre Francisco presbiteris, fratre Bartholomeo Cellario conuerso, fratre Johanne Tresso conuerso, et fratre Benedicto conuerso, confitemur, quomodo nostra bona et gratuita uoluntate et de consensu et uoluntate nobilis et discreti uiri domini Mauri olim domini Grisogoni Mauri filii aduocati eiusdem monasterii nostri ad hoc presentis damus, concedimus, conferrimus, tradimus et iure perpetuo assignamus tibi quidem Luce Mani veteris civi Jadrensi tuisque heredibus et successoribus quandam presaliam salinarum incultam nostram nostrique monasterii antedicti

nuncupatam Soscina, que est ab austro sub Belgrado, a borea, trauersa et austro infra terras prefati monasterii nostri, taliter quod si dante domino parte uel per heredes aut successores tuos ibi in dicta presalia salinarum effectualiter poteris salinas facere et operari, tunc ipsas salinas iure proprio cum heredibus et successoribus tuis habere ualeas ad omnem tuam tuorumque heredum et successorum utilitatem et uoluntatem ac etiam comodum et profectum, dando tu dictus Lucas cum heredibus et successoribus tuis nobis nostrisque successoribus in dicto monasterio ipsique nostro monasterio prelibato nomine census anuatim in festo beatorum martirum Cosme et Damiani duos cereos pretii seu valoris solidorum v. denariorum venetorum grossorum duorum conductos usque in ecclesiam eorundem beatorum martirum predictorum sub pena dupli ualoris dictorum cereorum pro quolibet anno super terris et bonis tuis. Que nempe omnia et singula prenotata ego predictus Lucas pro me meisque heredibus et successoribus laudo, accepto, aprobo attendere, adimplere ac obseruare super terris et bonis meis omnibus annis singulis sub pena premissa promitto. Actum est hoc et firmatum presentibus hiis uocatis et rogatis testibus uiris nobilibus Bartholomeo Grisogoni de Mauro et Nicole Cerne Uotcare ciuibus Jadre. Ego Madius Gallellus de Cerna examinator manum misi. Ego Uincentius ecclesie sancte Marie Maioris clericus et Jadrensis notarius predictis interfui, rogatus ut audiui hanc cartam scripsi, roboraui et signo solito signaui.

Policorion 64.

124. Qualiter debent dare census annuatim in festo beatorum martirum Cosme et Damiani.

Anno 1291. die 7 maii. Jadre.

In nomine domini amen. Anno incarnationis eius millesimo ducentessimo nonagessimo primo, mensis maii die septimo intrante, indictione quarta, Jadre. Temporibus equidem domini Petri Gradonici incliti ducis Ueneciarum et domini Johannis de Anagnia uenerabilis Jadrensis archiepiscopi ac domini Marini Superantii egregii comitis. Ego Lucas Maniueteris ciuis Jadrensis fateor, quod uos frater Cosmas abbas monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte Jadrensis diocessis una cum fratribus monachis et conuersis uestris uestrique monasterii, uidelicet fratre Marco Egidii priore, fratre Barthe preposito, fratre Pizullo, fratre Petro de Urana, fratre Mauro, fratre Francisco presbiteris, fratre Bartholomeo Cellerario conuerso, fratre Johanne Tresso conuerso et fratre Benedicto conuerso, uestra bona et graduita uolontate et de consensu etiam et uoluntate nobili et discreti uiri domini Mauri olim domini Grisogoni Mauri filii aduocati eiusdem monasterii vestri ad hoc presentis, datis et conceditis, conferitis, traditis, et iure proprio assignatis mihi meisque heredibus et successoribus quandam presaliam salinarum incultam uestram uestrique monasterii antedicti nuncupatam

Soscina, que est ab austro sub Belgrado, a borea, trauersa et austro infra terras prefati monasterii uestri taliter, quod si dante domino per me uel per heredes aut successores meos ibi in dicta presalia salinarum effectualiter potero salinas facere et operari, tunc ipsas salinas iure proprio cum heredibus et successoribus meis habere ualeam ad omnem meam meorumque heredum et successorum utilitatem et uoluntatem ac etiam comodum et profectum, dando ego Lucas cum heredibus et successoribus meis uobis predicto abbati uestrisque successoribus in dicto monasterio ipsique uestro monasterio prelibato nomine census anuatim in festo beatorum martirum Cosme et Damiani duos cereos pretii seu ualoris solidorum denariorum uenetorum grossorum duorum conductos usque in ecclesiam eorundem beatorum martirum predictorum, sub pena dupli ualoris dictorum cereorum pro quolibet anno, super me et bonis meis omnibus habitis et habendis. Actum est hoc et firmatum presentibus hiis uocatis et rogatis testibus, uidelicet uiris nobilibus Bartholomeo Grisogoni de Mauro et Nicole Cerne Uotcacare ciuibus Jadre. Ego Madius Galellus de Cerna examinator manum misi. Ego Uincentius ecclesie sancte Marie maioris clericus et Jadrensis notarius predictis interfui, rogatus ut audiui hanc cartam scripsi, roboraui et signo solito signaui.

Policorion 65.

125. De terra dicti monasterii, que est in puncta Michabone.

Terra una, que est posita prope ecclesiam sancti Georgii de puncta Michabone ex parte boreali ciuitatis Jadre adiacentis, cuius terre hii sunt confines: de trauerso ac borea est uia puplica, que uadit ad dictam ecclesiam sancti Georgii, de austro est terra Mathei merzarii condam Zanini de Carbono; de quirina est partim terra dicti Mathei et partim est astricta dicte terre presalia salinarum illorum de Butadei, que presalia est in boreali angulo dicte terre iuxta uiam puplicam, que quidem terra est circumdata maceriis, habens intus etiam macerias.

126. De terra, que est in confinio Dicli minori, dicti monasterii.

Item una terra circumdata cum maceriis, posita in confinio Dicli, cuius terre hii sunt confines: de borea et trauersa possidet monasterium sancti Grisogoni de Jadra, de austro partim Sulizas vicarius, et partim Zapparinus piscator, et de quirina est via puplica.

127. De terra, que est prope arcum Jadre, dicti monasterii.

Item una terra, que est prope archum Jadre, a parte trauersali ipsius archi, circumgirata cum maceriis, cui de trauersa possident heredes condam Carsaue Marini de Tragurio; de austro Collanus condam Mathei de Flumine; de quirina est terra partim colegii sancte Anastasie de Jadra et partim Radouani Mardesce et partim

Jurulli de Lafcich, et de borea partim ser Nicole de Darchia et partim dicti Jurulli (in margine additur) et partim ser Garsco condam Johannis de Hualis.

128. De terra, que est ad riuum Jadre, dicti monasterii.

Terra una, que est ad riuum, uidelicet a parte australi dicti riui, circumdata cum maceriis, cuius terre hii sunt confines: de trauersa est uia puplica, de austro est terra ser Miche condam Zuui de Pechar, de quirina domine Darie uxoris ser Georgii de Lubauaz, et de borea fratrum minorum de Jadra.

Policorion 66.

129. Sententia de terris inter Templarios et monasterium sanctorum Cosme et Damiani.

Anno 1194. die 9. iulii. Apud Tinum.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno ab incarnatione domini nostri Jhesu Christi millesimo centesimo nonagesimo quarto, mense iulii, die nono intrante, indictione duodecima, apud Tinum. Regnante domino nostro Bela, serenissimo rege Hungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Almerico, filio eius, super Dalmatiam et Chroatiam. Cum nos, nempe Petrus, spalatine sedis archiepiscopus, una cum Matheo, nonensi episcopo, et Damiano iaderano comite, ac Grubescia Spalatino comite, ceterisque nobilibus, quorum nomina inferius subscribentur, in ecclesia sancti Johannis de Teno ad contriuersias, que inter Templarios et monasterium sanctorum Cosme et Damiani pro terris et aquarum discursibus uertebantur, resecandas de mandato regio resideremus, post multas altercationes et uerba, que memorate ecclesie inter se habebant, guadias ab utraque parte per stipitem de uoluntate utriusque partis suscipientes, pro bono pacis et concordie talem inter utrasque ecclesias diuisionem auctoritate regia composuimus, uidelicet. Incipiente a via, que inter uillam Teni et uillam sanctorum Cosme et Damiani est, et eundo uersus meridiem recto tramite usque ad Gomilam inferius, et ab inde usque ad Blatam, quicquid in austro in terris et aquis est, quod ad monasterium sancti Damiani pertinuit, domui templi remaneat perpetuo possidendam, preter aquam Chriplinam, quam comunem esse decernimus utrisque ecclesiis; et quicquid a prefata uia in partibus occidentis in terris et aquis ac pascuis etiam ultra uallem Teni habetur, et ad templarios spectauit, prefato sancti Damiani monasterio sit amodo in perpetuum. Aqua vero Kicme cum aquarum discursibus habere statuimus tali uidelicet ordine, ut in ea molendina faciant quotquot possunt, tamen quod molendino sanctorum Cosme et Damiani de Varbiza, quod est ultra Blatam, non noceant in aliquo. Volumus etiam et sancimus, ut prefata sancti Damiani ecclesia omnes terras illas, quas ultra Blatam antiquitus possedit, et etiam si qua molendina sub suo molendino in austro fecerint, habeat et possideat semper, sine omni Templario-

rum calumnia. Stabilimus etiam, ut si qua utrisque partis antiqua testamenta et preter hanc nostre constitutionis paginam reperta alicubi fuerint, quod rata maneant et inania. Si autem alterutra pars contra hanc nostre constitutionis cartam ire presumpserit, omnipotentis dei sanctorumque apostolorum Petri et Pauli ac omnium sanctorum et nostram maledictionem incurrat, fiatque anathema maranatha, et super hoc pena duarum librarum auri mulctetur. Que omnia firma et rata esse uolumus presente Gualterio magistro, fratre Azzo preceptore et omnibus fratribus, et Dominico abbate, Pruonia monacho, Dimnoscia monacho et cuntis fratribus. Coram hiis ydoneis testibus: Petro Sagarelle, et Tolmatio ac Burello presbitero spalatinis, Petronia Cucille, Petrizo, Vitace, Petrizo Michaelis, Georgio Soppe, Bitte de Juba, Bitte Prestancii et Grisogono fratre eius, Petro Templariorum aduocato, Coscia Gregorii sancti Damiani aduocato, Jadertinis, et multis aliis. Dedomiro iuppano, Vilcomiro iuppano, Berriscio, Rillizo Chroatis, et multis aliis. Fuerunt preterea huius uiri: Gregorius annuarensis archiepiscopus, et Vincentius sancti Grisogoni abbas testes. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et iadrensis notarius, qui interfui, hanc constitutionis et concordie cartulam, iussu iam dicti archiepiscopi spalatensis et nonensis episcopi, et comitum prescriptorum, ceterorumque testium rogatu, ut audiui, compleui, roboraui, et signo consueto signaui.

Policorion 68. Kukuljević I. c. II. 172—173.

130. Sententia terrarum monasterii sanctorum Cosme et Damiani contra Templarios.

Anno 1221.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis, amen. Quum plerumque facta mortalium uel inuidie oblutant uel longinquitate temporis in obliuionem deducuntur, rata ratione prouisum est et modulatum, ea posteris scripto transmittere. Hinc utique est, quod cum ego Ozius banus Dalmatie et Chroatie precepto domini regis A. banatus iura tractaturus ad marittima descenderem et studiose intenderem hiis opera dare, que ad utilitatem et comodum totius regni spectarent, interim orta est questio de quibusdam terris sub Thyno inter magistrum Thomam templariorum et abbatem R. sanctorum Cosme et Damiani, que terre sunt propriis distincte metarum uocabulis, sicut in eiusdem monasterii priuilegiis expresse continentur. A uia uidelicet, que uadit de Thyno inferius ad Blatam, unde sunt mete ordinate, de quibus etiam terris coram domino rege inter predictum magistrum Thomam cum ceteris fratribus templi et prenominatum abbatem causa fuit uentilata, actore existente pro abbate Volcinno eiusdem monasterii monacho, que causa nobis a domino rege fuit delegata. Cum itaque sepe dicti fratres Templi et abbas cum fratribus suis pro eadem causa diffinienda coram nobis apparerent, antequam ad contestationem litis peruenirem, idem Thomas magister Templariorum et frater Petrus Guiezardus nec non et ceteri fratres Templi accedentes ad presentiam nostram

coram magistro Accontio apostolice sedis legato, Cosma Geunr episcopo, G. spalatensis archiepiscopo et ceteris episcopis ac comitibus Dalmatie et Chroacie, propria et spontanea uoluntate confessi sunt, se nichil iuris in predictis terris aliquatenus habere, recognoscentes se ipsos contra iusticiam easdem terras quesiuisse. Ne igitur in posterum inter templarios et monachos aliqua posset de eisdem terris discordia suboriri, dominum Ciriacum prepositum, qui tunc precepto regis Dalmaciam intrauerat, sepe dicto abbati et Templariis mediatorem dedimus, et presens scriptum tam sigillo nostro quam ceterorum episcoporum et comitum, qui nobiscum aderant, ad robur perpetue stabilitatis fecimus insigniri. Anno domini millesimo, ducentessimo vigessimo primo, indictione nona. Magistro Accontio apostolice sedis legato, G. Spalatensi archiepiscopo, Cosma Geuriensi, T. Traguriensi, B. Scardonensi, M. Farensi, M. Tiniensi, M. Corbauiensi episcopis, Simone comite Nonensi, Domaldo comite, Gregorio comite, Dedomiro comite, B. Spalatensi comite, Slouina Corbauiensi comite, et aliis plurimis comitibus, iupanis et iobaionibus existentibus. Et ego Volcasius Spalatensis ecclesie diaconus precepto et rogatu domini bani et aliorum presens scriptum annotaui.[1]

Policorion 69.

131. De metis inter templarios et monasterium sanctorum Cosme et Damiani.

Possessiones, quas iuxta Templariorum terras habetis: uersus occidentem ut mete inter uos et illos determinant: a uia, que inter uillam Tyni et vestram uillam decurrit usque ad gomillam, et a gomilla usque ad blatam, in terris, aquis et pascuis et ultra uallem Tini habentur, et omnino terras, que frugifere possunt esse, a uia, que decurat de super subtus Carso uersus Bubiani et usque Bubianum et Blatam; terras quas supra Belgrad Bartholomeus episcopus Scardonensis, comes Gregorius cum suis fratribus et aliis pluribus; inter Templarios et monasterium nostrum diuiserunt, a calcaria uersus meridiem usque ad metas, quas dicti diuisores statuerunt, et inde usque ad mare.

Policorion 70.

132. Confines Rogoue.[2]

In primis a Belgrado usque ad molum Rogoue sichut tenet calis retro tramite usque ad medium montem damus domino Cose et omnibus habentibus terram in hos confines in pastulo et gugnio, et quod illi de borea non ueniant ad istos ex austro, et illi ex austro non ueniant ad illos ex borea exceptis illis, qui laborauerint ea die pasculent, et omnibus illis similiter, qui habent uilanos in his con-

[1] In margine ab alia manu: „extat authenticum aliud".
[2] Ab alio scriptum.

finibus, habeant partem in paschulo et in gaio, et hoc damus chum toto Belgrado et terminis supradictis.

Item a molo sichut uadunt uinee et uia, que uadit retro tramite usque ad medium montem, et in boria usque ad foueam pasando duo gognaj comunis et usque ad Dragam reto tramite ad medium montem, et in Draga est uia, que uadit Roguicam damus Cose Petrogne, Lunpre de Daria, Drece Mustardelo, et homnibus habentibus teras in his confinibus damus in pasculo et in gaio, et si aliquis in his confinibus habet teras, et non rusticos, et de aliis nih uenerint ad laborandum dictas terras, ea die qua laborauerint, possint pascere in dito gaio.

Item a termino suprascrito usque ad eclexiam paganam in borea et intrauersa usque ad medium montem damus Mongano et suis panconalibus et omnibus habentibus terras in his confinibus in pasculo et in gaio.

Policorion 72.

133. Descriptio, que extat super portam lateralem sanctorum Cosme et Damiani.

Anno 1369. 4 iunii.

Hoc opus noue construccionis ad futurorum rei memoriam post restitutionem infrascriptorum loci et curie sanctorum Cosme et Damiani, Artemii, Leoncii, Cuprepii martirum et fratrum, redificatur, et a fundamentis construitur ad laudem dei omnipotentis et beatissime eius matris Marie dictorumque sanctorum per fratrem Petrum de Jadra dei et apostolica gratia humilem abbatem dicti loci capellanumque domini pape infrascripti instanti anno a natiuitate saluatoris 1369. indictione septima, die 4 iunii, pressidente papatui domino Urbano dei gratia papa quinti, anno eius septimo.

Presbiter Matheus Haruatinich cod. archiepiscopalis in hoc libro exemplauit 1642.

134. Descriptio que extat super portam majorem ss. Cosme et Damiani.

Hec ecclesia fuit completa 141. tempore reueren. patris domini Francisci Maripetro honor. abbatis ss. Cosme et Damiani M(artiris).[1]

Policorion 73.

[1] Ab alia manu in margine.

Priložak.

Uz ovaj znameniti rukopis *Libellus Policorion* nalazi se u zadarskom arkivu još jedan drugi dosta važan pod naslovom *Catastico dei beni stabili del monastero di S. Benedetto alias S. Rainerio, di Spalato.* Rukopis je ovaj u debelih koricah, zlatouresi nakićenih. S prieda po sriedi stoji slika sv. Benedikta, a zada ona S. Placide, s dotičnom oznakom. Ima u sve 203 lista, ali nisu svi izpisani. Na prvom listu badava tražiš popis pokretnina pomenutoga manastira i njegovih kaptolskih spisa, kako ti naslov veli. Na drugom listu se kaže, da se po nalogu pok. Stjepana *Cosmi* spljetskoga nadbiskupa sastavlja ovaj zemljišnik nepokretnina istoga manastira na temelju njegovih autentičkih spomenika, te da će ovdje biti najprije navedene sve povelje, koje se čuvaju u istom manastiru S. Benedikta sada S. Raineria; a kad tamo pisac prepisa žalibože samo dvie od tih povelja, a za ostale ostavi prazno mjesto sve do lista dvanaestoga. Na ovom listu pako nalazi se naslov: „Catastico di terre arative, vigne e fondi livelati nella campagna di Spalato di raggione delle RR. MM. di S. Rainerio del ordine di S. Benedetto rilevati e formato il presente da me sottoscritto ad' instanza delle dette RR. MM. nella regenza e badessato della M. R. M. dona Geltruda Martinis nell' anno MDCCLIII. Alessandro Barbieri publico perito". Sliede za tim velevažni nacrti od raznih imanja manastirskih ležećih po okolici spljetskoj a navlastito po kastjelih, veoma točno risanih i bojami krasno nakićenih.

Ovdje prilažemo točan prepis gori spomenutih dvaju listina. Prva je poznata iz knjige VII. Račkijeve „*Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium — Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia*" str. 75 br. 57, a drugu je izdao Iv. Kukuljević u svom: *Codex diplomaticus* II. str. 21; ali njihovi se prepisi od naših u mnogom razlikuju.

S. Ljubić.

1.

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno quidem dominice incarnationis 1069, indictione uero septima, regnante Cressimiro rege Chroatorum et Dalmatinorum. Ego Laurencius, nuper apsarensis ecclesie presul, diuina ministrante clemencia, cuius absque nutu nulla consistunt in esse, nulla in mundo uidentur deesse, spalatine sedis electus et ordinatus archiepiscopus, igitur magnitudinem miserationis eius considerans, imperiumque formidans, et illud quod exigiturus est quandoque in iudicio futuro expauescens, dicente scriptura: „cui plus committitur, plus ab eo exigitur", cepi equanimiter de tanto mihi grege a domino commisso quomodo qualiterue sibi eterni uerbi possim concedere pastionem. Denique prout etas aut sexus cuiuscumque indigebat, diuina largitate suggerente, illis necessaria sufficienter subministrabantur; uerumtamen locus immo portus feminino sexui perfecte saluationis nusquam inueni, in quo religiosam et deo placitam uitam agere posset. Unde factum est, ut communi cum consilio locum sibi utilem aptarem monasterium construendum, clericorum silicet et laicorum fidelium, Ualize prioris cum suis nobilibus cunctis. Invento itaque loco cum ecclesia, que ad honorem sancti Benedicti constructa fuerat, que eciam cellam beatissimi Domnii pontificis et martyris Christi clerici ac laici sub iureiurando confirmauerunt esse. Inuente quoque sunt et persone, que ibidem deo deuote adessent seruiture: in primis domna Chatena nobilissima feminarum, quam postea abbatissam uidimus domino uolente, sua cum sorore Stana, donnaque Anna et domna Agapis, ac domna Uera, cum ceteris deo deuotis personis, quibus ut superius, cum communi consilio locum concessimus ad monasterii construccionem et ad nostrarum omnium animarum dignam remuneracionem, tali denique pacto talique confirmatione, quatenus sit illud prelibatum, deo nolente, monasterium ita liberum et absolutum ab omni seculari nexu, ab omnique pactione securum, quemadmodum monasterium beati protomartyris Stephani a nostris antecessoribus statutum et ordinatum uidetur; quibus in primis ad auxilium et solatium inferius pauimentum cum caneua turris sancti Petri, omnibus eiusdem ecclesie hereditariis consentientibus, concessimus: in primis Dumo Zoppo, Forminus Pudichino, presbitero Bizzantio, Duimo Dragauitti cum Marcula uxore sua et filiis suis Petrana et Drago, domna Anna mulier . . . . . non tamen ibi congregatio esse poterat sine hoc. Hec etenim in horum noticia testium condonnatio facta fuit, uidelicet et domino Joannis monachi uenetici, Gregorii presbiteri Masca, Petri archidiaconi, presbiteri Petri, omniumque clericorum; prioris Ualizze, Mihoderni, prenominati Duimi Claudi Mesagalina, Duimi filio Ualizze prenominati, Duimi Dragauiti ac nobilium laicorum ciuitatis spalatine. Sed quia incongruum ac inutile uidebatur eisdem sanctimonialibus, fratres uel seruitores sexus masculini pariter commorare, habito consilio studiose locum, in quo prouisores ancillarum dei seorsum manerent, perquirere statuimus;

itaque dei ordinatione locus cum ecclesia, que a bone memorie viro, silicet sacerdote Andrea, quondam ad honorem sancte dei genitricis et uirginis Marie constructa uidebatur, inuenta est.

Unde comuni omnium clericorum ac laicorum, prioris videlicet memorati omniumque nobilium uoluntate, nec non illo eodem consentiente, cui eiusdem ecclesie cura fuerat data in potestate dei seruorum ad regendum commendata, illam prefato cenobio cum terris ac uineis uel libris seu quidquid habere uidebatur, ad auxilium firmantes, perpetue concessimus, ita quidem ut restaurationem sui status nullo tempore, quod est illud edifitii uel diuini offitii amitteret. Ad hec ante stabiliuimus, si habuerint nauigia siue comercia, eant et redeant; piscatores grrum sibi galetam prebeant unam; alii autem piscatores, singulos cum habuerint, deferant pisces; quodcumque nauigium, frumenta deferens, singula modia contribuant. Terram, que prope monasterio est, que dicitur ad gusternam, quia in commune erat, sibi concessimus. De sororibus autem, que nunc domino seruiture ibi ingrediuntur, uel que eodem inuitate ingressure aderint, suis facultatibus, uino territoriisque, libera cuncta, que in prefato monasterio obtulerint territoria, uolumus adesse ab humano cuncto seruicio, silicet ab illo, quod uulgo ziurum dicitur. Uerumtamen et hoc, quod sibi iniunctum est a nobis, gratia honoris nostre metropolis ecclesie in precipua festiuitate, uidelicet beatissimi Domnii, duos quippe cereos singularum librarum et duas oblatas tantum offerant in tributum; deinde uero nulli subiaceant tributo, nulli ui subsistant, nisi gratia dilectionis et munere orationis.

Acta sunt autem hec mense duodecimo ante notitiam horum testium: inprimis Ualizze et Nicodemi priorum, Petri archidiaconi, Miche archipresbiteri, domni Joannis presbiteri ac monachi, Basilii capellani, Stephani presbiteri, diaconi Fusconis, presbiteri Joannis, presbiteri Papini, Micha presbiteri, Martini presbiteri, Joannis iudicatoris, Duimi domni Petri, Joannis Mesigaline et filiis ipsius, Johannis de Porta, Duimi domni Dragi, Formini Rusice, et omnium clericorum sancti Domnii ac laicorum spalatine urbis. Si quis autem, quod absit, huius nostre confirmationis uiolator temerario ausu extiterit, irratum habeat eternum et unum dominum, et trecentorum decem et octo sanctorum patrum consequatur maledictionem, et cum Juda perpetuam sustineat damnationem.

Ego uero Theodorus, licet immeritus, presbiter et cancellarius ecclesie sancti Domnii per iussionem domini mei prenominati archiepiscopi huius confirmationis dictaminis scriptor et testis sum.

Ego Nemira filia Messagalina emi istum locum, ubi edificaui ecclesiam sancti Nicolai per triginta romanatos, et offero eam ad honorem sancti Benedicti et unam peciam terre, loco ubi dicitur petra impincta, et unum amictum aureum.

Ego autem presbiter Theodorus scripsi.

2.

Anno ab incarnatione nostre redemptionis millesimo, centesimo nono decimo, indictione uero septima, tempore Cirnica priori. Ego Maria abbatissa cenobii sancti Benedicti cum meis omnibus sororibus emi tertiam partem de turre, que aliquando fuit Grimaldi à nepotibus Arescale silicet Piruane et a fratre Cirnecha pro uiginti octo solidos romanatos et per fine ?, et quatuor modia frumenti benedictionem à fundamento usque ad culmen, et quinta pars de curte, quia alie quatuor partes ante emimus tali modo, ut nullus audeat super nos fenestras aperire, uel super nos prospicere, ante notitia horum testium: domini archidiaconi, et diaconi Nicodemi, Dabri filii Petricii, presbiteri Stephani, presbiteri Amici, sacriste Cirneche, Patricii priori, Niceforo Pecioni, Diaze Nuslana, Zanizza judicator, et alio Zenizza de Petrizza, et Leano fratre eius Petri, Cocini Sabathi Benecie, Theodori Liberii, Petri Gazzate et Andreas nepos eius Sergulo, et gener Petri auocati. Ego Dabrus archipresbiter recipiente supradicta domna abbatissa, filia de Ursi Tiberii, scripsi, et ibidem sum teste.

Acta sunt hec in kalenda Julia in curia manasterii sancti Benedicti.

Index materiarum.

Strana

1. Priuilegia Chressimiri de libertate huius monasterii 156
2. De regalibus terris iuxta curtem Rogoua 157
3. De terris regalibus in Dollani 158
4. De regali terra, quam villani coluerunt Neimiuir, Vitizo, Bis de cucca, Iadareus 158
5. De regali terra ad muros . 158
6. De regali terra in Seruiza 158
7. De regali terra in Bassano 158
8. De regali terra in Sidraga . 158
9. De regali terra in Sichoua . 158
10. De terra in Nabrese . . . 158
11. De uinea in Murazulum . 159
12. De regali terra in Elzani . 159
13. Obtestatio pro corroboratione huius priuilegii 159
14. De curte Cossyza in Crastani 159
15. De curte Thasa in Crastani 159
16. De curte Petri in Lessani 160
17. De terris, quas Aprizo dedit in Elzani 160
18. De alodio Iohannis Sclaui in Agorriza 160
19. De terra quam dedit Budizo presbiter 160
20. De alodio Petri presbiteri et monachi 160
21. De territorio in Seruiza . 161
22. De terra in Chamennani, que fuit Prebinne Gussichii filii Pruuanego 161
23. De terra in Narach quam uendidit socer Dubros Nichifori . 161
24. De alia terra in eodem loco 161
25. De alia terra in eodem loco 162
26. De terra Pissachani in eodem loco 162
27. De territorio Meirane . . 162
28. Determinatio huius territorii 162
29. Quomodo P. abbas certavit contra Berberistich pro hac terra 162
30. De terra in Nabrese . . . 163
31. De curte filiorum Dobrozai in Crastani 163
32. De terra Luthstrach fratris Chroatini 163
33. De alodiis in Garriza . . . 163
34. De alodiis in Iassene vico 163

Strana

35. De agro Andree in Chrastani, in loco qui dicitur Uellchiza 163
36. De terra Stanimir uendita in Dubrouizaii 164
37. De terra Zouinna filii Negomir 164
38. De terra ad muros, quam uendidit Pribinego 164
39. De territorio Thasa in Elzani 164
40. De territorio, quod uendidit Zouinna et sui fratres 164
41. De territorio uendito a Iurainna iuppano in Sidraga 164
42. De terra, quam in eodem loco uendidit Dedacha uillanus . . . 165
43. De uinea quam dedit Nassemir Gussichius 165
44. De terra, quam donauit Uuerdata filius Aprizonis 165
45. De terra quam dedit Nassemir in Nasseri 165
46. De curte Cossyza in Crastani 165
47. De uinea in territorio na Sumoch 166
48. De terra que est in Iagothne 166
49. De terra in Sydraga, quam emit abbas M. de Jacobo filio Priuanego 166
50. De territorio in insula sancti Iohannis euangeliste 166
51. De terra in eadem ualle Pagnana 166
52. De alia terra in eadem ualle 166
53. De alia terra in eadem ualle 166
54. De alia terra in eadem ualle 167
55. De terra ex alio latere callis 167
56. De alia in eodem loco . . 167
57. De alia in eodem loco . . 167
58. De alia terra in eodem loco 167
59. De alia ibidem 167
60. De alia in eodem loco . . 167
61. De alia terra ibidem . . . 167
62. De alia ibidem 168
63. De alia ibidem 168
64. De alodio Barbare uidue . 168
65. De terra in ualle Sustina . 168
66. De terra in Kutuno, quam dedit Prestancius castellanus . . 168
67. De alia ibidem 168
68. De alia ibidem 168

Strana

69. De alia in eodem loco . . 169
70. De terra Platonis et Iohannis sui auunculi sub monte sanctorum Cosme et Damiani 169
71. De terra Rose socrus Streisii 169
72. De terra Madii filii Armati 169
73. De terra Dese archipresbyteri in ualle Sustina 169
74. Quomodo misit dominus rex Chresimir nuncium suum in Alba ciuitate inquirere de iusticia ecclesie sancti Iohannis euangeliste de sanctis Cosme et Damiano de Monte 169
75. Qualiter dominus Prestancius belgradensis episcopus perpetualiter habere concessit monasterio sancti Iohannis euangeliste ecclesiam sanctorum Cosme et Damiani de Monte 170
76. De teritorio Moimiri . . . 170
77. De olivarum decimis Belgradensium 171
78. De tercia parte hereditatis Lampredii cognati Petri abbatis 171
79. Qualiter fuit reddita monasterio sancti Iohannis euangeliste ecclesia sanctorum martirum Cosme et Damiani de Monte . . 172
80. De terris de Gorisa . . . 172
81. De territorio Moymir . . . 173
82. De terra in Mirane 174
83. Priuilegium libertatis ecclesie sanctorum Cosme et Damiani 174
84. Testimonii de uinea . . . 175
85. De terris de Tyno 175
86. Sentencia terrarum et uinearum de Tino 175
87. De terris in Rogoua . . . 176
88. Sentencia terrarum de Tyno 177
89. Donatio facta de terris de Sydraga 178
90. De libertate ecclesie sancti Thome 178
91. De terris in Bubnianis . . 179
92. De terris, que sunt in Bubniani 179
93. De confirmatione priuilegii monasterii sancti Johannis evangeliste Belgradensis 180
94. Confirmatio ecclesiarum monasterii sanctorum Cosme et Damiani subditas, nec non etiam donationem ecclesiarum sancti Petri de Bubnani et sancti Dimitri de Jadra cum omnibus pertinentiis earumdem 181
95. De concessione ecclesie sancti

Strana

Dimitri de Jadra monasterio sanctorum Cosme et Damiani 182
96. De ecclesia supradicta sancti Dimitrii de Jadra 182
97. Privilegium confirmationis ecclesie sancti Dimitri de Jadra 183
98. Confirmatio ecclesie sancti Demitrii de Jadra cum omnibus possesionibus 184
99. Qualiter fuit tradita ecclesia sancti Petri in Bubiano monasterio sanctorum Cosme et Damiani cum omnibus suis pertinenciis 184
100. Confirmacio ecclesie sancti Petri de Bubiano 186
101. De territorio Uirbisze . . 186
102. De terris de Jaseniza et Drazani 187
103. De terris sub orto Rogoue et Buzine 188
104. Rogouuskiza 189
105. De teritorium que Cauca dicitur 190
106. De terris monasterii sanctorum Cosme et Damiani 190
107. De terris de Gorrizza . . 192
108. Sentencia terrarum Gorrizze 193
109. De uinea monasterii in Muchla bona 196
110. Donatio monasterio sanctorum Cosme et Damiani uallem de Tusso 197
111. De libertate ecclesie sancti Johannis euangeliste Belgradensis 197
112. Donatio ecclesie sancti Grisogoni site in Scibenico monasterio sanctorum Cosme et Damiani 198
113. De domo ecclesie sancti Grisogoni sita in Scibenico monasterii sanctorum Cosme et Damiani 199
114. Priuilegium regis Bele tercii de libertate huius monasterii sanctorum Cosme et Damiani . . 199
115. Priuilegium domini regis Andree secundi, tercii Bele regis filii, de libertate huius monasterii sanctorum Cosme et Damiani de Monte 200
116. Priuilegium domini nostri domini Johannis pape XXII de confirmatione huius monasterii . 201
117. De ecclesia omnium sanctorum cum suo sardino procedentes et pertinentes monasterio sanctorum Cosme et Damiani, situata extra muros Jadre . . . 202

Strana

118. De loco supra dicte ecclesie sanctorum omnium 202
119. Priuilegium domini Innocencii pape VI de libertate huius monasterii 203
120. Sentencia ecclesie sancti Grisogoni cum suis pertinentiis, sita inter muros Scibenici, pertinens monasterio sanctorum Cosme et Damiani Jadrensis diocesis . 206
121. Carta possessionis supra dicte ecclesie sancti Grisogoni situate in Scibenico, pertinentium monasterio supra dicti sanctorum Cosme et Damiani Jadrensis diocesis 209
122. Promutacio sue concambium de quibusdam terris et possessionibus monasteriorum sanctorum Cosme et Damiani, et sancti Michaelis de Monte Jadrensis diocesis 211
123. De quamdam presaliam salinarum pertinentium monasterii sanctorum Cosme et Damiani nuncupatam Soscina, que est ab austro sub Belgrado 213
124. Qualiter debent dare census

Strana

annuatim in festo beatorum martirum Cosme et Damiani 214
125. De terra dicti monasterii, que est in puncta Michabone . . 215
126. De terra, que est in confinio Dioli minori, dicti monasterii 215
127. De terra, que est prope arcum Jadre, dicti monasterii . . 215
128. De terra, que est ad riuum Jadre dicti monasterii 216
129. Sententia de terris inter Templarios et monasterium sanctorum Cosme et Damiani 216
130. Sententia terrarum monasterii sanctorum Cosme et Damiani contra Templarios 217
131. De metis inter Templarios et monasterium sanctorum Cosme et Damiani 218
132. Confines Rogue 218
133. Descriptio, que extat super portam lateralem sanctorum Cosme et Damiani 219
134. Descriptio, que extat super portam maiorem ss. Cosme et Damiani 219
Catastico di s. Benedetto . . . 220

Index locorum et personarum.

Abbates monasteriorum:
Andrea, s. Johannis Apost. et Evang. Belgradensis, 197.
Chranus, s. Johannis Traguriensis diocesis, 184.
Cosmas, ss. Cosmae et Damiani prope Belgradum, 213 214.
Dabro, s. Johannis Ap. et Evang., 172.
Damianus, s. Grisogoni Jadrensis, 184.
Detorrente, s. Grisogoni Jadrensis, 196.
Dominicus, ss. Cosmae et Damiani, 176 182 183 185 186 187 189 191 194 196 197 217.
Felix, s. Johannis Ap. et Evang., 194.
Felix, ss. Cosmae et Damiani, 169 194.
Franciscus Maripetro, ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Fulconius, Fori Simphronii, 170 171.
Gothardus, Zagrabiensis, 201.
Gregorius, ss. Cosmae et Damiani, 208.
Jacobus Cornario, ss. Cosmae et Damiani, 211 212.
Johannes, s. Grisogoni Jadrensis, 174 211 213.
Niciforus, ss. Cosmae et Damiani, 173 175 190.
Nicolaus, s. Nicolai ad portam diocesis Scibenicensis, 206 207 208 209 210.
Nicolaus, s. Michaelis de Monte diocesis Jadrensis, 211 212.
Octo natione Lombardus, ss. Cosmae et Damiani, 175.
Petrus, s. Johannis Ap. et Evang., 159—171 174.
Petrus, ss. Cosmae et Damiani, 206 208—210 219.
Robertus, s. Damiani de Monte, 192.
Vincentius, s. Grisogoni Jadrensis, 172.
Zebizo, s. Cosmae et Damiani, 172.
Abbatissae:
Agapis, 172.
Bona, s. Thomae, 177.
Bunna (Bona), s. Dimitri, 179 180.
Chatena, s. Benedicti in Spalato, 221.
Dobriza, mater monasterii s. Thomae in Belgrado, 178.
Ljuba, s. Demetri, 191.
Maria, s. Benedicti in Spalato, 223.
Tolia, s. Mariae, 143.
Viola, s. Dimitri, 162.
Absarensis Johannes, 167.
Absaritanus, 166.
Aconcius, domini papae subdiaconus et capellanus, apostolicae sedis legatus, 184 218.
Ad muros, terra quaedam, 158.
Adrianus (s.), puteus sic dictus, 189.
Agapis, abbatissa testis, 172.
Agapis, monacha s. Benedicti in Spalato, 221.
Agoriza, territorium, 160.
Alba civitas (sc. Belgradum), 169 199 200.
Albencius, Albeus, jam banus, 177.
Albinus, testis, 195.
Alexandrinus imperator, 172.
Alexio (de), v. Benvenutus.
Almericus (sc. Henricus) filius Belae III. regis Hungariae, regnans super Dalmatiam et Croatiam, 216.
Alodia: in Agoriza, 160.
cujusdam Barbarae viduae, 168.
in Chrastani, 163.
in Dollani, 160.
in Garriza, 163.
in Jassene, 163.
Ampudius, banus tempore Stephani regis Ungariae, 177.
Anagnia (de), v. Johannes.
Anastasia (s.) in Jadra, 174 177 179 182 186 187 188 190 191 197 215.
Anastasius Birfi testis, 190.
Andreas filius Belae III., dux Dalmaciae et Chroatiae, Chul., inde rex Hungariae, 185 186 198—201 217.
Andrea primicerius nonensis, index delegatus, 206 208 209.
Andrea, abbas s. Johannis ap. evangelistae Belgradensis, 197.
Andrea, archipresbiter ecclesiae jadertinae, 191.
Andrea, plebanus s. Mariae, 173.
Andrea, commerciarius, 164.
Andrea, testis, 168 170.
Andrea Giriza, 189.
Andrea de Grubogna, 212.

Andreas Gussichius, filius Prebinego, 166.
Andrea de Petrizo, nobilis advocatus, 193—195.
Andreas Sergulo de Spalato, testis, 223.
Andreas filius Trehavizo, 163.
Andreae (monasterium s.) in Arbe, 182.
Andoynus, titulo ss. Johannis et Pauli presbiter cardinalis, 205.
Andruinus, titulo s. Marcelli presbiter cardinalis, 206 209.
Anna, monacha s. Benedicti in Spalato, 221.
Anna de Spalato, 221.
Apochrisarii sedis papalis:
Augustinus, 172.
Fulcoinus, 170—172.
Gebizo, 170—172.
Mainardus, 198.
Aprilczus, pater Vuerdate, 161.
Aprizo, 164 165.
Aprizo Socalaristich, 160.
Aproslavus, 158.
Arbensis civitas, 182.
Arbensis episcopus Vita, 175.
Archiepiscopi:
Benedictus Faletro gradensis patriarcha et Dalmatiae primas, 183.
Bernardus, Spalatensis, 198.
Franciscus, Jadrensis, 193.
Gregorius, Annuarensis, 217.
Gregorius, Spalatensis, 218.
Johannes de Anagnia, Jadrensis, 213 214.
Johannes Gardiaca, archielectus Jadrensis, 184.
Johannes, Strioniensis (Strigoniensis), 201.
Lampredius, Jadrensis, 172 173 175.
Laurentius, Spalatensis, 159 170 171 221.
Laurentius, Jadrensis, 211 213 221.
M., Jadrensis, 174.
Nicolaus, archielectus Jadrensis, 186 194 198.
Petrus, Salonitanae ecclesiae, 177 178 216.
Petrus, archielectus Jadertinae sedis, 175 176 190.
Theobaldus, Jadrensis, 179.
Arescale de Spalato, 228.
Armatus, v. Madius.
Artemius martir, 219.
Artimio (de), v. Petrus.
Asene, vicus, 163.
Assericha (presbiter de), testis, 165.
Ata, comes, 198.
Augustinus, cardinalis apochrisarius, 172.
Avinion, civitas in Francia, sedes tunc papalis, 201—203 205.
Azzo frater, praeceptor, 217.
B. s. Eustachii diaconus cardinalis, 205.
B. spalatensis comes, 218.
Bani:
Albeucius, Albeus, jam banus, 177.
Ampudius, tempore Stephani regis Hungariae, 177.
Bertoldus Colocensis electus, et banus, 201.
Guoizo, Goyzo, 157 159 178 179 198.
Nicolaus, 198.
Barbara, habens alodium, 168.
Barrus (bonus), 167.
Barthe, praepositus monasterii ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Bartholomeus Cellario (Cellerario) frater conversus, 213 214.
Bartholomeus Grisogoni de Mauro, testis, 214 215.
Bartholomeus, Scardonensis episcopus, 185 186 218.
Basilius, capellanus de Spalato, 222.
Bassano, situs, 158.
Bela III. Hungariae, Dalmaciae, Chroaciae, Ramae, Serviaeque rex, 175 176 185 186 190 191 199 200 201 216.
Belgradenses decimae olivarum, 171.
Belgradensis episcopus, 170 172.
Belgradum (v. Alba) civitas Chroatiae, 156 157 171 172 178 189 197 213 214 215 218 219.
Bella (de), v. Dobre.
Beloscius de Teno, testis, 176.
Belscicho, 158.
Belzo, frater Michae, testis, 170.
Bena Micha, testis, 195.
Benedictus, presbiter testis, 175.
Benedictus, frater conversus monasterii ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Benedictus Faletro gradensis patriarcha, et Dalmatiae primas, 183.
Benvenutus de Alexio, 212.
Berberistich, v. Stressinna.
Berizus, pater Chalzi, 177.
Bernardus, spalatinus archiepiscopus, 198.
Beroe, 159.
Berprimensis (Vesprimensis?), v. Thoma.
Berriscius chroatus, 217.
Bertoldus, Colocensis electus et banus, 201.
Besciannus, Besannus, v. Saracenus, Sracinnus.
Bin (Tin), monticulus et locus, 203.

Binbolus, 185 186.
Birfi, v. Anastasius.
Bis de Cucca, 158.
Bitte Desse de Pece frater, 195.
Bitte de Jube, testis, 217.
Bitte Prestancii, 173 191 217.
Bittizi, v. Grisogonus.
Bivaldo (de), v. Lampredius Nasci.
Bizzantius, presbiter spalatensis, 221.
Blanculinus, 180.
Blasius, s. Anastasiae diaconus, jadrensis notarius 176 177 179 187 188 190 191 195 217.
Blasius Mirce, testis, 173.
Blatta, territorium, 157—159 188 190 191 216—218.
Bogdan, frater Radomirizi, testis, 177.
Bogdan, testis, 177.
Bogdanizus, pristaldus, 177.
Bogdanus, 187.
Bogdanus Sloradi, testis, 195.
Bolemirus, 162.
Boleslaus, tepizo (teuzo) regis Chresymiri, 159 198.
Bolessius, testis, 173 175.
Belezlaus Waciensis episcopus, 201.
Bona, abbatissa s. Thomae, 177.
Bonus, Belgradensis episcopus, 172.
Bricius Gusich, nobilis testis, 176.
Boricius Michaelis Pance, 175 179 186.
Borricius, 185.
Bosanna, puteus, 188.
Boschi, v. Martinus.
Bosithecha de Coquichino vico, testis, 164
Bosna, monachus, 172.
Botta, 180.
Brana, soror Johannis Ragni, 193 194 196.
Bratel, testis, 177.
Braticha, frater Thesinnae, 163.
Bratichi Besrodie, 166.
Bratona, testis, 175.
Bratonia, sacerdos, 180.
Bratoyevich, v. Nicola.
Bratulinus, 177.
Breberium, vicus, 187.
Breida, 169.
Brucona, nepos Plesanni, 173 175.
Brucona, v. Vilcinna.
Bruconia, 176 179 180.
Bruconia, v. Tollisio.
Bubiani, Bubianum, Babiano, Bubniani, territorium, lacus, villa, 179 180 181 182 184 185 186 208 218.
Buco, Bicoriensis comes et curialis comes reginae, 201.
Bucin, campum, 188.
Budizus, filius capellani, presbiter, 159 160.
Bunna, Bona, abbatissa s. Dimitri, 179 180.
Burellus, presbiter spalatinus, 217.
Butadei, nomen familiae cuiusdam, 215.
Butivan (de), v. Johannes.
Cachinus, 167.
Caciclo, v. Clodimiro.
Calanus, quinqe Ecclesiensis episcopus, 201.
Camasi, v. Stephanus.
Camasius, diaconus s. Anastasiae, notarius iadrensis, 182 183.
Camasius archipresbiter, plebanus s. Petri veteris et iadrensis notarius, 184 189 197.
Cameniani, territorium, 200.
Cande da Pucina, testis, 195.
Candulus presbiter, inde monachus, 166.
Carbono (de), v. Matheus, v. Zaninus.
Carbunne (de), v. Micha.
Cardanese, 212.
Carsava Marinus de Tragurio, 215.
Carso, locus, 218.
Castriza, locus, 159.
Castriza (de), v. Drago.
Cathapanus, Agriensis episcopus, 201.
Cauca, territorium, 190.
Cazizi, Caciki, Cacik, v. Dragoslavus, v. Miren, v. Oltre.
Cece (de) v. Drasinnia.
Cece, v. Stephanus.
Cecre, 187.
Cecre (de), v. Luca.
Cellario (Cellerario), v. Bartholomeus.
Cerani, situs, 162.
Cerna (de), v. Madius.
Cerne Cucilla (de), v. Michael.
Cernec, archipresbiter, 168.
Cesamo (de), v. Jacobus.
Chaida, v. Petrus.
Chaleinna, Chalaina, Chalenna, testis, 159 161—165.
Chalzo, filius Barizi, testis.
Chamennani, Chelmennani, vicus et locus, 161 162 208.
Charabiza, 164.
Charabizi, testis, 166.
Chatena, abbatissa monasterii s. Benedicti in Spalato, 221.
Cheran, situs, 174.
Choddimiro, 186.
Chossiza, Cossiza, teuzo, 159 161 165.
Chranus, abbas s. Johannis Tragurіensis diocesis, 184.
Chrastani, territorium, 158 159 163 165.
Chreinizius filius Johannis, 162.
Chressimir, Chresimir, Chresymir, Chresimyr, v. Petrus.

Chriplina, quaedam aqua sic dicta, 216.
Chrispinus, locus, 158.
Chroacia, regnum, 156 159 170 175 176 178 179 185—188 190 191 194 196—201 216—218 221.
Chroati, Croatici, 178 180.
Chroatinus, frater Luthstrach, 159 163 164.
Chropinuca, pater Jacobi, 176.
Chropizo, testis, 175.
Chruchena, Crukenna, Chrucainna, Crucona, postiuppus, frater schytonossae, 159—161 163—165.
Chulmia, ducatus, 198.
Cigali, v. Micha.
Cigali haeredes, 212.
Cilumbuli, v. Gregorius.
Cippa, frater Stephani, 177.
Cipriano, v. Miroslaus, v. Petrus.
Ciriacus, praepositus, 218.
Cirnecha, sacrista de Spalato, 223.
Cirnica, prior Spalati, 223.
Cizconus de Scundarlo, testis, 196.
Clemens (s.), 167.
Cleumanino, v. Tartaro.
Clodimiro Caciclo, testis, 185.
Clonimir, pater Desinnae, 162.
Clopoto, v. Dimincus.
Cobileglavichi, 161.
Cocinus Sabathi Beneciae, testis, 223.
Colegium s. Anastasiae de Jadra, 215.
Colenda Gregorii, iudex Scibenici, 199.
Collanus condam Mathei de Flumine, 215.
Comas, testis, 195.
Comerzari, v. Pruona.
Comessa, testis, 173.
Comites:
B., Spalatensis, 218.
Damianus, Jadrensis, 175 176.
Dahuc, Supruniensis, 201.
Dominicus Mauroceno, Jadrensis, 173.
Gregorius, 198 218
Grubescia, Spalatinus, 216.
Gabriel Michael, Jadrensis, 211.
Ganardus, 198.
Georgius, Sibenicensis, 199.
Johannes Michael, Jadrensis, 193.
Jula, Budrigiensis, 201.
Macharensius, 180.
Madius Stani de Varicassa (Varicassis), potestas Sibenicensis, 199.
Marinus Superancio, Jadrensis, 213 214.
Nicolaus, Kewiensis et curialis, 201.
Petrana, 177.
Pot, Massumenus, 201.
Petrus, Bachiensis, 201.
Petrus Michael, Jadrensis, 184 188 197.
Simon, Nonensis, 218.
Slovina, Corbaviensis, 218.
Uočin, quondam comes, 193 194.
Velcena, 198.
Vitalis Dandulo, Jadrensis 183 196.
Conia centum, 159.
Constantinopoleos, urbs caput imperii orientalis, 156.
Coquichinus, vicus, 164.
Corin, locus territorii Jadrae, 193.
Corinna de Wrana, 194.
Cosa Heliae, iudex Sibenici, 199.
Cosa de Pago, presbiter, testis, 209.
Cosa Petrogne, dominus in territorio Rogovae, 218, 219.
Cosce, v. Gregorius.
Cosce Grisogoni, 183.
Coscia Gregorius, advocatus monasterii ss. Cosmae et Damiani, 184 187 190 191 194 217.
Cosma Geuriensis episcopus, 217.
Cosmas, abbas monasterii ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Cosmae et Damiani (monasterium ss.), v. Monasteria.
Cossae, v. Madius.
Cosuto, testis, 173.
Cotona, 175.
Covacizi (de), v. Mironego.
Cozze, v. Gregorius.
Crastani, Craschani, v. Chrastani.
Criscelzo (de genere), 179.
Croatensis episcopatus, 158.
Cruina, testis, 175.
Cucilla, v. Cerne, v. Petronia (Petronus).
Cumerzari, v. Dimitrius.
Cumnenus imperator (Comnenus II. Isac), 156.
Coprepius martir, 219.
Curina, 188 189.
Curtis monasterii s. Johannis in Crastani, per donum Chossizae tepizi, 159 165.
Curtis monasterii s. Johannis in Crastani, per donum Thaisae Gunychii, 159.
Curtis monasterii s. Johannis in Lessani, per donum Petri filii Semiviti, 160.
Curtisia, testis, 177.
Curtisia, filius Tollmiri, 186 187.
Cusma, testis, 177.
Cuzilla, testis, 175.
Cyprianus, avus Desinnae, 162.
Dabra filia Michae de Starec, 186.
Dabrana, frater Drage, 170 174.
Dabraza, 163.
Dabrazai, testis, 166.

Dabriza, mater monasterii s. Thomae in Belgrado, 178.
Dabrize Nepisdimechus, testis, 164.
Dabro, archidiaconus jadrensis, 170.
Dabro, abbas caenobii s. Johannis evangelistae, 172.
Dabrosa, monialis, 185.
Dabrus, archipresbiter spalatensis, 223.
Dabrus, filius Petricii de Spalato, 223.
Dadomirus, iuppanus, comes, 172 198 217 218.
Dalmacia, Dalmatinus, Dalmaticus, 156 170 172 175 176 178—180 183 185—188 190 191 194 196—201 216—218 221.
Dalmatiae primas gradensis patriarcha, 183.
Dalmatiae civitates, 172.
Dalmozanino, testis, 175.
Damianus, 187.
Damianus abbas s. Grisogoni jadrensis diocesis, 184.
Damianus clericus, scriba, 175.
Damianus jadrensis (jaderanus) comes, 175 176 179 186 187 189—191 194 195 216.
Damianus, scutifer, testis, 173.
Damianus, Marginium prenomine, presbiter et monachus, 195.
Damianus de Rubbasacco (Rubba Saci, Robasac), iudex Jadrae, 187 191 194.
Damianus Scide, subdiaconus, testis, 187 190.
Damianus nepos Scestaki, 190.
Damianus Sluradi, 173.
Dandulus, v. Henricus, v. Vitalis.
Daneicus, frater Pisa, 159.
Daniel condam Michaelis, sibenicensis, 211.
Daria, uxor ser Georgii de Lubavaz, 216.
Daria (de), v. Lunpre.
Daviddus, iudex, 173.
Dehuc, Supruniensis comes, 201.
Dedacha, villanus, 165.
Dedomir, Dedomirus, v. Dadomirus.
Dei Igazai, Deilgaza, Dilgazai, Dragazai, Deügazai, 159 161—165.
Demetrius, Dalmaciae et Chroacie rex, 170.
Deniza, terra, 212.
Dernicius, v. Dominicus.
Desa, testis, 177.
Desa archipresbyter, filius presbyteri Johannis, 169.
Desa Bittizi, advocatus s. Dimitri, 191.
Desa nepos Pauli Liube, 176.
Desa de Pezze, testis, 195.
Desa de Pizica advocatus, 184 196.
Desan, frater Milen, 177.
Desen, filius Drusco Viraviki, 192.
Desen, iupanus, 173.
Desco Dobroniz, testis, 177.
Desennus, filius Sclovinae, iupanus Sidrage, 173.
Desichava, testis, 174.
Desiderius Chenadiensis episcopus, 201.
Desimir, filius Ussechna, testis, 175 177.
Desinna, filius Bolemiri, 162 163.
Desinna, filius Thessinnae, frater Symonis, iudex, 165 166 173.
Dessidrug, v. Mirko.
Dessinna, testis, 175 177.
Detorrente, abbas s. Grisogoni 196.
Diaza Nuslana de Spalato, testis, 223.
Diclum, villa prope Jadram, 215.
Didoy Telzi in Sibenico, 199.
Dimincus Clopoto, testis, 196.
Diminica, frater abbatis Milse, 189.
Dimitri (s.), v. monasterium s. Dimitri (Demitri) in Jadra.
Dimitrius Cumerzari, testis, 173.
Dimitrius Sclavo, iudex, 179 180.
Dimnoxia, monachus, 217.
Dobra de Gondo, tribunus, 195.
Dobra de Mexe, 196.
Dobranna, Dobrona, filius Johannis Madesivisi, pristaldus, 173.
Dobranus Jamoneti, testis, 196.
Dobre plebanus s. Stephani, 184.
Dobre de Bella, testis, 195.
Dobre gener Farine, 187.
Dobreinna, Dobrainna, prior, 159 162.
Dobriza, mater monasterii s. Thomae in Belgrado, 178.
Dobroniz, v. Desco.
Dobroneg, presbiter testis, 175.
Dobronus Zipriani, 173.
Dobroxa de Lamozanino, testis, 196.
Dobrozaus, 163.
Dodomirus, v. Dadomirus.
Dollani, situs, 158 160.
Domaccha, testis, 170.
Domachia, 180.
Domaldus, comes Jadre, 182 198 218.
Domazza, testis, 175.
Dominicia, testis, 172.
Dominicus abbas monasterii, ss Cosmae et Damiani, 176 182 183 185 186 187 189 191 194 196 197 217.
Dominicus tepizo, 162.
Dominicus bravarius, 168.
Dominicus, presbiter testis, 175.
Dominicus Dernicus, 167.
Dominicus Gusikiorum, 185 186.
Dominicus Justo, prior Belgradi, 170 171.
Dominicus Mauroceno, comes Jadrae, 173.

Dominicus frater Predoi, 196.
Dominicus de Scardona, testis, 177.
Domnius, pontifex et martyr, 221.
Donanna, testis, 172.
Draga, relicta in Jadra, 202.
Draga, territorium, 219.
Dragabut, testis, 162 174.
Dragaslaus, prior Belgradi, 197 198.
Dragavitti, v. Duimus.
Dragazai, frater Dessinne, testis, 165 169.
Drago, v. Vitus, v. Vuillus.
Drago, prior, 159 178 198.
Drago, testis, 161 165 170.
Drago, archipresbiter belgradensis, 170.
Drago, pestiuppo, testis, 174.
Drago de Castriza, 159 165 198.
Drago filius Duimi et Marculae, 221.
Dragomanus Previdik, testis, 196.
Dragomir, testis, 177.
Dragorado, 161 162.
Dragos, testis, 175 177.
Dragos, filius Frocci, testis, 173.
Dragos Sitnich, testis, 177.
Dragos, frater Striesse, 177.
Dragoscius, presbiter, 194.
Dragoscius, v. Tribiscius.
Dragosiaus (Dragoslaus), prior Belgradi, 156 159 165.
Dragoslavus, filius Ottre Casiki, 195.
Dragoslaus, filius Stephani, 185 186.
Dragovannus (Deagovannus) presbiter, testis, 186.
Dragussa, monialis, 185.
Drasavith, testis, 162.
Drascennus, Sloviniae filius, iuppanus pristaldus, 180.
Drasceus, frater Moimiri, 176.
Drase, capellanus, 180.
Drase, testis, 170.
Draselus, frater Moimiri, 170.
Drasen, postiuppus de Blatta, 159.
Drasimir, Drasemir, filius Comessae, testis, 173 175.
Drascinia, filius Stephani Cece, pristaldus, 194 195.
Drasinnia de Cece, testis, 177.
Drasoviz, testis, 174.
Drazani, situs, 157 187 188.
Dreca Mustardello, 219.
Drugaza, testis, 164.
Drusba, filius Streirado, testis, 174.
Drusco, v. Drusko.
Druse, filius episcopi, 159 165.
Druska, filius Strearadi, 162.
Drusko, v. Dasen.
Dub, terra in Sibenico, 198.
Dubrovizaii, Dubroviza, situs, 164.
Duimus Claudius Mesagalina, testis in Spalato, 221.
Duimus Dragovitti, spalatensis, 221.
Duimus domini Dragi de Spalato, 222.
Duimus domini Petri de Spalato, 222.
Duimus, filius Valizzae prioris, 221.
Dumus Zoppo spalatensis, 221.
Duymus Mogorovikio, testis, 185 186.
Dvornich Slaiza (Slaviza), dvornik Seimolli, 161—163.
Ecclesiae:
s. Alexandri in valle Pagnana, 166.
s. Anastasiae in Jadra, 174 176 177 179 182 183 187 188 190 191 197 215.
s. Aselli in Nona, 203.
s. Dimitri in Jadra, 181 182 203.
s. Georgii in loco, qui Frugi dicitur, 167.
s. Georgii de puncta Micha-bona, 215.
s. Grisogoni in Sibenico, 198 199 206 208—211.
s. Johannis Evangeliste Belgradensis, 197.
s. Johannis in Sydraga, 158.
s. Johannis de Teno (Tin), 216.
s. Mariae in Jadra, plebania, 173 182.
s. Mariae maioris in Jadra, 182 183 191 193 214 215.
s. Mariae in Kutuno, 168.
s. Michaelis in Jadra, plebania, 182 183 194.
s. Michaelis de Rogova, 203.
s. Michaelis in Mirani, 174 176.
s. Petri in Bubiano, 181 182 186.
s. Petri Novi de Jadra, plebania, 182 184 189 206.
s. Petri Veteris in Jadra, plebania, 185 186 189 197.
Sanctorum omnium extra muros Jadrae, 202.
s. Stephani in Jadra, plebania, 173 182 183.
Egidius condam Scimonis de Ripatranss., iudex, cancellarius et notarius Nonae, 209.
Elzani, situs, 159 164 168.
Episcopi:
Bartholomeus, Scardonensis, 185 186 218.
Bolezlaus, Waciensis, 201.
Bonus, Belgradensis, 170 172.
Calanus, Quinqueecclesiensis, 201.
Cathapanus, Agriensis, 201.
Cosma, Geuriensis, 217.
Croatensis episcopatus, 158.
Desiderius, Chenadiensis, 201.
Flasconus, Tiniensis, 180 198.
Fulcoinus, Fori Simphronii, 170.

Georgius, Tiniensis, 198.
Greguanus, Traguriensis, 184.
Laurentius, Apsarensis, 221.
Leonardus, electus Scibenicensis, 199.
M. Farensis, 218.
M. Corbaviensis, 218.
M. Tiniensis, 218.
Matheus, Nonensis, 216.
Matheus, Scibenicensis, 209.
Michael, Scardonensis, 179 180.
Mirus, ? 175.
Prestantius, Belgradensis, 159 170 171 172.
Petrus, ? 168.
Petrus, Geuriensis, 201.
Rainerius Chervatinus (Chroatinus), 159 178.
Robertus, Besprimiensis, 201.
Symon, Waradiensis, 201.
Theodorius, Belgradensis, 156 159 166 178 197 198.
T. Traguriensis, 218.
Vita, Arbensis, 175.
Faletrus, Faletro, v. Benedictus, v. Ordilafus.
Farcasius, palatinus comes regis Ungariae, 180.
Farina, 187.
Farina, v. Petrus.
Fasolus testis, 195.
Felix, abbas s. Johannis, 194.
Felix abbas ss. Cosmae et Damiani, 194.
Fera, iudex, 178.
Fere, v. Jacobus, v. Maurellus.
Flasconus Tiniensis episcopus, 180.
Flumen, urbs Croatiae, 215.
Formino (de), v. Stephanus.
Forminus Pudichino, 221.
Forminus Rusicae de Spalato, 222.
Forto (de), v. Petrizus.
Franciscus, iadrensis archiepiscopus, 193.
Franciscus, frater presbiter monasterii ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Franciscus Maripetro, abbas ss. Cosmae et Damiani, 219.
Froccus, 173.
Frugi, locus, 167.
Fulcoinus (Julcoynus) episcopus Fori Simphronii, apochrisarius sedis apostolicae, 170—172.
Fusco, diaconus de Spalato, 222.
G. G. (Gregorius) papa, 181.
G.(regorius), spalatensis archiepiscopus, 218.
Gabriel Michael, comes Jadrae, 211.
Gaja, testis, 189.
Galacia, 179.
Galicia, 200.
Gallani, insula, 212.
Galletus, v. Madius.
Ganardus, comes, 198.
Gardiaca, v. Johannes.
Garriza, territorium, 163.
Garsco condam Johannis de Hvalis, 216.
Gaudius, testis, 176.
Gaudius Mutagange, 180.
Gaudius Nosse, nobilis, testis, 176.
Gaunichi, vicus, 164.
Gauzulus, 173.
Gebizo, Zebizo, abbas ss. Bonifacii et Alexii, apochrisarius romanae sedis, 170—172.
Gelsani, territorium, 203.
Georgius vrataro, testis, 198.
Georgius de Lubavaz, 216.
Georgius canonicus Nonensis, 205—211.
Georgius, filius Privize, 187.
Georgius comes Sibenici, 199.
Georgius Tiniensis episcopus, 198.
Geyca, Geuce, rex Hungariae, pater Stephani regis, 177 199.
Gilberto (de), v. Rogerius.
Ginannus, frater Vulcine, testis, 195.
Giraldus, monachus s. Damiani, 196.
Girda, monialis, 185.
Girdosius, v. Grisogonus.
Giriza, v. Andrea.
Goyzo, Goizo, Guoizo, banus, 157 159 178 179 198.
Golube, testis, 175.
Gomilla, territorium, 216.
Gondo (de), v. Dabra.
Gorbina, presbiter testis, 162 174.
Goriza, Gorrizza, territorium, 172 178 192 193 196 201.
Gothardus, Zagrabiensis episcopus, 201.
Goysce, filius Vilcani fratris, 179.
Gradensis patriarcha, 183.
Gradonico, v. Petrus.
Graeci, 171 174.
Gregorius VII papa, 170 171 174.
Gregorius comes, 198 218.
Gregorius, abbas monasterii ss. Cosmae et Damiani de Monte, 203.
Gregorius iudex, iudicator, 170 171.
Gregorius testis, 161 165 170.
Gregorius Annuarensis archiepiscopus, 217.
Gregorius Cilumbuli, testis, 179.
Gregorius Cozze, testis, 175.
Gregorius Cosce iudex Jadre, 191 194 195.
Gregorius Jadrensis notarius, 196.
Gregorius Masca, presbiter spalatensis, 221.
Gregorius Mogorovich testis, 177.

Gregorius Soppe, iudex, 191 217.
Gregorius Petrainna, 159.
Greguanus Traguriensis episcopus, 184.
Gridesia, v. Jacobus.
Grimaldus de Spalato, 223.
Grisogoni (abbas s.) Jadrensis diocesis, 184.
Grisogonus, presbiter s. Anastasiae, testis, 182 188.
Grisogonus, iudex, 177.
Grisogonus, frater Bitte Prestancii, 217.
Grisogonus Bittizi, 191.
Grisogonus Girdosius 189.
Gruba, v. Petrus.
Grube, iudex, 173.
Grubessa, iudex, filius Gausul, testis, 173 175.
Grubessa, monachus, testis, 175.
Grubessa de Joseph, nobilis testis, 176 195.
Grubescia, spalatinus comes, 216.
Grubogna (de), v. Andrea.
Gualterius magister, 217.
Gueriscius, filius Privisae, 187.
Guido Portuensis et s. Ruphinae episcopus, 205.
Guiezardus, v. Petrus.
Guillelmus (frater) titulo ss. Marci et Petri presbiter cardinalis, 205.
Guillelmus s. Mariae in Cossmadin, diaconus cardinalis, 205.
Guillelmus titulo s. Mariae in Transtiberim, presbiter cardinalis, 205.
Guillelmus episcopus Tusculanus, 205.
Gurbesca filius Borricii 185 186.
Gurbesca testis, 190.
Gurgus (Jurra), 159.
Gusik, v. Johannes.
Gusiki, 185.
Gussychius, Gusich, v. Adreas, v. Boricius, v. Nassemir, v. Prebinna, v. Thaisa.
Harvatinich, v. Matheus.
Helena, avia Desincae, 162.
Helia, canonicus Spalatensis et notarius Jadrensis, 206 210.
Helias, titulo s. Stephani in Coelio monte presbiter cardinalis, 205.
Henricus (Hemericus) rex Hungariae etc., 186 187 189 194.
Henricus Dandulus dux Venetiarum, 196.
Hiagothne, situs, 166.
Hranotte condam Tolini, presbiter Sibenicensis, 211.
Hugo, titulo s. Laurentii in Damaso presbiter cardinalis, 205.
Hungari dicti Oboniavci, 194.
Hungaria, v. Ungaria.
Hvalis (de), v. Garsco, v. Johannes.
Innocencius III. papa, 181 185 186.
Innocencius VI. papa, 203 205.
Insula s. Johannis Evangeliste, 166.
Jacobus magister prepositus et cancellarius ducis Andreae, 198.
Jacobus tenzo (tepizo), 160 163.
Jacobus de Cesamo, miles Jadrensis, 202.
Jacobus, Chropinuce filius, testis, 176.
Jacobus Cornario, abbas monasterii ss. Cosmae et Damiani, 211 212.
Jacobus Fere, 177.
Jacobus Gridesia, testis, 177.
Jacobus filius Gregorii Cosce, testis, 195.
Jacobus filius Martini Sluradi, testis, 176.
Jacobus filius Privanego, 166.
Jacobus Teuplus (Teupolo), dux Venetiarum, 198.
Jacobus Zadulinus de Jadra, 211—213.
Jaconus, testis, 160 164 165.
Jadareus, 158.
Jadra, Jadera, 161 170 173 175 176 179—184 186—190 192—197 199 202 208 210 211 213—216.
Jadrensis archiepiscopus, 179 184 197.
Jadrensis diocesis, 184.
Jadrensis notarius Vitalis, 183.
Jadrae capitulum, 182.
Jadertina ecclesia, 184 187—189 191 196.
Jadertina civitas, 179 182—185.
Jaggognani, situs, 163.
Jagodana, Jagadeva, situs, 161 162.
Jagothne, Hiagothne, situs, 166.
Jamometus, 196.
Jassene (Asene), vicus, 163.
Jasseniza, territorium, 187 188 191.
Jesernic, Jesernicus, 194 195.
Jodrochina, 159.
Johannes XXII. papa, 201.
Johannes Belgradensis archidiaconus, 170.
Johannes schytanossa regis Svuinimiri, 161.
Johannes, plebanus sancti Petri veteris, 191.
Johannes presbyter, pater Dese archipresbyteri, 169 170.
Johannes, presbiter et monachus de Spaleto, 222.
Johannes presbiter de Spalato, 222.
Johannes, monachus testis, 172.
Johannes, monachus veneticus testis, 221.
Johannes, iudicator de Spalato, 222.
Johannes eunuchus, 159.
Johannes Absarensis, 166.

Johannes de Anagnia, archiepiscopus Jadrensis, 213 214.
Johannes s. Anastasiae subdiaconus et notarius, 177.
Johannes de Butivan, 193.
Johannes filius Chreinizii, 162.
Johannes consobrinus Chreinizii, 162.
Johannes Dandulus, dux Venetiarum, 211.
Johannes Disannil, iudex Sibenici, 199.
Johannes Gardiaca, archiepiscopus Jadrensis, archielectus, 184.
Johannes, s. Georgii ad velum aureum diaconus cardinalis, 205.
Johannes condam Georgii de Scibenico, notarius, 211.
Johannes, abbas s. Grisogoni de Jadra, 174 211 213.
Johannes Gusik, testis, 177.
Johannes de Hvalis, 216.
Johannes, Jadertinae ecclesiae archidiaconus, 191.
Johannes, Jadertinae ecclesiae archipresbiter testis, 172.
Johannes Hvalovich Sibenicensis, 199.
Johannes, Jadertinus notarius, 174 177.
Johannes Madesivisi, 173.
Johannes Mesigalinae de Spalato, 222.
Johannes Michael, comes Jadrae, 193.
Johannes, plebanus s. Michaelis in Jadra, 182 191.
Johannes de Porta de Spalato, 222.
Johannes Ragnus, 193 196.
Johannes Sclavus, monachus, 160.
Johannes condam Stanci Sibenicensis, 211.
Johannes Strioniensis archiepiscopus, 201.
Johannes Tresso, frater conversus monasterii ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Johannes filius Zambarae, 173.
Johannis (monasterium s.) Belgradensis, 184.
Johannis (monasterium s.) de Castello, 188.
Johannis (monasterium s.) Traguriensis diocesis, 184.
Joseph, plebanus sancti Petri novi in Jadra, 191.
Joseph (de), v. Grubessa.
Judas, 159.
Judavech, presbiter testis, 174.
Jula Budrigiensis comes et curialis comes reginae, 201.
Julcoynus, v. Fulcoinus.
Junassa, 161.
Juppani:
Dedomirus, 172 198 217 218.
Desen, Desennus, Drascennus de Sidraga, 173 180.
Jurainna, de Sidraga, 159—161, 163—165 171 198.
Jurra, Nonensis, 160—164.
Lubomir, de Sidraga, 163 166.
Privanegus (Pirvanego), de Lucha, 159.
Sracinnus Besanni, 176.
Stephanus Yerace, 176.
Stressina Berberistich, 160 162.
Vilcomirus, 217.
Jurainna, Juranna, iuppanus de Sydraga, testis, 159—161 163—165 171 198.
Jurdinna, frater Budinnae, filius Petri, 159.
Jurgius, filius Raddosci, 185 186.
Jurillus de Lafcich, 215.
Jurislaus filius q. Steppe iudex in starea Jadrae, 193 196.
Jurissa, 212.
Jurra, nonensis iuppanus, 160—164.
Justo, v. Domenicus.
Juttros Lisnicik, 192.
Juttrosus, testis, 185 186.
Juvaza, consobrinus Valentini, 168.
Kerniz, 174.
Kicme, aqua sic dicta prope Tinum, 216.
Kutuno, situs, 168.
L.(aurentius) archiepiscopus, 179.
Lafcich (de), v. Jurillus.
Lomozaino (de), v. Dobroxa.
Lampredius, Jadrensis archiepiscopus, 172 173 175.
Lampredius Nasci de Bivaldo, testis, 196.
Lampredio (de), v. Nicolaus.
Lampredius, pater Pauli iudicis in starea Jadrae, 193.
Lampredius cognatus Petri abbatis s. Johannis apost. et evang., 162 171.
Lampredius Vitaze, 180.
Lapzanin, testis, 177.
Latini, 176.
Laurentius magister, sacerdos, 180.
Laurentius, condam Drasoy tubator, 202.
Laurentius condam Gregorii Sibenicensis, 210.
Laurentius de Joseph, 184 190 194.
Laurentius, nuper Apsarensis ecclesiae praesul, spalatinae sedis archiepiscopus, 221.
Laurentius (Spalatensis) archiepiscopus, tocius Dalmaciae ac Chroaciae, 159 170 171.
Laurentius, Jadrensis archiepiscopus, 211 213 221.

*

Laurentius filius **Tollimiri**, 186.
Leano de Spalato, testis, 223.
Lemesi filii, 212.
Lena, locus, 158.
Leonardus Faletro electus Scibenicensis, 199.
Leonardus de Ossissico, testis, 183.
Leonardus Scorna, testis, 197.
Leoncius martir, 219.
Lessani, situs, 163.
Lessani, curtis Petri filii Semiviti, 160.
Lisizai, testis, 160 164 165 171.
Lisnicik, v. Juttros.
Lisnicikig, v. Slaomir.
Ljuba, abbadissa s. Demetri, 191.
Ljube, v. Paulus, v. Petrus.
Lodomeria, 200.
Lodovicus rex Hungariae, 206.
Lombardia, 206 209.
Lombardus natione, abbas Octo, 175.
Lompre de Nichola, testis, 196.
Losizza, territorium et villa, 192 193.
Luba, 189 191.
Lubavaz (de), v. Daria, v. Georgius.
Lube, v. Paulus.
Lube testis, 170 195.
Lubidragus, filius Thessinnae, 163.
Lubomir, iuppanus de Sidraga, 163 166.
Luca s. Anastasie presbiter et Jadrae notarius, 197.
Luca de Cecre, testis, 195.
Luca Mani civis Jadrensis, 213—215.
Luca, filius Ortandini caligarii, clericus de Jadra, 213.
Luca Vitaza, testis, 197.
Lucha, iuppania, 159.
Lucha, presbiter, filius Cecre, 187.
Luena, filius Dragabuth testis, 174.
Lunpre de Daria, 219.
Lupe, testis, 197.
Lupus, abbas s. Johannis, 161.
Luthstrach, frater Chroatini, 163.
M. archiepiscopus Jadrae, 174.
M. Farensis episcopus, 218.
M. Corbaviensis episcopus, 218.
M. Tiniensis episcopus, 218.
Machareusius comes, 180.
Madius, 188.
Madius Cosse, 173.
Madius filius Dobrae de Mexe, testis, 196.
Madius Galletus (Galellus) de Cerna, examinator Jadrensis, 214 215.
Madius filius Michoille, testis, 189.
Madius Stani de Varicassa (Varicassis) potestas Scibenicensis, 199.
Madius Vernula s. Michaelis scriba, 175.
Mainardus, abbas, apocrisarius s. romanae ecclesiae, 198.
Manfredus, archidiaconus, 184.
Manfredus, plebanus s. Michaelis in Jadra, 183.
Marcula uxor Duimi Dragavitti de Spalato, 221.
Marcus Egidii, prior monasterii ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Marcus canonicus Jadrensis, 191.
Marcus Pizigrue, testis, 197.
Marcus Sparasanti, 212.
Mardesce, v. Radovanus.
Marginium, v. Damianus.
Maria (s.) maior in Jadra, 193.
Maria filia Ursi Tiberii, abbatissa caenobii s. Benedicti in Spalato, 223.
Maria (sancta) de Melta, 212.
Mariae (monasterium s.) in Jadra, 182.
Marinus canonicus Jadrensis, 191.
Marinus plebanus s. Mariae majoris in Jadra, 182 191.
Marinus de Nichiforio de Jadra, 213.
Marinus plebanus s. Petri novi, 184.
Marinus (magister) Ragusinus, 180.
Marinus de Serdan, testis, 194.
Marinus (magister) filius Stoyani pictoris, 211.
Marinus Superancio, comes Jadrae, 213 214.
Maripetro, v. Franciscus.
Marsa Gregorii, 199.
Martinus capellanus, 180.
Martinus condam Boschi de Jadra, procurator, 210.
Martinus Marulini, 177.
Martinus Milciaki, testis, 195.
Martinus Platoni, testis, 177.
Martinus Sluradi nobilis, testis, 176 187 188.
Martinus Sparasanti, 212.
Martinus presbiter de Spalato, 222.
Martinusius, v. Stephanus.
Martinuzius filius g. comitis Uocin, iudex in starea Jadrae, 193 194.
Masca, v. Gregorius.
Matheus, s. Anastasiae subdiaconus et Jadrae tabelio, 180.
Matheus Harvatinich, presbiter cod. archiep., 219.
Matheus, canonicus Jadrensis, 191.
Matheus, presbiter s. Mariae majoris in Jadra, 183.
Matheus de Mosdra, testis, 197.
Matheus, Nonensis episcopus, 216.
Matheus, episcopus Scibenicensis, 209.
Matheus condam Zanini de Carbono, 215.

Maurellus Jacobi Fore, testis, 177.
Mauro (de), v. Bartholomeus.
Maurus, frater presbiter monasterii ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Maurus condam Grisogoni Mauri advocati, 213 214.
Maurus Stephani de Rasollo de Jadra, 208.
Mazulini, v. Martinus.
Media, monacha, 189.
Mergerus, 188.
Mergus, 187.
Mesagalina, v. Duimus, v. Johannes, v. Nemira.
Mexe (de), v. Dobre, v. Madius.
Micha, testis, 175.
Micha de Carbunne, testis, 195.
Micha Cigali, testis, 177.
Micha, prenomine Curtisia, 187.
Micha Pecenegi, 183 190.
Micha Petrizi, iudex Jadrae, 187 191 195.
Micha archipresbiter Spalatensis, 222.
Micha presbiter Spalatensis, 222.
Micha de Starec, 186.
Micha de Starecca, testis, 175.
Micha Strigule, testis, 179.
Micha de Viti, testis, 176.
Micha condam Zuri de Pechar, 216.
Michabona, promontorium prope Jadram, 215.
Michael, 187.
Michael, voivoda, 201.
Michael, presbiter testis, 182.
Michael, v. Boricius.
Michael de Cerne Cucille, iudex Jadrensis, 194.
Michael, v. Gabriel.
Michael Georgii de Scibenico, notarius, 206.
Michael, v. Johannes.
Michael Johannis Hvalovich, Sibenicensis, presbiter et primicerius, notarius, 199.
Michael condam Nicolay de Scibenico, 211.
Michael de Panza, testis, 175 180.
Michael, v. Petrizus.
Michael, v. Petrus.
Michael (magister) de Regii, rector scolarum Nonae, 209.
Michael episcopus Scardonensis, 179 180.
Michael Subbe, testis, 179.
Michael, v. Trunzanus.
Michaelis (s.) ecclesia in Jadra, 183.
Michaelis (s.) platea in Jadra, 187.
Michoille, 189.
Mihodernus Spalat., 221.
Milciaki, v. Martinus.
Milen, frater Desar, testis, 177.
Milonia, testis, 179.
Milobratus Drugozai, testis, 199.
Mirani, situs, 174 203.
Mirca, 173.
Mirco Dessidrug, testis, 185 186.
Miren Caciki, testis, 196.
Mirga, archipresbiter pristaldus, 177.
Mironego de Cavacizi, testis, 177.
Miroslavus de Petro Cipriano, testis, 196.
Mirus, episcopus, 175.
Mocrani, territorium, 177.
Mog, comes possoniensis, 198 201.
Mogorovich, v. Gregorius.
Mogorovici, terra, 177 178.
Mogorovikius, Mergi nomine, testis, 185—187.
Molcao, v. Nicolaus.
Monganus, 219.
Monte (de), monasterium ss. Cosmae et Damiani, 181 182 184 186 188.
Mosdra (de), v. Matheus.
Muchla bona, territorium, 196.
Mustardelo, v. Drece.
Mutaganga, v. Gaudius.
Mutagange, testis, 176.
Muttimir, filius Regneo, 192.
Nabrese, territorium, 158 168.
Nabryskic, situs, 165.
Nalosai Vasseri, situs, 165.
Napisdimechus, v. Dobriza.
Narach, situs, 161.
Nassemir Gussichius, monachus, 165.
Nasseri, presbiter 166.
Negavan, Negovan, testis, 162 174.
Negomir, pater Zovinnae, 164.
Negomira, 190.
Negoso, presbiter testis, 185 186.
Negulus, testis, 170.
Neimir, 158.
Nemira, filia Messagaline, 222.
Niceforus Pecioni de Spalato, testis, 223.
Nichiforus, 161 162.
Nichiforus Grassus, testis, 161.
Nichiforus condam Marini de Nichiforio, clericus de Jadra, 213.
Niciforus, abbas monasterii ss. Cosmae et Damiani, 173 175 190.
Nicodemus, prior Spalati, 222.
Nicodemus, diaconus de Spalato, 223.
Nicola Bratoyevich Jadrensis, 202.
Nicola Cerne Votcare (Votcacare), civis Jadrae testis, 214 215.
Nicola de Darchia, 216.
Nicolaus II papa, 156 157 198.
Nicolaus, banus, 198.
Nicolaus titulo s. Sixti presbiter cardinalis, 205.

Nicolaus archidiaconus Belgradensis, 170.
Nicolaus condam Bolimiri Scibenicensis, 211.
Nilolaus Comasci, testis, 195.
Nicolaus archielectus Jadrensis archiepiscopus, 186 194 198.
Nicolaus de Janua, presbiter procurator, 206 207.
Nicolaus Kewiensis et curialis comes, 201.
Nicolaus de Lampredio, 183.
Nicolaus, abbas s. Michaelis de Monte Jadrensis diocesis, 211 212.
Nicolaus Molcac, 180.
Nicolaus abbas s. Nicolai ad portam diocesis Scibenicensis, 206—210.
Nicolaus, plebanus s. Petri, 180.
Nicolaus Segirlutti, testis, 179.
Nicolaus condam Stephani Sibenicensis, 211.
Niculla filius Dominici Gusskiorum, 185.
Nona, civitas, 206—209.
Nosdra, frater Johannis Sclavi, 160.
Nossa, v. Gaudius.
Novacovigi, possessio, 212.
Oboniavci, sc. Hungari, 194.
Octo, abbas ss. Cosmae et Damiani, natione Lombardus, successor abbatis Nicifori, 175.
Opprinna, testis, 175.
Ordilafus Faletrus dux Veneticorum, Dalmaticorum atque Croatorum, 180.
Orlandinus Caligarius de Jadra, 213.
Ossissico (de), v. Leonardus.
Ottre Caziki, 195 196.
Oxius, banus Dalmatiae et Chroatiae, 217.
P. v. Petrus abbas.
P. Ostiensis et Velletrensis episcopus, 205.
P. s. Mariae Novae diaconus cardinalis, 205.
P. episcopus Penestriensis, s. romanae ecclesiae vice cancellarius, 205.
P., iudex testis, 172.
Pagana, vallis, 157 166 168.
Pago (de), v. Cosa.
Panza, v. Micha (Michael), v. Petriz.
Papinus, presbiter de Spalato, 222.
Pascalis, papa, 172.
Passavan, 161.
Patricius, prior de Spalato, 223.
Patrincik, v. Prevox.
Paulus de Desa Pizica, testis, 196.
Paulus, filius g. Lampredii, iudex in starea Jadrae, 193 196.
Paulus, filius Petri (et) Liube (Lube), 176 177 189 190.
Pauoso (Privoso) Virenikig, testis, 180 185 186.
Peccai, 168.
Pece (de), v. Desa.
Pecenegus, v. Micha.
Pechar (de), v. Micha, v. Zurus.
Pecioni, v. Niceforus.
Peisa, 167.
Peterz Vitaze, testis, 195.
Petirzuli, v. Petraza.
Petracia Negomire, monacus, 190.
Petrainna, v. Gregorius.
Petrana, 173.
Petrana, comes, 177.
Petrana filius Duimi Dragavitti, 221.
Petraza, diaconus testis, 177.
Petraza Petirzuli, testis, 173.
Petri (ecclesia s.) de Bubniani (Babiano), 181 182 184—186.
Petricha, frater Dobronegi, presbiter testis, 175.
Petrichna, pater Radosi, 175.
Petricius, v. Vitaza.
Petriz, filius Michaelis Panze, ss. Dimitri M. et Thomae Ap. advocatus, 180 187 188.
Petriza, testis, 165.
Petrizo, 173.
Petrizo (de), v. Andrea.
Petrizus, 187.
Petrizus de Forto, 193—196.
Petrizus Michael, testis, 195 217.
Petrizus, filius Sancii de Petrizo, 196.
Petrogna, v. Cosa.
Petronia Cucilla, 217.
Petronus Cucillae, iudex, 179.
Petrunus, testis, 173.
Petrus, episcopus, 168.
Petrus longus, testis, 162.
Petrus, presbiter deinde monachus, 160.
Petrus, iudex, 170.
Petrus de nobilibus, 171.
Petrus, testis, 170.
Petrus, titulo s. Anastasiae presbiter cardinalis, 205.
Petrus de Artinio, 212.
Petrus, Bachiensis comes, 201.
Petrus, nepos Bratulini testis, 177.
Petrus Chaida, monachus, 161.
Petrus Chressimir, rex Dalmaciae Croaciaeque, vel rex Chroatorum atque Dalmatinorum, Stephani regis filius, 156 160 161 168 169 178 181 187 197 200 201.
Petrus Cipriano, 196.
Petrus, abbas ss. Cosmae et Damiani, capellanus domini pape Urbani V., 206 208—210 219.

Petrus, abbas s. Johannis Ap. et Evang., 159—171 174.
Petrus Damiani, iudex Jadrae, 187.
Petrus, filius Dobreinne prioris, 159.
Petrus Farinae, testis, 175.
Petrus Gazzatae de Spalato, testis, 223.
Petrus Geuriensis episcopus, 201.
Petrus Gradonico, dux Venetiarum, 213 214.
Petrus filius Grube, testis, 197.
Petrus Guiezardus frater Templariorum, 217.
Petrus, Jadrensis archiepiscopus electus, 175 176 190.
Petrus, pater Jurdinnae et Budinnae, 159 163.
Petrus Liube, 176.
Petrus, filius Madii, testis, 166.
Petrus, titulo s. Martini in Montibus presbiter cardinalis, 205.
Petrus Michael, comes Jadrae, 184 188 197.
Petrus frater Michaelis, 159.
Petrus de Ottra Cacik, testis, 196.
Petrus Pollani, dux Venetiarum, 172.
Petrus Rincovik testis, 196.
Petrus filius Rosae, presbiter, 168.
Petrus Sagarellae, testis, 217.
Petrus, Salonitanae ecclesiae archiepiscopus, sedis apostolicae legatus, 177 178 216.
Petrus Sloradi, consul, 180.
Petrus, arcidiaconus Spalatensis, 221.
Petrus, presbiter Spalatensis, 221.
Petrus, avocatus de Spalato, testis, 223.
Petrus plebanus s. Stephani, testis, 182.
Petrus, advocatus Templariorum, 217.
Petrus de vico Treizizi, 162.
Petrus, frater de Vrana, 213 214.
Petrus Ziani, dux Veneciarum, 184 188 197.
Pettala, testis, 177.
Pezze (de), v. Desa.
Philippus, plebanus s. Petri Novi in Jadra, procurator, 206—208.
Pirvanego, iuppanus de Luca, testis, 198.
Pisa, frater Daneici, 159.
Piscimanus, possessio, 212.
Pissachani, territorium, 162.
Pizica, v. Desa, v. Paulus.
Pizigrue, v. Marcus.
Pizulo, frater monasterii ss. Cosmae et Damiani, 213 214.
Plachabudi, 166.
Plato (bonus Barrus), 167.
Plato, filius archipresbiteri Cernec, 168 169.
Platoni, v. Martinus.
Plesannus, 173.
Pollani, v. Petrus.
Porta (de), v. Johannes.
Pot, palatinus et Messumenus comes, 201.
Potocus, sc. rivulus, 193.
Prebinego, pater Andreae Gussichii, 166.
Prebinna, testis, 166.
Prebinna, filius Berse, frater Chalannae, testis, 159 163.
Prebinna Gussichius, 161.
Predicius, plebanus s. Stephani in Jadra, 183 191.
Predoi, 196.
Premilla, monialis, 185.
Prestantius, castellanus, 168.
Prestancius, episcopus Belgradensis, 159 170—172.
Prestancius, frater Dobroni Zipriani, 173.
Prestancius, frater Michaelis, 173.
Prestancius, plebanus s. Stephani, 173 175.
Prestantius Savidde, plebanus s. Stephani, testis, 177.
Preta, regis iudex, testis, 173.
Prevox Petrincik, testis, 196.
Previdik, v. Draiomano.
Priben, testis, 175.
Pribislaus, filius Bolesi, testis, 175.
Pribiz Zudone, testis, 177.
Priboi, filius Vironi, testis, 175.
Pribran Ramljanin testis, 196.
Priores:
Cirnica, Spalati, 223.
Dobreinna, 159 162.
Dominicus Justo, Belgradi, 170 171.
Dragoslaus Belgradi, 159 197 198.
Drago, 159 178 198.
Nicodemus, Spalati, 222.
Patricius, Spalati, 223.
Valizza, 221 222.
Pristavopor, testis, 175.
Pristavstina sc. debitum, 176.
Privanego, pater Jacobi, 166.
Privanegus, iupanus de Lucha, 159.
Pripicus Damometi, testis, 196.
Priviza de Broberio, 187.
Privonig, testis, 196.
Privoso (Pavoso) Virenikig, testis, 185 186.
Prodanicus, 173.
Prodanizus (Prodanzus), filius Dominici Gusikiorum, 185.
Prodanus, filius Vilcoseri, testis, 175.
Pruona Comerzari, testis, 177.

Pruonia, monachus, 217.
Pucina (de), v. Cande.
Pudichino, v. Forminus.
Purce, sacerdos, 180.
Pustimanus, territorium, 169.
Quinque ecclesiensis sacerdos Rainerius, 180.
R. titulo s. Crucis in Jerusalem presbiter cardinalis, 205.
R. abbas ss. Cosmae et Damiani, 217.
Radanech, presbiter de Schova, testis, 162.
Radaniza, 162.
Raddoscius, 185 186.
Raddzha, filius Sramliani Ysaci, dvornicus et pristaldus, 176.
Radomirie, frater Bogdani, 177.
Rados, filius Petrichnae, testis, 175.
Radoslav, testis, 160 164 165.
Radoslavus condan Cipriani Sibenicensis, 210.
Radoslavus, archidiaconus Sibenicensis, 210.
Radoslavus, filius Stephani, 185 186.
Radosus, 196.
Radovanus Mardesce, 215.
Ragnus, v. Johannes.
Ragusinus, v. Marinus.
Rainerius chroatinus episcopus, 159 178.
Rainerius Quinque ecclesiensis presbiter, 180.
Rama, regio in partibus Bossinae, 175 176 179 185—187 190 191 194 199—201 216.
Rasochatica, territorium regale, 177 178.
Rasollo (de), v. Maurus.
Ravizai, testis, 165.
Raynaldus, s. Adriani diaconus cardinalis, 205.
Regina, uxor Chresimiri regis, 160 169.
Regio (de), v. Michael.
Regnco, v. Muttimir.
Rillizus chroatus, 219.
Rinkovik, v. Petrus.
Ripatranss. (de), v. Egidius.
Rivus Jadrae, 216.
Robasac (Rubba Sacci), v. Rubbasacco.
Robertus Reprimiensis (Vesprimiensis) episcopus, 201.
Robertus, abbas s. Damiani de Monte, 192.
Rogerius de Giberto, apulus, notarius Jadrae, 213.
Rogova, villa apud Belgradum, 157 176 189—191 198 200 201 203 218.
Pogovuskiza, territorium, 189.
Roguica, villa prope Belgradum, 219.
Romania eversa, 174.
Roretum, territorium, 167 168.
Rosa, sochrus Streizii, 167—169.
Rubbasacco (de), v. Damianus.
Sabachius, 159.
Sadiluc, frater Templi, 173.
Sagarello, v. Petrus.
Salonitanae ecclesiae archiepiscopus Petrus, 177 178.
Sancius de Petrizo, 196.
Saracenus filius Bescianni, 180.
Savidde, v. Prestantius, 177.
Savodzacio sc. circumambulatio, 193.
Savodzaun, locus in territorio Jadrae, 193 194.
Scandarlo (de), v. Cisconus.
Scardona, civitas Dalmatiae, 203.
Scardona (de), v. Dominicus.
Scardonensis episcopus, 179 180 185 186.
Scestaki, 190.
Schitanossa regis sc. scutifer, 160.
Schytonossa Johannes, eunuchus regis Svinimiri, 159 161.
Scibenicensis electus (sc. episcopus), 199.
Scibenicus, v. Sibenig.
Sclavi, sc. Croati, 171 173 174 176 179 196.
Sclavo, v. Dimitrius.
Sclavonia, 173.
Sclavoniae ducatum, 200.
Sclavoniae nobiles, 180 182 185.
Sclavus, v. Johannes.
Scorna, v. Leonardus.
Sigurlutti, v. Nicolaus.
Segurluto testis, 173.
Seimolli dvornik (sc. camerarius), 162.
Semieitus, pater Petri, testis, 160 170.
Serdan (de), v. Marinus.
Servia, 185 186 200 201.
Serviza, territorium, 158 161.
Servischane, territorium, 164.
Sibenig, Scibenicus, 198 199 205 207 210 211.
Sichova, Sychova, territorium, 158 162.
Sidinna, testis, 163.
Sidraga, Sydraga, župania et castellum, 158 159 164 166 173 178 198.
Silvester, diaconus, 175.
Silvestri (confinium s.) verberatorum de Jadra, 202.
Simon, comes Nonensis, 218.
Sitnich, v. Dragos.
Slaiza, Slaviza Dvornich testis, 159 161 163—165.
Slamozani, 177.
Slaomiro Lisnicikig, testis, 185 186.
Sloradus, Sluradus, Sluradi, v. Damianus, v. Martinus, v. Petrus, 173.
Slovina, 173.

Slovina, Corbaviensis comes, 218.
Slovinia, mater Drascenni, 179 185 186.
Sluvinna, filius Dragabut, testis, 162.
Smurdazani, territorium, 178.
Socalaristich, v. Aprizo.
Soppe, testis, 176.
Soppe, v. Gregorius.
Soscina, sic dictae salinae prope Belgradum, 213—215.
Sparasanti, v. Marcus, v. Martinus.
Sracinnus Besanni, iupanus, 176.
Sramlianus Ysacius, pater Raddizhe, 176.
Stana, monacha s. Benedicti in Spalato, 221.
Stana, soror Johannis Ragni, 193 194 196.
Stanimir, 164.
Stanus, presbiter testis, 175.
Starecca, v. Micha.
Starec (de), v. Micha.
Stephani (s.) ecclesia in Jadra, 183.
Stephanus, 185.
Stephanus, frater Bani et Cippe, 177.
Stephanus rex, frater Bele III, patruus Andree II, 200 201.
Stephanus Camasi testis, 173.
Stephanus Cece, 194.
Stephanus rex, pater Chresimyri, 156.
Stephanus Cosuti testis, 173.
Stephanus de Formino testis, 196.
Stephanus rex Hungariae, filius Geuce regis, 173 177.
Stephanus frater Grubescie de Joseph, testis, 195.
Stephanus Martinusius, 212.
Stephanus, filius Miroslavi, 192.
Stephanus, plebanus s. Petri in Jadra, testis, 182.
Stephanus frater Radoslai, 160 164.
Stephanus presbiter de Spalato, 222 223.
Stephanus Yerace iupanus, 176.
Steppa, pater Jurislai, Jadrensis, 193.
Stoianus diaconus, 173.
Stoyanus, presbiter testis, 185 186.
Stoyanus pictor Sibenicensis, 211.
Stoyanus condam Luce Sibenicensis, 211.
Strasciza, Strasiviza, territorium, 157 191.
Strechia, 180.
Streia comitissa, relicta Damiani comitis Jadrae, 195.
Streirado, Strearado testis, 162.
Streizius, 167 169.
Stressinna Berberistich, iupanus, 160 162.
Streisata, Svuinimiri regis avunculus, testis, 162.
Stricalla testis, 176.
Striessa, testis, 177.
Strigonium, urbs in Hungaria, 199.
Strigula, 179.
Strisigna, testis, 196.
Stroycus Dalmozaninus (Dlamozaninus), testis, 185 186.
Subba, v. Michael.
Suisgian, Suigian, locus, 193 194.
Sulizas, vicarius, 215.
Sumoch (us), situs, 166.
Sumochvi Nasseri, situs, 166.
Superancio, v. Marinus.
Sustina, vallis, 168 169.
Suviskhani, situs, 158.
Svinigrad, locus, 163.
Svuynimirus, Svuinimir, Svinimir, Svennimir, rex, 160—162 171 174 190 200.
Symon frater Desinae, testis, 165 166.
Symon, Waradiensis episcopus, 201.
T. traguriensis episcopus, 218.
Tartarus Chleumanine, 185 186.
Telei, v. Didoy.
Tempesta, testis, 195.
Templariorum ordo, 158 164 165.
Templi domus, 192 216—218.
Tenum, v. Tinum.
Teuplus, v. Jacobus.
Teuzo, Tepizo, 159 162 163 165.
Thasa, Thaisa Gussychius, Gurgi (Jurra) filius, 159 161 164.
Thebaldus, iadrensis archiepiscopus, 179.
Thechenna, filius Vuerdenne, 166.
Theodorus, presbiter et cancellarius ecclesiae s. Domnii in Spalato, 222.
Theodorus Liberii de Spalato testis, 223.
Theodosius, episcopus Belgradensis, 156 159 166 178 197 198.
Thessimir, 163.
Thessina, Thesinna, Thessinna, Tessinna, pater Deilgaze, testis, 161 163 164.
Tholimir, frater Prebinnae, 166.
Thoma, presbiter, 167.
Thoma Berprimensis (Vesprimensis) magister prepositus et aulae regiae cancellarius, 201.
Thoma, magister Templariorum, 217.
Thomae (monasterium s.) in Belgrado, 178 180.
Tini iudex, testis, v. Tinum, 177.
Tiniensis episcopus Flasconus, 180 198.
Tinum, vicus, mons, territorium, 173 175—178 191 201 216—218.
Tiseus condam Bogdani Sibenicensis, 210.

Todorus, filius **Sancii de Petrizo**, 196.
Tolen, testis, 177.
Toleus, pater **Vilcinae**, 173 175.
Tolia, abbatissa s. **Mariae in Jadra**, 183.
Tolinna, testis, 175.
Tolisius, filius **Prodanici**, 173.
Tolisius **Tugomirik**, 179.
Tolissus, frater **Vilcinnae**, 173.
Tolliscius, 185 186.
Tollisio **Bruconia**, testis, 177.
Tolmatius presbiter **spalatinus**, 217.
Tortibulensis episcopus, 172.
Tragi, 164.
Traguriensis episcopus **Greguanus**, 184.
Tragurium, civitas, 215.
Trebenignanin **Svinigrad**, 163.
Trebesus **Virevikig**, testis, 185 186.
Treizizi, vicus, 161 162.
Tresso, v. **Johannes**.
Tribiscius, filius **Dragosci**, 191 192.
Truniannus (**Johannes**) **avunculus Platonis**, 170 173.
Trunzannus, **Trunzannes, frater Petrisi** Michael, testis, 170 173 195.
Trunzanus **Michael nobilis**, testis, 176.
Tugomirik, v. **Tolisus**.
Tusus, locus, 189.
Tusso (vallis **de**), 197.
Ubladicha de **Chelmennani**, 162.
Ungaria, 172 173 175—177 180 184 185 186 187 190 191 194 195 199 200 201 206 216.
Ungarorum rex, 199.
Uocin comes, **pater Martinuxii iudicis** in starea **Jadrae**, 193.
Urbanus V. papa, 206 209.
Ursainna, **Urseinna**, testis, 160 161.
Ursus Tiberii de Spalato, 223.
Ussechna, pater **Desimiri**, 175.
Valentinus, filius **Petri episcopi**, 168.
Valiza, prior **Spalati**, 221 222
Varbisa, Verbisa, v. **Virbisa**.
Varicassis, Varicassa (**de**), v. **Madius**.
Vchichi, vicus, 161.
Vechedrach, filius **Chroatini**, testis, 164.
Veglensis, 168.
Veilcaza, **Veillchisa**, situs, 161 163.
Veitrich g. **Vetrich**, testis, 162 174.
Velcena, comes, 198.
Venetiae, **Venetiarum dux**, Venetici, 172 174 180 182 184 188 193 196 197 199 211 213 214.
Vera, monacha s. **Benedicti in Spalato**, 231.
Vernula, v. **Madius**.
Vetulus, v. **Micha**.
Vicussi, 175.
Viecha, podsuppus, 177.
Vilcani frater, testis, 179.
Vilcinna, Brucona cognomine, 175.
Vilcinna, Tolei filius, 173 175 176.
Vilcodruga, testis, 175.
Vilcomirus, iuppanus, 217.
Vilcoserus, 175.
Vilcovic, testis, 175.
Wilielmus **Transilvanus** episcopus, 201.
Vincentius s. **Grisogoni abbas** testis, 217.
Vincentius clericus s. **Mariae Maioris, notarius Jadrensis**, 214 215.
Viola, monialis s. **Mariae**, quondam **abbatissa s. Dimitri**, 182.
Viraviki, v. **Desen**.
Virazai, 168.
Virbizza, territorium, 187 200 201 203 216.
Virevikig, v. **Priveso**, v. **Trebeso**.
Vironus, 175.
Vita, episcopus **Arbensis**, 175.
Vitale, testis, 160 161.
Vitale, gener postiuppi Chruchennae, 163.
Vitalis **Dandulo** comes **Jadrae**, 183 196.
Vitalis plebanus s. **Mariae** majoris, 184.
Vitalis, plebanus s. **Petri veteris, jadrensis notarius**, 183 185 186 193.
Vitaza, Vitacia, 180 195 217.
Vitaza, frater pontificis, 178.
Vitaza, v. **Luca**.
Vitaza Petrici, 183.
Vitaza, consanguineus **Platonis**, 159.
Viti (**de**), v. **Micha**.
Vitizo, 158.
Vitus Drago, testis, 165 171.
Vlosy Nasseri, territorium, 165.
Voiskiza, locus, 195.
Volcinnus, monachus, monasterii ss. Cosmae et Damiani procurator, 217.
Volcoi, presbiter de **Gorisa**, testis, 196.
Votchara, iudex, 180.
Votcare (Votcacare), v. **Nicola Cerne**.
Vrace Bimboli, filius Tollini, 185 186.
Vrana (**de**), v. **Petrus**.
Wrana, castrum in territorio Jadrae, 194.
Vranae Ospitalis, 202.
Vste Zuddomirikio, testis, 185.
Vuerdata, filius **Aprilczi** (Aprizonis), 161 164 165.
Vuerdenna, pater **Thechennae**, 165.
Vuillus Drago, nuncius missus a rege Chresimiro in Albam civitatem, 169.
Vuladicha condam **Zvitani Sibenicensis**, 210.
Vulchixa condam **Dragani**, primicerius, 210.
Vulcinna Madii, 188.
Vulcina frater **Ginanni**, 195.

Yeraca, v. Stephanus.
Ysacius, v. Sramlianus.
Zadulinus, v. Jacobus.
Zambara, 173.
Zancius, s. Michaelis plebanus, 184.
Zaninus de Carbona, 215.
Zanizza, judicator de Spalato, 223.
Zonizza de Petrizza de Spalato, testis, 223.
Zapparinus, piscator, 215.
Zebizo, v. Gebizo.
Zianni, v. Petrus.
Zipriani, v. Dobronus.
Ziprianus Damiani, 187 188.
Zirnotta, testis, 177.
Zoppo, v. Dumus.
Zovinna, filius Negomir, 164.
Zuddomirikius, v. Vste.
Zudinna, testis, 162.
Zudone, v. Pribiz.
Zulio, 168.
Zuri, insula prope Sibenicum, 156 157 198.
Zurra, testis, 172.
Zuvus de Pechar, 216.

Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII.

Collegit et digessit I. Kukuljević de Saccis.

Predano u sjednici filologičko-historičkoga razreda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 25. lipnja 1889.

(Continuatio, v. Starine XXII, 221—240.)

CCCXLVIII. *A. 1237.* Colomanus rex et dux totius Slavonie manifestat, quod cum magistro Phila suo cancellario et praeposito zagrabiensi nec non cum Thoma comite de Chay fratre suo super terra, quam primo ipsis dederat in Wamus ad viginti aratra, et super terram Kyliani quae est iuxta eam, quam ipsi emerant, et super terra Musd empta a Martino filio Martini de Lipoy et duabus vineis Farcasi filii Cebce, tale fecerit concambium, quod pro commutatione dictae possessionis dederit terram suam Luder et terram Heyreh sicut eam Botyz comes possederat, cum tribus mancipiis, in quibus sunt tredecim hominum capita.

Wenzel: Cod. Dipl. Arpad. VII., p. 40.

CCCXLIX. *A. 1237.* Colomanus rex et dux totius Slavoniae notificat, cum Bela rex frater illius et ipse dux de communi consilio regni universas perpetualitaes superflue et inutiliter factas revocandas decrevisset, et revocasset ab omnibus, specialiter etiam ab Abraam comite filio Marcelli comitis terras suas, quae fuerant ultra Dravam, receperunt praeter terram Pukur, cum suis pertinentiis, quam ei et suis haeredibus perpetuo statuerunt possidendam, pro suis terris omnibus empticiis, quae fuerant eis necessariae, et quas Abraam comes de bona voluntate sua pro bono gratiae illorum possidendas reliquit Conscriptarum metarum terrae Pukur per hominem regium Fabianium, incipit prima super fluvium Pukur, ubi tenet metam cum Nadiha; inde iuxta fluvium Ivana ab oriente usque ad metam filiorum Bodur comitis et venit ad caput Mechinice minoris, descendit per rivulum Chrasnig ad terram Dobrosig; et per silvam et vallem ad fluvium Mechinica descendendo tenet metam cum Garig et pervenit ubi Kemenic pothok descendit in Mechinicam et per rivulum Cuchenur et fluvium Mechynica ad fluvium Soplonica; et tendit ad locum ubi cadit Mogorov pothok in Soplonicam, et ibi relinquendo metas Garig incipit tenere metam cum terra Gresenicha, et per Soplonicam in magno spatio venit in portum ipsius fluminis et exit per silvam magnam ad fluvium Pukur, ubi Muncadburne vocatur. Et per eundem tendit superius et tenet metam cum

Petro de Welyca; et venit ad locum ubi Pucruch cadit in Pukur; et ascendit per fluvium Welika potoka ubi tenet metam cum Nadiha, inde exit per Lyscowech pothok; et ascendit ad metam cum cruciferis et inde per stratam Colomani regis pervenit ad metam Nadiha, et ibi separatur de strato supradicto. Praesentes erant; Opoy banus, Nicolaus magister tavernicorum, Ladislaus comes de Sumugh et alii. Datum per manus magistri File praepositi zagrabiensis.

Wenzel: Cod. Dipl. Arpad. VII, 38.

CCCL. **Ragusii,** *1237.* Johannes Bogdani, Velcius Vladimiri, Martinusius comitis Gervasii, consules Ragusii cum universo populo stabiliunt bandum, ut nullus Ragusaeus cum mercatandia (sic) vadat in Bosnam, donec missi eorum Petrus de Srecca et Petrus Sabini Tilerii, quos illuc mittunt, veniant Ragusium. Quicunque fecerit contra, solvet bandum de 50 perperis. Testes: Grubessa Gundulae, iuratus iudex et presbyter Pascalis notarius.

Ex Archivo reip. Ragusanae. Fasc. II., N. 63.

CCCLI. *A. 1237.* Colomanus rex et dux totius Slavoniae donat cuidam N. quandam possessionem de consilio fratris sui Belae regis et jobagionum suorum, qui tunc praesentes erant, videlicet Opoy bani, Nicolai magistri tavarnicorum suorum, Ladislai comitis de Sumug et aliorum. Datum per manus magistri File praepositi zagrabiensis.

Fejér: Cod. Dipl. Hung. T. XI., 398.

CCCLII. *1237.* Stephanus episcopus zagrabiensis petitionibus fratrum capituli zagrabiensis saepius commonitus, intelligens quaedam iura et possessiones ipsorum ab officialibus ejus iniuste detenta esse, restituit eis terram seu praedium Toplicha, quod eis collatum fuerat ab antiquo, ad eum vero pro quodam parvo concanbio devolutum, in quo ultra dimidium iusti praetii se deceptos asseruerunt. Pro Ugra autem et Zelina, quia et ista praedia eis restituenda erant, sicut ex privilegiis regum et confirmationibus romanorum pontificum Urbani et Gregorii demonstrarunt, ei autem valde necessaria erant, in concambium dedit praedium Podgoria cum omnibus suis decimis, et duas insulas iuxta Savam, quas Buza et Albertus ex parte sua possidebant. Et quia antecessor ejus Stephanus eis donaverat ducentos porcos et totidem cubulos vini ad communem mensam singulis annis, vult illam donationem observari et insuper quingentos cubulos vini annuatim eis dari. Titulo detentorum iniuste fructuum praedictae terrae donavit illis terram Zagrabiae ad quatuor aratra et quatuor mansiones servorum. Insuper curiam vicinam ecclesiae ex parte septemtrionis cum piscina iuxta eandem dedit illis, ut possint aedificia ad communes usus fratrum aedificari et parari. Contulit etiam decimas zagrabienses plenarie cum omnibus minutis, agnis videlicet, mele et cera, linis, nucibus, fabis et quaecunque solent decimari; retentis sibi tribus millibus et quingentis cubulis vini et quingentis quinquaginta capeciis, et secentis galinis. Excepit autem a decimatione Ugram et Cassinam reservans eas ad suum cellarium. Confirmat illis quoque quaedam privilegia quoad facultatem disponendi cum rebus suis, et quoad descensum liberum populorum capituli.

Tkalčić: Mon. episc. zagr. I., p. 76.

CCCLIII. *A. 1237.* Capitulum Tytulense manifestat, quod Gencus sacerdos et Bena clericus fratres de villa Hetten de Syrmia proposuerint, se Stephano, fratri Thomae archidiaconi Syrmiensis, de terra eorum Heten centum iugera pro marca et dimidia vendidisse, ubi nunc ecclesia et villa eiusdem Stephani constituta est. Item dictus Bena et Farcassius filius Beca asseruerunt, se vendidisse octuaginta jugera praedictae terrae pro una marca dicto Stephano. Subscripserunt: Stephanus praepositus, Petrus lector, Redemptus cantor, Vassardus custos, Michael decanus etc.

Cod. Dipl. Patrius VI., p. 35.

CCCLIV. *A 1238. 29. Januarii.* Bela IV. rex notificat, quod cum superfluas et inutiles donationes Andreae patris et Emerici regum factas, per quas ius coronae regiae pene penitus erat annullatum, de fratris sui Colomani regis et ducis totius Slavoniae voluntate ac de praelatorum et omnium baronum suorum nec non totius regni consilio et consensu decrevisset revocandas, et hoc decretum etiam ad donationes ecclesiis factas protendendum; postremo vero, cum regnum suum in statum debitum esset iam quasi reformatum, ecclesiae domui hospitalis Jerosolymitani ad preces Rambaldi de Voczon de consensu et voluntate fratris Colomani regis, qui tunc praesens fuit, cum omnibus jobagionibus suis, terras quasdam et possessiones de dictis donationibus de novo confirmavit. Inter ceteras possessiones Hungaricales: medietatem tributi pontis (ad Morisium) quondam ad regem pertinentem, qui est super duos sincusios iuxta monasterium, quod fecit uxor Gyulae bani, quia alia medietas ex donatione dictae dominae eidem domui antea pertinebat. Item concessit domui terram ad decem aratra, nomine Croac, a castro de Walkoy exemtam quae est contigua terrae eiusdem domus, quae vocatur magna villa, cum silva pertinente ad ipsam. Item ultra Dravas concessit domui terram Petriz exemtam, de comitatu de Posega, sed si auri fodina fuerit ibi inventa, eximius frater Colomanus rex et dux totius Slavoniae debet habere quintam partem eiusdem terrae; si forte auri fodina cessaret, debet illa quinta pars restitui domui. Si vero inveniretur aurum et argentum in aliqua parte terrarum domus, tunc tertiam partem proventuum auri et argenti percipiet domus, duas vero camera juxta regni consvetudinem. Item permisit domui terram de Zickvan, item tria praedia quae pertinebant praedio Giez, quae erant emptitia uxoris Gyulae bani. Item quandam terram exemtam a comitatu de Vorosd, quae est contigua terrae S. Joannis de Worosdino. Datum per manus magistri Stephani aulae regiae cancellarii et praepositi Vachiensis. Existentibus: Stephano episcopo zagrabiensi, Joanne Angelo domino (Sirmii).

Fejér: Cod. Dipl. T. IV., vol. I., p. 104.

CCCLV. **Laterani,** *26. Martii 1238.* Georgius IX. papa, annuens petitionibus Joannis archiepiscopi Ragusini, confirmat ad exemplar praedecessorum suorum Innocentii, Anastasii, Adriani, Alexandri, Urbani et Clementis Rom. Pontificum omnia privilegia ecclesiae Ragusinae et specialiter locum ipsum, in quo dicta ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis et parochiis, scilicet regnum Zachulmiae, regnum Serviliae, quod est Bosna, ac regnum Tribuniae, civitatem quoque Cattarinensem, seu Rosae, Budvanensem, Antibarensem, Liciniensem (Dulciniensem), Suacensem, Scodrinensem, Drivastensem et Pulatensem. Pallium quoque pontificale etc.

Ex transumpto bullarii in Archivo Ragusino. Msc. p. 435. In mea collectione.

CCCLVI. **Laterani,** *26. Aprilis 1238.* Gregorius IX. papa mandat episcopo Cumanorum, ut cum Colomanus rex et dux Sclavorum illustris, sicut ex eiusdem insinuatione percepit, terram Bosnae, deletis inde pravitatis haereticae maculis non absque multis laboribus deduxit ad lucem catholicae puritatis, fratrem Pousam de ordine praedicatorum (decedente episcopo Joanne Theutonico) nominet in episcopum Bosnensem auctoritate sedis apostolicae, praeterea ei iniungat, ut de terra Cholim (Cholm = Hlm) per eiusdem regis et ducis ministerium a pravitate consimili depurata, curam in spiritualibus habeat, quousque cum illa per romanam ecclesiam quod opportunum fuerit disponetur.

Fejér: Cod. Dipl. T. IV. vol. I., p. 124.

CCCLVII. **Ragusae,** *22. Novembris 1238.* In magno consilio civitatis Ragusinae in praesentia Nicolai Tonisci comitis Ragusini, venientes nuntii comunitatis de Almissa et comitis Nicolai Dalmisii, videlicet judex Perinna, Belletinus et Velcanus Chranenic juraverunt pro se et pro comitibus et nobilibus et communi Dalmissii, quod velint cum communi civitatis Ragusinae manutenere pacem et antiquam concordiam, quam olim habuerunt, inviolabiliter reservare. Iidem comites et commune Dalmisii mittent nuntios ad Stamnum ad stanecum, facturi rationem, et a Ragusinis recepturi, 15. die post festum S. Gregorii. Praeterea comes (comitus) sagitteae Chudlenus et nauclerii et alii meliores et plures de sagittea, quos Ragusaei dimiserunt, juraverunt etiam firmam pacem. Testes fuerunt: Binzola Bobatiae, Grubessa Gundulae, Gervasius Naimeri. Pascalis notarius scripsit.

Ljubić: Mon. Slav. merid. I., p. 56. Wenzel: Cod. Dipl. Arpad. XI., p. 305.

CCCLVIII. **Laterani,** *26. Novembris 1238.* Gregorius IX. papa rogat Colomanum ducem Slavoniae, quatenus Balduino haeredi imperii Romaniae et comiti Namucensi ac aliis in imperii subsidium transeuntibus, benigne recipiendo eos, securum conductum cum consilio et auxilio efficaci impertiri procuret.

Theiner: Mon. vet. Hung. I., p. 168.

CCCLIX. **Laterani,** *22. Decembris 1238.* Gregorius IX. papa monet Colomanum regem et ducem Slavoniae, ut haereticos in dioecesi Bosnensi exstirpet.

Theiner: Mon. vet. Hung. I., p. 168.

CCCLX. **Laterani,** *22. Decembris 1238.* Gregorius IX. papa communicat abbati Varadiensi ordinis S. Benedicti, se intellexisse, quod apud fratres ord. praedicatorum quinqueecclesiensium, a quodam Jula bano Colomani ducis Slavorum fuerit deposita quantitas pecuniae pro fidei negotio in Bosnae partibus expendenda; cum autem in eisdem partibus Bosnensi episcopo plene legationis officium commiserit, mandat, si constiterit dictam pecuniam in subsidium praedicti negotii fuisse legatam, ipsam dicto episcopo ab eisdem fratribus faciat integre assignari.

Theiner: Mon. vet. Hung. I., p. 169. Sub eodem dato et in eodem merito scribit papa priori et fratribus Praedicatorum ordinis Quinqueecclesiae: quod cum dux Bosnae a catholica fide in haeresim sit relapsus, superius nominata pecunia pro cathedrali construenda in Bosnae partibus sit deposita.

Ibid.

CCCLXI. **Laterani,** *23. Decembris 1238.* Gregorius IX. papa episcopo Bosnensi, (Pousae). Cum Colomani ducis Slavoniae ac aliorum fidelium circumpositae regionis diligentia efficaci faciente provenerit, quod ibidem consurgat religio Christiana, desiderans ut a perfidiae maculis penitus immunis reddatur, tribuit ei legationis officium in Bosna et injungit ei, ut fideles in regno Hungariae exhortetur, ut se viriliter et potenter accingant ad haereticae pestis residuum de praedicta dioecesi penitus abolendum, et concedit omnibus eiusdem regni contra haereticos processuris veniam peccatorum, tribuens ei eandem potestatem, quam praedecessor ejus frater Johannes a sede apostolica se habuisse dignoscitur.

Theiner: ***Mon. vet. Hung. I., p. 169.***

CCCLXII. *A. 1238.* Stephanus Vladislaus rex Serbiae conqueritur, Ragusinos homines capiendo et praedam faciendo fidem violasse.

Miklosich: ***Mon. Serbica p. 21.***

CCCLXIII. **Ragusii,** *A. 1238.* Nicolaus Tonisto comes Ragusii cum judicibus et consiliariis referunt Vladislao regi Serbiae, Vladimirum in eius terra praedam fecisse neque comite neque communi svadente.

Miklošić: ***Mon. Serbica p. 21.***

CCCLXIV. *A. 1238.* Opoy banus totius Slavoniae notificat, quod dum post decessum regis Andreae inquisitiones super terras ad castra pertinentes fuissent exortae, jobagiones castri de Kyris, statim dum ad banatum venisset, ei de terris castri violenter occupatis conquesti fuerint; accepto pristaldo suo et homine regis Leustacio terras castri tam ab aliis, quam a Jaxa vicebano et fratribus suis, videlicet Georgio et Bratyno receptas, castro restituerunt, iuxta institutionem regis Belae et Colomani per bani sententiam; praedictus autem Jaxa vicebanus et fratres sui supranominati, dum castro et jobagionibus suis satisfecissent, in praesentia dicti bani terram haereditariam Dobouch (Dubovica), contra quam praefati jobagiones nullam causam potuerunt proponere, petierunt banum ut de dicta terra litteras confirmationis praestaret. Quod ille et fecit, litterasque duplici suo sigillo firmatas contulit, insimul mandavit pristaldo suo Nicolao filio Ivan praefatam terram metis circumscribere. Quarum meta prima incipit a fluvio Bogachaiach ad partem occidentalem ad arborem pomiferam sub silva, et per silvam penes plures arbores cum meta terrea et per vallem ad viam, quae tendit ad partem meridionalem, ubi adiungitur terrae porcariorum regis.

Originale perg. in mea collectione.

CCCLXV. *Mense Februarii 1239.* Farcassius praepositus quinqueecclesiensis cum toto capitulo testatur, Abraam comitem, filium Marcelli, praesente homine magistri File praepositi zagrabiensis, cancellarii Colomani regis (et ducis), protestatum fuisse, quod terras ipsius Donat et Drauch, quas habuit juxta Ruch (Roych, Rovišče) emptitias, et alteram terram ex altera parte Ruch, nomine Cudmend, illustri regi Colomanno, duci totius Sclavoniae, in concambium pro terra Pukruch et aliis terris dedisset.

Ex Actis ex regni Archivo Pestinum translatis. N. R. A. 1501. N. 8.

CCCLXVI. *A. 1250.* Capitulum chasmensis ecclesiae significat, quod in praesentia ab una parte Dyane de Garig ab altera Micov et Mixa, filiis Druzizlay, et filiis Mikula, iidem Mikov et Mixa et filii Mikula confessi sint, se terram ipsorum Polozitícha ipsi Dyane et suis haeredibus vendidisse, sicut etiam in litteris Henrici comitis Symegiensis continebatur, pro tribus marcis et fertone. Meta incipit a fluvio Chasmae, inde per unam Malacha ad rivulum Polozitícha; inde ad fluvium Zeznick, exit iuxta terram Paulin et cadit ad fluvium Zalatinnik; inde per silvam Ravna, et transiens fluvium Polozitícha cadit ad fluvium Chasma.

Codex dipl. patrius. T. VII., p. 39. Ex Archivo comitum Erdödy in Galgocz.

CCCLXVII. **Spalati,** *19. Martii 1239.* Regnante Bela IV. rege et temporibus Rugerii archiepiscopi Spalatensis, nobili viro Widone Vegliensi comite Vinodoli et Modrussiae ac potestate civitatis Spalatensis. Quum idem comes Wido cum iudicibus, consiliariis et communitate Spalatensi, et similiter cum indicibus, consiliariis et communitate Traguriensi in guerra maxima pro honore coronae regiae et fidelitate observanda permanerent cum Pollizanis infidelibus dictae coronae, comes Butteco maritimus banus promisit et sacramento se obligavit in eadem guerra iuxta dictum potestatem et praedictas communitates esse et perseverare, et eisdem infidelibus vivam guerram facere, nec treguam vel pacem aliquam facturus nisi consensu praedictorum. E converso pradicti promiserunt et iurarunt in dicta guerra permanere, nec sine consensu comitis et bani pacem facere velle. Haec omnia sunt pacta coram fratre Sebastiano priore fratrum praedicatorum de Spalato et fratre Gessae et aliorum fratrum.

Lucius: De reg. Croat. et Dalm. Ed. Schwandtner: SS. III., p. 292.

CCCLXVIII. *Apud* **Ortam** *in* **Sicilia,** *mense Martio 1239.* Manfredus rex Siciliae notum facit, quod licet totius Dalmatiae homines olim contra patrem suum et fideles eius multa enormia commiserint et plurima damna intulerint, piraticam exercendo et homines regni Siciliae specialiter offendendo, quoniam tamen syndici universitatis Spalati venientes personaliter promiserunt, et nomine omnium civium suorum jurarunt, quod contra regnicolas regni eius piraticam nullatenus exercituri sint, concedit ipsis, ut in dictum regnum Siciliae cum navibus suis salvi et securi veniant, praecipiendo, ut nullus in regno eos offendere audeat. Datum per manus Gualterii de Orta regnorum Jerusalem et Siciliae cancellario.

Lucius: De regnis Dalm. et Croat. Ed. Schwandtner: SS. III. p. 293.

CCCLXIX. **Laterani,** *8. Aprilis 1239.* Gregorius IX. papa ad petitionem abbatis et conventus monasterii Cassinensis ecclesiam S. Mariae de Raxata Ragusinae dioecesis, quam ex concessione bonae memoriae R. archiepiscopi Ragusini et capituli sui, accedente consensu Sabini patroni ecclesiae, adepti fuerunt, confirmat.

Farlati: Illyr. sacr. VI. 101.

CCCLXX. *In* **Horom,** *18. Maii 1239.* Bela IV. rex notificat, quod cum ecclesia Wesprimiensis quamdam terram Wyzmich, sitam inter Dravam et Zaratka fluvios, possideret, ei adeo remotam, sicut loci episcopus asseruit, ut

vix aut nunquam proventus aliquos inde percipere possit, idem episcopus, impetrata a rege tamquam patrono licentia, terram cum consensu capituli et iobagionum ecclesiae vendidit pro centum marcis argenti Michaeli fratri Buzad magistro dapiferorum dominae reginae conjugis regis. Cuius metae haec sunt: Prima incipit ab oriente iuxta aquam Zaratka et ultra aquam commetaneus est Cazmuta cum generatione sua, deinde vadit per campum et monticulum, est commetaneus Otok filius Nanadei, inde ad vallem versus meridiem ad salices et arborem, quae vulgo dicitur Ilguna; inde ad stagnum, quod egreditur de Drava in loco, ubi aqua Strug cadit in ipsum stagnum; inde per nemora ad Dravam, et ab oriente commetaneus est Wlchuk; inde ad occidentem per medietatem aquae Dravae, sicut solet fieri ultra Dravam, ubi commetaneus est Ladislaus super terra Helii filii Laurentii cum generacione sua, et omnes insule pertinent ad comitem Michaelem; inde per Dravam protenditur ad magnum portum Vorosdiensem, qui est in terra magistri Michaelis, et commetanei sunt Lodomer, Marcus et Vytik, item per Dravam ad aquam Zaratka, quae tempore inundationis pluviae exit de Drava; in parte australi sunt commentanei castrenses Zaladienses, dein per Zaratka versus orientem, ultra quam commetaneus est Eginthku cum tota generatione sua, et inde ad primam metam.

Wenzel: Cod. Dipl. Arpad. VII., p. 70.

CCCLXXI. *In* **Stamno,** *18. Maii 1239.* In praesentia nobilium virorum Ylarii episcopi et Nicolai Tonisti comitis Ragusini, et Rademiri de Dragemiro missi regis Vladislavi, Nicola de Chodimiro comes Dalmasii et comes Pribislaus de Maldusio de Almisio testificant, quod homines Dalmasii, videlicet Vitco Uguluc, comitus Radden, Prodanus de Dragano, comes Ozor, Vitco de Agulea, comitus Stanco, Velcoslaus Pupec, comitus Radenec, Belchan frater Zarabatani, Dragocin de Damiano, Stanco de Drugano, comes Iurra, Pribos de Stepco, Vladimirus filius comitis Calamani in Almisio invitati fuerint, ut venirent ad stanec habendum cum hominibus Ragusii; et licet in Almisio fuerint, ad istud stanec venire noluerunt. Et praenominati comites Nicolaus de Chodimiro et Pribislaus promittunt Nicolao comuni Ragusii dare nuntiis illorum Petro de Srecca et Johanni de Lampri vicario, uxores et filios et filias et omnia mobilia, quae inveniri possunt in Dalmisio, de illis malis hominibus, qui depredaverunt navem, de qua fuit nauclerus Johannes Valii Doymi, et occiderunt nobilem virum Grubessam Valii Grubesae. Auditores Gervasius Naymerii iuratus iudex Ragusii, Johannes Bogdani, Clemens Sersy, Cnege Branislavi, Petrus Sreccaes, Johannes de Lampri vicarius, Paulus Bocindi, et cum eis presbyter Pascalis notarius iuratus communis Ragusii

In Archivo reip. Ragusanae Fasc. I., N. 1.

CCCLXXII. **Tragurii,** *26. Maii 1239.* Existente Treguano episcopo, Stepco comite, Petro de Luca et Michaele iudicibus statutum juramento firmatum est, ut si aliquis civis comitem Domaldum vel aliquem pro parte Domaldi in facto molendinorum de Pantano iuverit, vel ei consilium dederit occulte vel manifeste, et deprehensus fuerit, quisquis ille fuerit, omnimode (de) habitatione Tragurii civitatis expellatur, et perpetuo sit exul., universa vero bona

eius in potestatem communitatis redigantur, et nunquam ei reddantur. Testes: memoratus episcopus, Rado diaconus, iudices Petrus et Michael Kasarizza, Petrus Bufalni, Saladinus, Nicolaus, Storea, Pecce Theodosii, Mathaeus Lig et Paulus. Et Johannes Traguriensis notarius, canonicus S. Laurentii scribit. Donatus examinator praecepto Desae rectoris manum mittit.

Lucius: Memorie di Traù, 191.

CCCLXXIII. *Quinqueecclesiis mense Majo 1239.* Bartholomaeus episcopus quinqueecclesiensis cum toto capitulo testatur, quod cum controversia intra Colomanum regem et ducem totius Slavoniae ex una, et magistrum domus templi in Hungaria et Slavonia ex altera parte jam dudum verteretur super medietate terrae de Licenissa in comitatu de Posega et pro terra de Maladin in comitatu de Dobicha: ad pacem inter eos reformandam, de consensu totius capituli pro decimis marturinarum totius comitatus de Volko et de Kraigna a Colomano rege in concambium eis traditis, integraliter decimas suas de Licenissa et de Nessicha (Našice) domui templi duxerint permittendas; si tamen fodinae auri vel argenti ibidem inventae fuerint, templarii decimas de fodinis capitulo praestent.

Katona: Hist. crit. V., p. 876. Fejér: Cod. dipl. Hung. IV. vol. I., p. 172.

CCCLXXIV. **Spalati,** *11. Julii 1239.* Tempore Gregorii papae et serenissimi regis Slavonie Colomani Garganus de Arsignis civis Anconitanus et potestas Spalatensis cum tota communitate ex una parte, ex altera autem Petrus de Luca et Paulus iudices civitatis Traguriensis cum legatis ejusdem civitatis Rade, Cerne de Dine, Marino Omblasii et Ivan Trenta statuunt firmam pacem et fraternitatem inter ambas civitates sub conditionibus in sedecim punctis specificatis Inter caetera: si Rogerius nepos comitis Domaldi voluerit in causam trahere in aliqua re Tragurinos, debet illos citare in curiam regis; de damnis autem, quae fecit Spalatensibus comes Stepco, posteaquam factus fuerat comes Traguriensis, debent examinare iudices de Tragurio. Scripsit pactum pacis Petrus de Transmundo civis Anconitanus notarius communis de Spalato.

Lucius: Memorie di Traù, p. 38.

CCCLXXV. **Veglae,** *4. Octobris 1239.* Johannes diaconus et notarius Veglensis, filius quondam Bontii Dragomiri, donat ecclesiam seu altariam s. Joannis de Portasuso vegliensis diaecesis obedientiae s. Cypriani de Murana Torcellanae dioecesis, in perpetuum domino Petro priori eiusdem ecclesiae, quam cum suo fratre Anthasio aedificavit ad honorem b. Marci evang. et SS. Cosmae et Damiani in contrata de populo. Praesentes: Martinusius et Deodatus diaconi. Testes: Otubellus, Quirinus de Cuna et alii. Presbyter Honoratus Vegl. eccl. canonicus et notarius scripsit.

Farlati: Illyr. sacr. T. V. p. 643.

CCCLXXVI. **Vegliae,** *9 Octobris 1239.* In praesentia Martinusii et Deodati diaconi et testium infrascriptorum Anthasius quondam Bontii Dragomiri tradit se ipsum ad serviendum deo et ecclesiae s. Joannis de Portasuso, Veglensis dioecesis, et stare sub obedientia prioris ipsius ecclesiae, donec vixerit; et in salutem animae suae et suorum parentum donat spontanea volun-

tate ecclesiae praedictae seu altario s. Joannis, Vegl. diocesis, obedientiae s. Cypriani de Murano Torcellanae dioecesis, ius patronatus ecclesiae, quam cum suo fratre Johanne diacono et notario veglensi haedificavit et construxit ad honorem b. Marci evangeliste et SS. Cosmae et Damiani in contrata de populo, cum omnibus pertinentiis ad ecclesiam spectantibus.

Farlati: Illyr. sacr. T. V., 643.

CCCLXXVII. *A. 1239. 7. Novembris.* Bela IV. rex attestatur, quod rex Colomanus, dux totius Slavoniae, ei significaverit, quod cum terra Drugani fili Bayletha esset vicina suo praedio Vereuche, recipiens ipsam terram dicto Drugano dederit aliam terram castri Symigiensis nomine Toplicham in Garig. Metae: prima in quodam monticulo; inde ad viam exeuntem de ipso monte Chrachemer vocato; inde ad fluvium Mechenicha, qui inferius cadit ad aquam Toplicha, per aquam vadit ad semitam et per illam eundo cadit ad aquam Soploncha; per aquam vadit ad pontem Michaelis bani, et de ponte eundo per pontem veterem venit ad planitiem, et iuxta nemus Cerich pervenit ad fluvium Chernech pataka versus aquilonem; iuxta fluvium ad magnam viam, et transit aquam Toplicha, et porro per quemdam fluvium et nemus venit ad fluvium Mechenicha.

In Archivo Budensi N. R. A. 1598. N. 24.

In transumpto actorum mixtorum regni archivi, p. 427.

Hoc documentum confirmavit postea rex Ludovicus I. ad petitionem Nicolai filii Stephani dicti Arthov de Kyristalfelde, eo quod ipse per suam matrem ex linea predicti Drugani naturaliter extitisset propagatus. Anno item 1363, Zagrabiae, Stephanus episcopus zagrabiensis et regni Slavoniae vicarius generalis commendavit memoriae, quod Georgius, Petrus sacerdos et Boleta, filii Valentini, filii Samsonis de Kyristalfelde, attraxerint Nicolaum filium Stephani filii Laurentii de eadem in praesentiam Leustachii dicti regni Slavoniae bani in causam, quae a diversis prorogationum cautelis et terminis intervenientibus tempore Banatus dicti episcopi ad eum transcendit, et pro termino ejus dies 18. Novembris constituta fuit, quo termino occurrente praedicti Georgius et Petrus pro se personaliter et pro Boleta fratre cum procuratoriis litteris capituli chasmensis venerunt ad judicium, et dixerunt, quod idem Nicolaus filius Stephani quandam possessionariam portionem condam Petri filii Ivan dicti Cheh in dicta possessione Kyristalfelde iuxta fluvium Thoplicha sitam, in qua porcione ipsi mortuo Petro dicto Cheh iuxta regni consvetudinem portionem habere deberent, pro se occupasset et amodo detineret, cuius detentionis scire vellet rationem. Quo percepto dictus Nicolaus exsurgendo respondit, quod praedicta portio Petri condam Cheh, olim Drugoni filii Bayleta, prothavi sui, extitisset, et praefatos filios Valentini in nullo attineret, sed ad ipsum de jure debeat pertinere, quod super attacto privilegio Belae IV regis demonstravit.

Wenzel: Cod. Dipl. Arpad III, p. 72. In camerali archivo N. R. A. fasc. 1589. N. 24. reservatum qua documentum mixtum, sed est pure croaticum.

CCCLXXVIII. **Laterani,** *5. Decembris 1239.* Gregorius IX. papa audiens a Colomano duce Slavoniae, quomodo ille haereses extirpare et fidem catho-

licam propagare studeat, extollit eum dignis laudibus et exhortatur, ut in devotione dei et ecclesiae continuis excrescere procuret augmentis

Katona: Hist. crit. V., 871. Theiner: Mon. vet. Hung. I, 172.

CCCLXXIX. **Laterani**, *6. decembris 1239.* Gregorius IX. papa injungit priori provinciali ord. praedicatorum in Ungaria, ut cum ex litteris Colomani ducis Slavoniae intellexerit, quod ipsius studio in Bosna exstirpari haereses et fidei catholicae funiculi dilatari inceperint, aliquos fratres, potentes in opere et sermone, illuc ad praedicandum mittat.

Katona: Hist. crit. V. 878. Theiner: Mon. Hung. vet. I. p. 170.

CCCLXXX. **Laterani**, *7. decembris 1239.* Gregorius IX. papa confirmat Pousae episcopo et capitulo s. Petri in Bosna possessiones et alia bona a Colomano duce Slavoniae et aliis fidelibus collata.

Katona: Histor. crit. V., 878. Fejer: cod. dipl. IV, 1 p. 177. Theiner: Mon. vet. Hung. I. p. 172.

CCCLXXXI. **(Almisii)**. *A. 1239.* Stephanus comes, Andreas et comes Tollen, iurant Spalatensibus, quod eis nullum malum, nec palam nec occulte, facere uelint, sed si eis aliquod periculum institerit, vel ab aliquo Slavo, iuvabit eos cum nepote suo, excepto d. rege; item tradunt eis pro priori damno mille perperos, et promittunt, quod de omni mercatore, qui veniet ad negociandum in eius terram, in navigiis teneatur eis solvere praedictum debitum; et cum solutum fuerit, tunc duana, quae a mercatoribus recipitur, remanebit ab eis (Spalatencibus) expedita in potestate eius. Actum in praesentia comitis Nicolai et parentelae eius et totius communitatis Almisi. Quod si autem pax ista rupta fuerit per ipsum vel per nepotem eius, teneatur Spalatensibus solvere poenam mille perperorum. In praesentia Marini judicis Sibenicensis. Item, quod si exercitus alicuius fortioris contra eos venerit et ille coactus fuerit cum ipso venire, quidquid de praeda ab eis ablata in partem eius venerit, tenebitur in integrum restituere, excepto, quod comestum fuerit. Item iurant in hac pactione perseverare quo ad usque vixerint. Denique adiiciunt, quod mercatores Spalatenses ad illorum partes venientes, non possint vocari ad placitum per sigillum comitis, sed ibi reddant rationem, ubi cum navigiis steterint.

Lucius: De reg. Dalm. et. Croat. ed Schwandtner III. 591.

CCCLXXXII. *1239.* Opoy banus totius Slavoniae notificat, quod Puchuna comes placitaverit cum Salamone pugile de Zagrabia super terra Caput Velicha subtus portam, asserens, quod illa terra, quae erat sibi patrimonialis eo tempore, quando idem banus Opoy ipsum Puchuna praecepto regis ceperat, a Salamone violenter occupata fuisset; Salamon autem asseruit, quod illam a Thoma fratre Puchuni emerit. Banus expedivit Salomonem ad zuod, qui cum suis fideiussoribus cum suo zuod et cum praeceptore s. Johannis et aliis nobilibus et melioribus terre probavit honeste; Puchuna vero nullo modo probare potuit. Salomon debuit cum duobus testibus praestare super hoc iuramentum, quod praesente praeceptore s. Johannis et alio Johanne filio Rodus in ecclesia s. Johannis apud Cruciferos in Bynna (?) coram Lodomero nobili viro de Worozd qua prestaldo bani praestitit. Sic terra Salamoni permansit.

Sigillum bani in pendenti zona. Ex actis archivi regni deportatis Budam N. R. A. 600 N. 47.

CCCLXXXIII. *1239.* Arnoldus comes de Zala notificat, quod Opoy banus totius Slavoniae causam, quae vertebatur inter magistrum Michaelem fratrem Buzad bani ex una parte super destruccione praedii siti inter duos fluvios, Drava videlicet et Zurathka, nomine Wyzmeth, et Eguthka, Walchun, Othok ac cognatorum eorundem ex altera, eius (Arnoldi) transmisit sententiae judicandam, ordinandam et paci reformandam. Ille ergo, volens causam exquirere, accessit ad terram supradictam, faciens descensum in domo Petruzlov, convocatis omnibus commetaneis, parochianis et omnibus viris idoneis et nobilibus circumadiacentibus, interrogans magistrum Michaelem, qualiter supradictam terram possedisset? qui dixit, se jure empcionis possedisse et super hoc litteras Belae regis, capituli et episcopi Wesprimiensis exhibuit, quas comes in praesentia omnium ibi existencium et in praesentia Egutku ac cognatorum eiusdem ac in praesentia pristaldi Colomani regis, qua ducis tocius Slavoniae, nomine Alberti de villa s. Georgii verbo ad verbum fecit perlegi. Interrcgatis tunc omnibus praesentibus cum ipsis Egutku et cognatis: an Magister Michael iuste et legitime illam terram possedisset? qui in nullo contradixerunt et Michaelem in pacifico possessu remiserunt.

Wenzel: Cod. dipl. arpad. VII. p. 86.

CCCLXXXIV. *1240—1272.* Georgius comes gener Vladislai regis Serbiae, jussus a rege Stephano Uroš orat Ragusinos, ut cum eius hominibus pacem teneant, et Bratoslavum missum Ozori comitis benevole accipiant.

Miklosich: Mon. serbica p. 54.

CCCLXXXV. *1240—1272.* Stephanus Uroš Serbiae rex, mandat župano Tvrdko, quod cum Ragusaei unam navem subditi sui Ursetae una cum rebus suis abstulissent, demat Ragusinis per suam regionem euntibus, quaecumque possit, et tradat dicto Ursetae, eos tamen, qui ad regis emporia sese conferent, libere ire patiatur.

Miklosich: Mon. Serbica p. 53.

CCCLXXXVI. *A. 1240. 3. februarii.* Comes Babonik cum suo fratre Stephano bano ineunt pacem cum populo de Segna.

Orig. in archivo familiae com. Frangepani, in castello de Porpetto in Forojulio. N. 1.

CCCLXXXVII. **Spalati,** *1240. 3. februarii.* Cum inter Treguanum episcopum et capitulum Traguriense ex una parte et clerum Sibenicensem ex altera coram Thoma archidiacono et capitulo Spalatensi questio verteretur quoad restitutionem archipresbyterii sibenicensis et plenariam satisfactionem de contempto interdicti mandato, item quoad expensas propter frustratoriam appellationem ad spalatense capitulum emissam per Sibenicenses, respondebat pars Sibenicensium, debere instrumentum rescindi, quod in praeiudicium, dicebat, dolose confectum est, quando eorum archipresbyter fuerat ordinandus. Ad quod archidiaconus Thomas et capitulum promulgarunt talem sententiam: Imprimis restituerunt archipresbyterum in dignitatem officii, qua a Sibenicensibus privatus erat; item laniato instrumento praeceperunt, ut dictus archipresbyter debitam obedientiam et reverentiam exhibeat praedicto episcopo et ejus successoribus, de interdicti contemptu ex beneplacito episcopi eorum simplicitati misericorditer indulserunt, et condemnaverunt clericos Sibenicenses

ad solutionem 50 solidorum denariorum spalatensis vel venetae monetarum. Actum praesentibus electo episcopo, magistro G. arbensi electo, G. primicerio et Drago canonico, et aliis clericis De Sibenico autem dicto archipresbytero, abbate s. Nicolai, Tolano, Joanne Ogari, Petro et Slavtio praesbyteris, Grisogono et Drimintio et aliis quam pluribus clericis et laicis, Dragovano, Marichna, Bosdaro iudice et Gregorio filio Ulcinnae.

Farlati: Illyr. sacr. T. IV. p. 451.

CCCLXXXVIII. *A. 1240. 8. februarii.* Colomannus rex Ruthenorum et dux totius Slavoniae notificat, quod respiciens excellentia merita sui dapiferi magistri Demetrii de genere Aba, qui a pueritiae suae temporibus in servitiis fidelibus et arduis patri suo et coronae exhibitis, clarus enituit, quem pater suus (Andreas rex) a tenerrimis infantiae ejus (Colomani) vagitibus propter laudabilem morum ipsius elegantiam in didasculum illi praefecit et magistrum; et cum illum pater eius Andreas rex, obtento ex indulgentia sedis apostolicae diademate, in regem Galiciae fecisset coronari, praefatum Demetrium magistrum tamquam fidelem expertissimum in dapiferum ei instituit, et in alios baronatus maiores extollens ei dulciter fecit adhaerere; qui etiam postquam infidi Ruteni unanimiter in patris depressionem et ejus (Colomani) captivitatem seu mortem conspirassent, et haec multoties attentarent, saepedictus m. Demetrius contra infidelium acies inter suos sodales viriliter ac crudeliter potentique manu frequenter dimicans, nulli secundus patuit, et quod famosa res est per Hungariam nullius egens inquisitionis inter meritos fide et merito est iustissime computatus; qui etiam quam pluries de manu mortis in conflictibus pro illo tocies evaserit; si recitare vellemus, tempus prius posset deficere, quam facultas. Ex quam pluribus factis quaedam enumerentur. In quodam conflictu cum Rutenis tam ipse quam fratres sui Mikula bonae memoriae et Ladislaus captivati cum magnis vulneribus diu in Lodomeria inferrati et aliis poenis anxiati per plurima tempora sunt detenti et atrociter cruciati, cuius etiam frater uterinus nomine Abba cum suis consanguineis Thoma filio Janus et Joanne et Juda filio Othonis, Mathia filio Vid et Moys filio Pere ibidem interiit, nec non alii plures, aliis etiam vicibus multi de eius sodalibus bello interierunt. Damna rerum, equorum, armorum et expensarum quam maxima perpessus In tot igitur servitiorum recompensationem, licet minus dignam, contulit ei terram Neccha (Našice), possessionem Gjulae bani, quam post captivitatem ejusdem bani ad usum propriae suae excellentiae receperat, ex eonsensum fratris sui Belae regis, cum omnibus pertinentiis et marturinis. Intimat etiam, quod nullus banus super praedictam possessionem descendere praesumat, nec aliquis iudex populo ibi existenti praeter banum possit judicare; ab omnibus etiam collectis et exactionibus in regno Slavoniae emergentibus possessio illa sit libera. Datum per manus magistri Fyle praepositi zagrabiensis.

Fejer: Cod. dipl. R. H. T. IV. vol. I. p. 203.

CCCLXXXIX. **Ragusii,** *1240. 22. martii.* Matthaeus Ninoslav magnus banus Bosnae veniens Ragusium cum suis proceribus Juriša vojvoda, Radonja tepcija et fratre eius Simeone, Mirohna pincernarum magistro (пехарнйкь) Zabav Prodaso, Prijezda Sfinar, Slavko Poličić, Gradislavo Turbić, promittit Nicolao Tonisto comiti Ragusii, omnibus nobilibus et toti comunitati Ragusinae

firmam et aeternam habiturum se pacem et omne necessarium auxilium contra reges Rassiae. Scribit Borislav Vojsilić.

Miklosich: Monumenta Serbica p. 28.

CCCXC. *A. 1240. mensis Aprilis.* Rembaldus de Karump, magister domus templi per regnum Hungariae et Slavoniae, attestatur, quod cum abbas et conventus monasterii de Toplica iam dudum postulassent a templariis, ut unum locum apud Sceignam sibi darent ad unam domum ibi edificandam pro rebus necessariis dicti monasterii emendis et vendendis, demum dicti magister et fratres congregati ad generale capitulum apud Glogonicam IV. idus marcii petitionem abbatis et conventus unanimiter duxerunt admittendam, donantes eis medietatem cuiusdam terrae, quam tenebat domus templi de terra, quam tenuit quondam prior Oprahk, ad domum aedificandam; sed tali modo, quod dictus abbas et conventus non possint in posterum emere in pertinentiis Scegnie, nec in elemosinam accipere aliquam domum, neque vineas, aut possessiones sine licentia magistri et fratrum templi; praeterea ut in dicta domo nihil vendatur, praeter res conventus ad usum proprium pertinentes; in contrario privarentur edificio. Item si contingeret memoratos fratres templi aedificare fondicum Sceignie, in quo omnia mercimonia venderentur et emerentur, praefati abbas et conventus in ipso fondico et non in domo sua ipsas res suas vendere et emere teneantur, libere tamen et sine tributo. Sigilla conventus et domus templi opposita.

Tkalčić: Mon. episc. zagr. I. p. 78.

CCCXCI. *A. 1240. 15. Maii.* Bela IV. rex confert Joanni Mogorovich, militi suo ac principali consiliario, duas villas Veterinichi et Regiane in comitatu Jadrensi, castrum quoque Ljubae (Glube) cum omnibus terris subiectis eidem castro, pro servitute et fidelitate praestita.

In donationalibus litteris Ladislai neapolitani regis de a. 1401. pro Jacobo Petrichevich emanatis. Originale perg. in mea collectione. Sigillum Ladislai regis pendens.

— Knj. I—V., IX., XII., XVII., XXI. 1868. 1870. 1872. 1874. 1875. 1878. 1882. 1886. 1890. Listine o odnošajih izmedju južnoga Slavenstva i mletačke republike. Ciena I., II., III. i IX. po 3 fr., IV. i XXI. po 4 fr., V. i XII. po 2 fr. 50 nč., XVII. knj. 2 fr.
— Knj. VI., VIII., XI., 1876., 1877., 1880. Commissiones et relationes venetae. Tom. I. II. III. Ciena VI. i XI. knj. 2 for. VIII. knj. 2 fr. 50 nč.
— Knj. VII. 1877. Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia. Ciena 6 for.
— Knj. X. XIII. Monumenta ragusina. Tom. I. et II. 1882. Ciena X. knj. 2 50. nvč. Knj. XIII. 3 for.
— Knj. XIV. Scriptores. Vol. I. 1883. Ciena 3 for.
— Knj. XV. Spomenici hrvatske krajine. Vol. I. 1884. Ciena 3 for.
— Knj. XVI. Spomenici hrvatske krajine. Vol. II. 1885. Ciena 3 for.
— Knj. XVIII. Acta Bulgariae ecclesiastica. 1887. Ciena 3 for.
— Knjiga XIX. Acta coniurationem Petri a Zrinio et Francisci de Frankopan nec non Francisci Nadasdy illustrantia. Ciena 2 for. 80 novč.
— Knjiga XX. Spomenici hrvatske krajine. Vol. III. 1889. Ciena 4 for.

5. **Monumenta historico-juridica Slavorum meridion.** (Knj. 1—3.)
— Knj. I. Statuta et leges Curzulae. 1877. Ciena 3 for.
— Knj. II. Statuta et leges civitatis Spalati. 1878. Ciena 3 for.
— Knj. III. Statuta et leges civitatis Buduae, civitatis Scardonae et civitatis et insulae Lesinae 1882—3. Ciena 4 for. 50 novč.

II. Posebna djela (knj. 1—22, sv. 36):

1. **Flora croatica.** Auctoribus Dr. Jos. Schlosser et Lud. Farkaš-Vukotinović. 1869. Ciena 6 fr.

2. **Dvie službe rimskoga obreda za svetkovinu sv. Ćirila i Metuda.** Izdao Ivan Bržić. 1870. Ciena 1 for.

3. **Historija dubrovačke drame.** Napisao prof. A. Pavić. 1871. Ciena 1 for. 25 novč.

4. **Pisani zakoni na slovenskom jugu.** Bibliografski nacrt dra. V. Bogišića. 1872. Ciena 1 for. 25 novč.

5. **Isprave o uroti bana Petra Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana.** Skupio dr. Fr. Rački. U Zagrebu 1873. Ciena 3 for.

6. **Zbornik sadašnjih pravnih običaja u južnih Slovena.** Osnovao, skupio, uredio V. Bogišić. Knjiga I. 1874. Ciena 6 for.

7. **Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia.** Edidit A. Theiner (tomus I. Romae 1863.), tomus II. Zagrabiae 1875. Ciena 10 for.

8. **Korijeni s riječima od njih postalijem u hrvatskom ili srpskom jeziku.** Napisao dr. Gj. Daničić. 1877. Cijena 4 for.

9. **Ljetopis jugoslavenske akademije.** 1877. 1887. 1888. Sv. I., II., III. i IV. Ciena I. i II. svezku 60 nč., III. i IV. 1 for.

10. **Ogled rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika.** Obradjuje Gj. Daničić. 1878.

11. **Fauna kornjaša trojedne kraljevine.** Od dra. J. K. Schlossera Klekovskoga. 1877—1879. Knj. I., II., III. Ciena svakoj knjizi 3 for., djelu 9 for.

Figure u našem narodnom pjesništvu s njihovom teorijom. Napisao L. Zima. 1880. Ciena 2 for. 50 novč.

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Na svijet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Dio I. Obradio Đ. Daničić. Sv. 1—4. 1880—1882. Dio II. Obradili Đ. Daničić, M. Valjavac, P. Budmani.

Sv. 5—8. 1884—1886. Sv. 9—11 (1—3 trećega dijela) 1887—1890. Obrađuje P. Budmani. Cijena svesku 3 for.

14. **Djela jugoslavenske akademije** (knj. 1—10):

— Knj. I. **Izvješće o zagrebačkom potresu 9. studenoga 1880.** Sastavio J. Torbar. 1882. Ciena 2 for.

— Knj. II. **Euchologium, glagolski spomenik manastira Sinaibrda.** Izdao dr. Lavoslav Geitler. 1882. Ciena 2 for.

— Knj. III. **Psalterium, glagolski spomenik manastira Sinaibrda.** Izdao dr. L. Geitler. 1883. Ciena 3 for. 50 nč.

— Knj. IV. **Flora fossilis susedana. (Susedska fosilna flora. — Flore fossile de Sused.)** Auctore dr. Georgio Pilar. 1883. Ciena 8 for.

— Knj. V. **Lekcionarij Bernardina Spljećanina.** Po prvom izdanju od god. 1495. 1885. Ciena 1 for. 50 nč.

— Knjiga VI. **Nekoje većinom sintaktične razlike izmedju čakavštine, kajkavštine i štokavštine.** Napisao Luka Zima. 1887. Ciena 2 for. 50 novč.

— Knj. VIII. **Hrvatski spomenici u Kninskoj okolici uz ostale suvremene dalmatinske iz dobe narodne hrvatske dinastije.** Napisao Ivan Bulić. Ciena 2 for. 60 novč.

— Knjiga IX. **Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima.** Napisao dr. T. Maretić. 1889. Ciena 3 for. 50 novč.

— Knjiga X. **Geografijske koordinate** ili položaji glavnijih tačaka Dalmacije, Hrvatske, Slavonije i dielomice susjednih zemalja, imenito Bosne i Hercegovine, Istre, Kranjske itd. Sastavio dr. Gjuro Pilar. Ciena or.

B. Knjige, koje su izašle troškom ili podporom akademije (knj. 1—8):

1. **Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga.** Napisao V. Jagić. Knj. I. 1867. Ciena 1 for. 20 nč.
2. **Rěčnik lěčničkoga nazivlja.** Sastavio dr. Ivan Dežman. 1868. Ciena 1 for. 50 novč.
3. **Opis jugoslavenskih novaca** od prof. S. Ljubića. 1875. Ciena 10 i 15 fr.
4. **Bilinar. Flora excursoria.** Sastavili dr. J. C. Schlosser i Ljud. Vukotinović. 1876.
5. **Narodne pjesme o boju na Kosovu god. 1389.** Sastavio u cjelinu A. Pavić. 1877. Ciena 1 for.
6. **Jugoslavenski imenik bilja.** Sastavio dr. B. Šulek. 1879. Ciena 2 fr.
7. **Podobe hrvatskih hrastova okoline zagrebačke.** Opisao Ljud. Vukotinović. 1883.
8. **Obća teoretička i fizikalna lučba.** Napisao dr. Gustav Janeček. I. knjiga. Tvar i atomistički nazor o njezinom sastavu. U Zagrebu 1890.

C. Knjige, koje su prešle u svojinu akademije (knj. 1—6, sv. 8):

1. **Povjestni spomenici južnih Slavenah.** Izdao I. Kukuljević. Knj. I. (Acta croatica). 1863. Ciena 3 for.
2. **Rječnik iz književnih starina srpskih.** Napisao Gj. Daničić. Knj I—III. Ciena svakoj knj. 3 for. djelu 9 for.
3. **Nikoljsko jevangjelje.** Na svijet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 nč.
4. **Život sv. Save i Simeuna** od Domentijana. Na sviet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 novč.
5. **Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih** od Danila. Na svijet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 novč.
6. **Poslovice.** Na svijet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for.

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

STALL-STUDY

CHARGE

FILED